

Mark Twain

Tomo Sojerio nuotyčiai

Iš anglų kalbos vertė
Valentina Churginaitė

Skaitmeninta iš knygos:
Mark Twain. Tomo Sojerio nuotyčiai. Alma littera, 2007.

ISBN 978-5-430-05833-0

Kūrinys suskaitmenintas vykdant ES struktūrinių fondų remiamą projektą „Pagrindinio ugdymo pirmojo koncentro (5–8 kl.) mokinių esminių kompetencijų ugdymas“, 2012
<http://mkp.emokykla.lt/ebiblioteka/>

UGDYMO
PLĖTOTĖS
CENTRAS

Turinys

<i>Pirmas skyrius</i>	
TOMAS ŽAIDŽIA, KARIAUJA IR SLAPSTOSI.....	1
<i>Antras skyrius</i>	
PUIKUS BALTINTOJAS.....	14
<i>Trečias skyrius</i>	
MEILĖS IR KARO DALYKAI	23
<i>Ketvirtas skyrius</i>	
IŠDAIGOS SEKMADIENIO MOKYKLOJE	33
<i>Penktas skyrius</i>	
VABALAS KANDIKAS IR JO LAIMIKIS.....	49
<i>Šeštas skyrius</i>	
TOMAS SUSIPAŽIŠTA SU BEKE	58
<i>Septintas skyrius</i>	
ERKĖS VAIKYMAS IR SUŽEISTA ŠIRDIS.....	77
<i>Aštuntas skyrius</i>	
BŪSIMASIS DRĄSUS PIRATAS.....	87
<i>Devintas skyrius</i>	
BAISŪS NUOTYKIAI KAPINĖSE.....	96
<i>Dešimtas skyrius</i>	
ŠUNS KAUKSMAS PRANAŠAUJA NELAIMĘ	107
<i>Vienuoliktas skyrius</i>	
TOMĄ KANKINA SAŽINĖ	118
<i>Dvyliktas skyrius</i>	
KATINAS IR „SKAUSMO MALŠINAMIEJI“	126
<i>Tryliktas skyrius</i>	
PIRATŲ GAUJA IŠKELIA BURES	134
<i>Keturioliktas skyrius</i>	
LAIMINGŲ PIRATŲ STOVYKLA	146

<i>Penkioliktas skyrius</i>	
TOMAS VOGČIOMIS APLANKO NAMUS	155
<i>Šešioliktas skyrius</i>	
PIRMOSIOS PYPKĖS. „AŠ PAMEČIAU PEILIUKĄ“	163
<i>Septynioliktas skyrius</i>	
BAISIAUSIA AUDRA.....	173
<i>Aštuonioliktas skyrius</i>	
PIRATAI DALYVAUJA SAVO PAČIŲ LAIDOTUVĖSE	179
<i>Devynioliktas skyrius</i>	
TOMAS PASAKOJA SAVO SAPNĄ	185
<i>Dvidešimtas skyrius</i>	
„DEJA, AŠ NEPAGALVOJAU“	199
<i>Dvidešimt pirmas skyrius</i>	
TOMAS - DIDVYRIS	203
<i>Dvidešimt antras skyrius</i>	
BLIZGANTI MOKYTOJO PLIKĖ	211
<i>Dvidešimt trečias skyrius</i>	
HEKAS FINAS CITUOJA ŠVENTĄJĮ RAŠTĄ.....	222
<i>Dvidešimt ketvirtas skyrius</i>	
MEFO POTERIO IŠGELBĖJIMAS	227
<i>Dvidešimt penktas skyrius</i>	
NUOSTABIOS DIENOS, SIAUBINGOS NAKTYS .	238
<i>Dvidešimt šeštas skyrius</i>	
UŽKASTO LOBIO IEŠKOJIMAS.....	240
<i>Dvidešimt septintas skyrius</i>	
LOBIS ATITENKA PLĖŠIKAMS	251

<i>Dvidešimt aštuntas skyrius</i>	
SEKIMAS IR DREBĖJIMAS	265
<i>Dvidešimt devintas skyrius</i>	
INDĖNO DŽO LANDYNĖJE.....	270
<i>Trisdešimtas skyrius</i>	
HEKAS IŠGELBSTI NAŠLĘ.....	276
<i>Trisdešimt pirmas skyrius</i>	
TOMAS IR BEKĖ OLOJE.....	288
<i>Trisdešimt antras skyrius</i>	
BEVILTIŠKAS KLAIDŽIOJIMAS.....	302
<i>Trisdešimt trečias skyrius</i>	
KOKIA LAIMĖ! VAIKAI ATSIRADO!	316
<i>Trisdešimt ketvirtas skyrius</i>	
INDĖNO DŽO GALAS.....	321
<i>Trisdešimt penktas skyrius</i>	
AUKSO MARIOS.....	338
<i>Trisdešimt šeštas skyrius</i>	
HEKAS ĮSTOJA Į PLĖŠIKŲ GAUJĄ.....	343
PABAIGA	352

Pirmas skyrius

TOMAS ŽAIDŽIA, KARIAUJA IR SLAPSTOSI

- Tomai!

Nė garso.

- Tomai!

Nė garso.

- Kurgi prasmego tas berniūkštis? Tomai!

Senutė nuleido akinius žemyn ir per jų viršų apsidairė po kambarį; paskui pasikėlė juos aukštyn ir apsidairė iš po jų. Ji retai kada ar beveik niekad nežiūrėdavo pro akinius, ieškodama tokio mažmožio, kaip berniukas, nes čia buvo nekasdieniniai akiniai, jos pasididžiavimas; ir nešiojo juos „dėl orumo“, o ne iš reikalo; ji taip pat gerai būtų mačiusi ir pro viryklės lankainius. Kurį laiką ji atrodė sumišusi, o paskui pasakė nelabai piktai, bet pakankamai garsiai, kad baldai girdėtų:

- Na, palauk, pakliūsi tu man, aš tau...

Ji nebaigė sakyti, nes kaip tik tuo metu pasilenkė ir ėmė baksnoti su šluota palovyje, atsipūsdama po kiekvieno bakstelėjimo. Ten ji nepešė nieko, tik išvijo katę.

- Tai nedoras vaikiščias, kaip gyva nesu mačiusi tokio!

Ji priėjo prie atvirų durų ir atsistojo ant slenksčio, akylai žiūrėdama į savo daržą - pomidorų krūmus ir durnaropių stagarus. Tomo ir ten nebuvo matyti. Tada ji, pakėlusi balsą, kad toli būtų girdėti, sušuko:

- To-o-o-omai, ū-ū!

Kažkas tyliai sušlamėjo; ji atsigrėžė pačiu laiku, suspėjo nutverti už skverno berniuką ir neleido jam pabėgti.

- Na, žinoma! Kaip aš nepagalvojau apie sandėliuką? Ką tu ten veikei?

- Nieko.

- Nieko! Pasižiūrėk, kokios tavo rankos, kokia tavo burna. Kuo tu išsiterliojęs?

- Nežinau, teta.

- O aš žinau. Uogiene - va kuo! Šimtą kartų sakiau: jei nesiliausi lindęs prie uogienės, aš tau kailį nunersiu. Paduok man tą rykštę.

Rykštė sušvilpė ore. Pavojus neišvengiamas.

- Oi! Teta, žiūrėkite, kas ten už jūsų!

Senutė išsigandusi ūmai atsisuko ir griebėsi už sijonų, gelbėdamasi nuo pavojaus, o vaikiščias tik šoko, persirito per aukštą lentų tvorą ir dingo.

Jo teta Polė valandėlę stovėjo nustebusi, paskui tyliai nusijuokė.

- Tai patrakėlis, kad jį kur! Nejau aš taip ir nepagudrėsiu? Ar mažai jis mane mulkino ligi šiol? Matyt, seni mulkiai iš visų mulkių kvailiausi. Seno šuns naujų gudrybių neišmokysi, kaip žmonės sako, o ir jo gudrybės, dievaži, vis naujos: kasdien vis kita, ir iš kur gali žinoti, ką jis dar iškrės. Jis, sakytum, žino, kiek gali mane kankinti, žino, kad pyktis tuoj atslūgsta, jeigu tik pasiseka mane bent valandėlę sutrikdyti ar prajuokinti, ir aš jau negaliu išperti jam kailio. Neatlieku aš savo pareigų tam berniukui, atleisk man, Dieve. Kas gaili rykštės, tas vaiką į pražūtį stumia, sako Šventasis Raštas. O aš, nusidėjėlė, lepinu jį ir už tai būsiu nubausta. Aš žinau, kad jis kipšų pilnas, bet ką gi! Juk jis mano mirusios sesers sūnus, vargšas vaikelis, ir man širdis neleidžia jo mušti. Kai palieku jį nebaustą, mane graužia sąžinė, o kai nubaudžiu, mano sena širdis tiesiog plyšta. Teisybė, kad žmogaus amžius trumpas ir pilnas sielvarto, kaip sako Šventasis Raštas; ir aš taip pat galvoju. Šiandien jis praleido pamokas, dykinėjo iki pat vakaro, užtat reikės jį rytoj nubausti - pristatyti prie darbo. Žiauru versti dirbti šeštadienį, kai visi vaikai ilsisi, bet ką gi daryti: darbo jis nekenčia la-

biau už viską pasaulyje, o aš juk privalau kada nors atlikti savo pareigą, kitaip visai pražudysiu vaiką.

Tomas tikrai nebuvo mokykloje ir labai smagiai praleido dieną. Jis vos spėjo laiku pareiti namo ir iki vakarienės padėti Džimui, mažam negriukui, pripjauti rytojui malkų ir priskaldyti prakurų – veikiau papasakoti jam savo nuotykių, nes Džimas padirbo daugiau kaip pusę darbo. Jaunesnysis Tomo brolis (tikriau, netikras brolis) Sidas jau buvo baigęs savo darbą (skiedras rinkti), nes tai buvo ramus berniukas, nepadykęs ir ne pramuštgalvis.

Kol Tomas raitė vakarienę ir kiekviena pasitaičiusia proga kniaukė nuo stalo cukrų, teta Polė jį kamantinėjo, klastingais klausimais norėdama priversti išsiplepėti. Kaip daugelis naivių žmonių, ji laikė save didele diplomate, sugėbančia išnarplioti labai painius ir paslaptinius reikalus, ir jos menkos išmonės atrodydavo jai gudrybių stebuklai.

– Tomai, – paklausė jinai, – mokykloje buvo pušėtinai karšta, ar ne taip?

– Taip, teta.

– Baisia karšta, tiesa?

– Taip, teta.

– Ar nesinorėjo tau, Tomai, pasimaudyti?

Tomas užuodė kažką negera – šmėstelėjo lengvas įtarimo šešėlis. Jis tiriamai pažiūrėjo tetai Polei į veidą, bet, nieko jame nepamatęs, tarė:

– Ne, teta... nelabai...

Senutė ištiesė ranką ir pačiupinėjo Tomo marškinius:

– Bet vis dėlto, – tarė ji, – tu atro dai nelabai sušilęs.

Ir ji su pasitenkinimu pagalvojo, kaip jai pavyko sužinoti, ar marškiniai sausi – niekam ir į galvą neatėjo, kokią gudrybę ji turėjo omenyje. Tačiau Tomas dabar suprato, iš kur vėjas pučia. Jis užbėgo už akių tolesniems klausimams:

– Mes susivilgėm galvas po šulinio čiaupu – mano plaukai dar ir dabar drėgni. Matote?

Tetai Polei pasidarė pikta, kad ji pražiopsojo tokį svarbų kaltės įrodymą ir iš karto nesuprato gudrybės. Bet tuoj pat jai dingtelėjo nauja mintis.

– Tomai, o kai kišai galvą po šulinio čiaupu, ar tau nereikėjo praardyti marškinių apykaklės toje vietoje, kur aš buvau susiuvusi? Nagi, atsisek švarką!

Nerimas dingo iš Tomo veido. Jis atlapojo švarką. Marškinių apykaklė pasirodė tvirtai susiūta.

– Kad tave kur! Na, keliauk sveikas. O aš buvau tikra, kad tu į mokyklą nebuvai nuėjęs, dykinėjai

ir maudeisi. Gerai, šį kartą tau atleidžiu, nors tu ir tikras vėjo botagas, kaip sako žmonės, bet kartais būni geresnis, negu atrodai.

Jai buvo apmaudu, kad gudrybė ją apvylė, ir drauge malonu, kad Tomas pagaliau pasidarė klusnesnis.

Bet čia įsiterpė Sidas:

- Man atrodo, kad jūs siuvote jam apykaklę baltais siūlais, o čia juodi.

- Taip, aš buvau susiuvusi baltais! Tomai!

Bet Tomas nelaukė, kas bus toliau, ir, sprukdamas iš kambario, pasakė:

- Na ir gausi gi tu, Sidai!

Pasislėpęs saugioje vietaleje, Tomas apžiūrėjo dvi dideles adatas, išmeigtas į švarko atlapus ir apraizgytas siūlais. Viena buvo apraizgyta juodu siūlu, antra - baltu.

- Ji niekad nebūtų pastebėjusi, jeigu ne Sidas. Velniai griebtu! Čia ji siuva baltais, čia juodais. Siūtų jau katras nors vienas, o tai nė susigaudyti negali. Bet ne aš būsiu, jei neįkrėsiu už tai Sidui. Pamokysiu aš jį!

Tomas nebuvo pavyzdingas berniukas, koku galėtų didžiutis miestelis. Užtat jis puikiai žinojo, kas tas miestelio pavyzdingasis, ir jo nekeitė.

Betgi po dviejų minučių, o gal ir dar greičiau, jis jau buvo pamiršęs visus savo sielvartus. Ne todėl, kad jie būtų jam buvę lengvesni ir ne tokie skaudūs, kaip suaugusių žmonių sielvartai suaugusiesiems, bet todėl, kad tą akimirką jam parūpo naujas didelis dalykas ir visus juos išstūmė iš galvos; lygiai taip ir suaugusieji pamiršta sielvartus, kai tik juos užvaldo kokie nors nauji sumanymai. Dabar jis susidomėjo naujovišku švilpimo būdu, kurio buvo ką tik išmokęs iš vieno negro, ir degė nekantrumu, kada galės nekliudomas pasitreniruoti. Tas švilpimas buvo savotiškas lirlenimas nelyginant paukščio balsas, tam tikras švelnus ulbėjimas, išgaunamas labai tankiai baksnojant liežuvio į gomurį. Skaitytojas tikriausiai pamena, kaip tai daroma, jeigu jis kada nors pats buvo vaikas. Atkaklumas ir uolumas padėjo Tomui veikiai išmokti, ir jis linksmai žingsniavo gatve su pilna burna harmoningos muzikos ir su pilna širdimi dėkingumo. Jis jautėsi lyg astronomas, atradęs danguje naują planetą. Be abejonės, astronomo džiaugsmas nebūtų buvęs toks didelis, gilus ir tyras kaip to berniuko.

Vasarą vakarai ilgi. Dar nebuvo sutemę. Staiga Tomas liovėsi švilpavęs. Priešais stovėjo nepažįstamas berniukas, kiek aukštesnis už jį. Nauju žmogumi, vis

ties kokio amžiaus ir lyties, mažame, vargingame Sent Piterbergo miestelyje visi labai domėdavosi. Tas berniukas buvo gražiai apsitaisęs – per daug gražiai šiokiadieniui. Tiesiog nuostabiai. Kepuraitė buvo prašmatni, tvarkingai susegiotas mėlynos gelumbės švarkelis – naujas ir švarus, tokios pat ir kelnės. Apsiavęs batais, nors buvo tik penktadienis, ir su kaklaraiščiu – kažkokiu skaisčiu kaspinu. Jis panėšėjo į miesto dabitą, o tai iki pasiutimo erzino Tomą. Kuo ilgiau Tomas žiūrėjo į šį puikų stebuklą, tuo aukščiau jis rietė nosį prieš ano išsipustymą, ir tuo prastesnis jam atrodė savo paties apdaras. Berniukai nė vienas nepratarė nė žodžio. Jei tik žengė žingsnį vienas, tuoj žengė ir antras, bet tiktai šonais, ratu. Jie spoksojo vienas į kitą, veidas į veidą, akis į akį. Pagaliau Tomas tarė:

- Aš galiu tave apkulti.
- Nagi pamėgink!
- Galiu – ir apkulsiu!
- Ne, tu negali.
- Ne, aš galiu.
- Negali.
- Ne, galiu.
- Negali.
- Galiu.

- Negali!

Nesmagi tyla. Paskui Tomas sako:

- Kuo tu vardu?

- O kas tau darbo?

- Aš tau parodysiu, kas man darbo.

- Tai parodyk, ko gi nerodai?

- Jei tiek daug kalbėsi, ir parodysiu.

- Daug kalbėsiu, daug kalbėsiu, daug daug! Nagi rodyk.

- Žiūrėk, koks tu smarkus. Jei tik norėčiau, galėčiau tave prikulti viena ranka, kitą už nugaros prisirišęs.

- Tai ko gi nekuli? Juk sakai, kad gali.

- Ir prikulsiu, jei mane erzinsi.

- Pamanyk tiktai! Matėm mes daug tokių!

- Pliuškis! Manai, jei išsipustęs, tai jau ir didelis ponas! O! Kokia skrybėlė!

- Nagi pamėgink ją numesti man nuo galvos, jeigu ji tau nepatinka. Ir sužinosi, kur pipirai auga.

- Tu melagis!

- Tu kitas!

- Gudrus tik pagąsdinti, o pats bailys!

- Na, nešdinkis sau.

- Ei tu, klausyk, jei nesusičiaupsi, aš tau galvą sutriuškinsiu!

- Kurgi ne! Pats tas triuškintojas.
- Ir sutriuškinsiu!
- Na ir gerai, ko gi netriuškini? Ko tu vis kalbi,
o nieko nedarai? Tikriausiai bijai?

- Nė nemanau!
- Bijai!
- Nebijau!
- Bijai!

Vėl tylą. Šnairuoja vienas į antrą, trypia vietoje ir suka naują ratą. Pagaliau jie sustoja petys į petį. Tomas sako:

- Dink iš čia!
- Pats dink!
- Nė nemanau.
- Ir aš nemanau.

Taip jie stovi, kojas šalimais įspyrę, paskui pradeda stumdytis, kiek tik gali, ir degte dega įniršiu. Bet nei vienam, nei antram nesiseka nugalėti. Pasistumdo ligi sušyla ir įrausta, paskui abu pamažu atlyžta, nors vis dar įsitempę kits kitą seka, ir Tomas sako:

- Eik tu, baily, ciuciuk tu. Aš pasakysiu savo vyresniajam broliui, jam vieni niekai tave priveikti mažyliu pirščiuku; aš jam liepsiu, tai duos jis tau.

- Baisia! aš čia bijau tavo vyresniojo brolio! Aš ir pats turiu brolį, dar didesnę kaip tavo, ir jis tavo

brolių va per šitą tvorą tik švilpt! (Abiejų broliai buvo prasimanyti.)

- Meluoja!

- Kad tu sakai, tai dar nieko nereiškia.

Tomas kojose nykščiu nubrėžė dulkesę liniją ir pasakė:

- Tik išdrįsk peržengti šią liniją, aš taip tave pri-
ramtysiu, kad nuo žemės nepasikelsi. Vargas tam,
kuris peržengs šią liniją!

Naujasis berniukas tuojau ją peržengė ir tarė:

- Sakei, apkulsi, na, pažiūrėsim, kaip tu tai pa-
darysi.

- Oi, nelįsk tu man į akis! Keliauk sau sveikas!

- Juk tu sakei, kad apkulsi mane, tai ko nekuli?

- Trauk mane devynios, jei aš neprimušiu tavęs
už du centus!

Naujasis berniukas išsiėmė iš kišenės du didelius
variokus ir šaipydamasis atkišo juos Tomui.

Tomas sudavė per ranką, ir pinigai iškrito.

Akimirksnis, ir abu berniukai voliojosi ant ne-
švarios žemės, susikibę kaip katės. Jie kaipmat ėmė
tampyti vienas kitam už plaukų, plėšyti drabužius,
gnaibytis ir draskyti nosis trokšdami nuo dulkių ir
garbės. Pagaliau padėtis paaiškėjo, ir kovos migloje

pasirodė Tomas, užsėdęs priešininką raitas ir bedaužas jį kumščiais.

- Maldauk pasigailėjimo! - tarė jis.

Tačiau berniukas stengėsi ištrūkti. Jis verkė - daugiausia iš pykčio.

- Maldauk pasigailėjimo! - Tomas kumščiaavo toliau.

Pagaliau nepažįstamasis neaiškiai sušvokštė: „Nustok!“, ir Tomas jį paleido sakydamas:

- Tai bus tau pamoka. Kitąsyk žiūrėk, ką užkabinėji.

Naujasis berniukas tuoj spruko, braukdamas nuo drabužių dulkes, žliumbdamas, šnirpšdamas, pro tarpiais atsigręždamas, purtydamas galvą ir grasinamas Tomui atkeršyti, „kai kitą kartą jį pagaus“. Tomas jam pašaipiai atsikirto ir, džiaugdamašis savo pergale, pasuko namų link. Bet vos tik jis atgręžė nepažįstamajam nugarą, tas paleido į jį akmenį ir pataikė į tarpumentę, o pats susigūžė ir nudūmė kaip antilopė. Tomas vijosi apgaviką iki pat namų ir tokiu būdu sužinojo, kur tas gyvena. Jis pastovėjo prie vartelių, kviesdamas priešininką išeiti, bet tas tik vaipėsi, žiūrėdamas pro langą, o išeiti nesiteikė. Pagaliau pasirodė priešininko motina, apšaukė Tomą šlykščiu, nedoru, įžūliu vaiku ir liepė jam nešdintis.

Jis nuėjo murmeldamas, kad slankiosiąs netoliese ir tykiosiąs to berniuko.

Namo jis grįžo vėlai ir, atsargiai įlipęs pro langą, pateko į spąstus: priešais stovėjo teta. Ir kai ji pamatė, kokios Tomo drapanos, jos nutarimas šeštadienio poilsį paversti jam vergove ir sunkiu darbu tapo tvirtas kaip uola.

Antras skyrius

PUIKUS BALTINTOJAS

Atėjo šeštadienio rytas, ir suspindo vasaros gamta, giedra, gaivi ir kunkuliuojanti gyvybe. Visų širdyse skambėjo dainos, o jei širdis buvo jauna, tai ir lūpos dainavo. Visų veiduose švietė džiaugsmas, visi vaikščiojo, kojom žemės nesiekdami. Žydėjo baltosios akacijos, ir žiedų kvapo buvo pilnas oras.

Kardifo kalnas, dunksantis už miestelio, visas žaliavo: iš toliau jis atrodė lyg Pažadėtoji žemė – svajinga, rami, viliojanti.

Tomas išdrožė į šaligatvį su kibiru kalkių tyrės ir ilgakočiu teptuku. Jis apžiūrėjo tvorą, ir tuoj visas linksmumas dingo, o širdį suspaudė gilus liūdesys. Trisdešimties jardų ilgumo, devynių pėdų aukštumo tvora! Gyvenimas pasirodė jam tuščias, beprasmis, viena našta. Atsidusęs jis padažė teptuką ir brūkstelėjo juo per viršutinę tvoros lentą, brūkstelėjo dar kartą, dar ir atsitraukęs pamatė, koks menkas tas išbaltintas ruoželis ir koks baisiai didelis nedažytos tvoros plotas! Jis nusiminęs prisėdo ant lentinės aptvarėlės, einančios aplink

medį. Pro vartus, skardiniu kibiru nešinas, pasišokinėdamas ir dainuodamas „Bufalo mergaites“, išbėgo Džimas. Nešioti vandenį iš miesto šulinio, Tomo akimis žiūrint, buvo nepakenčiamas darbas, bet dabar jis su džiaugsmu jo imtųsi. Jis prisiminė, kad prie šulinio susirinkdavo daug žmonių. Baltieji, mulatai, negrai – berniukai ir mergaitės – laukdavo savo eilės ilsėdamiesi, mainikaudami žaislais, ginčydamiesi, pešdamiesi ir išdykaudami. Dar jis prisiminė, kad nors iki šulinio buvo ne daugiau kaip pusantro šimto jardų, Džimas niekad negriždavo su kibiru vandens anksčiau kaip po valandos, ir tai beveik visada kas nors bėgdavo jo šaukti.

- Klausyk, Džimai, nori, aš už tave parnešiu vandens? O tu truputį pabaltinsi. Ką?

Džimas papurtė galvą ir tarė:

- Negaliu, ponaiti Tomai! Senoji ponia liepė, kad eičiau tiesiai vandens ir pakeliui su niekuo nesustočiau išdykauti. Ji man sakė: „Aš jau žinau, kad Tomas šauks tave baltinti tvoros, tu jo neklausyk ir eik savo keliu; aš pati išeisiu pasižiūrėti, kaip jis baltina“.

- O ko tu jos klausai, Džimai! Maža ką ji sako. Ji visada taip šneka. Duok šen kibirą, aš kaipmat sulakstysiu. Ji nė žinoti nesužinos.

- Oi bijau, ponaiti Tomai. Senoji ponia man galvą už tai nusuks - kaip kažin ką, nusuks!

- Ji! Juk ji niekad nieko neužgauna, nebent siuvarmuoju piršteliu baksteli į galvą; didelio čia daikto! Prikalba ji, tiesa, baisių dalykų, bet juk nuo žodžių neskauda, jeigu tik ji neverkia. Džimai, aš tau duosiu marmurinį rutuliuką! Baltą rutuliuką duosiu!

Džimas ėmė svyruoti.

- Baltą rutuliuką, Džimai, dailučiuok baltą rutuliuką!

- Taip tai taip, gražus daiktas. Bet vis dėlto, ponaiti Tomai, aš baisiai bijau senosios ponios.

- O be to, aš tau parodysiu savo skaudamą pirštą.

Džimas buvo tik žmogus - šitokia pagunda jam buvo per didelė. Jis pastatė kibirą, paėmė baltąjį rutuliuką ir pasilenkęs su didžiausiu susidomėjimu stebėjo pirštą, kol Tomas rišo tvarstį. Bet po valandėlės, gavęs per kuprą, jis jau dūmė gatve su kibiru rankoje, Tomas labai uoliai baltino tvorą, o teta Polė traukėsi iš kautynių lauko su šliure rankoje ir pergale švytinčiomis akimis.

Bet Tomui energijos užteko neilgam. Jis pradėjo mąstyti, kaip smagiai ketino praleisti šią dieną, ir jam pasidarė dar sunkiau. Netrukus visi berniukai išbėgs į gatvę laisvai lakstyti, jie susigalvos įvai-

riausių linksmų žaidimų ir kaip iš jo tyčiosis, kad jis pristatytas prie darbo! Ši mintis degino jį kaip ugnis. Jis išsitraukė visus savo turtus ir ėmė juos žiūrinėti: žaislų nuolaužos, marmuriniai rutuliukai ir kitoks šlamštas – už visa tai gal ir galėtum su kuo susikeisti darbu, bet visiškos laisvės net pusvalandžiui nenusipirktum. Jis vėl susidėjo savo skurdų turtą į kišenę ir atsisakė minties papirkinėti draugus. Tą sunkią valandą, kai jau, rodos, jokios vilties nebuvo, staiga jam į galvą atėjo gera mintis. Ne šiaip sau mintis, bet puiki, didinga mintis.

Jis paėmė teptuką ir pradėjo ramiai dirbti. Tuo metu tolumoje pasirodė Benas Rodžersas – tas pats berniukas, kurio šaipymosi jis visų labiausiai bijodavo. Benas ne ėjo, bet šokinėjo, straksėjo, trypė – visiškai aišku, kad jo širdžiai lengva, ir kad jis ketina smagiai leisti laiką. Jis gaudė obuolį ir protarpiais tęsiamai sušvilpdavo, paraitydamas, pakaitomis žemesniu balsu pridurdamas „din dan dan, din dan dan“, mat vaizdavosi esąs garlaivis. Priėjęs arčiau, jis sulėtino žingsnius, atsistojo viduryje gatvės ir, pakrypęs į dešinę, ėmė lėtai sunkiai suktis – vaizdavosi „Didįjį Misurį“, kurio gramzda devynios pėdos. Jis vienu metu buvo laivas, kapitonas ir signaliniai

varpeliai, todėl turėjo stovėti ant kapitono tiltelio, įsakinėti ir pats tuos įsakymus vykdyti.

- Sustabdyk! Din dilin din!

Garlaivis lėtai kryo iš vidurio gatvės ir artinosi prie šaligatvio.

- Plauk atgal! Din dilin dilin!

Jis išsitempė, prispaudęs rankas prie šonų.

- Atbulomis į dešinę! Din dilin, din dilin! Čšš, čšš, čšš, čšš!

Dešinioji jo ranka tuo metu režė didelius skritulius, nes ji vaizdavo keturiasdešimties pėdų ratą.

- Atgal, kairiau! Din dilin, din din! Čšš, čšš, čšš!

Dabar kairė ranka ėmė režti skritulius.

- Stok, dešinèn! Din dilin din! Stok! Kairèn! Lèčiau! Pirmyn, dešiniau! Išmesk lyną! Stok! Gyviau! Din dilin, din dilin! Ei tu ant kranto! Čiak! Čiak! Čiak! Ko stovi? Gaudyk lyną! Gyviau! Apsuk lyną apie stulpą! Paleisk! Mašinos sustabdytos. Din dilin din! Št! Št! Št! - pamėgdžiojo vandens matuoklio čiaupo šnypštimą.

Tomas dirbo toliau, nēmaž nekreipdamas dėmesio į garlaivį. Benas pažiūrėjo nustebeęs ir tarė:

- Chi chi! Pakinkė kumeliuką!

Nė žodžio. Tomas menininko akimis apžvelgė savo paskutinį brūkštelėjimą, paskui dar kartą iš lengvo pabraukė teptuku ir vėl pasigrožėjo.

Benas priplaukė prie pat jo. Pamačius Beną valgant obuolį, Tomui pradėjo seilė varvėti, bet jis dirbo įnikęs.

Benas tarė:

– Tai ką, bičiuli, dirbti reikia, a?

– A tai tu, Benai! Aš ir nepastebėjau.

– Žinai, aš einu maudytis. Norėtum ir tu, jei galėtum? Bet tau, aišku, reikės dirbti, tiesa? Na, žinoma, tau geriau dirbti!

Tomas atidžiai pažiūrėjo į Beną ir paklausė:

– Ką tu vadini darbu?

– Argi čia ne darbas?

Tomas vėl pradėjo baltinti tvorą ir nerūpestingai atsakė:

– Gal taip, o gal ir ne. Aš žinau tik tiek, kad Tomui Sojeriui jis patinka.

– Na jau! Negi pasakysi, kad tau čia smagu?

Teptukas judėjo ir judėjo.

– Smagu? Nežinau, kodėl turėtų būti nesmagu?

Argi berniukai kasdien gauna baltinti tvorą?

Padėtis tuoj visiškai pasikeitė. Benas liovėsi graužęs obuolį. Tomas dailiai vedžiojo teptuką į vieną

pusę, į kitą; atsitraukęs kelis žingsnius žiūrėjo, ar gražu, dar ten šen pabraukė, dar pažiūrėjo tirdamas, o Benas sekė kiekvieną jo judesį, vis labiau domėjosi, vis labiau gardžiavosi.

Pagaliau Benas tarė:

- Klausyk, Tomai, leisk man truputį pabaltinti!

Tomas svarstė; buvo jau besutinkąs, bet apsigalvojo.

- Ne, ne, Benai, nieko iš to neišeis. Matai, teta Polė tiesiog dreba dėl tos tvoros – ji iš gatvės pusės, supranti. Jei būtų iš kiemo pusės, kitas reikalas, aš nieko nesakyčiau, ir ji nieko nesakytų. O dabar ji tiesiog dreba dėl tos tvoros; reikia baltinti labai labai rūpestingai. Aš manau, kad iš tūkstančio, gal net iš dviejų tūkstančių berniukų neatsirastų tokio, kuris pataikytų nubaltinti ją kaip reikiant.

- Nejaugi? Eik, eik! Duok man tik pabandyti nors truputėlį. Tavim dėtas, aš tau duočiau, Tomai.

- Garbės žodis, Benai, aš mielai duočiau, bet teta Polė! Džimas norėjo baltinti, bet ji neleido. Sidas irgi norėjo, bet neleido ir Sidui. Dabar matai, kokie reikalai? O jeigu tu pradedi tvorą baltinti, ir staiga tau nepasiseka...

- Niekis! Aš stengsiuosi taip kaip tu. Duok tik pabandyti! Klausyk, aš tau duosiu šito obuolio nuograužą.

- Na, gerai, še. Bet ne, Benai, nereikia, bijau...

- Aš atiduosiu tau visą likusį obuolį.

Tomas labai nenoriai padavė jam teptuką, nors širdyje ir džiūgavo. Ir kol buvęs garlaisis „Didysis Misuris“ dirbo ir prakaitavo saulėje, menininkas, pasitraukęs į pavėsį, sėdėjo ant statinaitės, tabaluodamas kojomis, krimto obuolį ir suko galvą, kaip paspėti spąstus dar kitiems neišmanėliams. Tokių netrūko: berniukai ėjo ir ėjo prie tvoros – priedavo tik pasišaipyti, o paskui pasilikdavo baltinti. Kai Benas jau visai nusidirbo, Tomas užleido eilę Biliui Fišeriui už popierinį aitvarą, kuris buvo dar visai geras; pailsusį Fišerį pakeitė Džonis Mileris, užmokėjęs negyvą žiurkę, parištą už virvelės, kad būtų galima maskatuoti; ir taip toliau ir toliau, valanda po valandos. Rytą Tomas buvo skurdžius, o pavakary pasidarė turtuolis, apsikrovęs visokiomis gėrybėmis. Be anksčiau minėtų daiktų, jis turėjo dvylika marmurinių rutuliukų, švilpynės nuolaužą, mėlyną butelio šukę, pro kurią įdomu žiūrėti, patranką, gabalėlį kreidos, stiklinį ropinės kamštį, švininį kareivėlį, keletą buožgalvių, šešias kapsules, vienaakį

kačiuką, varinę durų rankeną, šuns antkaklį – tik be šuns, peilio kriaunas, keturias apelsino žieveles ir senus, sulūžusius lango rėmus.

Jis maloniai ir linksmai praleido laiką didelėje draugijoje, nieko neveikdamas, o tvora buvo nudažyta net tris kartus! Jeigu jam būtų pakakę kalkių, jis būtų visus miestelio vaikus nuskurdinęs.

Tomas tarė sau, kad galų gale gyvenimas nėra toks jau tuščias. Jis nejučia atskleidė didį žmogaus elgesio dėsnį, būtent: kad žmogus arba vaikas labai trokštų kokio nors dalyko, reikia, kad tas dalykas būtų sunkiai pasiekiamas. Jeigu jis būtų buvęs toks didelis ir išmintingas filosofas, kaip šios knygos autorius, jis būtų supratęs, kad darbas yra tai, ką mes privalome daryti, o žaidimas – kas mums neprivalu. Ir iš to jis būtų supratęs, kodėl popierinių gėlių dirbimas arba pakojos mynimas yra darbas, o „bobos mušimas“ arba kopimas į Monblaną tėra vien pramoga. Anglijoje yra nemažai turtingų džentelmenų, kurie vasarą vadelėja ketvertą, pakinkytą į diližaną, ir važinėja po keliasdešimt mylių per dieną todėl, kad ši privilegija jiems atsieina gerokai pinigų; bet jeigu jiems už tai būtų pasiūlytas užmokestis, malonumas bematant virstų darbu, ir jie tuoj jo atsisakytų.

Trečias skyrius

MEILĖS IR KARO DALYKAI

Tomas atsistojo priešais tetą Polę, sėdinčią prie atdaro lango jaukiame galiniame kambaryje, kuris buvo drauge ir miegamasis, ir valgomasis, ir svetainė, ir biblioteka. Gaivinantis vasaros oras, raminanti tylą, gėlių kvapas ir liūliuojantis bičių dūzgimas priveikė tetą: ji užsnūdo su mezginiu rankose, nes su ja nieko daugiau nebuvo, tiktai katinas, bet ir tas miegojo jai ant kelių. Akiniai buvo pakelti aukštyn ant žilų plaukų saugumo sumetimais. Ji buvo tikra, kad Tomas jau seniai kur nors išdūmęs, todėl nusitebo, pamačiusi, kad jis taip drąsiai išdygo tiesiai priešais ją. Jis tarė:

- Teta, ar dabar man galima eiti žaisti?
- Na, na! Tu jau baigei? Kiekgi tu padirbai?
- Nubaltinau visą, teta.
- Tomai! Nemeluok! Aš to negaliu pakęsti.
- Aš nemeluojau, teta, tikrai viskas baigta.

Teta Polė nelabai tikėdavo, ką jis sakydavo. Ji išėjo pati įsitikinti ir būtų buvusi patenkinta, jei bent penkta dalis Tomo žodžių būtų buvusi tiesa.

Bet kai ji pamatė, kad visa tvora nubaltinta, ir ne bet kaip nubaltinta, o rūpestingai nutepta kalkėmis kelis kartus, ir net žemė apačioje pertraukta balta juosta, jai žadą užėmė. Ji tarė:

- Na žinai, niekad nebūčiau pamaniusi... Reikia pripažinti, Tomai, kad tu, kai nori, gali dirbti. - Čia ji sumetė, kad nereikia per daug girti: - Tik kad labai retai tau tas noras užaina, turiu pridurti. Na, eik žaisti. Tik žiūrėk man, pareik namo laiku, o jei ne, gausi lupti.

Ją taip sužavėjo puikiai atliktas Tomo darbas, jog ji nusivedė berniuką į sandėliuką, išrinko jam patį gražiausią obuolį ir įteikdama pamokomai pridūrė, kad kiekvienas daiktas, įsigytas doru ir sąžiningu darbu, yra daug saldesnis ir mielesnis. Kol ji baigė savo kalbą Šventraščio žodžiais, Tomui pasisekė nukniaukti meduolį.

Paskui jis išbėgo į kiemą ir pamatė Sidą, lipantį išlaukiniais laiptais į trečiojo aukšto kambarį iš kiemo pusės. Jam po ranka pasipainiojo žemės grumstų, kurie akies mirksniu ėmė skristi oru. Jie kaip kruša apipylė Sidą, ir ligi teta Polė susivokė ir atskubėjo į pagalbą, šeši ar septyni grumstai jau buvo pasiekę taikinį, o Tomas, perlipęs per tvorą, dingo. Buvo, žinoma, ir varteliai, bet Tomas niekad neturėdavo

laiko jų varstyti. Jo širdžiai buvo ramu – dabar jau atmokėta Sidui, kam jis nurodė tetai Polei juodą siūlą ir pridarė jam nemalonumą.

Tomas užolankomis apsuko namus ir išėjo į purviną keliuką už tetos karvidės. Čia jam nebegrėse joks pavojus – nei kad sučiups, nei kad nubaus. Jis nudrožė į miestelio aikštę, kur, kaip buvo sutarta, turėjo susiremti du berniukų kariuomenės būriai. Vienam vadovavo Tomas, antram – jo artimas draugas Džo Harperis. Abiem didiesiems karvedžiams atrodė per žema patiems kautis – tai tiko nebent smulkmei – jie vadovavo kautynėms, sėdėdami drauge aukštesnėje vietoje ir davinėdami įsakymus per adjutantus. Po ilgos ir atkaklios kovos Tomo būrys pasiekė pergalę.

Abi kariuomenės suskaičiavo užmuštuosius, apsikeitė belaisviais, susitarė dėl būsimo mūšio sąlygų ir paskyrė dieną, kada reikės kitą kartą kautis; tada kariai išsirikiavo ir nužygiavo kas sau, o Tomas pasileido namo vienas.

Eidamas pro namus, kuriuose gyveno Džefas Tečeris, jis pamatė sode nepažįstamą mergaitę – žavingą žydraakę būtybę geltonais plaukais, supintais į dvi ilgas kasas, balta vasarine suknele, išsiuvinėtomis kelnaitėmis.

Ką tik apvainikuotas didvyris buvo nugalėtas be šūvio. Emė Lorens išgaravo iš jo širdies, nepalikdama tenai nė pėdsako. O juk jis vaizdavosi, kad ją beprotiškai myli, tiesiog dievina. Pasirodo, čia būta tik laikino susižavėjimo, ne daugiau. Tomas kelis mėnesius stengėsi jai įsiteikti, ir vos prieš savaitę ji prisipažino jį mylinti. Tas septynias trumpas dienas jis su pasididžiavimu laikė save laimingiausiu berniuku pasaulyje, ir štai akimirksniu ji dingo iš jo širdies kaip atsitiktinis, trumpam užėjęs svečias.

Gėrėdamasis jis vogčiomis sekė naująjį angelą, kol įsitikino, kad angelas jį pastebėjo. Tuomet apsimetė nematąs mergaitės ir stengėsi pasirodyti, krėsdamas visokius kvailus vaikiškus pokštus, kad ją sužavėtų. Kurį laiką jis išdarinėjo tas įmantrias kvailybes, paskui, įpusėjęs kažkokį pavojingą gimnastikos pratimą, pažvelgė į mergaitės pusę ir pamatė, kad ji eina namų link. Tomas priėjo prie tvoros ir nusiminęs pasirėmė; jis tikėjosi, kad mergaitė dar truputį pabus sode. Ji stabtelėjo ant laiptelių, bet tuoj vėl pasisuko į duris. Kai ji pastatė koją ant slenksčio, Tomas sunkiai atsiduso. Bet staiga visas jo veidas nušvito: mergaitė atsigrėžė ir prieš dingdama numetė jam per tvorą našlaitę.

Tomas pabėgėjo, sustojo už kelių žingsnių nuo gėlės, prisidengė delnu akis ir ėmė atidžiai žiūrėti į gatvę, lyg ten būtų pamatęs kažką įdomaus. Paskui pakėlė nuo žemės šiaudelį, pasistatė ant nosies ir stengėsi išlaikyti smarkiai atlošęs galvą. Taip sukūnėdamasis jis slinko vis arčiau ir arčiau prie gėlės; pagaliau užmynė ją basa koja, suspaudė tarpupirštyje ir, straksėdamas ant kitos kojos, netrukus dingo už kampo, nusinešdamas savo brangenybę. Šokinėjo jis neilgai, tik tol, kol atsisegė švarką ir paslėpė gėlę prie širdies, galbūt prie skrandžio – mat Tomas per daug nenusimanė apie anatomiją ir nelabai suko dėl to galvą.

Paskui jis vėl sugrįžo ir iki pat vakaro slankiojo palei tvorą, maivydamasis kaip ir pirmiau. Bet mergaitė nesirodė, nors Tomas šiek tiek guodėsi viltimi, kad ji, stovėdama prie kurio nors lango, mato, kaip jis stengiasi jai įtikti. Galų gale jis nenorom nudūlino namo, o jo vargšė galvelė buvo pilna įvairių svajonių.

Per vakarienę jis visą laiką buvo taip gerai nusiteikęs, jog teta Polė stebėjosi: kas čia tą vaiką apėdo? Jam smarkiai kliuvo už tai, kad laidė į Sidą grumstais, bet barimą jis sutiko abejingai. Iš pat tetos panosės jis mėgino nučiuopti gabalą cukraus ir gavo už tai per nagus.

- Teta, kodėl gi jūs Sido nemušate, kai jis ima cukrų?

- Sidas taip savęs nekankina, kaip tu. Jeigu aš tavęs nesaugočiau, tu niekad neišlįstum iš cukrinės.

Teta kažko išėjo į virtuvę, o Sidas, laimingas, kad jo neliečia, tuojau pagriebė cukrinę, lyg norėdama pasityčioti iš Tomo. Tai buvo tiesiog nepakenčiama! Bet cukrinė išslydo Sidui iš rankų, nukrito žemėn ir sudužo. Tomas džiūgavo – jis taip džiūgavo, jog net suvaldė liežuvį ir nutylėjo. Jis nutarė netarti nė žodžio net ir tada, kai įeis teta, o sėdėti ramiai ir laukti, kol ji paklaus, kas tai padarė. Tuomet jis viską papasakos, ir vargu ar bus pasaulyje kas malonesnio, kaip žiūrėti, kai ji „glostys“ savo pavyzdinį vaikelį. Jis taip džiaugėsi, jog vos begalėjo iškęsti neprasitaręs, kai sugrįžo senutė ir atsistojo prie sukultos cukrinės šukių, svaidydama iš po savo akinių pykčio žaibus. Tomas pagalvojo: „Na, jau prasideda!“ Ir tą pačią akimirką jis jau gulėjo kniūbsčias ant grindų. Galinga ranka vėl užsimojo, kai Tomas ėmė rėkti:

- Palaukite! Už ką gi jūs mušat mane! Juk ją sukūlė Sidas!

Teta Polė sustojo sumišusi, o Tomas laukė, kad jinai jo pasigailėtų. Bet atsipeikėjusi ji tiek tepasakė:

- Hm! Na, vis tiek, manau, tau ne be reikalo kliuvo. Jau tikriausiai iškrėtei kokią nors naują šunybę, kol manęs čia nebuvo.

Po to sąžinė ėmė jai prikaišioti, ir ji panoro pasakyti berniukui keletą meilių žodžių, bet nutarė, kad taip elgdamasi prisipažins esanti kalta, o šito neleido drausmė. Todėl ji tylėjo ir prislėgta širdimi ėmėsi įprasto darbo. Tomas sėdėjo kampe susiraukęs ir galvojo apie savo vargus. Jis žinojo, kad širdyje teta buvo pasirengusi kristi prieš jį ant kelių, bet tai teikė jam tik niūrų džiaugsmą. Jis nutarė nesi-stengti susitaikyti ir nepastebėti jos meilinimosi. Jis žinojo, kad kartkartėmis teta pro ašaras žvilgčioja ilgesingomis akimis, bet nekreipė į tai dėmesio. Jis įsivaizdavo, kaip guli sirgdamas ir laukia mirties, o teta, pasilenkusi prie jo, maldauja pasakyti bent vieną atleidimo žodį, tačiau jis nusisuka veidu į sieną ir miršta, to žodžio neprataręs. Kaip ji tuomet jausis? Jis įsivaizdavo, kaip jį parneša namo negyvą, ką tik ištrauktą iš upės, garbanos sumirkusios, rankos, vargšės, nurimusios amžinai, ir jautri širdis jau nustojusi jaudintis. Kaip ji tada puls prie jo, ir ašaros pasipils lyg lietus, o lūpos mels Dievą, kad gražintų jos berniuką, kurio ji niekad niekad daugiau nebeskriaus! Bet jis gulės šaltas, išbalęs ir nerodys

jokio gyvybės ženklą – mažas, vargšas kankinys, kurio kančioms atėjo galas. Jis taip susijaudino, kad jo akys pritvinko ašarų, kurios mirksint riedėjo žemyn ir lašėjo nuo nosies galiuko. Ir jam buvo taip malonu sielvartauti, jog jis visai nenorėjo, kad sielon įsiveržtų koks nors žemiškas džiaugsmas ir sudrumstų tą šventą jausmą. Bet kaip tik pasišokinėdama į kambarį įbėgo pusseserė Merė. Išbuvusi kaime visą amžių (tikriau sakant, savaitę), ji švytėjo džiaugsmu, kad pagaliau vėl namie. Kai su daina ir saulės šviesa Merė įbėgo pro vienas duris, Tomas paniuręs ir apsiniaukęs išėjo pro kitas.

Jis klaidžiojo toli nuo tų vietų, kur būtų galėjęs sutikti draugų, ir ieškojo tokio kampelio, kuris būtų liūdnas kaip ir jo širdis. Rastų plaustas upėje pasirodė jam tinkama vieta, ir jis atsisėdo ant paties kraštelio, stebėdamas nykią upės platybę ir svajodamas, kaip gera būtų ūmai paskęsti, net nepajutus jokių kankinančių nepatogumų. Paskui jis prisiminė savo gėlelę. Išsiėmė ją jau nuvytusią ir sumaigyta, ir tai dar labiau padidino jo karčią laimę. Įdomu, ar pasigailėtų jo jinai, jeigu sužinotų, kaip jam sunku? Ar pravirktų, ar panorėtų apkabinti jam kaklą ir paguosti? O gal ir jinai nusigręžtų nuo jo abejingai, kaip nusigręžė dabar visas beširdis pasaulis? Ta

mintis jam sukėlė kankinančių svajonių, ir jos vis iš naujo sukosi galvoje, kol sudilo į skutelius. Pagaliau jis pakilo dūsausdamas ir dingo tamsumoje.

Apie pusę dešimtos ar dešimtą Tomas atsidūrė tuščioje gatvėje, kur gyveno jo dievinama nepažįstamoji; jis stabelėjo valandėlę ir įsiklausė. Jautri jo ausis negirdėjo jokio garso, tik trečiojo aukšto lange blyški žvakės šviesa skverbėsi pro užuolaidą. Ar ne ten jo dieviškoji būtybė? Jis perlipo per tvorą, tyliai pralindo pro krūmus ir atsistojo po langu. Ilgai į jį žiūrėjo susigraudinęs, paskui atsigulė aukštiekninkas, susidėjo rankas ant krūtinės, laikydamas jose savo vargšę nuvytusią gėlę. Štai šitaip jis nori numirti – nutraukti ryšius su abejingu pasauliu: vieniui vienas, neturėdamas kur priglausti benamės galvos, jokio draugo ranka nenušluostys jam nuo kaktos pomirtinio prakaito, joks mylintis žmogus nepasilenks prie jo su užuojauta, jam merdint. Tokį jinai pamatys jį rytoj, kai pažvelgs pro šį langą, myluodama bundantį rytą – ak, nejaugi nenuriedės nė viena ašarėlė ant jo vargano pastirusio kūno, nejaugi neišsiverš iš krūtinės bent menkas atodūsis, pamačius, kad šita jauna gyvybė, tik pražydusi, taip be laiko pakirsta?

Staiga atsidarė langas, spiegiantis tarnaitės balsas sudrumstė šventą nakties tylą, ir iš viršaus ant gulinčio kankinio palaikų šliūkštelėjo vanduo.

Didvyris be kvapo pašoko, ėmė prunkšti ir purtytis. Netrukus ore sušvilpė kažkoks daiktas, lydymas tylaus keiksmo; pasigirdo dūžtančio stiklo skambtelėjimas. Tuo pat metu kažkoks nedidelis, neaiškus šešėlis šmėstelėjo per tvorą ir dingo tamsoje.

Truputį vėliau, kai Tomas nusirengęs prie lajinės žvakės apžiūrinėjo šlapius drabužius, pabudo Sidas; gal Sidui ir buvo atsiradę noro bent truputį atsiteisti Tomui, bet jis tuoj apsigalvojo ir ramiai gulėjo, dėdamasis miegas, nes iš Tomo akių matė, kad gero nėra ko laukti.

Tomas atsigulė net nesukalbėjęs poterių, o Sidas tai įsidėmėjo.

Ketvirtas skyrius

IŠDAIGOS SEKMADIENIO MOKYKLOJE

Pasaulis skendėjo ramybėje, o užtekėjusi saulė laimino tylų miestelį savo šviesiais spinduliais. Po pusryčių teta Polė suruošė šeimynines pamaldas; jos prasidėjo malda, sukurta iš Šventraščio ištraukų, sulipdytų jos pačios išgalvotais pamokymais. Ir iš šitų aukštybių, lyg nuo Sinajaus, ji perskaitė rūstų Mozės įsakymo skyrių.

Paskui Tomas, kaip sakoma, išsijuosęs suskato atmintinai kalti Biblijos „eilučių“. Sidas jau prieš kelias dienas buvo paruošęs savo pamoką. Tomas sukaupe visas jėgas, kad tik atmintyje užsiliktų bent penketas eilučių, ir tyčia pasirinko ištrauką iš „Kalno pamokslo“, nes trumpesnių eilučių už šitas nebegalėjo knygoje rasti.

Po pusvalandžio Tomo galvoje buvo tik blankus pamokos vaizdas, ne daugiau, nes besimokant jo mintys skraidė po toliausius tolius, o rankos tolydžio ieškojo pramogų. Merė paėmė iš jo knygą ir ėmė klausinėti pamokos, o jis stengėsi per miglą susigraibyti:

- Palaiminti... e... e...
- Turintys vargdienio dvasią...
- Taip, palaiminti turintys... e... e...
- Vargdienio...
- Vargdienio... dvasią; jų yra dangaus karalystė.
- Jų... jų... yra...
- Palaiminti turintys vargdienio dvasią; jų... jų yra dangaus karalystė. Palaiminti liūdintys; jie... jie...
- Bus pa...
- Jie... e...
- Pa-guos-ti...
- Jie bus paguosti... Ak, nežinau, kaip ten yra!
- Bus.
- O, bus... Jie bus paguos... jie bus paguos... e... e...
Palaiminti, liūdintys... nes... nes... na, kas gi jiems bus? Kodėl tu man nepasakai, Mere? Kodėl tu tokia bjauri.

- Ak Tomai, tu avino galvele! Aš ir nemanau tavęs erzinti! Neprarask kantrybės, Tomai, ir matysi, kaip pasiseks, o jei išmoksi, aš tau padovanosiu gerą daiktą. Na būk gerutis, pasimokyk.

- Gerai! O kas ten per daiktas, Mere? Pasakyk gi, kas?

- Nesuk sau galvos. Jei jau aš pasakiau - geras, vadinasi, geras.

- Žinau, Mere, žinau. Na gerai, eisiu pakalsiu dar!

Ir jis vėl pradėjo kalti; smalsumo ir pažadėto atlygio skatinamas, jis mokėsi taip uoliai, jog pagaliau viską įsiminė nuostabiai. Už tai Merė padovanojo jam naujutėlaitį lenktinį peiliuką dvylikos su puse centų vertės su Barlou ženklų, ir džiaugsmas sukūrė Tomą iki širdies gilumos. Tiesa, peiliukas buvo neaštrus, bet „tikrų tikriausias“ Barlou, o tai labai didelis dalykas.

Nieko nelaukęs, Tomas jau raižė juo spintelę ir buvo beketinąs imti į nagą rašomąjį stalą, tik jį pašaukė rengtis, nes reikėjo eiti į sekmadieninę mokyklą.

Merė padavė jam dubenį vandens ir gabalėlį muilo; jis išėjo laukan, pastatė dubenį ant suoliuko, pasukui muilą sušlapino ir padėjo į vietą; po to atsiraitė rankoves, atsargiai išpylė vandenį ant žemės, įėjo į virtuvę ir pradėjo uoliai trintis veidą rankšluosčiu, kabėjusiu kitapus durų. Bet Merė atėmė rankšluostį šaukdama:

- Kaip tau ne gėda, Tomai! Koks tu išdykęs. Juk vanduo tau neįgels!

Tomas truputį susigėdo. Jam vėl į dubenį buvo pripilta vandens. Šį kartą berniukas kiek pastovėjo ties juo pasilenkęs, nesiryždamas praustis. Paga-

liau giliai įkvėpė ir pradėjo. Kai jis antrą kartą įėjo į virtuvę, užsimerkęs ir apgraibomis ieškodamas rankšluosčio, muilinas vanduo, varvantis nuo veido, neleido abejoti jo sąžiningumu. Bet vis dėlto, kai Tomas išniro iš rankšluosčio, vaizdas pasirodė nekoks, nes lyg balta kaukė švietė tik dalis nuprausto veido – nuo skruostų iki smakro, o kaktą ir kaklą dengė didžiuliai tamsūs nešvarumų plotai. Merė pati ėmėsi jį tvarkyti ir kai pabaigė, jis buvo panašus į žmogų ir į brolių, kurio veido spalva jau buvo vienoda. Gerai įtepti plaukai buvo dailiai sušukuoti, o trumpos garbaniukės gražiai ir tvarkingai sudėtos. (Pats jis visada kruopščiai ir rūpestingai stengdavosi priploti jas prie galvos, nes manė, kad dėl garbanų atrodo panašus į mergaitę, ir tai buvo tikra jo gyvenimo nelaimė.) Po to Merė išėmė puošnią eilutę, kuri jau dveji metai buvo dėvima tik sekmadieniais – ji paprastai buvo vadinama „ta antroji“, ir iš to mes galime spręsti, kaip mažai Tomas turėjo drabužių. Kai jis apsivilko, pusseserė jį aptvarkė: susagstė iki pat smakro švarų švarkelį, atlenkė plačią marškinių apykaklę, siekiančią pečius, nuvalė šepečiu drabužius ir pagaliau apvainikavo šiaudine skrybėle. Jis atrodė labai puošnus ir tarytum supančiotas. Iš tiesų Tomas kankinosi, matydamas save nusipraususį ir

švarų. Jis tikėjosi, kad Merė pamirš bent batus, bet viltis niekais nuėjo: ji rūpestingai juos ištepė taukais, kaip buvo tada įprasta, ir atnešė jam. Pagaliau netekęs kantrybės, jis ėmė skųstis, kad visad verčiamas daryti tai, ko nenori. Bet Merė įtikinamai pasakė:

- Na prašau, Tomai... būk geras.

Ir jis niurnėdamas apsiavė batais. Merė greit apsilvilko, ir visi trys išėjo į sekmadieninę mokyklą, kurios Tomas neapkentė visa širdimi, o Sidas ir Merė labai mėgo.

Sekmadieninėje mokykloje pamokos būdavo nuo devynių iki pusės vienuoliktos, po to prasidėdavo pamaldos. Merė ir Sidas visada noriai pasilikdavo klausyti pamokslo, Tomas irgi likdavo, bet kitais, daug svarbesniais sumetimais.

Kieti, su aukštomis atramomis bažnyčios suolai sutalpindavo apie tris šimtus žmonių; bažnyčia buvo maža, nedaili, o bokšto vietoje iš stogo kyšojo lyg ir pušinių lentų dėžė. Prie durų Tomas atsiliko žingsnį nuo saviškių ir kreipėsi į taip pat šventadieniškai pasipuošusį draugą:

- Klausyk, Bili, ar tu turi geltoną bilietėlį?

- Turiu.

- Ko tu nori už jį?

- O ką tu duosi?

- Gabalėlį saldymedžio ir meškerės kabliuką.
- Parodyk.

Tomas parodė. Daiktai patiko ir perėjo iš rankų į rankas. Paskui Tomas išsikeitė keletą marmurinių rutuliukų į tris raudonus bilietėlius ir dar kelis niekniekius į porą mėlynų. Jis gaudė kiekvieną praeinantį berniuką ir pirko visokiausių spalvų bilietėlius. Tai truko dešimt ar penkiolika minučių. Po to jis įėjo į bažnyčią drauge su būriu švarių ir triukšmingų vaikų, atsisėdo į savo vietą ir tučtuojau pradėjo peštis su pirmu pasipainiojusių berniuku. Įsikišo mokytojas, rimtas apysenis žmogus, ir juos išskyrė, bet vos tik jis nusigrėžė, Tomas papešė už plaukų priešais sėdintį berniuką, o tam atsisukus, pats įkniubo į knygą; po valandėlės Tomas jau dūrė smeigtuku kitam kaimynui, norėdamas išgirsti, kaip tas suriks „ai!“, bet mokytojas vėl jį sudraudė. Neatsiliko ir kiti Tomo klasės draugai – visi jie buvo nenuoramos, triukšmadariai ir pramuštgalviai. Kai reikėjo atsakinėti pamoką, pasirodė, kad nė vienas berniukas nebuvo jos gerai išmokęs, todėl visą laiką teko pasakinėti. Kad ir kaip ten būtų, kiekvienas šį tą išlemeno ir gavo po mažą mėlyną bilietėlį, kuriame buvo išspausdinta Šventraščio ištrauka. Kiekvienas mėlynas bilietėlis buvo užmokestis už atmintinai

išmoktas dvi Šventraščio eilutes. Dešimt mėlynų bilietėlių buvo galima iškeisti į vieną raudoną; dešimt raudonų – į vieną geltoną, o už dešimt geltonų bilietėlių direktorius pasižymėjusiam mokiniui įteikdavo Bibliją menkučiais aptaisais (tais gerais laikais Biblija kainavo tik keturiasdešimt centų). Ar daugelis mano skaitytojų turėtų jėgų ir kantrybės išmokti atmintinai du tūkstančius eilučių, nors už tai jam būtų pažadėta net Biblija su dailininko Dorė paveikslais? O štai Merė, kantriai padirbėjusi dvejus metus, tokiu būdu įsigijo net dvi Biblijas; vienas vokiečių kilmės berniukas laimėjo keturias ar net penkias. Kartą jis nesustodamas išdrožė tris tūkstančius eilučių; bet čia jo buvo per daug persitempta, ir nuo tos dienos jis paliko pusprotis; tai buvo sunki nelaimė mokyklai, nes seniau iškilmingomis progomis, kai atvykdavo daugiau svečių, direktorius paprastai kviesdavo šį berniuką „malti liežuvii“ (taip sakydavo Tomas). Šiaip tik vyresnieji mokiniai saugodavo savo bilietėlius ir varydavo tą nuobodų darbą, kol pelnydavo Bibliją – užtat tokios dovanos įteikimas buvo retas ir pažymėtinas įvykis; tą dieną laimingasis auklėtinis taip šauniai ir didingai atrodydavo, jog visų mokinių širdyse bematant išsižieb-davo garbės troškulys, dažnai trukdavęs net kelias

savaite. Galimas daiktas, kad Tomo siela niekad kaip reikiant ir nebuvo ištroškusi tokios dovanos, bet, be abejonės, visa savo esybe jis jau seniai ilgėjosi garbės ir spindėjimo, kurių susilaukdavo gaunantis Bibliją mokinyms.

Paskirtą valandą direktorius atsistojo priešais sakyklą, laikydamas rankoje neatvožtą giesmių knygą, įbrukęs pirštą tarp lapų, ir liepė atidžiai klausyti. Kai sekmadieninės mokyklos direktorius sako įprastinę savo prakalbėlę, giesmynas jo rankoje yra tiek pat būtinas, kaip gaidos solistės rankose, kai ji dainuoja koncerte – nors nesuprasi, kam to reikia, nes nė vienas iš šių kankinių nepažvelgia nei į giesmyną, nei į gaidas.

Direktorius buvo liesas, trisdešimt penkerių metų amžiaus žmogelis su smėlio spalvos smailia barzdele ir trumpai kirptais tokios pat spalvos plaukais. Jis dėvėjo kietą aukštą apykaklę, kurios viršutiniai kraštai beveik siekė ausis, o smaili galiukai buvo užsirięti į priekį iki pat lūpų kraštelių, sudarydami nelyginant tvorą, verčiančią jį žiūrėti tiesiai prieš save arba suktis visu liemeniu, kai reikėdavo pasigręžti. Jo smakras rėmėsi į nusidriekusį kaklaraištį, tokio ilgumo ir platumo, kaip popierinis doleris su kutais ant galų. Jo batų nosys pagal to meto madą

buvo smarkiai užriestos į viršų tarytum pačiūžos – anais laikais tokio dalyko uoliai ir rūpestingai siekdavo visi jauni vyrai, sėdėdami išstisus valandas prie sienos, įrėmę į ją kojų galus. Ponas Voltersas buvo nepaprastai rimto veido, teisingos ir taurios širdies; jis taip gerbė šventas vietas ir šventus daiktus ir taip skyrė juos nuo pasaulietinių, jog, kalbant sekmadieninėje mokykloje, jo balse nejučiomis atsirasdavo ypatinga priegaidė, kurios visai nebūdavo justi šiokiadieniais. Jis pradėjo taip:

– Dabar, vaikai, prašyčiau jus pasėdėti kiek galint tiesiau ir ramiau ir sutelkti į mane visą dėmesį kokiai minutei ar dviem. Štai šitaip! Taip ir turi elgtis geri berniukai ir mergaitės. Matau, kad viena maža mergaitė žiūri pro langą, tikriausiai ji mano, jog aš sėdžiu kur nors tenai lauke, gal medyje, ir kalbu paukščiukams. (Pritiriamas kikenimas.) Aš noriu pasakyti jums, kaip man džiugu matyti prieš save tiek linksmų, švarių mažučią veidelių, susirinkusių šioje palaimintoje vietoje pasimokyti doros ir tiesos.

Ir taip toliau, ir taip toliau. Nėra reikalo kartoti, ką jis dar kalbėjo. Tokios kalbos visuomet vienodos, todėl mums visiems gerai pažįstamos.

Direktoriui pradėjus paskutinę kalbos dalį, vaikai ėmė trukdyti – kai kurie netikę berniukai kumščia-

vosi, kraipėsi, šnibždėjosi ar dar ko prasimanydavo, ir tas bruzdesys vis didėjo ir plėtėsi, išjudindamas net tokias vienišas tvirtas uolas, kaip Merė ir Sidas. Bet triukšmas ūmai nuščiuvo, direktoriui prašnekus tylesniu balsu, ir jo kalbos pabaiga buvo sutikta tyliai ir dėkingai.

Kuždėtasi daugiausia buvo dėl gana reto dalyko – dėl svečių apsilankymo: užėjo advokatas Tečeris, kurį lydėjo kažkoks liguistas senukas, gražus, augalotas, vidutinio amžiaus ponas su plieno spalvos plaukais ir didinga ponia – be abejo, žmona. Ponia vedėsi už rankos mergaitę. Tomas nenustygo vietoje, nerimo, jausdamasis kaltas, sąžinės kamuojamas – jis nedrįso pažiūrėti į akis Emei Lorens, nepajėgė atlaikyti meilau jos žvilgsnio. Bet kai tik jis pamatė įėjusią mergaitę, tuoj jo širdį užliejo palaima. Jis tučtuojau ėmė „rodytis“ kaip įmanydamas – kumščiovo berniukus, tąsė juos už plaukų, maivėsi, žodžiu – išdarinėjo viską, kas, jo manymu, galėjo sužavėti mergaitę ir pelnyti jos palankumą. Tačiau jo džiaugsmą temdė viena nemaloni mintis: jis negalėjo užmiršti pažeminimo, kurį patyrė šio angelo sode; bet ši negarbinga dėmė buvo greit nuplauta laimės bangos, užliejusios Tomo krūtinę.

Svečiai buvo susodinti garbingiausioje vietoje, ir ponas Voltersas, vos tik baigęs savo kalbą, pristatė juos visai mokyklai. Vidutinio amžiaus vyras pasirodė esąs įžymi asmenybė – net apygardos teisėjas. Vaikai tokios įžymybės dar niekad nebuvo matę, tad stebėjosi į jį žiūrėdami ir klausė save, iš kokio jis molio, kažin ar iš tokio pat, kaip visi kiti žmonės, ir čia laukė išgirsią jį baubiant, čia bijojo, kad jis išties neužbaubtų. Jis buvo iš Konstantinopolio, už dvylikos mylių nuo čia, vadinasi, buvo keliavęs ir matęs pasaulio ir net savo akimis regėjęs Apygardos teismo rūmus, kurie, žmonės sako, esą su skardiniu stogu. Pagarbą, įkvepiamą tokių minčių, reiškė iškilminga tylą ir eilės išsprogintų akių. Tai buvo didysis teisėjas Tečeris, jų miestelio advokato brolis. Džefas Tečeris tuoj pat išėjo į priekį pasirodyti esąs didžiojo žmogaus giminė, kad jam pavydėtų visa mokykla. Lyg maloniausios muzikos jis būtų klausęsis, kaip apie jį kuždasi:

- Žiūrėk, Džimai! Jis eina tenai! Tik pažiūrėk! Štai jis paduos jam ranką... pamanyk, ranką duoda! Kad tu kur kiaurai! Ir tu norėtum būti Džefo vietoje, ar ne?

Ponas Voltersas „rodėsi“, kaip mokėjo, visais savo veiklumo būdais – įsakinėjo, patarinėjo, nurodinėjo čia tam, čia anam, kiekvienam, kas tik pasipainiojo.

Bibliotekininkas irgi „rodėsi“, lakstė šen ir ten su knygų glėbiu, keldamas triukšmą, kaip paprastai kad mėgsta niekingi viršininkėliai. Jaunutės mokytojos „rodėsi“, maloniai lankstydamosi prie vaikų, kuriuos dar neseniai buvo tampiusios už ausų, grāsė gražiais piršteliais išdykėliams ir meiliai glostė paklusnuiosius. Jauni mokytojai „rodėsi“, keldami į aikštę savo valdžią smulkiomis pastabomis bei įspėjimais ir uoliai stengdamiesi palaikyti drausmę; daugumai mokytojų, vyrų ir moterų, vis ko nors prireikdavo knygų spintoje, ir jie vaikščiojo tenai net po kelis kartus (dėdamiesi nepatenkinti, kad reikia vaikščioti). Mergaitės „rodėsi“ įvairiais būdais, o berniukai taip uoliai „rodėsi“, jog aplink skambėjo peštynių šūksniai ir skraidė sukramtyto popieriaus gumuliukai. O įžymusis žmogus sėdėjo ir švietė didinga teisėjo šypsena visai mokyklai, šildydamasis savo didybės spinduliuose, nes ir jis „rodėsi“ savaip.

Tik vieno dalyko trūko ponui Voltersui, kad jis pajustų visišką palaimą – padovanoti kam nors Bibliją ir parodyti uolumo stebuklą. Keletas mokinių, tiesa, buvo susirinkę po kelis geltonus bilietėlius, bet nė vienas neturėjo kiek reikia – jis jau apklausė geriausiuosius mokinius. Jis būtų atidavęs kažin ką, kad tik tas vokietukas būtų atėjęs į protą!

Ir štai tuo metu, kai jo viltys visai užgeso, į priekį išėjo Tomas Sojeris, padavė devynis geltonus bilietėlius, devynis raudonus ir dešimt mėlynų – ir pareikalavo Biblijos! Tai buvo perkūnas iš giedro dangaus. Ponas Voltersas buvo tikras, kad iš to vaiko jis nė per dešimt metų nesulauksiąs nieko gero. Bet ką gi darysi: štai antspauduoti čekiai, ir pagal jus reikia mokėti. Todėl Tomą pakvietė ant pakylos, kur sėdėjo teisėjas ir kiti išrinktieji, ir vadovybė paskelbė didelę naujieną. Tai buvo nuostabiausia staigmena mokykloje per paskutinius dešimtį metų, ir išpūdis buvo toks stiprus, jog naujasis didvyris išrodė pakilęs į tą pat aukštumą kaip ir teisėjas, ir mokykla žiūrėjo vietoj vieno stebuklo į du. Visi berniukai degė pavydu, o labiausiai kankinosi tie, kurie per vėlai suprato, kad patys padėjo Tomui susilaukti tokio begėdiško laimėjimo, nes pardavė jam geltonus ir raudonus bilietėlius už tuos turtus, kuriuos jis susikrovė, baltindamas tvorą. Jie niekino save už tai, kad juos taip lengvai apmulkino tas gudrus apgavikas, ta klastinga gyvatė.

Dovana buvo įteikta Tomui taip iškilmingai, kaip tik direktorius tokiomis aplinkybėmis įstengė; tačiau kažko stigo, ir gana; jo kalboje nebuvo karščio, nes kažkoks neaiškus nujautimas sakė vargšui, kad

čia glūdi paslaptis, kurios galbūt geriau nė nelies-
ti; tikėti, kad šitas berniukas savo atminties kluo-
nuose susikrovęs du tūkstančius pėdų Šventraščio
išminties, kai jam netelpa nė tuzinas – būtų tiesiog
nesąmonė.

Emė Lorens švytėjo laime ir pasididžiavimu ir vi-
saip stengėsi sutikti Tomo žvilgsnį, kad tas pamatytų
jos džiaugsmą, bet jis nežiūrėjo. Tai ją nustebino,
paskui ji truputį sumišo, emė atidžiai stebėti – vog-
čiomis mestas žvilgsnis viską jai atskleidė, ir jos
širdis sudužo; Emė užsidegė pavydu, pyko, verkė,
nekenė viso pasaulio, o labiausiai už visus Tomo –
taip jai atrodė.

Tomas buvo pristatytas teisėjui; bet jis liežuvio
nepavaldė, vos gaudė kvapą, širdis šokinėjo – iš dalies
dėl to, kad bijojo rūsčios to žmogaus didybės, bet
svarbiausia dėl to, kad jis buvo jos tėvas. Tomas būtų
įmanęs pulti prieš jį ant kelių ir nusilenkti, jeigu tik
būtų buvę tamsu. Teisėjas padėjo Tomui ant galvos
ranką, pavadino jį šauniu vaikinu ir paklausė, kuo
jis vardu. Berniukas sumiksėjo, išsižiojo ir iššovė:

– Tom...

– O ne, ne Tom, o...

– Tomas.

- Aha, šitaip. Aš žinojau, kad tu dar kai ką pridursi. Gerai gerai! Bet tave gi tikriausiai ne vien vardu žmonės vadina, tai gal pasakysi, kaip tu dar vadiniesi?

- Pasisakyk džentelmenui pavardę, Tomai, - tarė Voltersas, - ir sakyk pone. Nepamiršk mandagumo.

- Tomas Sojeris, pone.

- Na matai! Geras berniukas. Puikus berniukas. Puikus, šaunus vyrukas. Du tūkstančiai eilučių - tai daug, labai labai daug! Tu niekad nesigailėsi, tiek vargo padėjęs, nes mokslas svarbesnis už viską pasaulyje; mokslas daro žmogų didelį ir gerą. Tu pats, Tomai, kada nors būsi didelis žmogus, geras žmogus ir tuomet, prisiminęs praeitį, pasakysi: už visa tai turiu būti dėkingas neįkainojamai brangiai sekmadieninei mokyklai, kurią lankiau, vaikas būdamas; už visa tai turiu būti dėkingas savo brangiems mokytojams, kurie įpratino mane mokytis; už visa tai turiu būti dėkingas gerajam direktoriui, kuris mane skatino, globojo ir dovanėjo gražią Bibliją, dailią, puikią Bibliją, kad ji visur lydėtų mane; už visa tai turiu būti dėkingas teisingam auklėjimui! Štai ką tu pasakysi, Tomai! Tu, aišku, neimtum jokių pinigų už tuos du tūkstančius eilučių. Jokių, niekada! O dabar gal papasakosi man ir šitai va poniai ką

nors iš to, ką tu mokeisi – aš žinau, tu neatsisakysi, nes mes didžiuojamės vaikais, kurie gerai mokosi. Tu, be abejo, žinai visų dvylikos apaštalų vardus. Gal pasakysi mums, kuo vardu buvo du pirmieji?

Tomas tampė švarko sagą ir suglumęs tylėjo. Jis nuraudo ir nuleido akis. Ponui Voltersui apmirė širdis. Jis tarė sau: „Juk tasai vaikas nesugeba atsakyti net į pačius paprasčiausius klausimus – kam dar čia teisėjas jį klausinėja?“ Bet jis jautė pareigą ką nors pasakyti ir tarė:

– Atsakyk gi džentelmeniui, Tomai – nebijok!

O Tomas vis nieko negalėjo išspausti.

– Man tai jis tikrai atsakys, – įsikišo ponias. – Pirmieji du mokytiniai buvo...

– Dovydas ir Galijotas!

Verčiau nuleiskime pasigailėjimo uždangą, nerodykime šios scenos pabaigos.

Penktas skyrius

VABALAS KANDIKAS IR JO LAIMIKIS

Apie pusę vienuoliktos suskambo įskilęs mažos bažnytėlės varpas, ir žmonės netrukus ėmė rinktis į rytines pamaldas. Sekmadieninės mokyklos vaikai išsiskirstė po bažnyčią ir susėdo į suolus su tėvais, kad būtų kas juos prižiūri. Atėjo ir teta Polė. Sidas ir Merė susėdo su ja, o Tomas, kad nežiopsotų, buvo pasodintas arčiau perėjimo, kuo toliau nuo atviro lango, nuo viliojančių vasaros vaizdų. Minia pamažu užtvindė visus tuščius tarpus: apysenis, nusigyvenęs pašto viršininkas, kadaise matęs geresnių dienų; miesto burmistras su žmona – mat šalia kitų nenaudingų daiktų miestelis turėjo ir burmistrą; taikos teisėjas; našlė Duglas, graži, išsipuošusi keturiasdešimtmetė, geraširdė, dosni ir pasiturinti: jos namai ant kalniuko buvo vieninteliai rūmai visame miestelyje, ir netgi vaišingiausi rūmai, kur būdavo keliami prašmatnūs baliai, kuriais Sent Piterbergas galėjo pasigirti; palinkęs garbingas majoras ir panelė Vord; advokatas Riversonas, nauja iš toli atkeliavusi įžymybė; miesto gražuolė, sekama pulko širdžių ėdikų, pasipuošusių batistu ir kaspinais; štai

būriu įvirto jaunikliai viso miesto valdininkėliai, išsipustę dailiosios lyties gerbėjai, baigę sargybą prieduryje, kur stovėjo pusračiu, čiulpdami savo lazdeles ir kvailai šypsodamiesi, kol praleido pro savo gretas visas iki vienos merginas. Paskutinis atėjo Vilis Mefersonas, pavyzdingas berniukas, taip rūpestingai saugodamas savo mamytę, lyg ji būtų buvusi stiklinė. Jis visad lydėdavo ją bažnyčion, ir visos kitos mamytės labai jį girdavo, o berniukai – visi iki vieno – nekėsdavo jo, kad jis toks geras, o svarbiausia, kad juo nuolat badydavo jiems akis. Iš užpakalinės jo kišenės lyg ir netyčia kyšojo baltos nosinės kamputis (taip būdavo kiekvieną sekmadienį). Tomas nosinės niekad neturėdavo ir berniukus, turinčius nosines, laikė niekingais dabitomis.

Kai jau visi susirinko, varpas suskambo dar sykį, įspėdamas slunkius ir vėplinėtojus, ir tada bažnyčią apgaubė iškilminga tylą, drumsčiama tik choristų kikenimo ir šnabždesio. Tik vienoje bažnyčioje esu matęs choristų, kurie elgėsi mandagiau, bet kur tai buvo, dabar nebepamenu. Nuo to laiko praėjo daug metų, ir aš beveik viską pamiršau, man atrodo, kad tai buvo kažkur svetimoj šaly.

Pastorius pasakė, kurią giesmę giedoti, ir ėmė ją skaityti pasiskonėdamas, tam tikru stiliumi, labai

mėgstamu tame krašte. Jis pradėdavo vidutiniško aukštumo balsu ir vis keldavo jį, o, pasiekęs aukštybes, smarkiai kirsdavo paskutinį žodį ir staiga lyg nuo tramplino šokdavo žemyn:

*Nejau man gėrėtis Rojaus sodais,
Kada kiti žmonės kovoja paplūde
gražiais kraujais!*

Pastorius buvo laikomas nuostabiu skaitovu. Per bažnytinius susirinkimus jis visada būdavo kviečiamas skaityti poezijos; jam baigus skaityti, ponios tiesdavo į dangų rankas ir vėl beviltiškai nuleisdavo, keldavo aukštyn akis ir linguodavo galvas, lyg norėdamos pasakyti: „Žodžiais to negalima išreikšti, tai per daug puiku, per daug puiku šiai ašarų pakalnei“.

Pagiedojus giesmę, garbusis ponas Špregas pavirto, sakytum, skelbimų lenta ir ėmė drožti baisybę skelbimų, kokie bus mitingai, posėdžiai, susirinkimai, ir šis, ir tas, kol susirinkusiems ėmė atrodyti, kad to sąrašo užteks iki pat Paskutinio Teismo. Tai tikrai keistas paprotys, iš seno užsilikęs Amerikoje ir net dideliuose miestuose, kur mūsų laikais tiek daug laikraščių. Paprastai kuo beprasmiškesnis paprotys, tuo sunkiau juo nusikratyti.

Paskui pastorius ėmė melstis. Malda buvo graži, kilni ir smulkmeniška: meldėsi ir už bažnyčią, ir už jos vaikelius, už kitas miestelio bažnyčias, už patį miestelį, už visą apygardą, už mūsų valstiją, už valstijos valdininkus, už Jungtines Valstijas, už visas Jungtinių Valstijų bažnyčias, už Kongresą, už prezidentą, už ministrus, už vargšus jūreivius, blaškomus audringose jūrose, už milijonus engiamų žmonių, velkančių sunkų Europos monarchijų ir Rytų despotijų jungą, už tuos, kurie apšviesti Evangelijos šviesa, bet neturi akių, kad regėtų, ir ausų, kad girdėtų, už tolimų jūrų salose gyvenančius stabmeldžius; malda baigėsi karštu prašymu, kad Aukščiausiasis išklausytų jo žodžius, kad jie būtų kaip grūdas, pasėtas į derlingą dirvą, laiku duodantis gausų derlių. Amen.

Sušlamėjo suknius, ir visi parapijiečiai, iki tol stovėję, susėdo. Berniukui, kurio gyvenimas pasakojamas šioje knygoje, malda neteikė jokio malonumo – jis kentė, kiek galėjo. Tomas nenustygo vietoje; jis nesąmoningai sekė atskiras maldos vietas, nesiklausydamas žodžių, nes jau seniai mokėjo atminti-
nai, ką ir kaip kunigas sakys, bet vos tik pastarasis įterpdavo maldon kokią naują smulkmeną, tuojau Tomo ausis ją nugirsdavo, ir jis labai piktindavosi,

nes maldos pailginimą laikė nesąžiningu ir nedoru dalyku.

Maldai įpusėjus, ant suolo atramos priešais atsitūpė musė, kuri ėmė jį kankinti ramių ramiausiai trindamasi priekines kojytes; ji apsikabino galvą ir taip uoliai ją šveitė, jog toji kone visiškai atsiskyrė nuo kūno, ir buvo matyti plonas kaklo siūlelis; užpakalinėmis kojytėmis zulinosi sparnus ir glaudė prie savęs kaip švarko skvernus, kad geriau stovėtų; ji tvarkėsi taip ramiai, lyg žinodama, kad negresia joks pavojus. Iš tikrųjų jai nebuvo ko bijoti; nors Tomui ir labai nagai niežtėjo nutverti musę, jis nedrįso, nes tvirtai tikėjo, kad, taip padaręs maldos metu, tučtuojau pražudytų savo sielą. Bet sulig paskutiniu sakiniu jo ranka pati ėmė tiestis ir sėlinti prie musės. Ir tą pat akimirką, kai nuskambėjo „amen“, musė jau buvo patekusi į nelaisvę. Bet teta pastebėjo ir liepė paleisti.

Pastorius perskaitė Biblijos ištrauką ir monotonišku tingiu balsu pradėjo tokį nuobodų pamokslą, jog netrukus dauguma pradėjo snausti; nors buvo kalbama apie amžinąją ugnį ir apie verdančią sierą, išrinktųjų skaičius, kuriems buvo pažadėta dangaus karalystė, taip sumažėjo, jog tokios saujelės nebeverta buvo nė gelbėti. Tomas skaičiavo pamoks-

lo puslapius; po pamaldų jis visada žinodavo, kiek buvo puslapių, bet retai ką nors daugiau apie patį pamokslą. Tačiau šį sykį jis tikrai susidomėjo, nors ir neilgam. Pastorius sukūrė didingą, jaudinantį paveikslą, kaip viso pasaulio žmonės susirinksią į Paskutinį Teismą, ir liūtas atsigulsiąs šalia ėriuko, o mažytis vaikiukas juos nusivesiąs. Bet to didingo vaizdo užmojis, pamokymas ir dorovinės išvados Tomo nė kiek nejaudino, jis tik galvojo apie garbingą vaidmenį, kuris teks vaikiukui prieš susirinkusią žmoniją, veidas jam nušvito, apie tai pagalvojus, ir jis tarė sau, kad pats irgi mielai sutiktų būti tuo vaikiuku, jei liūtas, žinoma, prijaukintas.

Bet čia vėl prasidėjo sausi samprotavimai ir ėmė kankinti Tomą. Staiga jis prisiminė, kokį turtą kišenėje beturįs, ir tuojau jį išsitraukė. Tai buvo didelis juodas vabalas su baisiausiais žandais – „kandikas“ – taip jį praminė Tomas. Jis buvo tuščioje šovinių dėžutėje. Kai tik Tomas dėžutę pradarė, vabalas pirmiausia įgnybo jam į pirštą. Savaime suprantama, berniukas nubloškė jį žemėn, o įkąstą pirštą išikišo į burną. Vabalas nukrito aukštiekninkas ir ėmė beviltiškai tabaluoti kojytėmis, negalėdamas atsiversti. Tomas žiūrėjo į jį, norėjo vėl pačiuoti, bet nepavyko. Žmonėms, kurie nesidomėjo pamokslu, čia

buvo pramoga, ir jie žiūrėjo į tą vabalą. Tuo metu, neturėdamas ką veikti, į bažnyčią įdrožė paklydęs pudelis, nesmagus, suglebęs nuo vasaros kaitros – jam atsipyko būti uždarytam, jis troško permainos. Šuo pamatė vabalą; nusvirusi uodega tuoj užsirietė ir suvizgėjo. Pudelis ilgai stebėjo savo laimikį, apėjo aplinkui, atsargiai pauostė iš tolo, vėl apėjo aplinkui, įsidrąsino, priėjo arčiau, dar pauostė, paskui prasižiojo ir pamėgino atsargiai jį sučiuopti, bet nepasiekė, pamėgino vieną, antrą kartą ir jam, matyt, patiko šis žaidimas: jis atsigulė ant pilvo taip, kad vabalas atsidūrė tarp letenų, ir vis mėgino jį nutverti; pagaliau šuniui nusibodo, ir jis pasidarė abejingas, tarsį užmiršęs vabalą. Jo nosis nuknebo, smakras pamažu leidosi, leidosi ir bakstelėjo priešui, o tas tuoj ir įsikabino. Pudelis sustaugė kaip padūkęs, ėmė purtyti galvą, o vabalas nulėkė kelis žingsnius ir vėl nukrito aukštiekninkas. Žmonės, kurie arčiau sėdėjo, net tirtėjo nuo tylaus tramdomo juoko, kiti užsidengė veidus vėduoklėmis ar nosinėmis, o Tomas švytėte švytėjo laime.

Pudelis atrodė kaip kvailas, tikriausiai taip ir jautėsi, bet jam buvo pikta, ir jis troško atkeršyti. Užtat vėl prisėlino prie vabalo ir ėmė jį atsargiai puldinėti: šokinėjo prie jo iš visų pusių, beveik liesda-

mas priešakinėmis letenomis, griebdamas dantimis ir slinkdamas vis arčiau ir arčiau, taip maskatavo galvą, jog net ausys pliaukšėjo. Bet po kurio laiko jam viskas pakyrėjo, tada pamėgino žaisti su muse, bet ir tai nesudomino, pavarinėjo skruzdėlę, nosim grindis braukydamas, tik greit pavargo, nusižiovavo, atsiduso ir, visiškai pamiršęs vabalą, atsitūpė ant jo! Pasigirdo nežmoniškas kauksmas, pudelis nurūko tarpsuoliu ir vis staugdamas lakstė po bažnyčią; prie altoriaus šoko į kitą bažnyčios pusę, nudūmė kitu tarpsuoliu, puolė prie durų, nuo durų – atgal; kuo labiau jis daužėsi, tuo smarkiau jam skaudėjo, ir pagaliau iš to šunies pasidarė kažkokia gauruota kometa, besisukanti žaibo greitumu savo orbita. Galop paklaikęs kankinys puolė į šalį ir užšoko savo šeiminkui ant kelių, tas jį bloškė pro langą, ir graudus kauksmas ėjo vis tylyn ir tylyn, kol pagaliau nutolo ir nebebuvo girdėti.

Tuo metu visi sėdėjo išraudę, dusdami nuo slopinamo juoko, net pastoriui teko pertraukti pamokslą, nors jis paskui tęsė toliau, tačiau tolydžio klupdavo, pamokslo žodžių niekas nesidėjo į galvą, nes, ir apie rūščiausius dalykus kalbant, žmonės nuolat prunkšnojo, kikeno be jokio dievobaimingumo, užsiglaudę už suolų atramų, lyg vargšas pastorius

būtų pasakęs koki negirdėtai juokingą daiktą. Visi lengviau atsiduso, kai tos kančios pasibaigė, ir pastorius palaimino susirinkusius.

Tomas Sojeris ėjo namo linksmas, galvodamas, kad ir pamaldos kartais būna ne tokios jau nuobodžios, jei kaip nors pajvairinamos. Tik vienas dalykas temdė jo džiaugsmą: jis sutiko, kad pudelis pažaistų su jo kandiku, bet kam gi reikėjo jį išsinešti? Juk taip elgtis nedora.

Šeštas skyrius

TOMAS SUSIPAŽIŠTA SU BEKE

Pirmadienio rytą Tomui buvo baisiai nesmagu. Pirmadienio rytą jam visada taip būdavo, nes prasidėdavo naujos savaitės nuobodulio kančios mokykloje. Jam net atrodydavo, kad būtų geriau, jei šventų dienų nė nebūtų, nes, pabuvus laisvėje, grįžti į nelaisvę ir pančius dar sunkiau.

Tomas gulėjo ir mąstė. Staiga jis užsigeidė susirgti – tada galėtų likti namie, nereikėtų eiti į mokyklą. Kažin ar tai pavyktų. Jis ėmė tirti savo kūną. Niekur nieko neskaudėjo, ir jis iš naujo pradėjo tirti. Šį kartą jam pasirodė, kad lyg ir trupučiuką diegia pilvą, jis apsidžiaugė, tikėdamasis, kad skausmas sustiprės. Bet tas diegimas greitai sumažėjo ir visai nurimo. Tomas vėl ėmė galvoti. Ir staiga aptiko, kad jam kliba viršutinis dantis. Ko gi daugiau reikėjo; jis jau buvo bepradedęs dejuoti, bet staiga jam dingtelėjo mintis, kad jeigu tik jis užsimins apie dantį, teta tučtuoju jį ištrauks, ir jam skaudės. Todėl nutarė tuo kartu dantį pasilikti atsargai ir pasiieškoti kokios kitos negerovės. Iš karto jis nieko negalėjo surasti, paskiau prisiminė, kad gydytojas pasakojo

apie vieną ligą, kuri privertė jo pacientą dvi ar tris savaites išgulėti lovoje, o po to jam grėsė pavojus netekti piršto. Berniukas tučtuojau ištraukė iš po antklodės koją ir čiupo žiūrinėti skaudantį pirštą. Bet jis nežinojo, kokie tos ligos požymiai. Tačiau jam atrodė, kad vis dėlto vertėtų pamėginti, ir jis visai rimtai pradėjo vaitoti.

Bet Sidas kuo ramiausiai miegojo.

Tomas suvaitojo garsiau, ir jam pasirodė, kad pirštą iš tikrųjų ima skaudėti.

Sidas miegojo kaip miegojęs.

Tomas net užduso besistengdamas. Jis truputį pailsėjo, paskui gerai atsikvėpė ir keletą kartų labai vykusiai suvaitojo.

Sidas knarkė, ir tiek.

Tomas neteko kantrybės. Jis suriko: „Sidai! Sidai!“ – ir papurtė jį. Tai gerai paveikė, ir Tomas vėl ėmė vaitoti. Sidas nusižiovavo, pasiražė, šnopšdamas pasirėmė ant alkūnės ir įbedė akis į Tomą. Berniukas vis vaitojo. Sidas šūktelėjo:

– Tomai! Klausyk, Tomai!

Nė garso:

– Ar girdi, Tomai? Kas tau, Tomai?

Sidas jį papurtė ir susirūpinęs pažiūrėjo jam į veidą.

Tomas suvaitojo:

- Nustok, Sidai! Neliesk manęs!

- Kas gi tau, Tomai? Aš eisiu pašaukti tetos.

- Ne, nereikia. Gal greit praeis. Nieko nešauk, nereikia.

- Kaipgi ne, būtinai reikia pašaukti. Nevaitok taip baisiai, Tomai. Ar jau seniai tau taip?

- Jau kelios valandos. Oi, netampyk taip manęs, Sidai! Tu mane pribaigsi.

- Ko gi tu anksčiau manęs nežadinai, Tomai? Oi, Tomai, nustok vaitojęs: mane šiurpas ima nuo to vaitojimo. Kas tau yra?

- Aš tau viską atleidžiu, Sidai!.. (Vaitojimas.) Viską, kuo tik man esi nusikaltęs. Kai manęs nebebus...

- Oi, Tomai, nejaugi tu miršti? Tomai, nemirk, būk geras, nemirk! Gal...

- Aš visiems atleidžiu, Sidai. (Vaitojimas.) Pasakyk jiems, Sidai. O lango rėmą ir vienaakį kačiuką atiduok, Sidai, tai mergaitei, kuri neseniai atvažiavo į miestą, ir pasakyk jai...

Bet Sidas, pasigriebęs kelnes, buvo jau už durų. Tomui atrodė, kad iš tikro skauda – tokia nuostabi buvo jo vaizduotė – ir aimanos skambėjo visiškai natūraliai.

Sidas pasileido laiptais žemyn, šaukdamas:

- Vaje, teta Pole, ateikite greičiau! Mūsų Tomas miršta!

- Miršta?

- Taip, taip! Ko gi jūs laukiate? Ateikite greičiau!

- Niekų pasaka! Netikiu!

Bet vis dėlto ji šoko bėgti į viršų, o Sidas ir Merė iš paskos. Veidas jos buvo išbalęs, o lūpos virpėjo. Pribėgusi prie Tomo lovos, ji vos ištarė:

- Tomai! Tomai! Kas gi tau?

- Oi, tetule, aš...

- Sakyk, kas gi tau, kas yra, vaikeli?

- Oi, teta, man ant piršto gangrena!

Teta Polė sudribo ant kėdės ir pirma nusijuokė, paskui pravirko, paskiau ir verkė, ir juokėsi kartu.

Atsigavusi ji pasakė:

- Na ir nuąsdinai mane, Tomai! O dabar gana: baik savo pokštus, ir kad šito man daugiau nebūtų!

Vaitojimai nutilo, ir pirštas bematant pasveiko. Berniukas pasijuto nesmagiai.

- Bet iš tikrųjų, teta Pole, man pasirodė, kad jis visai apmirė, ir taip skaudėjo, kad aš visai pamiršau apie dantį.

- Dantį? O kas tavo dančiui?

- Kliba, teta, ir baisiai skauda, tiesiog nepakenčiamai.

- Gerai, gerai, tik nepradėk man vėl aimanuoti. Išsižiok! Taip, dantis kliba, bet nuo to nemirsi. Mere, atnešk man šilkinį siūlą ir žariją iš virtuvės...

- Oi, tetulyte, netraukite, nereikia - jau visai neskauda! Kad čia tuoj prasmegčiau, jei man nors trupučiuką skauda. Būkite gera, teta, netraukite! Aš ir taip neliksiu namie, eisiu į mokyklą...

- A, štai kas, matai! Tu ir pakėlei visą tą triukšmą, kad išsisuktum nuo pamokų ir eitum žuvauti! Tomai, Tomai, aš tave taip myliu, o tu tarytum tyčia, kaip tik įmanydamas, skaudini seną mano širdį savo nedoru elgesiu.

Tuo metu buvo atgabenti įrankiai dantims traukti. Teta Polė paėmė šilkinį siūlą, užnėrė galą ant klibančio danties ir smarkiai užveržė, o kitą galą pritvirtino prie lovos stulpelio, paskui čiupo liepsnojančią žariją ir staiga pakišo berniukui tiesiog po nosim. Akimirka - ir dantis pakibo ant siūlo.

Bet už visas negandas žmogus susilaukia atpildo. Kai Tomas po pusryčių nuėjo į mokyklą, visi draugai jam pavydėjo - mat pro tarpą, atsiradusį viršutinėje dantų eilėje, jis galėjo spjaudyti nauju nepaprastu būdu. Aplink jį susirinko būrys berniukų, susidomėjusių šiuo išradimu. Vienas berniukas, įsipjovęs pirštą, iki šiol buvo visų dėmesio ir žavėjimosi centras,

bet dabar iš karto neteko visų iki vieno garbintojų, jo žvaigždė nusileido. Jis buvo labai nusiminęs ir su tariama panieka pareiškė, kad menkas daiktas spjaudyti taip, kaip Tomas Sojeris, bet kitas berniukas atsakė: „Vynuogės dar žalios“, ir nuvainikuotas didvyris turėjo gėdingai pasišalinti.

Netrukus po to Tomas susitiko su jaunu miestelio parijum Heklberiu Finu, vietinio girtuoklio sūnumi. Miesto motinos iš visos širdies nekentė Heklberio ir drauge jo baidėsi dėl to, kad jis buvo tinginys, šlykštus, neišauklėtas, nepripažįstas jokių įstatymų berniukas, ir dar dėl to, kad vaikai – visi iki vieno – stengėsi jį pamėgdžioti, žavėjosi juo ir vertino jo draugystę, nors tai jiems ir buvo draudžiama. Tomas, kaip ir visi kiti „padorių namų“ berniukai, pavydėjo paniekintajam Heklberiu. Jam taip pat buvo griežtai uždrausta žaisti su tuo driskium. Aišku, vien dėl šios priežasties jis niekad nepraleisdavo progos su juo pažaisti. Heklberis visada vilkėdavo senais, suaugusių žmonių sunešiotais drabužiais, jie amžinai būdavo dėmėti, o atspurę skarmalai plevėsuodavo. Jo skrybėlė atrodė kaip kokie didžiuliai griuvėsiai su plačiu, gerokai atirusiu kraštu. Švarkas, kurį Hekas retai kada nešiodavo, nukardavo beveik iki kulnų, ir užpakalinės sagos atsidurdavo kur kas

žemiau liemens, kelnės kabėjo tik ant vienos petnešos ir iš užpakalio tabalavo lyg nudribęs maišas, o apspurusios klešnės vilkdavosi purvynu, kai jis jų neatraitydavo.

Heklberis buvo laisvas kaip paukštis: jis vaikštinėdavo, kur ir kada tinkamas. Kai oras būdavo gražus, nakvodavo svetimuose prieangiuose ant laiptelių, o kai lydavo – tuščiose statinėse. Jam nereikėjo lankyti mokyklos nei vaikščioti į bažnyčią, jam nereikėjo nieko klausyti, jis buvo pats sau ponas. Jis galėjo meškerioti ar maudytis, kur ir kada patikdavo, ir sėdėti vandenyje, kiek tik lenda. Niekas nedraudė jam peštis. Jis galėjo neiti gulti iki vėliausios nakties. Pavasariį visad pirmas iš visų berniukų pradėdavo vaikščioti basas, o rudenį apsiaudavo paskutinis. Jam nereikėjo nei praustis, nei vilktis švariais drabužiais, o keiktis jis mokėjo tiesiog nuostabiai. Žodžiu, jis naudojosi visais džiaugsmis, kurie daro gyvenimą tokį malonų. Šitaip galvojo visi išvardyti, suvaržyti ir „gerai išauklėti“ „gerų namų“ Sent Piterbergo berniukai. Tomas pasveikino romantišką benamį:

- Ei, Heklberi! Sveikas!
- Sveikas ir tu, jei nori...
- Ką tu čia turi?
- Pastipusią katę.

- Duok pažiūrėti! Matai, visai pastirusi. Kur tu ją gavai?
- Pirkau iš vieno berniuko.
- Ką davei?
- Mėlyną bilietėlį ir jaučio pūslę, kurią nudžioviau skerdykloje.
- O iš kur tu gavai mėlyną bilietėlį?
- Pirkau iš Beno Rodžerso prieš dvi savaites, daviau jam lazdą lankui susilenkti.
- Klausyk, Hekai, kam reikalingos pastipusios katės?
- Kaip kam? Ogi karpoms naikinti.
- Nejaugi? Aš žinau geresnį vaistą.
- Guldau galvą, kad nežinai. Koks?
- Pasmirdęs vanduo.
- Pasmirdęs vanduo? Jis nė skatiko nevertas, tas tavo pasmirdęs vanduo!
- Kaip nevertas? Ar tu kada nors bandei?
- Aš tai nebandžiau. Bobas Teneris bandė.
- O kas tau sakė?
- Matai, jis sakė Džefui Tečeriui, o Džefas sakė Džoniui Bekerui, o Džonis sakė Džimui Holiui, o Džimas sakė Benui Rodžersui, o Benas sakė vienam negrui, o negras pasakė man. Na ir žinau.

- Na ir kas iš to? Visi jie melagiai. Tikriausiai visi, išskyrus gal negra, kurio nepažįstu. Bet dar kaip gyvas nemačiau negro, kuris nemeluotų. Nieku pasakos! Dabar tu pasakyk man, Hekai, kaip naikindavo karpas Bobas Teneris?

- Kaip? Ogi įmurdydavo ranką į sutrešusį kelmą, kur prisirinkę lietaus vandens.

- Dieną?

- Žinoma.

- Stovėdamas atsigręžęs į kelmą?

- O kaipgi kitaip?

- Ir sakydavo ką nors?

- Rodos, nieko nesakydavo... Bet kas jį žino? Nežinau.

- Aha! Taip tu ir išnaikinsi karpas pasmirdusiu vandeniui, neturėdamas nė mažiausio supratimo, kaip tai daroma! Iš tokių kvailysčių, aišku, nieko neišeitų. Reikia nueiti vienam į miško tankmę, įsidėmėti vietelę, kur yra toks sutrešęs kelmas, lygiai vidurnaktį atsistoti prie kelmo, nusigręžti, įkišti į jį ranką ir pasakyti:

*Miežis, miežis, smirdantis vanduo,
Visos mano karpos eikite su juo!*

O paskui reikia užsimerkti ir greit greit nubėgti vienuolika žingsnių, nubėgus triskart apsisukti vietoje, o grįžtant namo nepratarti niekam nė žodžio. Mat jeigu prakalbėsi, tai jau baigta.

- Čia, atrodo, geras būdas, tik Bobas Teneris darė ne taip...

- Tai jau tikriausiai ne taip! Juk tiek karpų, kiek jis, neturi nė vienas vaikas miestelyje... O jeigu jis žinotų, kaip vartoti pasmirdusį vandenį, jam būtų išnykusios visos karpos. Aš pats jų tūkstančius išnaikinau tuo būdu – taip, nuo savo paties rankų. Turėjau jų daugybę, nes dažnai tekdavo terliotis su varlėmis. Kartais aš jas išnaikindavau pupomis.

- Taip, pupos gerai. Aš pats išbandžiau.

- O kaip?

- Paimi pupą, perskeli pusiau, paskui įpjauni karpą ligi kraujo, sukruvini vieną pupos puselę, paskui, išrausęs duobutę, ją užkasi apie vidurnaktį kur nors kryžkelėje, kai nėra mėnesienos, o antrą pusę sudegini. Tuomet ta pusė, kur sukruvinta, trauks ir trauks į save antrą pusę; taip kraujas ištrauks karpą, ir ji bematant visai išnyks.

- Taip, Hekai, visai teisingai, nors būtų dar geriau, jei, užkasdamas į žemę antrą pusę, tu dar pasakytum: „Pupa, pupa, lišk į žemę, karpa, dink ir manęs daugiau nekankink“. Taip būtų dar tikriau. Taip daro Džo Harperis, o jis prityręs – kur tik nebuves!.. Na, o kaip tu jas naikini padvėsusiomis katėmis?

- O štai kaip. Pasiimi katę ir eini su ja į kapines prieš pat vidurnaktį prie tos vietos, kur palaidotas koks nors piktas žmogus; vidurnaktį pasirodys velnias, o gal du ar trys, bet tu jų nematysi, tik išgirsilyg vėją švilpiant, o gal ir juos kalbant. Kai jie nusitemps numirėlių, tu numesk jiems iš paskos katę ir sakyk: „Velnias su lavonu, katė su šėtonu, karpos su kate – dinkite iš čia“ Ir jokios karpos nebeliks.

- Atrodo, panašu. O tu pats ar kada nors bandei, Hekai?

- Ne. Bet man sakė senė Hopkins.

- Jei taip, tai teisybė, sako, ji ragana.

- Sako! Aš tikrai žinau, kad ji ragana. Ji pakerėjo tėtę. Pats tėtė pasakojo. Syki jį eina ir mato, kad jinai pradeda jį kerėti. Jis paėmė akmenį ir kad šveis – dar kiek būtų pataikęs. Ir ką tu manai: tą pačią naktį jis nudribo nuo pašiūrės, kur gulėjo girtas ir nusilaužė ranką.

- Baisu pagalvoti! Bet kaipgi jis permanė, kad jinai jį kerį?

- Na tai tau! Tėtei tai vieni juokai. Jis sako, kad jeigu kas žiūri į tave, akis įbedęs, ir dar ką nors murma, tai jau aišku, kad kerį. Nes, matai, jeigu murma panosėje, vadinasi, atbulai kalba poteries.

- Klausyk, Hekai, kada tu eisi bandyti savo katės?

- Šiąnakt. Aš manau, kad velniai tikriausiai šią naktį ateis senio Viljamso.

- Bet juk jis palaidotas šeštadienį. Tikriausiai velniai jį nusitempė šeštadienio naktį.

- Na ką tu čia kalbi? Kaipgi jie galėjo nusitempti jį iki vidurnakčio? O vidurnaktį prasidėjo sekmadienis. Manau, kad velniai nelabai mėgsta bastytis po pasaulį šventomis dienomis.

- Tikrai. Aš ir nepagalvojau. Ar pasiimsi mane?

- Aišku, jeigu tik nebijai.

- Bijau!? To betrūko! Ar sukniauksi?

- Gerai, o tu, jei galėsi eiti, irgi sukniauk. O tai praėjusį kartą kniaukiau kniaukiau, kol senis Heisas ėmė svaidyt į mane akmenis ir sakyti: „Kad ją velniai, tą katę!“ Už tai aš jam išodinau plytgalį į langą - tik niekam nesakyk.

- Gerai, nesakysiu. Tą naktį aš negalėjau sukniaukti: mane saugojo teta, bet dabar sukniauksiu. O sakyk, Hekai, ką tu čia turi?

- Nieko nepaprasto - erkę.

- Kur tu ją radai?

- Nagi miške.

- Ko už ją nori?

- Nežinau. Nesinori parduoti.

- Tiek to. Erkė nekokia - nusususi.

- Aš manau! Svetimą erkę visada bepigiu peikti.

O aš ja patenkintas. Man ir tokia gera.

- Erkių miške daugybė. Galėčiau jų pririnkti tūkstantį, jei tik panorėčiau.

- Tai kas gi tau neleidžia? Ko tu neini rinkti? Ogi pats žinai, kad nieko nepeštum. Čia, man rodos, pati ankstyvoji erkė, pirmoji erkė, kurią šįmet aptikau.

- Klausyk, Hekai, aš tau už ją duosiu savo dantį.

- Parodyk.

Tomas išsiėmė popierėlį ir atsargiai išvyniojo dantį. Heklberis atidžiai apžiūrėjo. Jį apėmė didelė pagunda. Pagaliau jis paklausė:

- Ar tikras?

Tomas užvertė viršutinę lūpą ir parodė plyšį.

- Na gerai, - pasakė Heklberis. - Duok ranką!

Tomas įsidėjo erkę į dėžutę nuo šovinių, kur pirma kalėjo vabalas, ir berniukai išsiskyrė, kiekvienas jausdamasis gerokai praturtėjęs.

Priėjęs mažą nuošalų mokyklos namelį, Tomas įbėgo į vidų, kaip bėga į klasę mokinys, sąžiningai skubęs į pamokas. Pasikabino kepurę ant medinio kablo ir, be galo darbingai nusiteikęs, atsisėdo į savo vietą. Mokytojas, įsitaisęs lyg soste aukštoje kėdėje su pinta sėdyne, ramiai snaudė, migdančio mokinių užimo liūliuojamas. Tomui įeinant, jis atbudo.

- Tomai Sojeri!

Tomas žino: jeigu mokytojas šaukia jį vardu ir pavarde, tai jau kažkas negerai.

- Klausau, pone!

- Ateik čionai! Na, ponaiti, kodėl jūs šiandien vėl teikėtės pavėluoti?

Tomas jau norėjo kažką sumeluoti, bet tą akimirką priešais jį sužibo dvi ilgos geltonos kasos, kurias dėl meilės traukos jis bematant pažino. Vienintelė laisva vieta mergaičių pusėje buvo šalia jos, ir jis nieko nelaukdamas atsakė:

- Buvau sustojęs pasišnekėti su Heklberiu Finu!

Mokytojas nustėro ir žiūrėjo sumišęs. Užesys nutilo. Visi mokiniai pagalvojo, ar tik neišprotėjo tas patrakėlis. Mokytojas tarė:

- Ką... ką tu darei?

- Buvau sustojęs pasišnekėti su Heklberiu Finu! Kitaip suprasti šių žodžių negalėjai.

- Tomai Sojeri, tokio stulbinančio prisipažinimo savo gyvenime dar nebuvau girdėjęs. Už tokius darbus tau per maža liniuotės. Nusivilk švarką!

Mokytojo ranka kilnojosi, kol pavargo ir rykščių pluoštas gerokai sumažėjo. Po to pasigirdo įsakymas:

- Dabar, ponaiti, eik ir sėskis su mergaitėmis! Ir žiūrėk tu man daugiau!

Visos klasės kikenimas lyg ir sugėdino berniuką, bet iš tikro jam veikiau buvo drovu dėl kažkokios šventos pagarbos nepažįstamajai dievaitei ir dėl baikštaus džiaugsmo, kad jam taip viskas nuostabiai pasisekė. Jis atsisėdo ant kraštelio pušinio suolo, o mergaitė krestelėjo galvą ir nuo jo pasislinko. Visi aplinkui šaipėsi, kuždėjosi ir mirkčiojo, bet Tomas sėdėjo ramiai, užsigulęs ant ilgo žemo suolo, ir dėjosi rimtai skaitęs knygą.

Pamažu vaikai nustojo juo domėtis, ir klasė vėl buvo pilna įprasto ūžesio. Tuomet Tomas ėmė vogčiomis žvilgčioti į savo kaimynę. Ji tai pastebėjo, patempė lūputes ir net atsuko jam nugarą. Kai po valandėlės atsigręžė, priešais ją buvo padėtas persikas. Mergaitė jį nustūmė. Tomas vėl palengva jai

pakišo. Ji vėl nustūmė, bet jau ne taip piktai. Tomas kantriai padėjo persiką atgal; tada ji nieko jam nebedarė. Tomas pakeverzojo ant rašomosios lentelės: „Prašom paimti, aš turiu dar“. Mergaitė pažvelgė į lentelę, bet nieko neatsakė. Tuomet jis pradėjo piešti, dangstydamas savo kūrinį kairiaja ranka. Mergaitė iš pradžių dėjosi nekreipianti dėmesio, bet paskui vaikiškas smalsumas pradėjo imti viršų. Berniukas piešė lyg nieko nepastebėdamas. Mergaitė bandė pažiūrėti, ką jis piešia, bet drauge stengėsi neparodyti savo smalsumo. Tomas vėl apsimetė nieko nematęs. Galiausiai ji pasidavė ir neryžtingai sukuždėjo:

- Galima pažiūrėti?

Tomas kiek atidengė klaikią namo karikatūrą, to namo buvo matyti abudu galai, ir iš kaminų kilo dūmai, rangydamiesi lyg kamščių trauktuvai. Mergaitė vis labiau ėmė domėtis jo kūriniumi ir pamiršo visą pasaulį. Kai Tomas baigė, ji valandėlę žiūrėjo, o paskui sušnibždėjo:

- Ak kaip puiku! O dabar nupieškite žmogų.

Dailininkas nupiešė priešais namą žmogų, panašų į gervę sunkumams kilnoti ir tokį aukštą, jog jis galėjo per tą namą peržengti. Bet mergaitė nebuvo per daug priekabi. Ji buvo patenkinta ta baidykle ir sukuždėjo:

- Koks gražus! O dabar čionai pat nupieškite mane!

Tomas nupiešė smėlio laikrodį, užmovė ant viršaus pilnatį, prikabino šiaudines rankutes ir kojytes, o į išskėstus pirštus įdėjo didžiulę vėduoklę. Mergaitė tarė:

- Kaip gražu! Norėčiau ir aš išmokti piešti!

- Tai nesunku, - sušnabždėjo Tomas. - Aš jus išmokysiu.

- Iš tikrųjų? O kada gi?

- Per didžiąją pertrauką. Ar jūs eisite namo pietauti?

- Jei norite, galiu pasilikti.

- Gerai. O kuo jūs vardu?

- Bekė Tečer. O jūs? Tiesa, juk žinau - Tomas Sojeris.

- Taip mane vadina, kai nusikalstu. Kai aš geras, vadina tiesiog Tomu. Jūs mane vadinsite Tomu, gerai?

- Taip.

Tomas, slėpdamasis nuo mergaitės, vėl ėmė kažką keverzoti ant lentelės. Bet dabar ji nuo jo nebeisisuko, o prašė parodyti. Tomas spyrėsi:

- Ten nieko nėra.

- Kaipgi ne, yra!

- Ne, nėra. Be to, jūs visai ir nenorite žiūrėti.

- Tikrai noriu. Prašom parodyti!
- Jūs kam nors pasakysite.
- Nepasakysiu, kaip kažin ką, garbės žodis, nepasakysiu!
- Niekam, nė vienam žmogui! Iki pat mirties?
- Niekam nepasakysiu. Parodykite gi!
- Bet juk jūs visai ir nenorite.
- Jeigu jūs su manimi šitaip elgiatės, Tomai, aš vis tiek pamatysiu.

Ir ji padėjo savo mažą rankutę jam ant rankos. Prasidėjo švelnios grumtynės. Tomas apsimetė, jog priešinasi rimtai, bet, pamažu atitraukdamas savo ranką, atidengė žodžius „Aš jus myliu“.

- Ak koks bjaurybė! - mergaitė skaudžiai sudavė jam per ranką, bet paraudo ir atrodė patenkinta.

Tą pat akimirką Tomas pajuto, kad kažkieno stipri ranka sučiupo jį už ausies ir iš lėto kelia nuo suolo. Tokiu būdu, visai klasei kikenant ir šaipantis, jis buvo nutemptas per kambarį ir pasodintas į savo vietą. Paskui mokytojas pastovėjo ties juo dar keletą siaubingų minučių, nepratardamas nė žodžio, ir pagaliau tylėdamas nuėjo prie savo sosto. Nors Tomui ir degė iš skausmo ausis, bet širdis džiūgavo.

Kai vaikai nurimo, Tomas nuoširdžiai stengėsi įsigilinti į mokslus, bet jo galvoje buvo tikra maišatis.

Per skaitymo pamoką jis klydo ir painiojo žodžius, per geografiją ežerus vertė kalnais, kalnus upėmis, o upes žemynais, kol visame pasaulyje vėl įsigalėjo pirmykštis chaosas. Rašydamas diktantą, jis taip dulkė paprasčiausius žodžius, jog liko paskutinėje vietoje, o alavinis medalis, kurį jis su tokiu pasididžiavimu nešiojo kelis mėnesius, atiteko kitam mokiniui.

Septintas skyrius

ERKĖS VAIKYMAS IR SUŽEISTA ŠIRDIS

Kuo labiau Tomas stengėsi susikaupti, skaitydamas knygą, tuo labiau blaškėsi jo mintys. Pagaliau jis atsiduso ir nusižiovavęs nutarė veltui nesikamuoti. Jam atrodė, kad didžiosios pertraukos niekad nebus. Buvo baisiai tvanku. Nė mažiausio vėjelio. Iš visų nuobodžių dienų ši buvo nuobodžiausia. Migdantis dvidešimt penkių kalančių pamokas mokinių murmėjimas liūliavo sielą lyg buriantis bičių dūzgimas. Tolumoje karštos saulės nutviekstas stūksojo Kardifo kalnas, iškėlęs žalsvas savo atšlaites, apsuptas mirgančio kaitros šydo, kuris iš tolo atrodė purpurinis, aukštai ore keli paukščiai tingiai plasnojo sparnais, o daugiau nebuvo matyti nė gyvos būtybės, be kelių karvių, kurios taip pat snaudė.

Tomo širdis troško būti laisva arba bent surasti kokį įdomų užsiėmimą, kad tik greičiau prabėgtų ta nuobodybė. Jo ranka nuklydo į kišenę, ir staiga veidas nušvito kone maldingu džiaugsmu. Jis vogčiomis išsitraukė dėžutę, išėmė erkę ir paleido ją ant ilgo lygaus suolo. Tą akimirką erkė tikriausiai irgi užsidegė maldingu džiaugsmu, bet, deja, per

anksti, nes vos tik iš didelio dėkingumo ji sumanė pasprukti, Tomas ją apgrėžė smeigtuku ir privertė eiti į kitą pusę.

Šalia Tomo sėdėjo geriausias jo draugas ir bičiulis, kuris ne mažiau nuobodžiavo; dabar jis buvo dėkingas Tomui už pramogą ir ja iš karto susidomėjo. Tasai Tomo bičiulis buvo Džo Harperis. Visą savaitę abu berniukai būdavo neperskiriami draugai, o šventadieniais kovodavo vienas su kitu, vadovaudami priešingoms kariuomenėms. Džo išsitraukė iš švarko atlapo smeigtuką ir padėjo savo bičiuliui mankštinti belaisvę erkę. Netrukus jie šiuo žaidimu labai susidomėjo. Pagaliau Tomas pareiškė, kad jie tik kliudą vienas kitam, ir nė vienas sočiai nepasinaudojās malonumu, kuri gali suteikti erkė. Jis padėjo ant suolo rašomąją Džo Harperio lentelę ir per jos vidurį nubrėžė liniją nuo viršaus iki apačios.

- Štai, - tarė jis, - susitarkime taip: kol erkė bus tavo pusėje, tu gali vaikyti ją, kiek tik nori, tada aš jos neliesiu; bet jeigu ji paspruks nuo tavęs ir atrėplios pas mane, tuomet jau tu jos nejudink.

- Gerai, pradėk! Pavaryk erkę.

Erkė bematant paspruko nuo Tomo ir perbėgo pusiaują. Tada Džo nedavė jai ramybės, bet tuojau erkė vėl nurėpliojo pas Tomą. Tie perbėgimai kar-

tojosi dažnokai. Kol vienas katras gainiojo erkę su didžiausiu susidomėjimu, antras, ne mažiau susidomėjęs, žiūrėjo iš šalies. Abu pasilenkė prie lentelės, ir niekas pasaulyje jiems daugiau nerūpėjo. Pagaliau laimė, matyt, visiškai nusigręžė nuo Tomo. Erkė, įsikarščiausi ir susijaudinusi ne mažiau kaip patys berniukai, puldinėjo tai šen, tai ten, bet kiekvieną kartą, kai pergalė, taip sakant, būdavo Tomo rankose, ir kai jam jau nagai niežtėdavo čiupti, Džo smeigtukas vikriai pastodavo erkei kelią, ir ji likdavo Džo pusėje. Pagaliau Tomas nebeiškentė. Pagunda buvo per daug stipri. Jis ištiesė ranką ir savo smeigtuku užkirto erkei kelią. Džo tuoj užpyko.

- Tomai, duok erkei ramybę.
- Aš tik truputį noriu ją pavarinėti, Džo!
- Ne, taip neteisinga, duok jai ramybę!
- Juk aš tik truputį ją pavarysiu...
- Sakau tau, palik ją!
- Nepaliksiu!
- Neturi teisės - ji mano pusėje.
- Palauk, Džo Harperi, o kieno gi erkė?
- Man visai nesvarbu, kieno erkė, ji mano pusėje, ir tu jos neliesk.

- Ne aš būsiu, jei nepaliesiu! Erkė mano - ir aš galiu su ja daryti, ką tik noriu.

Staiga tik kad šnios rykštė Tomui per pečius, o kitą sykį lygiai taip pat jo draugui; kokias dvi minutes mokytojas uoliai dulkinu jų švarkus, o visa klasė šokinėjo iš smagumo. Berniukai buvo per daug įsitraukę į ginčą ir nepastebėjo, kokia tylą išivyravo klasėje, kai mokytojas pirštų galais priėjo prie jų ir atsistojo. Jis ilgai sekė jų žaidimą, kol pats įsikišo, jį paįvairindamas.

Kai pagaliau laikrodis išmušė dvylika, ir prasidėjo didžioji pertrauka, Tomas pribėgo prie Bekės Tečer ir pakuždėjo į ausį:

- Užsidėkite skrybėlaitę ir apsimeskite einanti namo, o kai būsite prie kampo, visus praleiskite, tada pasukite į skersgatvį ir sugrįžkite atgal. Aš eisiu kitu keliu ir taip pat nuo berniukų paspruksi.

Tokiu būdu Tomas išėjo su viena mokinių grupe, o Bekė - su kita. Po valandėlės jie susitiko skersgatvio gale, o kai sugrįžo į mokyklą, rado ją visiškai tuščią. Tada jie susėdo greta, pasidėję prieš save rašomąją lentelę; Tomas padavė Bekei brėžtuką ir, bedžiodamas jos ranką, nupiešė kitą, ne mažiau puikų namą. Kai susidomėjimas menu atlyžo, jie pradėjo šnekučiuotis. Tomas buvo be galo laimingas.

- Ar jums patinka žiurkės? - paklausė jis.
- Oi, nekenčiu!

- Ir aš taip pat... gyvų žiurkių. Bet aš kalbu apie pastipusias - užneri joms ant kaklo virvutę ir suki aplink galvą.

- Ne, žiurkės man iš viso nelabai patinka. Aš labai mėgstu kramtyti gumą.

- Aš manau. Gerai būtų dabar pakramčius.

- Tikrai? Aš turiu truputį. Aš jums duosiu pakramtyti, tik jūs paskui atiduokite.

Sumanymas abiem patiko, ir jie ėmė kramtyti pasikeisdami, o iš nepaprasto malonumo net maskatavo kojomis.

- Ar jūs buvote kada nors cirke?

- Taip, buvau, ir tėtė žadėjo pasiimti dar kartą, jei būsiu gera.

- Aš buvau cirke tris ar keturis kartus - oi, daug kartų! Ten kur kas linksmiau negu bažnyčioje: ten visą laiką vaidinama kas nors nauja. Užaugęs aš būsiu cirko klounas.

- Tikrai? Tai gerai! Jie visi tokie gražūs, margi...

- Taip, taip, be to, pinigų daugybę gauna... Benas Rodžersas sako, kad po dolerį kas dieną. Klausykite, Beke, ar jūs buvote kada nors susižiedavusi?

- O ką tai reiškia?

- Na, susižieduoja, o paskui išteka.

- Ne.

- O nenorétumét?
- Aš manau... Nežinau... O kaip tai suprasti?
- Kaip suprasti? Tiesiog sakai berniukui, kad niekada netekėsi už kito, tik už jo, niekada, niekada - ir paskui jį pabučiuoji. Štai ir viskas. Bet kas gali tai padaryti.

- Pabučiuoti? O kam gi bučiuoti?

- Na tam, kad... na, taip jau įprasta... Visi taip daro.

- Visi?

- Na taip, visi išimylėję. Ar jūs pamenate, ką aš parašiau ant lentelės?

- Tai... taip.

- O ką?

- Nesakysiu.

- Tai gal man pasakyti?

- T-taip... tik kada nors kitą kartą.

- Ne, dabar.

- Ne, ne dabar, rytoj.

- Ne, ne, dabar, Beke. Aš tyliai... aš sukuždėsiu į ausį.

Matydamas, kad Bekė svyruoja, Tomas tylėjimą palaikė sutikimu, apkabino ją per liemenį, prispaudė lūpas prie pat ausies ir pakartėjo savo ankstesnius žodžius. Paskui dar pridūrė:

- Dabar jūs man pakuždėkite tą patį.

Ji kuri laiką spyrėsi ir pagaliau tarė:

- Nusisukite, kad manęs nematytumėt, tuomet pasakysiu. Tik jūs niekam nesakykite, girdite, Tomai? Niekam nesakykite, gerai?

- Ne, ne, aš niekam nesakysiu. Na, Beke?

Jis nugrėžė veidą. Mergaitė taip arti pasilenkė prie jo ausies, kad nuo jos kvėpavimo pašiuro garbanoti jo plaukai, ir droviai sukuždėjo:

- Aš... jus... myliu!

Paskui ji pašoko ir ėmė lakstyti aplink suolus gelbėdamasi nuo Tomo, pagaliau įlindo kamputin ir užsidengė balta prijuoste veidą. Tomas apkabino jai kaklą ir ėmė maldauti:

- Na, Beke, štai jau ir viskas, liko tik pasibučiuoti. Čia nieko baisaus, tai visai paprasta. Na, Beke, maldauju.

Jis tempė ją už prijuostės ir už rankų.

Po valandėlės ji pasidavė, nuleido rankas ir atkišo jam įraudusį nuo lakstymo veidą. Tomas pabučiavo raudonas jos lūpas ir tarė:

- Štai ir viskas, Beke. Dabar tu jau nieko neturi mylėti, tik mane, ir už nieko kito neprivalai tekėti, niekad, niekad, per amžių amžius. Ar taip?

- Taip, aš nieko nemylėsiu, Tomai, tik tave, ir už nieko kito netekėsiu, tik už tavęs. Ir tu neprivalai vesti kitos, o tik mane.

- Aišku. Savaime suprantama. Taip susitarta! Ir, eidama į mokyklą ar grįždama namo, tu visada turi būti su manimi - žinoma, jeigu mūsų niekas neseks - ir žaisdama tu rink mane, o aš rinksiu tave. Taip visuomet daro sužadėtiniai.

- Kaip puiku! Niekad to nebuvau girdėjęs.

- Tai baisiai smagu! Kai mudu su Eme Lorens...

Plačiai atmerktos Bekės akys pasakė Tomui, kad prašovė pro šalį, ir jis nutilo sumišęs.

- O, Tomai! Tai aš jau nebe pirmoji, su kuria tu žieduojiesi?

Mergaitė ėmė verkti.

- Neverk, Beke. Aš jos jau nemyliu.

- Ne, Tomai, tu myli. Tu pats žinai, kad myli.

Tomas bandė apkabinti jai kaklą, bet jinai jį atstūmė, nusigrėžė veidu į sieną ir vis verkė. Tomas vėl pabandė kalbinti švelniais žodžiais, bet vėl buvo atstumtas. Jo savimeilė buvo užgauta. Jis pasisuko ir išėjo į gatvę, sumišęs ir neramus; ir vis protarpiais žvilgčiojo į duris tikėdamasis, kad Bekė ims apgaillestauti ir išbėgs jo ieškoti. Bet ji nesirodė. Tada jis pasijuto nesmagiai: juk galbūt iš tikrųjų jis kaltas.

Tomui buvo be galo sunku žengti pirmą žingsnį ir nusileisti, bet jis sukaupė visas jėgas ir įėjo į vidų.

Bekė tebestovėjo kampe ir verkė, nusigrėžusi į sieną. Tomui nusmelkė širdį. Jis priėjo ir pastovėjo valandėlę nežinodamas, nuo ko pradėti.

- Beke, - tarė jis neryžtingai, - man niekas daugiau nepatinka, tik tu.

Jokio atsakymo, vien tik kukčiojimas.

- Beke!.. Pasakyk, Beke, nors žodelį, - maldaujamu balsu ištarė Tomas.

Dar smarkesnis kukčiojimas.

Tuomet Tomas išsiėmė didžiausią savo brange-nybę - varinį rutuliuką nuo židinio pinučių - ir, pasukaliojęs jai prieš akis, tarė:

- Na, Beke, prašau... nori, pasiimk jį.

Ji sudavė per rutuliuką, ir tas nukrito ant grindų. Tada Tomas išbėgo į gatvę ir nuėjo, kur akys mato, nusprendęs nebegrįžti tą dieną į mokyklą. Staiga Bekė įtarė, kad čia kažkas negerai. Ji puolė prie durų - Tomo nebuvo matyti, apibėgo aplink namus, tikėdamasi jį surasti žaidimų aikštelėje, bet ir ten jo nebuvo. Tuomet ji ėmė šaukti:

- Tomai! Tomai, sugrįžk!

Bekė atidžiai įsiklausė, bet niekas neatsiliepė. Aplink buvo tuščia ir tylu. Ji atsisėdo ir vėl pravir-

ko – jautėsi kalta. Tuo metu į mokyklą ėmė rinktis mokiniai; reikėjo nuslopinti sielvartą, nuraminti sužeistą širdį ir vėl tempti sunkią našta ilgų, varginančių, nuobodžių popietinių pamokų tarp nepažįstamų vaikų, neturint su kuo pasidalyti savo liūdesiu.

Aštuntas skyrius

BŪSIMASIS DRĄSUS PIRATAS

Tomas klaidžiojo gatvelėmis šen bei ten, kol nuklydo toli nuo to kelio, kuriuo paprastai grįždavo mokiniai namo, tada liūdnai nukiūtino toliau. Pakeliui jis du ar tris sykius perbrido nedidelį upokšnį, nes buvo toks jaunimo prietaras: jei perbrendi vandenį, tai suklaidini tą, kuris tave vejasi. Po pusvalandžio jis dingo už našlės Douglas namų Kardifo kalno viršūnėje, ir mokykla vos vos buvo matyti žemai slėnyje. Tomas įėjo į tankią girią, prasibrovė pro medžius ir, patekęs į patį tankumyną, atsisėdo ant samanų po plačiašakiu ąžuolu. Čia nebuvo nė mažiausio vėjelio. Tvankioje vidurdienio kaitroje neskambėjo net paukščių giesmės. Gamta snaudė apsvaigusi, ir jos poilsį tik retkarčiais sudrumsdavo tolimas genio kalenimas, bet nuo to tylą atrodė dar gūdesnė, ir berniukas dar smarkiau pajuto vienatvę. Jo sielą apėmė liūdesys, jausmai derinosi su gamta. Tomas ilgai sėdėjo susimąstęs, pasirėmęs alkūnėmis į kelius ir pasidėjęs ant rankų smakrą. Jam atrodė, kad gyvenimas geriausiu atveju yra vien rūpesčiai, ir jis pavydėjo neseniai mirusiam Džimui Hodžesui. Kaip

gera, galvojo jis, gulėti po žeme ir per amžių amžius miegoti ir sapnuoti; vėjas šnara medžių lapuose, glosto kapo gėles ir žolę, o tau niekad os neberekės vargti ir sielvartauti – niekad os. Ak, kad bent sekma-dieninėje mokykloje jis būtų turėjęs geresnį vardą, tuomet ir pats mielu noru numirtų, pasitrauktų iš to įgrisusio gyvenimo. Na, kad ir ta mergiotė – ką gi jis jai padarė? Nieko. Jis troško jai tik gero, o jinai pasielgė su juo kaip su šuniu, visai kaip su šuniu. Kada nors ji gailėsis, bet tuomet gal bus per vėlu. Ak, kad taip būtų galima laikinai numirti!

Bet jaunystėje širdys atsparios ir ilgai skausmo suspaustos nebūna. Tomas vėl nejučiomis nugrimzdo į savo gyvenimo rūpesčius. Kas būtų, jei šią akimirką jis nueitų, kur akys veda, ir paslaptینگai dingtų? Kas, jei jis nukeliautų toli toli, į nežinomus kraštus, už jūrų marių, ir niekada daugiau negrižtų į gimtinę? Kaip tada jaustųsi Bekė? Jis prisiminė ketinęs tapti klounu, bet dabar jam buvo šlykštu apie tai galvoti – kvailos išdaigos, triukai ir margos aptemptos kelnės šią akimirką atrodė jam pažeminimas, nes siela skrido į miglotas ir didingas romantikos aukštybes. Ne, jis stos į kariuomenę ir grįš po daugelio metų, kovų sužalotas ir išgarsėjęs. Ne, dar geriau padarys: pabėgs pas indėnus, medžios drauge su jais

buivolus, laipios karo takais į aukščiausius kalnus, klaidžios po neižengiamas Tolimųjų Vakarų lygumas ir kada nors ateityje grįš namo didis karvedys, apsikaišęs plunksnomis, baisiausiai išsidažęs, ir mieguistą vasaros rytą įgrius tiesiog į sekmadieninę mokyklą su karo šauksmais, nuo kurių stings gyslose kraujas. Tai išvers akis visi draugai! Tai jam pavydės! Bet ne, yra kai kas dar didingiau! Jis bus piratas! Štai kas jis bus! Dabar Tomas aiškiai matė savo ateitį, spindinčią neapsakoma didybe. Jo vardas skambės po visą pasaulį, ir žmonės nuo jo drebės! Kaip išdidžiai jis vagos audringas jūras ilgu žemu juodu laivu „Audros siela“ su baisia vėliava, plevėsuojančia ant aukšto stiebo!

Pasiekęs garbės aukštybes, jis netikėtai atsiras sename gimtajame miestelyje ir išdidžiai įžengs į bažnyčią įdegęs ir užsigrūdinęs, su juoda aksomo liemene ir tokiom pat kelnėm, apsiavęs auliniais batais, persirišęs petį raudona juosta, o už diržo kyšos pistoletai, prie šono bus kardas, surūdijęs nuo pralieto kraujo, ant galvos – skrybėlė su plevėsuojančiomis plunksnomis, rankoje – juoda išskleista vėliava, o ant vėliavos – kaukolė ir sukryžiuoti kaulai, ir jis girdės, svaigdamas iš laimės, kaip žmonės šnibžda:

„Tai Tomas Sojeris, piratas! Juodasis Ispanijos Jūrų Keršytojas!“

Taip, nutarta! Kelias pasirinktas. Jis pabėgs iš namų ir jau rytoj pradės tą naują gyvenimą. Užtat reikia ruoštis – susirinkti visą mantą.

Jis priėjo prie netoliese gulincio sutrešusio rąsto ir po vienu jo galu ėmė krapštyti žemę su Barlou peiliu. Netrukus peilis dūrė į kažin kokį medinį daiktą; iš garso buvo galima pažinti, kad jis tuščias. Tomas įkišo ten ranką, iškilmingai kalbėdamas užkeikimą:

– Kas neišlindo, išlįsk! Kas užkasta, pasilik!

Tada jis nukapstė žemes, ir iš po jų pasirodė plona pušinė lentelė. Jis pakėlė lentelę ir atidarė dailią slėptuvėlę, kurios dugnas ir šonai buvo iškloti tokio-
mis pat lentelėmis. Slėptuvėlėje gulėjo marmurinis rutuliukas. Tomas negalėjo atsistebėti. Jis sumišęs pasikrapštė pakaušį ir tarė:

– Še tai tau!

Po to jis apmaudžiai nusviedė rutuliuką į šalį ir ėmė galvoti. Mat jį apgavo vienas prietas, kurio tikrumu nei jis, nei jo draugai niekad neabejodavo. Jeigu, girdi, užkasite rutuliuką, tam tikru būdu užkeiksite ir dvi savaites jo neliesite, o paskiau atidarysite slėptuvėlę, tardami tuos žodžius, kuriuos Tomas ką tik pasakė, tai vietoj vieno rutuliuko rasite

visus, kiek tik kada nors buvote pametę, vis tiek kaip toli jie būtų buvę išmėtyti vienas nuo kito. Bet bandymas aiškiai nenusisekė, ir Tomo tikėjimas stebuklais smarkiai palūžo. Jis ne kartą buvo girdėjęs apie pasisekusius tos rūšies bandymus, bet niekada nebuvo girdėjęs apie nepasisekusius. Jam ir į galvą neatėjo, kad jis pats ne kartą buvo bandęs šį būdą, tik vėliau niekada negalėdavo rasti vietos, kur buvo rutuliuką užkasęs. Tomas ilgai suko sau galvą ir pagaliau nutarė, kad čia įsikišo kokias nors raganas ir suardė burtus. Jis norėjo galutinai tuo įsitikinti, užtat šmirinėjo aplinkui, iki susirado švaraus smėlio aikštelę su piltuvėlio formos duobute viduryje. Atsigulė ant žemės, prikišo lūpas prie pat duobutės ir sušuko:

Vabale vabalėli, pasakyk man, ką noriu sužinoti!

Vabale vabalėli, pasakyk man, ką noriu sužinoti!

Smėlis sujudėjo, staiga iš duobutės išlindo mažas juodas vabalėlis ir tuoj pat išsigandęs spruko atgal.

– Aha, nesako! Tai jau iš tikrųjų raganos darbas. Aš taip ir maniau.

Tomas gerai žinojo, kad su raganomis verčiau neprasidėti, tad tik numojo ranka. Paskui jam dingtelėjo mintis, kad neblogai būtų suradus nors tą rutuliuką, kurią ką tik numetė, ir ėmė kantriai ieškoti, bet niekaip negalėjo rasti. Tada sugrižo prie savo slėptuvėlės ir atsargiai atsistojo lygiai taip, kaip buvo stovėjęs, kai sviedė rutuliuką, paskui išsiėmė iš kišenės kitą ir numetė į tą pačią pusę sakydamas:

- Broli, suieškok savo brolių!

Tomas įsidėmėjo, kur nukrito rutuliukas, ir nubėgęs ėmė ieškoti. Bet, matyt, antrasis rutuliukas arba nenulėkė ligi ano, arba nusirito per toli. Jis pabandė dar kartą ir dar, ir galų gale pasisekė: abu rutuliukai gulėjo per pėdą vienas nuo antro.

Kaip tik tą akimirką po žaliais miško skliautais pasigirdo tylūs vaikiškos birbynės garsai. Tomas kuo greičiausiai nusimetė švarką ir kelnes, susijuosė viena petneša, praskleidė žabų krūvą už sutrešusio medgalio ir, suradęs ten šiurkštaus darbo lanką ir strėlę, medinį kardą ir skardinį trimitą, stvėrė visus šiuos daiktus ir basas, tik su plevėsuojančiais marškiniais, nubėgo pasitikti priešo. Jis sustojo po didele vinkšna, sutrimitavo atsakydamas, paskui nusėlino pirštų galais, atidžiai žvalgydamasis į visas puses. Tada atsargiai tarė įsivaizduojamai kuopai:

- Stokit, vyručiai! Nesirodykit, kol sutrimituosiu! Pasirodė Džo Harperis, taip pat lengvai apsirengęs, ginkluotas nuo galvos iki kojų kaip ir Tomas. Tomas suriko:

- Stok! Kas vaikšto po Šervudo mišką be mano leidimo?

- Gajui iš Gisborna nereikia jokių leidimų! Kas tu, kuris... kuris...

- ...drįsti prabilti į mane tokiais žodžiais? - padėjo užbaigti Tomas, nes juodu kalbėjo „taip, kaip knygoje“.

- ...kuris drįsti prabilti į mane tokiais žodžiais?

- Kas aš? Aš - Robinas Hudas, tuo greit įsitikins tavo niekingas lavonas.

- Tai tu ir esi tas garsusis plėšikas? Iš tiesų man be galo džiugu grumtis su tavim ir kardu išspręsti, kam priklausys puikusias miškas. Ginkis!

Juodu išsitraukė medinius kardus, numetė kitus ginklus ant žemės, pasirengė kautis ir kiekvienas atstatęs koją pradėjo rimtą dvikovą laikydamiesi visų to meno taisyklių: du smūgiai viršuje ir du žemai. Pagaliau Tomas tarė:

- Jei kautis, tai kautis kaip reikia! Trenk smarkiau!

Ir jie uoliai trankė vienas kitą šniokšdami ir prakaituodami.

Pagaliau Tomas sušuko:

- Griūk gi! Griūk! Ko tu negriūvi?

- Nenoriu aš griūt! Pats griūk, juk tau daugiau kliuvo negu man.

- Na ir kas? Tai nieko nereiškia. Aš negaliu griūti. Knygoj juk ne taip - ten pasakyta: „Ir jis atgalia ranka vienu smūgiu nukovė vargšą Gajų iš Gisborna“. Tu turi pasisukti nugara, kad galėčiau tau smogti.

Tokiam autoritetui nebuvo galima prieštarauti: Džo pasisuko, gavo smūgį ir parkrito.

- O dabar, - tarė Džo keldamasis, - dabar leisk nukauti tave, kad niekam nebūtų skriaudos.

- Bet juk taip negalima, knygoje to nėra.

- Na žinai, tu tikras begėdis.

- Klausyk, Džo, juk tu gali būti vienuolis Tukas arba malūnininko sūnus Mašalas ir pritrenkti mane basliu. Nori, aš valandėlę pabūsiu Notingamo šerifu, o tu Robinu Hudu ir mane nužudysi?

Tai visai patenkino Harperį, ir žaidimas vyko toliau. Paskui Tomas vėl tapo Robinu Hudu, ir išdavikė vienuolė taip nesirūpino jo žaizda, jog jis, netekęs daug kraujo, visai nusilpo. Pagaliau Džo, vaizduodamas visą minią raudančių plėšikų, su širdgėla nutempė jį į šalį, įdavė lanką į jo nusilpusias rankas, o Tomas tarė: „Kur nukris ši strėlė, ten ir palaido-

kite vargšą Robiną Hudą po žaliuojančiu medžiu“. Paskui jis paleido strėlę, atsilošė ir būtų jau kritęs negyvas, bet užlipo ant dilgėlių ir pašoko kur kas žvaliau, negu galima tikėtis iš numirėlio.

Berniukai apsivilko, paslėpė ginklus ir nuėjo krimsdamiesi, kad dabar nėra plėšikų, ir galvodami, ką gi padarė šių laikų civilizacija, jog būtų užpildyta ta spraga. Jie kalbėjo, kad geriau sutiktų metus pabūti Šervudo miške plėšikais, negu visą amžių Jungtinių Valstijų prezidentu.

Devintas skyrius

BAISŪS NUOTYKIAI KAPINĖSE

Tą vakarą, kaip paprastai, Tomas ir Sidas nuėjo gulti pusę dešimtos. Abu sukalbėjo poteries, ir Sidas netrukus užmigo. Bet Tomas nemiegojo, nekantriai laukdamas sutarto ženkle. Kai jau atrodė, kad tuoj ims švisti, jis išgirdo laikrodį mušant dešimtą! Buvo ko nusiminti! Jam knietėjo vartytis lovoje ir judėti, nes to reikalavo įtempti jo nervai, bet bijojo prižadinti Sidą, tad gulėjo ramiai, įsmeigęs akis į tamsą. Aplinkui buvo klaikiai tylu. Pamažu toje tyloje jis ėmė skirti silpnus, vos suvokiamus garsus. Jo dėmesį pirmiausia patraukė laikrodžio tiksėjimas. Senos sijos pradėjo paslaptینگai braškėti. Tyliai sugirgždėjo laiptai. Matyt, namie klaidžiojo vaiduokliai. Iš tetos Polės kambario sklido duslus vienodas šnarpštimas. Paskui nuobodžiai ėmė čirpėti svirplys, bet kur – to nebūtų galėję atspėti nė sumaniausi pasaulio žmonės. Po to sienoje, prie lovos galvūgalio, sutiksena vabalas, vadinamas „mirties tykotoju“ – jis nelaimę lemia. Tomas krūptelėjo, nes buvo aišku, kad kažkieno valandos jau suskaitytos. Nakties tylumoje iš tolo nuaidėjo šuns staugimas, o

dar iš toliau atsiliepė kitas šuo. Tomui buvo tiesiog kankynė. Galų gale jis maloniai pajuto, kad laikas tarytum nyksta – prasideda amžinybė; jis nejučia užsnūdo. Laikrodis išmušė vienuoliktą, bet Tomas jo negirdėjo. Ir vos tik jis pradėjo kažką sapnuoti, pasigirdo liūdnas katės kniaukimas. Kaimyno praveriamas langas girgžtelėjo ir prižadino berniuką. Pasigirdo šauksmas: „Škic, bjaurybe!“, ir, į malkinės sieną garsiai dzingtelėjęs, sudužo tuščias butelis; Tomas pašoko kaip įgeltas, bematant apsivilko, išlindo pro langą ir, ropodamas priestato stogu, porą kartų tyliai sukniukė, paskui nušoko ant malkinės stogo, o nuo ten – ant žemės. Heklberis Finas jo laukė apačioje su pastipusia kate rankoje. Abudu berniukai netrukus dingo tamsoje. Po pusvalandžio jie jau brido per aukštą kapinių žolę.

Kapinės buvo senoviškos, Vakarų stiliaus. Jos buvo įkurtos ant mažo kalniuko, maždaug už pusantros mylios nuo miestelio. Išvirtusi lentų tvora aplink jas vietomis buvo nugriuvusi į vidų, vietomis į lauko pusę, bet niekur nestovėjo tiesiai. Visos kapinės skendėjo aukštoje žolėje. Čia nebuvo nė vieno paminklo, tik viršum kapų styrojo lentos apvaliomis viršūnėmis, sugrauztos kirminų ir pasvirusios, lyg ieškodamos atramos ir nerasdamos. Ant visų lentų

kadaise buvo užrašyta: „Amžiną atilsį tas ir tas“, bet beveik visur raidės taip nusišėrė, jog dabar jų neištengtum perskaityti nė dieną.

Tylus vėjelis ošė medžiuose, ir Tomui darėsi baugu. Jam atrodė, kad mirusiųjų vėlės skundžiasi, kam žmonės drumsčia jų ramybę. Berniukai mažai tešnekėjo, ir tai tik pakuždom, nes laikas ir vieta, iškilmingumas ir tylą juos slėgė. Jie surado nusmailintą, neseniai supiltą kapą, kurio ieškojo, ir susigūžė po trimis didelėmis vinkšnomis, už kelių žingsnių nuo jo.

Taip jie laukė tylėdami be galo ilgai, kaip jiems atrodė. Tolumoje ūkavo pelėda; tai buvo vienintelis garsas, drumstęs nebylią tylą. Tomą slėgė visokios mintys. Jis neištvėrė nešnekėjęs, tad pakuždomis tarė:

- Kaip tu manai, Hekai, ar patinka numirėliams, kad mes čia atėjom?

Heklberis sušnibždėjo:

- Kas juos žino, nežinau! O vis dėlto čia klaiku, tiesa?

- Tikrai klaiku.

Ilgą laiką juodu tylėjo, galvodami apie šį savo sumanymą. Paskui Tomas sušnibždėjo:

- Klausyk, Hekai, kaip tu manai, ar tas senas krienas Viljamsas girdi, kai mes kalbame?

- Aišku, girdi. Bent vėlė tai tikrai girdi.

Vėl tyła. Paskui Tomas tarė:

- Geriau būčiau pasakęš ponas Viljamsas. Bet aš juk nenorėjau jo užgauti. Visi jį vadino senu krienu.

- Apie mirusius reikia atsargiau kalbėti, Tomai.

Nuo tų žodžių Tomui praėjo noras kalbėti. Staiga jis sugriebė draugą už rankos.

- Tšš!

- Kas yra, Tomai?

Ir abu plakančiomis širdimis susiglaudė, laukdami, kas čia bus.

- Tšš! Štai ir vėl. Nejaugi tu negirdėjai?

- Aš...

- Na! Ar dabar girdi?

- Viešpatie, Tomai, jie ateina! Tai jie, tikrai. Ką mums daryti?

- Nežinau. Manai, jie mus pastebės?

- Oi, Tomai, juk jie mato ir tamsoje kaip katės. Verčiau būčiau nėjęs.

- Tu tik nebijok... Netikiu, kad jie mus liestų. Juk nieko blogo nedarome. Jeigu sėdėsime tyliai, gal jie ir visai mūsų nepastebės.

- Gerai, pabandysiu, Tomai... Viešpatie, aš visas drebu!

- Klausyk!

Berniukai suglaudė galvas ir vos kvėpavo. Iš kitos kapinių pusės pasigirdo slopinami balsai.

- Žiūrėk! Žiūrėk! - sušnibždėjo Tomas. - Kas tai galėtų būti?

- Tai pragaro ugnis! Oi Tomai, kaip baisu!

Neaiškūs šešėliai artinosi patamsyje, nešdami siūbuojantį senovinį skardinį žibintą, kuris žerė į žemę daugybę šviesos ruoželių.

- Tikriausiai velniai! - sušnibždėjo Heklberis ir krūptelėjo. - Net trise! O Viešpatie, Tomai, dabar jau mums galas. Ar moki melstis?

- Pabandysiu. Bet tu nebijok, jie mums nieko nepadarys.

- Tšš!

- Kas yra, Hekai?

- Čiagi žmonės! Bent jau vienas iš jų tai tikrai. Aš pažįstu iš balso - Mefas Poteris.

- Eik, eik, negali būti!

- Galvą guldaui, kad jis. Tik tu nekrutėk. Jis ne toks akylas, mūsų nepastebės. Girtas kaip visuo-
met - senas nenaudėlis.

- Gerai. Aš tylėsiu. Sustojo. kažko ieško. Neranda. Štai vėl čia suka. Mat kaip bėga. Vis lėčiau. Vėl greičiau. Va, žiūrėk, ai, kaip greitai! Ir tiesiai

į mus, tikriausiai. Klausyk, Hekai, ir kitą iš balso pažinau – indėnas Džo!

– Na, žinoma, tas prakeiktas metisas! Jau geriau būtų buvę velniai. Ir kurių galų jie čia atsibastė?

Bet šnabždesys nutilo, nes trejetas žmonių priėjo prie kapo ir sustojo netoli tos vietos, kur buvo pasislėpę berniukai.

– Čia, – tarė trečiasis ir taip pakėlė žiburį, kad berniukai atpažino jaunąjį daktarą Robinsoną.

Poteris su indėnu Džo laikė neštuvus, virvę ir du kastuvus. Jie numetė ant žemės nešulius ir ėmė ardyti kapą. Daktaras pastatė žiburį prie kapo, o pats atsisėdo ant žemės, atsirėmęs į vieną vinkšną. Jis buvo taip arti, jog berniukai galėjo jį ranka pasiekti.

– Paskubėkit, vyručiai, – tarė jis negarsiai. – Kiekvieną akimirką gali patekėti mėnulis.

Kiti du kažką suniurnėjo ir kasė toliau. Kurį laiką tebuvo girdėti, kaip monotoniškai gurgžda kastuvai, vyrams verčiant žvirgždą ir žemės grumstus. Pagaliau kažkas negarsiai dunkstelėjo į medį: kastuvas atsimušė į karstą, ir netrukus vyrai jį iškėlė į viršų. Kastuvais jie nuvožė dangtį, ištraukė numirėlį ir numetė ant žemės. Tą akimirką mėnuo išlindo iš debesų ir nušvietė blyšką numirėlio veidą. Vyrai pristūmė neštuvus, padėjo ant jų lavoną, uždengė apklotu ir

pririšo virve. Poteris išsiėmė didelį lenktinį peilį, nupjovė nukarusį virvagalį ir tarė:

- Na, ponas mėsinėtojai, štai mūsų darbas ir atliktas. Mokėkite dar penkis, o jei ne, jis čia ir pasiliks.¹

- Teisingai teisingai! - tarė indėnas Džo.

- Palaukite! Ką gi tai reiškia? - tarė daktaras. - Jūs reikalavote pinigų iš anksto, ir aš jums sumokėjau.

- Taip, jūs sumokėjote, bet mes dar turime suvesti kitas sąskaitas, - tarė Džo, eidamas prie daktaro. Daktaras atsistojo. - Prieš penkerius metus vieną vakarą jūs mane išvartėte iš savo tėvo virtuvės, kai buvau užėjęs ir paprašiau pavalgyti. Jūs pasakėt, kad mano atėjimas nieko gera nelemia. O kai prisiekiau jums atkeršyti nors ir po šimto metų, jūsų tėvas įkišo mane į kalėjimą kaip valkatą. Manote, kad aš pamiršau? Ne, ne veltui mano gyslomis teka indėnų kraujas. Dabar jūs mano rankose, ir aš atsiteisiu, taip ir žinokite!

Jis grūmodamas prikišo kumštį daktarui prie pat veido. Tas netikėtai užsimojo ir vienu smūgiu

---

1 Tais laikais dėl religinių prietarų medicams, mokantis anatomijos, buvo draudžiama naudotis žmonių lavonais. Todėl gydytojai ir studentai buvo priversti papirkinėti duobkasius, kurie juos aprūpindavo ką tik pakastais numirėliais.

partrenkė niekšą ant žemės. Poteris numetė peilį ir suriko:

- Ei jūs, ką gi tai reiškia? Aš draugo mušti neleisiu.

Ir jis puolė daktarą. Juodu susikibo ir iš visų jėgų ėmė trankyti vienas antrą, mindžiodami žolę ir kulnimis rausdami žemę. Indėnas Džo pašoko, jo akys degė neapykanta: pakėlęs numestą Poterio peilį, sėlindamas kaip katė, susilenkęs dvilinkas, jis ėmė lakstyti aplinkui, laukdamas patogios progos smogti. Staiga daktaras ištrūko iš priešo rankų, pagriebė nuo Viljamso kapo sunkią lentą ir taip smarkiai ja pliekė Poteriui, jog tas pargriuvo; pasinaudojęs proga, indėnas tą pat akimirką įsmeigė peilį iki pat kriaunų jaunuoliui į krūtinę. Tas susverdėjo ir nugriuvo ant Poterio, užliedamas jį savo krauju. Atslinkę debesys šią baisią sceną uždengė tamsa, o nusigandę berniukai nudūmė, kiek kojos neša.

Kai mėnuo vėl pasirodė, indėnas Džo stovėjo prie abiejų kūnų ir susimąstęs žiūrėjo į juos. Daktaras kažką neaiškiai sumurmėjo, keliskart atsiduso ir nutilo.

- Na, po velnių, mūsų sąskaitos suvestos! - negarsiai tarė metisas.

Ir jis išnaršė mirusiojo kišenes. Paskui įbruko nelemtą peilį į ištiestą Poterio dešinę ranką ir atsisėdo ant atplėšto karsto.

Praėjo trys, keturios, penkios minutės. Poteris sujudėjo ir ėmė vaitoti. Jis sugniaužė rankoje peilį, pažvelgė į jį ir krūptelėjęs numetė ant žemės. Tada pasikėlė ir atsisėdo, nustūmęs nuo savęs daktaro lavoną, pažiūrėjo į jį nekantriai, paskui apsidairė aplinkui ir sutiko indėno žvilgsnį.

- Dieve mano! Kaipgi tai atsitiko, Džo?

- Prasti reikalai, - tarė tas, nepajudėdamas iš vietos. - Už ką gi tu jį?

- Aš? Aš to nepadariau...

- Eik, eik, tauškalai čia nieko nepadės.

Poteris išbalo ir pradėjo drebėti.

- Aš maniau, kad jau išsipagiriojau. Be reikalo šį vakarą gėriau. Iki šiol ūžia galvoje, blogiau, negu kad einant čionai... Man viskas susimaišė, ir nieko negaliu prisiminti. Pasakyk man, Džo, pasakyk teisybę, senas drauge, nejaugi tai padariau aš? Juk nenorėjau žudyti, aš niekad apie tai nė galvot negalvojau, prisiekiu savo siela ir garbe, Džo! Pasakyk man, kaip čia buvo, Džo? O, kaip baisu! Jis buvo toks jaunas ir daug žadantis.

- Kaip čia buvo? Ogi paprastai: judu susikibote, o jis kaukšt tau lenta per galvą - tu ir išsitiesei. Paskui atsistojai, svyruodamas tartum girtas, pagriebei peilį ir smogei jam kaip tik tuo metu, kai jis vėl tau iš visų jėgų trenkė. Na, o paskiau tu kaip parkritai, taip ir gulėjai iki šiol kaip pagalys.

- Ak, aš ir pats nežinojau, ką darau. Kad prasmegčiau, jeigu meluoju! Tai vis per degtinę - girtas buvau, be to, įsikarščiauvau. O peilio aš niekad rankose neturėjau. Muštis tekdavo, nesiginu, bet tiktai ne peiliu. Visi tai patvirtins... Džo, nesakyk niekam! Prižadėk, kad neišduosi manęs, Džo! Aš visada tave mylėjau, Džo, visada tave užstodavau. Tu juk prisimeni, ar ne tiesa? Tu niekam nepasakysi, Džo?

Vargšas susidėjo rankas tarsi maldai ir parkrito ant kelių prieš bejausmį žmogžudį.

- Gerai, Mefai Poteri, tu visad elgeisi su manimi kaip doras, teisingas žmogus, ir aš nepadarysiu nieko bloga. Gali mano žodžiais tikėti.

- Džo, tu - angelas. Aš laiminsiu tave, kol gyvas būsiu. - Ir Poteris pravirko.

- Na, užtenka. Dabar ne laikas žliumbti! Eik štai tuo keliu, o aš šituo. Ir žiūrėk, kad nepaliktum jokių pėdsakų.

Poteris nubėgo ristele, paskui paspartino žingsnį ir nukūrė kiek jėgos leido.

Žiūrėdamas jam pavymui, indėnas sumurmėjo:

– Jeigu jį iš tikrųjų apsvaigino smūgis ir degtinė, tai jis negreit prisimins peilį. O jeigu ir prisimins, bus jau taip toli nuėjęs, kad bijos vienas sugrįžti į tokią vietą – bailys.

Praėjo dvi ar trys minutės, ir į nudurtą žmogų, į lavoną, pridengtą apklotu, į atvožtą karstą ir atkastą kapą žiūrėjo tik mėnuo iš dangaus. Aplinkui vėl viskas buvo ramu.

Dešimtas skyrius

ŠUNS KAUKSMAS PRANAŠAUJA NELAIMĘ

Berniukai nesustodami vis bėgo miestelio link, netekę žado iš baimės. Protarpiais jie neramiai atsigrėždavo, tartum bijodami, kad jų kas nesivytu. Kiekvienas kelmas, pasipainiojęs po kojom, jiems atrodė gyvas žmogus ir priešas, kurį pamačius užimdavo kvapą; bėgant pro nuošalias pirkeles miestelio pakraštyje, pabudo šunes ir ėmė loti; nuo to lojimo berniukai dar greičiau pradėjo lėkti.

- Kad tik mums užtektų jėgų nubėgti iki senos odų dirbtuvės, - sušvepleno Tomas, vos gaudydamas orą. - Aš ilgiau neištversiu.

Heklberis, užuot atsakęs, tik švokštė. Berniukai žiūrėjo įsmeigę akis į seną dirbtuvę, kur jie taip troško patekti, ir kūrė kiek įkabindami. Pagaliau jie pasiekė tikslą ir, įsiveržę abu kartu pro atviras duris, nuvargę ir dėkingi likimui griuvo ant žemės niūriame apleisto trobesio patamsyje. Jie buvo laimingi, bet baisiai nusigalavę. Palengva jų pulsas ėmė lėtėti, ir Tomas tyliai ištarė:

- Heklberi, kaip tu manai, kuo viskas baigsis?

- Jeigu daktaras Robinsonas mirs, aš manau, baigsis kartuvėmis.

- Argi?

- Kitaip ir būti negali, Tomai.

Tomas susimąstė ir po valandėlės paklausė:

- O kas gi pasakys? Mes?

- Ką tu čia pliauški? O jei kas nors atsitiks ir indėno Džo nepakars, tada jis mus vis tiek kada nors užmuš, kaip kažin ką užmuš.

- Aš ir pats taip manau, Hekai.

- Jeigu jau kas praneš, tai tegul praneša pats Mefas Poteris, jei jis toks kvailas. Jis amžinai girtas...

Tomas nieko neatsakė ir vėl susimąstė. Pagaliau jis sušnabždėjo:

- Hekai, juk Mefas Poteris nieko nežino... Kaipgi jis gali pranešti?

- Kaip nieko nežino?

- Labai paprastai: juk indėnas Džo įsmeigė peilį kaip tik tą akimirką, kai daktaras trenkė Poteriui per galvą. Kaipgi jis galėjo ką nors matyti? Kaip jis gali ką nors žinoti?

- Kad tu surūgtum. Juk tikrai taip, Tomai!

- O, be to, pagalvok, gal to smūgio Poteriui ir pakako.

- Ne, Tomai, nemanau. Juk jis buvo įkaušęs. Aš iš karto pastebėjau. Be to, jis nuolat girtas. O kai mano tėvas nusilaka, gali jam trankyti per galvą kuo nori... nors ir bažnyčia užgriūtų, jam nieko. Jis ir pats kiek kartų yra taip sakęs. Tas pat ir Mefui Poteriui. Jeigu jis nebūtų buvęs girtas, nuo tokio smūgio gal ir visai būtų nusibaigęs, bet ir tai nežinia.

Patylėjęs Tomas vėl sako:

- Hekai, ar tu esi tikras, kad neišsiplepėsi?

- Norom nenorom, Tomai, mes turime tylėti. Pats supranti - tas velnias indėnas... Jeigu prasitarsime, o jo nepakars, jis prigirdys mus kaip kačiukus... Žinai ką, Tomai! Prisiekim vienas antram, kad laikysime prikandę liežuvį.

- Sutinku. Taip bus geriausia. Pakelk ranką ir prisiek, kad...

- Ei! Ne, taip negalima. Tai tinka paprastiems dalykams, kokiems menkniekiams, ypač su mergiotėmis, nes jos vis tiek, kai tik susipyksta, apgauna ir išplepa; bet tokiam svarbiam dalykui reikia, kad susitarimas būtų rašytas. Ir net krauju.

Tomas iš visos širdies pritarė šiam sumanymui. Jis buvo ir paslaptingas, ir nežinomas, ir baisus, ir puikiausiai derinosi su visais įvykiais, su aplinka, su vėlyvu nakties laiku. Jis pakėlė nuo žemės švarią

pušinę lentelę, skaisčiai boluojančią mėnesienoje, išsiėmė iš kišenės gabalėlį raudonos kreidos, atsisėdo taip, kad ant lentelės kristų šviesa, ir vargais negalais pakeverzojo šias eilutes; brėždamas brūkšni iš viršaus žemyn, jis sukąsdavo liežuvį ir atleisdavo jį kiekvieną kartą, kai kreida kildavo iš apačios į viršų:

*Hekas Finas ir Tomas Sojeris
prisielia laikyti liežuvį už dantų
ir tegul jie kiaurai žemę
prasmenga jeigu
nors vienu žodžiu prasitars.*

Heklberis negalėjo atsigėrėti Tomo sugebėjimu rašyti ir jo aukštu stiliumi. Jis išsitraukė iš atlapo smeigtuką ir jau norėjo įsidurti pirštą, bet Tomas jį sulaikė:

- Palauk! Nedurk. Smeigtukas varinis. Ant jo gali būti žalėsių.

- Žalėsių? O kas tai?

- Tokie nuodai. Pabandyk nuryti - pamatysi.

Tomas atnarpliojo siūlą nuo vienos savo adatos, ir abudu berniukai įsidūrė nykščius ir išspaudė po lašą kraujo. Paspaudęs nykštį dar kelis kartus ir braukdamas mažuoju pirštu kaip plunksna, Tomas

parašė savo vardo ir pavardės pirmąsias raides; paskui parodė Heklberui, kaip rašyti H ir F, ir priešai buvo baigta. Su baisiomis ceremonijomis ir užkeikimais jie užkasė lentelę prie pat sienos, būdami tikri, kad grandinės, kurios sukaustė jų liežuvius, jau amžiams surakintos, o raktas numestas toli toli.

Į kitą apgriuvusio trobesio galą pro plyšį atsargiai įlindo kažkoks šešėlis, bet berniukai jo nepastebėjo.

- Tomai, - sušnibždėjo Heklberis, - ar tu tiki, kad po šito mes jau neprasitarsime... niekad?

- Aišku, tikiu. Kad ir kas būtų, turime laikyti liežuvį prikandę. Juk mes kiaurai žemę prasmegsime, jei prasitarsime, argi pamiršai?

- Taip tai taip...

Dar kurį laiką juodu kuždėjosi. Staiga netoliese, už kokių dešimties žingsnių, pratisai, liūdnam sukaukė šuo. Berniukai, apimti baimės, prisiglaudė vienas prie kito.

- Katram iš mūsų jis kaukia? - dusdamas sušnibždėjo Heklberis.

- Nežinau... pažiūrėk pro plyšį! Tik greičiau!

- Ne, tu pažiūrėk, Tomai!

- Negaliu... aš negaliu, Hekai.

- Prašau, Tomai. Štai ir vėl...

- O! Dieve, kokia laimė! - sušnibždėjo Tomas. - Aš pažiustu jo balsą: tai Bulio Harbisono šuo.

Šuo ir vėl sukaukė. Berniukams dar kartą apmirė širdys.

- Oi, ne! Čia ne Bulio Harbisono šuo, - sušnibždėjo Heklberis. - Pažiūrėk, Tomai!

Tomas drebedamas iš baimės nusileido, prikišo akį prie plyšio ir tarė vos girdimu balsu:

- Oi, Hekai, tai paklydęs šuo!

- Žiūrėk, Tomai, žiūrėk greičiau: katram jis kaukia?

- Matyt, mums abiem. Juk mes visai arti vienas kito.

- Ak, Tomai, galas mums. Aš jau žinau, kur pateksiu. Buvau toks nenaudėlis...

- O aš? Taip man ir reikia! Štai ką reiškia bėgti iš pamokų ir daryti viską, kas uždrausta... Juk galėjau būti geras kaip Sidas, jeigu tik būčiau stengėsis, bet, aišku, nesistengiau. Na, o jeigu tik išsisuksiu šį sykį, dieną naktį sėdėsiu sekmadieninėje mokykloje.

Tomas pradėjo tyliai verkšlenti.

- Ar tai tu nenaudėlis? - Ir Heklberis taip pat ėmė kūkčioti. - Tu, Tomai Sojeri, po perkūnų, palyginti su manim, tikras angelas. O Dieve, Dieve, norėčiau būti nors perpus toks „netikėlis“, kaip tu.

Tomas nurijo ašaras ir sušnibždėjo:

- Žiūrėk, Hekai, žiūrėk! Jis nusigręžęs nuo mūšų!
Hekas pažiūrėjo, ir jo širdį užliejo džiaugsmas.

- Taip, nusigręžęs, kaip kažin ką nusigręžęs... Ar jis taip stovėjo ir anksčiau?

- Aišku, o aš, kvailys, nė nepagalvojau. Tai gerai!
Bet kam jis kaukia?

Kauksmas nutilo. Tomas įsiklausė.

- Ššš! Kas čia? - sušnibždėjo jis.

- Panašu į... kiaulių kriuksėjimą. Ne, Tomai, kažkas knarkia...

- Knar-rkia? Tai kurgi knarkia, Hekai?

- Tikriausiai aname gale. Atrodo, kad ten knarkia.
Tėvas kartais ten miegodavo su kiaulėm, bet jis kai užknarkia, tai laikykis, kad nepargriūtum. Be to, aš manau, jis daugiau nebegrįš į šį miestą.

Bet troškimas naujų nuotykių vėl atgimė berniukų sielose.

- Hekai, ar tu seksti man iš paskos, jei aš eisiu pirmas?

- Kad nesinori, Tomai. O jei ten indėnas Džo!

Tomas nustėro. Bet pagunda buvo per daug didelė, ir berniukai pasiryžo eiti, susitarę tuoj pat sprukti atgal, jeigu tik knarkimas nutils. Pirštų galais vienas paskui kitą jie ėmė sėlinti prie miegančiojo.

Kai buvo per penkis žingsnius nuo jo, Tomas užmynė kažkokį pagali; šis lūžo ir garsiai sutraškėjo. Žmogus sudejavo, pasirangė, o jo veidą apšvietė mėnulio šviesa. Tai buvo Mefas Poteris. Kai vyras pakrutėjo, berniukai apmirė, bet tuoj visa baimė išgaravo. Jie nuėjo pirštų galais tolyn, išlindo pro spragą (sienoje buvo išlaužta lenta) ir sustojo netoliese atsisveikinti. Bet tą akimirką vėl pasigirdo nelemtas, klaikus kauksmas. Jie atsigrėžė ir pamatė nepažįstamą šunį, stovintį už kelių žingsnių nuo tos vietos, kur gulėjo Poteris; šuo buvo atsisukęs į Poterį, o jo snukis pakeltas į dangų.

- Tai štai kam jis kaukia, - vienu balsu sušuko berniukai.

- O žinai? Sako, kad maždaug prieš dvi savaites prie Džonio Milerio namų vidurnaktį staugė paklydęs šuo, ir tą patį vakarą lėlyls buvo įskridęs į jo kambarį ir giedojo atsitūpęs ant laiptų turėklų, o iki šiol dar niekas jo namuose nenumirė.

- Taip, aš žinau. Tegu niekas nenumirė. O ar Greisė Miler tą patį šeštadienį neįkrito į viryklės ugnį ir baisiausiai nenusidegino?

- Taip, bet ji juk nenumirė. Ir ne tik nenumirė, bet priešingai - sveiksta.

- Gerai, palauk, pamatysi, kas bus. Ji vis tiek jau žuvus, kaip ir Mefas Poteris. Taip sako negrai, o jie šituos dalykus išmano, Hekai.

Ir berniukai išsiskyrė susimąstę.

Kai Tomas lindo pro savo miegamojo langą, naktis jau buvo beveik praėjusi. Jis nusirengė kiek galėdamas tyliau ir bematant užmigo džiaugdamašis, kad niekas nesužinojo apie jo nuotykius.

Jam ir į galvą neatėjo, kad tyliai šnarpščiantis Sidas iš tikro nemiegojo ir jau prieš valandą buvo pabudęs.

Kai Tomas praplėšė akis, Sidas jau buvo apsi-rengęs ir išėjęs. Atrodė, kad jau vėlus laikas, nes buvo visai šviesu. Tomas nustebė. Kodėl jo niekas nepažadino, kodėl nesudrumstė jo miego kaip visuomet? Taip pagalvojus jį nudiegė blogas nujautimas. Per penkias minutes jis apsirengė ir nulipo žemyn; jis buvo nuvargęs ir mieguistas. Nors šeimyna jau buvo po pusryčių, bet dar sėdėjo už stalo. Niekas jo nebarė, tik visų akys buvo nuo jo nugręžtos, ir kambaryje vyravo tokia iškilminga tyła, jog nusi-kaltėliui širdį pervėrė ledinis šiurpas. Jis atsisėdo ir stengėsi atrodyti linksmas, bet tai buvo bergždžias darbas! Niekas nešyptelėjo, niekas juo nesidomėjo, ir jam taip pat teko tylėti, o širdį gniaužė sielvartas.

Po pusryčių teta jį nusivedė į šalį, ir Tomas beveik apsidžiaugė, mat pagalvojo, kad jam išpers kailį, bet išėjo ne taip. Teta ėmė verkti ir klausinėti, kaip jis galįs taip skaudinti jai, senei, širdį, ir galų gale ji pasakė, kad dabar jis galįs daryti viską, kas jam patinka: pražudyti save, užtraukti gėdą ant jos žilos galvos, nuvaryti ją į kapus – vis tiek jo pataisyti esą neįmanoma, todėl ji daugiau ir nebesistengsianti. Tai buvo blogiau už tūkstantį rykščių, ir Tomui širdį skaudėjo dabar labiau negu visą kūną. Jis taip pat pravirko, prašė jam atleisti ir vis žadėjo pasitaisyti; pagaliau jam buvo leista eiti, bet jis jautė, kad teta nevisiškai atleido, ir kad pirmykštis pasitikėjimas beveik dingęs.

Tomas pasitraukė nuo žmonių, jausdamasis toks nelaimingas, jog net nemėgino keršyti Sidui, ir veltui tas pasiskubino nuo jo pasprukti pro užpakalinius vartelius. Jis nukiūtino į mokyklą liūdnas, paniuręs ir drauge su Džo Harperiu atsiėmė savo dalį rykščių už tai, kad vakar nebegrįžo į pamokas. Mušamas jis buvo panašus į žmogų, kurio širdį slegia daug sunkesnės nelaimės, ir tokie menkniekiai visai nebejaudina. Sugrįžęs į savo vietą, jis palinko ant suolo ir, pasirėmęs rankomis smakrą, įbedė į sieną akmeninį žvilgsnį, kupiną pačios didžiausios kančios. Jo

alkūnė atsirėmė į kažkokį kietą daiktą. Netrukus pajudėjęs, jis atsisėdo kitaip ir atsidusęs paėmė tą daiktą, kuris buvo suvyniotas į popierių. Tomas išvyniojo jį. Gilus, ilgas, sunkus atodūsis išsiveržė jam iš krūtinės, ir širdis kone plyšo. Tai buvo varinis jo rutuliukas! Tai jį visiškai pribaugė.

Vienuoliktas skyrius

TOMĄ KANKINA SAŽINĖ

Apie vidurdienį visą miestelį staiga sukretė baisi žinia. Nereikėjo nei telegrafo, apie kurį tuomet dar niekas nė svajoti nesvajoto – ši žinia ėjo iš lūpų į lūpas, apskriejo visus, vienus namus po kitų beveik telegrafo greitumu. Mokytojas, žinoma, paleido vaikus namo: visam miesteliui būtų pasirodę keista, jei jis būtų nesusipratęs to padaryti.

Prie nužudyto žmogaus buvo rastas kruvinas peilis, ir, kaip žmonės pasakojo, kažkas atpažino, kad jis esąs Mefo Poterio. Taip pat buvo kalbama, kad kažkur užtrukęs miestelio gyventojas, grįždamas namo apie antrą valandą nakties, užklupęs Poterį, besiprausiantį upokšnyje, ir kad Poteris, jį pamatęs, tučtuojau dingęs – įtartinas dalykas, ypač prausimasis, nes tokio įpročio pastarasis neturėjo. Dar buvo kalbama, kad policija iškračiusi visą miestą, ieškodama „žmogžudžio“ (patys žmonės be galo greit suranda įrodymų ir nuteisia), bet niekur negalėjusi jo surasti. Į visas puses buvo išsiuntinėti raiteliai, ir šerifas tikrai tikėjo, kad nusikaltėlis bus sučiuptas iki vakaro.

Visas miestelis suplūdo į kapines. Tomas pamiršo širdies skausmą ir nusekė paskui minią – ne todėl, kad norėjo, ne – jis tūkstantį kartų mieliau būtų ėjęs kur nors kitur, bet tenai jį traukė baisi, nesuprantama jėga. Atėjęs į šią klaikią vietą, būdamas nedidukas, jis prasispraudė į priekį ir vėl išvydo tą patį liūdną vaizdą. Jam atrodė, kad praėjo amžinybė nuo to laiko, kai jis čia buvo. kažkas įgnybo jam į ranką. Jis atsigręžė ir susidūrė akimis su Heklberiu! Tučtuojau abudu ėmė žiūrėti į priešingą pusę, galvodami, ar nebus kam pasirodęs įtartinas jų susižvalgymas. Bet visi buvo susirūpinę vien kalbomis ir žiūrėjo išmeigę akis į baisų reginį.

„Vargšas žmogus!“ „Vargšas jaunuolis!“ „Tai bus pamoka lavonų vagims!“ „Neišvengs Mefas Poteris kartuvių, jei tik bus sučiuptas“ – visi kalbėjo vienu balsu, o kunigas taip pasakė:

– Čia Dievo ranka. Tokia jau jo valia.

Tomas sudrebėjo nuo galvos ligi kojų, nes pamatė ramų indėno Džo veidą. Tą pat akimirką minia susiūbavo, ėmė bruzdėti ir pasigirdo šauksmai:

– Štai jis! Jis! Jis pats ateina!

– Kas, kas? – šaukė keliolika balsų.

– Mefas Poteris!

- Žiūrėkite, sustojo! Sekite jį, jis nori pasprukti!
Laikykite jį, nepaleiskite!

Kiti, įsikorę į medžius viršum Tomo galvos, sakė, kad Mefas Poteris nė nemano bėgti – jis tik sumišęs ir nežino, ką daryti.

- Koks begėdiškas įžūlumas! – tarė vienas iš stovinčių. – Atėjo pasigrožėti savo darbu... Nesitikėjo, kad čia tiek žmonių.

Minia prasiskyrė, ir prie kapo prisiartinio šerifas, iškilmingai vesdamas už rankos Poterį. Nelaimingojo veidas buvo sunykęs, o akys paklaikusios iš išgąščio. Pamatęs nužudytąjį, jis ėmė drebėti lyg drugio krečiamas, užsidengė rankomis veidą ir pravirko.

- Ne aš tai padariau, brangieji žmonės, – kalbėjo jis raudodamas, – prisiekiu jums, ne aš.

- O kas gi tave kaltina? – pasigirdo kažkieno balsas.

Strėlė pataikė į tikslą. Poteris pakėlė galvą ir apsidairė aplinkui su jaudinančia neviltimi akyse. Jis pamatė indėną Džo ir sušuko:

- O, indėne Džo, tu žadėjai, kad niekad...

- Tai jūsų peilis? – šerifas pakišo peilį nelaimingajam prie pat veido.

Poteris būtų nugriuvęs, jeigu jo nebūtų pačiupeję ir ramiai pasodinę ant žemės. Paskui jis tarė:

- Kažkas man sakė, kad jeigu aš čia nesugrįšiu ir nerasiu... - Jis krūptelėjo ir beviltiškai numojęs ranka pratarė: - Pasakyk jiems, Džo, pasakyk, dabar jau nėra prasmės...

Heklberis ir Tomas iš baimės neteko žado ir žiūrėjo išsproginę akis, kaip tas kietaširdis melagis, nė kiek nesumišęs, pasakojo apie tai, ką jis matė. Berniukai kiekvieną akimirką laukė, kad štai tuoj iš giedro dangaus jam į galvą trenks perkūnas, ir stebėjosi, kodėl Dievas taip delsia. Ir kai, baigęs pasakoti, jis liko gyvas ir sveikas, jų neaiškus noras sulaužyti priesaiką ir išgelbėti gyvybę neteislingai apkaltintam Poteriui atslūgo ir visiškai dingo, nes pasidarė aišku, kad tas nenaudėlis Džo yra parsidavęs velniui, o su tokiu galingu padaru kaip velnias ginčytis pavojinga.

Kažkas paklausė Poterį:

- Ko gi tu nepabėgai? Kodėl parėjai atgal?

- Aš negalėjau kitaip... negalėjau, - sudejavo Poteris. - Aš norėjau pabėgti, bet mane traukte traukė čia. - Ir jis vėl ėmė raudoti.

Po valandėlės indėnas Džo prisiekęs taip pat ramiai pakartėjo savo parodymus per tardymą, ir berniukai, matydami, kad perkūnas vis dėlto jo nenutrenkė, galutinai įsitikino, jog Džo yra parsidavęs

velniui. Staiga jis tapo jiems pačia įdomiausia, nors ir pačia baisiausia būtybe pasaulyje, ir jie negalėjo nukreipti sužavėtų akių nuo jo veido. Juodu kiekvienas sau širdyje nutarė sekti jį naktimis, kai tik pasitaikys proga, vildamiesi nors vogčiomis pamatyti baisųjį jo valdovą.

Indėnas Džo padėjo pakelti nuo žemės nužudytojo kūną ir paguldyti į vežimą. Minią nukrėtė šiurpas: visi ėmė šnibždėti, kad kaip tik tuo metu iš žaizdos ėmė sunktis kraujas.² Berniukai pagalvojo, kad ši laiminga aplinkybė padės miniai išaiškinti tikrąjį žmogžudį, bet jiems teko nusivilti, nes ne vienas čia pat pastebėjo:

- Mefas Poteris stovėjo už trijų žingsnių nuo nužudytojo, kai pasirodė kraujas.

Baisi Tomo paslaptis ir sąžinės priekaištai neleido jam visą savaitę naktimis ramiai miegoti; vieną rytą per pusryčius Sidas tarė:

- Tomai, tu taip blaškaisi ir taip daug šneki per miegus, kad aš pusę nakties negaliu miegoti.

Tomas išbalo ir panarino akis.

- Tai blogas ženklas, - rimtai pasakė teta Polė. - Kas tau įlindo į galvą, Tomai?

---

² Pagal seną prietarą, žudikui prisiartinus prie aukos lavono, iš žaizdos pradeda sunktis kraujas.

- Nieko aš nežinau.

Tačiau berniuko ranka taip sudrebėjo, kad jis išliejo kavą.

- Ir vis mali kažkokias nesąmones, - kalbėjo Sidas. - Šiąnakt šaukei: „Kraujas, kraujas, štai ten!“ Ir kartojai vis tą patį ir tą patį. O paskui pridūrei: „Nekankinkite taip manęs, aš pasakysiu.“ Pasakysi? Ką gi tu pasakysi?

Viskas susiūbavo Tomui prieš akis. Sunku pasakyti, kas būtų tą akimirką atsitikę, bet, laimė, susirūpinimas dingo iš tetos Polės veido, ir ji, pati to nežinodama, jam pagelbėjo. Ji pasakė:

- Ak! Tai vis ta baisioji žmogžudystė! Aš pati ją beveik kas naktį sapnuoju. Kartais prisisapnuoja, kad tai aš nužudžiau.

Merė prisipažino, kad ir ją kamuoja panašūs sapnai. Sidas, atrodo, nurimo. Tomas, pasinaudojęs pirma proga, pasiskubino dingti iš akių, po to apie savaitę skundėsi danties skausmu ir nakčiai susirišdavo žandus. Jis nežinojo, kad Sidas tyčia naktimis budi ir dažnai, nusmaukęs Tomo raištį, pasirėmęs alkūne, atidžiai klauso, ką jis šneka, o paskui vėl užsmaukia raištį. Tomo dvasinis sukrėtimas pamažu aprimo, dantų skausmas įgriso, ir berniukas jo

atsisakė. Gal Sidas ir suprato ką nors iš paskirų Tomo žodžių, bet niekam nieko nesakė.

Tuo metu Tomo draugai prasimanė naują žaidimą: pradėjo tyrinėti pastipusių kačių lavonus ir rengti tardymus, o šis žaidimas jam nuolat primindavo baisųjį įvykį. Sidas pastebėjo, kad per šiuos tardymus Tomas niekad nebūna vyriausiuoju tardytoju, nors iki šiol jis buvo pratęs, kad visuose naujuose žaidimuose svarbiausi vaidmenys būtų skiriami jam. Sidas taip pat pastebėjo, kad Tomas vengia ir liudytojo vaidmens – ir tai buvo keista. Sido akys nepraleido nė to, kad Tomui iš viso šlykštūs tie tardymai, ir kad jis, pasitaikius bent mažiausiai progai, visada pasprunka. Sidas stebėjosi, bet nieko nesakė. Pagaliau net ir tardymai pasidarė nemadingi ir daugiau nekankino Tomo sąžinės.

Tuo sielvartingu metu Tomas kiekvieną arba kas antrą dieną nutaikęs progą sliuogdavo prie mažyčio virbais apkalto kalėjimo langelio, kur kalėjo „žmogžudys“, ir slapčiomis gabendavo jam įvairius gardumynus, kokių tik pasisekdavo nudžiauti. Kalėjimas buvo nedidelis mūrinis namelis, riogsantis pelkėje miesto pakraštyje. Niekas jo nesaugodavo, be to, ir kalinių jame beveik niekad nebūdavo. Šios mažos paslaugos labai nuramindavo Tomo sąžinę.

Miestelio gyventojai labai troško nubausti indėną Džo už lavonų vogimą, ištepti jį degutu, išvolioti plunksnose ir išdanginti – raitą ant baslio – iš miestelio. Bet jis kėlė visiems tokią baimę, kad neatsirado nė vieno, kuris pasiryžtų pradėti, todėl taip viskas ir liko. Indėnas buvo tiek atsargus, jog per abu tardymus pradėdavo savo pasakojimą tiesiog nuo muštynių, neminėdamas, kad prieš tai buvo atkastas kūnas. Todėl buvo nutarta, jog geriausia kol kas teisme to klausimo nė nekelti.

Dvyliktas skyrius

KATINAS IR „SKAUSMO MALŠINAMIEJI“

Viena iš priežasčių, užgožusių slaptą Tomo sielvartą, buvo nauji ir svarbūs rūpesčiai: Bekė Tečer nustojo lankiusi mokyklą. Kelias dienas Tomas, būdamas išdidus, stengėsi išmesti ją iš galvos, bet nieko neišėjo. Jis ėmė klaidžioti naktimis apie jos tėvo namus, jausdamasis baisiai nelaimingas. Ji sirgo. O jeigu ji numirs, kas tuomet? Ši mintis nedavė jam ramybės. Jo nedomino jau nė karas, neviliojo net plėšikavimas. Visas gyvenimo žavumas dingo, liko vien tik nuobodulys. Jis pamiršo net lanką ir lazdas: jie nebeteikė jam jokio malonumo. Teta Polė susirūpino ir ėmė jį gydyti, mėgindama įvairiausių vaistus. Ji buvo iš tų žmonių, kurie žavisi visokiais patentuotais vaistais ir naujai sugalvotais gydymo būdais. Ji be paliovos griebdavosi įvairiausių medicinos bandymų. Vos tik šioje srityje pasirodydavo kas nors nauja, ji degdavo nekantrumu išmėginti tą naujovę – bet ne pati, nes niekad nesirgdavo, o pasitelkusi pirmą pasitaikiusį ligonį. Ji užsisakydavo visus „Sveikatos“ žurnalus ir frenologų leidžiamą

šlamštą, o bairus nemokšiškumas, kurio jie buvo prikimšti, buvo jai kaip tyras oras.

Visos nesąmonės apie kambarių vėdinimą ir apie tai, kaip reikia gulti ir kaip keltis, ką valgyti ir ką gerti, kiek reikia judėti ir kokią išlaikyti nuotaiką, kokius drabužius nešioti – visa tai jai atrodė šventa teisybė, ir ji niekad nepastebėdavo, kad nauji žurnalai paneigdavo viską, ką jie būdavo rekomendavę praėjusį mėnesį. Ji buvo atviraširdė ir naivi, todėl lengvai tapdavo jų auka.

Teta Polė rankiodavo visus šundaktarių žurnalus, visus šundaktarių vaistus ir, nors kovoti su mirtimi negalėjo, vis tiek buvo tikra, jog ji tarytum koks gydymo angelas visiems kenčiantiems kaimynams.

Tuo metu kaip tik ėmė garsėti gydymas vandeniu, ir slogi Tomo nuotaika jai labai pravertė. Kiekvieną rytą jinai keldavo berniuką vos prašvitus, vesdavosi į malkinę, apliedavo šaltu vandeniu ir ištrindavo rankšluosčiu lyg karštuvais; po to vesdavo į kambarį, apvyniodavo šlapia paklode ir užversdavo apklotais, kad išprakaituotų, ir nelaimingasis tol prakaituodavo, kol, anot jo paties, „visos geltonos sielos dėmės išlįsdavo lauk pro odos poras“.

Bet, nepaisant viso to, berniukas vis labiau blyško ir nyko ir atrodė visai nusibaigęs. Teta prie ano gy-

dymo pridėjo dar karštas vonias, sėdimąsias vonias, dušą, be to, versdavo jį pasinerti į vandenį. Bet berniukas vis tiek atrodė niūrus kaip katafalkas. Kad geriau veiktų vanduo, teta ėmė maitinti Tomą skysta avižine koše, lipdyti jam trauklapius ir kasdien kaip į kokią ąsotį pildavo visokius šundaktarių marmalus.

Pamažu pasidarė visiškai abejingas šitiems kančinimams. Tas abejingumas senutei širdyje sukėlė siaubą. Ji nutarė žūtbut išjudinti jį iš to apsnūdimo. Tuo metu ji pirmą kartą išgirdo apie naujus vaistus, „Skausmo malšinamuosius“, ir tučtuojau užsisakė geroką jų kiekį. Paragavo ir apsidžiaugė: skystis degino kaip tikra ugnis. Ji atsisakė gydymo vandeniu ir kitų išmonių ir visas viltis sudėjo į „Skausmo malšinamuosius„. Ji davė Tomui išgerti pilną šaukštelį ir su neramia širdimi ėmė laukti rezultatų. Jos susirūpinimas bematant dingo, ir siela nurimo, nes visas Tomo abejingumas kaipmat išgaravo. Jeigu berniuką kas nors būtų pasodinęs ant žarijų, jis nebūtų smarkiau pašokęs.

Tomas pajuto, kad iš tikro jau metas pabusti. Toks gyvenimas įnešė į niūrias jo dienas gerokai romantikos, bet jame atsirado per daug įkyraus įvairumo ir per mažai tikro jausmo. Jis ėmė kurti visokiausius planus, kaip čia atsikračius tos nelaimės, ir

pagaliau jam šovė mintis apsimesti, kad „Skausmo malšinamieji“ jam labai patinka. Jis ėmė taip dažnai prašyti vaistų, jog tetai pagaliau tiek įgriso, kad ji liepė gerti pačiam ir nebesukti jai galvos. Jeigu tai būtų buvęs Sidas, jos džiaugsmo nebūtų drumstęs joks nepasitikėjimas, bet kadangi tai buvo Tomas, ji ėmė slapta stebėti buteliuką. Vaistų iš tikrųjų mažėjo, bet jai nė į galvą neatėjo, kad Tomas gydo ne savo sveikatą, o plyšį svetainės grindyse.

Kartą, kai jis pylė vaistus į tą plyšį, prie jo priėjo murkdamas geltonas tetos katinas ir, godžiai žiūrėdamas į šaukštelį, paprašė, kad ir jam duotų paragauti.

- Oi, Piteri, neprašyk, jeigu tau nėra būtino reikalo.

Bet Piteris tikino, kad jam būtinai reikia.

- Žiūrėk, kad neapsiriktum... gailėsies...

Bet Piteris buvo tikras, kad neapsiriks.

- Na, jeigu jau taip prašai, tai duosiu, man negaila, bet žiūrėk: nepatiks - kaltink save patį, ne ką kitą.

Piteris su viskuo sutiko. Tomas pražiodė jam narsus ir įpylė šaukštelį „Skausmo malšinamųjų“. Piteris pašoko porą metrų aukštyn, po to pasigirdo baisus klyksmas, ir katinas ėmė lakstyti ratu po kambarį kliūdamas už baldų, vartydamas gėlių puodus, siau-

bdamas viską aplinkui. Paskui jis atsistojo piestu ir, apimtas beprotiško entuziazmo, pakreipęs galvą ant peties ir bliaudamas visa gerkle iš nenumaldomo džiaugsmo, ėmė išdidžiai vaikščioti po kambarį. Po to vėl ėmė siusti, draskydamas ir griaudamas viską, kas tik pakliuvo po kojom. Teta Polė ėjo kaip tik tuo metu, kai jis, padaręs kelias dvigubas mirties kilpas, demonstravo savo paskutinį pokštą: šoko pro atvirą langą, traukdamas paskui save dar likusius gėlių puodus. Senutė tiesiog suakmenėjo iš nustebimo, žiūrėdama per akinių viršų, o Tomas raičiojosi ant grindų, mirdamas iš juoko.

- Na, kas gi tam mūsų katinui?

- Aš nežinau, teta, - vos beištarė Tomas.

- Kaip gyva nemačiau nieko panašaus! Nuo ko gi jis taip padūko?

- Tikrai nežinau, teta Pole. Katės visad taip dūks-ta, kai joms būna linksma.

- Argi?

Tetos Polės tonas buvo toks, kad privertė Tomą susimąstyti.

- Taip, teta. Tai yra, aš taip manau...

- Tu manai?

- Taip, teta.

Senutė pasilenkė, o Tomas su augančiu iš nerimo susidomėjimu sekė kiekvieną jos judesį. Bet jis per vėlai suprato, kuo čia kvepia. Iš po lovos aptiesalo kyšojo išdavikas – arbatinis šaukštelis. Teta Polė jį paėmė. Tomas krūptelėjo ir nuleido akis. Tada teta Polė pakėlė Tomą nuo žemės už įprastos rankenos – už ausies – ir skaudžiai sudavė per galvą siuvamuoju piršteliu.

– Na, meldžiamasis, pasakyk, už ką tu kankini tą nebylų padarą?

– Aš daviau jam vaistų iš gailėsčio, nes jis neturi tetos.

– Neturi tetos! Avigalvi tu! Kuo čia dėta teta?

– Jeigu jis turėtų tetą, ji su tais vaistais jam išdegintų vidurius, išsvilintų be pasigailėjimo visas žarnas, nežiūrėdama, ar jis katinas, ar berniukas.

Teta Polė staiga pajuto sąžinės graužimą. Viskas jai pasirodė naujoj šviesoje: tas, kas buvo žiauru katinui, galėjo būti žiauru ir berniukui. Jos širdis suminkštėjo, jai pasidarė jo gaila. Ji apsiašarojo ir, uždėjusi ranką Tomui ant galvos, švelniai tarė:

– Aš juk norėjau tau gero, Tomai. Ir, Tomai, tau juk tai padėjo.

Tomas rimtai pažvelgė jai į akis, o jo lūpose blykstelėjo vos pastebima pašaipa.

- Žinau, tetule, kad jūs man norėjote gero, juk aš Piteriui irgi to paties norėjau. Ir tai jam taip pat padėjo. Aš dar niekad nebuvo matęs jo taip linksmai šokinėjant...

- Na, užteks, užteks, Tomai, neerzink vėl manęs. Būk paklusnus ir geras berniukas... ir tau daugiau nereikės gerti vaistų.

Tomas atėjo į mokyklą gerokai prieš pamokas. Visi pastebėjo, kad pastaruoju metu šis neįprastas reiškiny s kartojasi kas dieną. Ir dabar, užuot žaidęs su draugais, jis sukaliojosi mokyklos kieme prie vartų. Jis sakėsi sergąs ir iš tikrųjų nekaip atrodė. Jis apsimetė žiūrįs visur kur, tik ne ten, kur iš tikrųjų žiūrėjo – į kelią. Vos tik tolumoje pasirodė Džefas Tečeris, Tomas nušvito, valandėlę žiūrėjo į tą pusę, o paskui liūdnam nusigręžė. Kai Džefas įėjo pro vartus, Tomas jį prašnekinio ir visaip stengėsi nukreipti kalbą apie seserį, bet tas bukaprotis nesuprato jo užuominų. Tomas vis laukė, ir kai tik iš tolo sušmėžuodavo suknelė, jam vėl atgimdavo viltis; bet vos tik paaiškėdavo, kad tai ne Bekė, jis imdavo nekėsti tos, kuri ja vilkėjo. Pagaliau suknelių daugiau nebuvo matyti, ir Tomas visiškai nusiminė. Jis įėjo į tuščią klasę ir atsisėdo į savo vietą – kentėti. Tuo metu tarpuvartėje šmėkstelėjo dar viena suknelė,

ir Tomui nusmelkė širdį. Nepraėjo nė akimirka, o jis jau buvo kieme. Siausdamas tartum indėnas, jis šaukė, kvatojo, vaikė berniukus, šokinėjo per tvorą, rizikuodamas nususukti sprandą ir nusilaužti koją, vartėsi kūliais, vaikščiojo aukštyn kojom – žodžiu, išdarinėjo, ką įmanydamas, vis žvilgčiodamas į Bekę – ar ji mato, ar ne? Bet ji, atrodo, nieko nematė ir net nežiūrėjo į tą pusę. Nejaugi ji nežino, kad jis čia? Jis prisiartino visai prie jos ir toliau krėtė įmantrias savo išdaigas: lakstė aplinkui smarkiai šaukdamas, nuplėšęs nuo galvos vienam berniukui kepurę, užmetė ją ant mokyklos stogo, įsiveržęs į būrį vaikėzų, išblaškė juos į visas puses, pagaliau išsitiesė ant žemės prie pat Bekės kojų ir vos jos neparvertė. Ji nusigrėžė, užrietusi nosį, ir Tomas išgirdo, kaip pasakė:

– Fe! Kai kurie žmonės įsivaizduoja, kad jie baisiai vikrūs... ir visad nori pasirodyti!

Tomui užkaito skruostai. Jis sukaupė visas jėgas ir nudūlino šalin priblokštas ir nusiminięs.

Tryliktas skyrius

PIRATŲ GAUJA IŠKELIA BURES

Tomas dabar galutinai apsisprendė. Jį buvo apėmusi niūri neviltis. Jis buvo vienišas, visų apleistas, niekieno nemylimas. Kai žmonės sužinos, ką jie su juo padarė, gal tada pasigailės. Jis stengėsi būti geras, teisingas, bet jam neleido. Jeigu jau jie nori žūtbūt juo atsikratyti, tegu taip būna! Ir tegul jį tada kaltina, kodėl ne? Argi vienišas, visų apleistas berniukas turi teisę skųstis? Taip, jis priverstas pagaliau pasukti nusikaltimo keliu. Kitos išeities nėra.

Tuo metu jis jau buvo Pievų gatvelės gale, ir jo ausį pasiekė vos girdimas mokyklos varpelis, šaukiantis mokinius į pamokas. Tomas pravirko pagalvojęs, kad niekad, niekad neišgirs to gerai pažįstamo garso; su tuo apsiprasti buvo sunku, bet ką gi daryti – jis buvo priverstas taip pasielgti. Jeigu jį žmonės atstūmė ir paliko likimo valiai, reikia susitaikyti, bet jis visiems atleidžia. Ir berniukas ėmė dar dažniau ir garsiau kūkčioti.

Kaip tik tuo metu jis susitiko geriausią savo draugą Džo Harperį. Tas irgi atrodė niūrus, ir jo širdyje, matyt, brendo didelis ir baisus pasiryžimas. Be abe-

jo, tai buvo dvi vienodai galvojančios sielos. Tomas, garsiai verkdamas ir šluostydamasis rankove akis, pasakė draugui pasiryžęs išeiti iš namų, kuriuose taip žiauriai su juo elgiamasi, kur niekas jo neužjaučia, klaidžioti po platų pasaulį ir niekad daugiau nesugrįžti. Ir baigdamas jis pareiškė viltį, kad Džo jo nepamiršias.

Bet čia paaiškėjo, kad Džo pats ketino pasiūlyti Tomui panašų planą ir kaip tik todėl visur jo ieškojo. Mama išpėrė jam kailį, kad jis išgėręs kažkokią grietinėlę, kurios jis net neragavęs, nė matyti nematęs; aišku, kad jis jai įgriso, ir ji nori juo atsikratyti. Jeigu taip, jam nieko kito nelieka, tik nusileisti; jis tikisi, jog mama bus laiminga ir niekad nesigailės išvariusi vargšą savo berniuką į žiaurų pasaulį kentėti ir mirti.

Taip abu berniukai ėjo drauge, pasakodami vienas antram savo vargus; jie susitarė stoti už kits kitą kaip brolis už brolių ir nesiskirti, kol mirtis juos išgelbės iš kančių. Po to jie ėmė dėstyti savo planus. Džo norėjo tapti atsiskyrėliu, gyventi vienišoje oloje, misdamas sausomis plutomis, ir mirti nuo šalčio, skurdo ir širdgėlos, bet, išklausęs Tomo kalbos, sutiko, kad kur kas labiau apsimoka pasirinkti nusikaltimų kelią, ir nutarė tapti piratu.

Už trijų mylių nuo Sent Piterbergo, kur Misisipės plotis daugiau kaip mylia, yra ilga siaura mįslinga sala su smėlėta sekluma aukštupyje – puiki vieta plėšikų lizdui. Sala buvo negyvenama, arčiau ano kranto, apaugusio neižengiamomis giriomis, kur irgi beveik nebūdavo nė gyvos dvasios. Todėl mūsų piratai ir pasirinko Džeksono salą. Jiems net į galvą neatėjo, kas bus jų – piratų – aukos. Po to jie susiėškojo Heklberį Finą, ir tas mielai prie jų prisidėjo; jam buvo vis viena, kokią karjerą pasirinkti – tam jis buvo visiškai abejingas. Jie išsiskyrė, nutarę susitikti savo mėgstamiausią valandą – vidurnaktį upės pakrantėje, nuošalioje vietelėje, už dviejų mylių nuo miestelio. Ten buvo pririštas nedidelis rąstų plaustas, kurį jie nusprendė pagrobtį. Buvo nutarta, kad kiekvienas pasiims meškeres ir kabliukų, taip pat maisto atsargų, kokių tik pasiseks nudžiauti, žinoma, kiek galima klaikesniu ir paslaptingesniu būdu, kaip ir tinka plėšikams. Dar iki vakaro jie spėjo paskleisti gandą, kad netrukus miestelio gyventojai kai ką sužinos. Visi, kam tik buvo apie tai neaiškiai užsiminta, buvo įspėti laikyti liežuvį už dantų ir laukti.

Apie vidurnaktį Tomas su virtu kumpiu ir dar šikiomis tokiomis atsargomis įsitaisė tankiais krū-

mais apaugusiame neaukštame skardyje, prie pat jų susitikimo vietos. Danguje švietė žvaigždės, ir buvo labai tylu. Milžiniška upė buvo rami kaip miegęs vandenynas. Tomas įsiklausė – nė mažiausias garsas nedrumstė tylos. Tada jis negarsiai pratisai sušvilpė. Iš apačios atsklido švilpimas. Tomas sušvilpė dar du kartus, ir jam vėl buvo atsakyta. Paskui kažkas nesavu balsu paklausė:

– Kas eina?

– Tomas Sojeris, Juodasis Ispanijos Jūrų Keršytojas. Sakykite savo vardus!

– Hekas Finas, Kruvinoji Ranka, ir Džo Harperis, Jūrų Siaubas.

Šiuos vardus Tomas skolinosi iš savo mėgstamiausių romanų.

– Tvarka! Sakykite slaptažodį!

Nakties tyloje du kimūs balsai vienu metu ištarė tą patį baisų žodį:

– Kraujas!

Tomas sviedė nuo skardžio kumpį ir pats nusirito iš paskos. Jis persiplėšė drabužius ir susibraižė. Nuo skardžio buvo galima nusileisti į pakrantę puikiu patogiu takeliu, bet takelis, deja, negalėjo suteikti tų sunkumų ir pavojų, kuriuos taip vertina piratai.

Jūrų Siaubas atvilko kiaulės šoninę, kurią tempdamas vos galo negavo. Finas, Kruvinoji Ranka, kažkur nudžiovė katiliuką ir visą glėbį drėgnų tabako lapų, taip pat kelis kukurūzų stiebus, kad būtų iško pasigaminti pypkes, nors, be jo paties, nė vienas piratas nerūkė ir tabako nekramtė. Juodasis Ispanijos Jūrų Keršytojas pareiškė, kad be ugnies neverta nė pradėti kelionės. Tai buvo protinga mintis, nes tada degtukai buvo dar mažai žinomi. Berniukai pamatė ugnį, rusenančią ant didelio plausto, už kokių dviejų šimtų žingsnių; jie atsargiai prisėlino ir nudžiovė vieną nuodėgulį. Iš to jie pasidarė daugybę nuotykių: nuolat tildė vienas kitą, pridėdami pirštus prie lūpų, graibstėsi rankomis už įsivaizduojamų durklų rankenų ir klaikiu prislopintu balsu įsakinėjo vienas kitam, jeigu tik „priešas“ pajudės, „įsmeigti jam durklą iki pat rankenos“, nes „mirusieji neišduos“. Jie puikiai žinojo, kad sielininkai miega sau mieste arba girtauja, bet vis tiek būtų nedovanotina, jeigu jie nesieltų kaip tikri piratai.

Po to jie tuoj išplaukė. Tomas buvo viršininkas, Hekas irklavo užpakalyje, Džo – priekyje. Tomas stovėjo plausto viduryje, pikta suraukęs antakius, sukryžiaęs ant krūtinės rankas, ir rūsčiu prislopintu balsu įsakinėjo:

- Aukštyn, suk pavėjui!
- Klausau, kapitone!
- Vairuok tiesiai, tie-e-siai!
- Klausau, kapitone!
- Atleisk bures!
- Klausau, kapitone!

Kadangi berniukai irklavo ramiai ir vienodai, tai, varant plaustą į upės vidurį, visi tie įsakymai buvo tik šiaip sau ir nieko, tiesą sakant, nereiškę.

- Kuriomis burėmis plaukiame?
- Grotmarseliais ir kliveriais, kapitone.
- Iškelk bramselius! Gyviau! Penketas drąsuolių ant forstengos stakselio. Na, krutėkit!
- Klausau, kapitone!
- Išskleisk grotbramselį plačiau! Įtempk šotus ir brasus! Na gyviau, gyviau!
- Klausau, kapitone!
- Vairuok pavėjui! Kairiuoju kraštu. Būk pasiruošęs sutikti laivą! Kairėn! Na, vyručiai! Paspausk smarkiau! Išlygink greitį!
- Klausau, kapitone!

Plaustas praplaukė upės vidurį, berniukai jį nukreipė pasroviui ir užgulė irklus. Vanduo buvo seklus, ir srovė nešė tik dvi tris mylias per valandą. Apie keturiasdešimt minučių berniukai plaukė, ne-

pratardami nė žodžio. Kaip tik tuo metu jie lenkė savo miestelį, kuris dabar atrodė taip toli. Miestelis ramiai miegojo. Tik iš kelių blyksinčių žiburėlių buvo galima spręsti, kur jis – už ūkanotos vandens platybės, mirguliuojančios žvaigždžių smaragdais; niekam miestelyje net į galvą neatėjo, kokie svarbūs dalykai dabar vyksta. Juodasis Ispanijos Jūrų Keršytojas vis dar stovėjo susidėjęs rankas, žvelgdamas paskutinį kartą į tą vietą, kur jis kadaise patyrė tiek džiaugsmo, o pastaruoju metu – tiek kančių. Jam baisiai norėjosi, kad jinai pamatytų šią akimirką, kaip jis plaukia audringa jūra ir be baimės žiūri pavojui ir mirčiai į akis, kaip pasitinka pražūtį su niūria šypsena lūpose. Nedaug tereikėjo, kad Tomo vaizduotėje Džeksono sala atsidurtų be galo toli; Tomas paskutinį kartą pažvelgė į savo gimtinę prislėgta, bet kartu ir džiūgaujančia širdimi.

Kiti piratai taip pat žvelgė paskutinį kartą į savo gimtąsias vietas ir taip užsižiopsojo, kad srovė vos nenunešė jų plausto pro salą; bet jie laiku pastebėjo pavojų ir jo išvengė. Apie antrą valandą nakties plaustas užplaukė ant seklumos už dviejų šimtų jardų nuo tos vietos, kur piratai ketino apsistoti, ir jie ilgai braidžiojo į krantą ir atgal, kraustydami į salą viską, ką atsivežė. Jie pasiėmė nuo plausto

seną burę ir ištempė ją viršum krūmų, pasidarydami lyg palapinę maistui pridengti; bet patys, kai bus gražus oras, jie miegos po atviru dangumi, kaip ir dera plėšikams.

Jie susikūrė laužą prie didžiulio rąsto niūrioje tankynėje, už kokių dvidešimties ar trisdešimties žingsnių nuo miško pakraščio, pasikepė ant spirgintuvės šiek tiek kiaulienos vakarienei ir sušveitė pusę kukurūzų paplotėlių. Kokia laimė puotauti laisviems neižengiamoje girioje, neištirtoje ir negyvenamoje saloje, toli nuo įkyrių žmonių! Jie sakėsi niekad nebegrįšią į civilizuotą pasaulį. Ugnis blykčiodama švietė jiems į veidus, rausvu atspindžiu dažė storus miško šventovės medžių kamienus, žvilgančius lapus ir laukinių vynuogių girliandas.

Kai paskutiniai paspirgintos kiaulienos kąsniai ir kukurūzų paplotėlių trupiniai buvo suvalgyti, berniukai labai patenkinti išsitiesė ant žolės. Tiesa, jie galėjo susirasti vėsesnę vietą, bet gulėti miške prie laužo juk taip romantiška!

- Na, ar ne puiku? - tarė Džo.

- Nuostabu! - atsiliepė Tomas. - Ką pasakytų kiti vaikai, jei mus pamatytų?

- Ką? Jie tiesiog numirtų iš pavydo. Ar ne, Hekai?

- Aš manau, - atsakė Heklberis. - Nežinau, kaip kiti, o aš patenkintas. Nieko geresnio nenoriu. Ne visada tekdavo prisikimšti iki soties, be to, čia jau niekas neateis ir neprikibs prie tavęs, neišplūs paskutiniaisiais žodžiais.

- Toks gyvenimas kaip tik man tinka, - pareiškė Tomas. - Nereikia keltis anksti rytą, nereikia eiti į mokyklą, nereikia praustis ir daryti visų tų prakeiktų nesąmonių... Matai, Džo, kol piratas sausumoje, jis neturi jokio darbo - sėdi sau sudėjęs rankas, o atsiskyrėlis - tas privalo nuolat melstis, neturi jokių malonumų ir gyvena visiškai vienišas.

- Tiesą sakai, - tarė Džo. - Anksčiau aš ir nepagalvojau apie tai, o dabar, kai tapau piratu, pats matau, kad plėšikauti kur kas linksmiau.

- Matai, - tarė Tomas, - šiais laikais atsiskyrėliai nėra taip gerbiami kaip anksčiau, o piratui žmonės visad jaučia pagarbą. Be to, atsiskyrėliai turi miegoti kuo kiečiausiai, vilkėti šiurkščiais drabužiais, barstyti galvą pelenais, stovėti lietuje ir...

- O kam jie vilki šiurkščiais drabužiais ir barstosi galvą pelenais? - paklausė Hekas.

- Nežinau... Tokia jau tvarka. Atsiskyrėliai visados taip daro. Jeigu jau tu atsiskyrėlis, tai norom nenorom privalai taip daryti.

- O aš nedaryčiau! - pasakė Hekas.
- Ir ką gi tu darytum?
- Nežinau. Bet tik ne šitai.
- Ne, Hekai, tu būtum priverstas. Kaipgi galima kitaip?

- O aš to nepakęščiau ir pabėgčiau.
- Pabėgtum! Ir būtum ne atsiskyrėlis, o mulkis.
Užsitrauktum nemalonę visam gyvenimui!

Kruvinoji Ranka nieko neatsakė, nes buvo užsiėmęs kur kas įdomesniu darbu. Jis buvo baigęs skaptuoti kukurūzo kotą ir taikė prie jo kažkokios žolės stiebą; prikimšęs tabako lapų, kaip tik tą akimirką kišo prie jo žariją ir, išpūtęs kvepiančių dūmų debesį, jautėsi be galo laimingas ir patenkintas. Kiti piratai degė pavydu, žiūrėdami į jį, ir slapta nutarė kaip galima greičiau išmokti tos nuostabios ydos. Hekas vėl paklausė Tomą:

- Tai ką gi piratai veikia?

Tomas atsakė:

- O! Jie gyvena labai linksmai: grobia į nelaisvę laivus ir juos degina, pasiima auksą ir užkasa savo saloje, kokioje nors baisioje vietoje, kur jį saugo vaiduokliai ir piktosios dvasios. O laivo įgulą ir keleivius jie išžudo ir sumeta į jūrą.

- O moteris atsiveža į savo salą, - įsiterpė Džo, - moterų jie nežudo.

- Taip, - patvirtino Tomas, - moterų nežudo - jie per daug kilnūs žmonės. Ir moterys būna visada labai gražios.

- O kokie puikūs jų drabužiai - vien iš aukso, sidabro ir deimantų! - pridūrė Džo su pasigėrėjimu.

- Kieno? - paklausė Hekas.

- Piratų.

Hekas liūdnai pasižiūrėjo į savo drabužius.

- Mano drabužiai tikrai ne piratiški, - tarė jis apgailėdamas, - bet, deja, aš tik juos turiu.

Berniukai jį nuramino garantuodami, kad netrukus jis turės puikius drabužius: reikia tik pradėti ieškoti nuotykių, tai visko bus. Jie privertė jį patikėti, kad kol kas tinka ir jo skarmalai, nors paprastai turtingi piratai, prieš leisdamiesi į žygius, pasirūpina tinkamais drabužiais.

Pamažu pašnekesys nutrūko, mažuosius pabėgėlius apėmė snaudulys, ir jų blakstienos susiglaudė. Pypkė išslydo iš Kruvinosios Rankos pirštų, ir nuvargęs jis užmigo palaimintųjų miegu. Jūrų Siaubas ir Juodasis Ispanijos Jūrų Keršytojas užmigo ne taip lengvai. Jie sukalbėjo poteries patylom ir gulėdami, nes niekas jų nevertė klauptis ir garsiai poteriauti.

Tiesą sakant, jie buvo nusprendę visai nesimelsti, bet pabijojo, kad dangus neatsiųstų perkūno kaip tik į juos. Netrukus ir juodu jau pradėjo snausti, bet tą akimirką į jų sielą įsibrovė nekviestas svečias, kurio nebuvo galima išprašyti – sąžinė. Juos apėmė neaiški baimė, kad turbūt jie blogai pasielgė, jog pabėgo iš namų, paskui prisiminė pavogtą mėsą, ir čia prasidėjo tikros kančios. Jie bandė nuraminti sąžinę teisindamiesi, kad anksčiau ne kartą tekdavogti saldumynus ar obuolius, bet tokie menki įrodinėjimai nieko nepadėjo. Galų gale jie pamatė, kad norom nenorom turi sutikti su įkyria mintimi, jog nudžiauti saldumyną ar obuolį – tai tik paprasta išdaiga, bet paimti svetimą kumpį, kiaulieną ir panašias vertybes – tikra vagystė, kuriai Biblijoje taikomas atskiras įsakymas. Todėl širdyje jie nutarė, kad, kol bus piratais, niekad neterš savo vardo tokiu nusikaltimu, kaip vagystė. Tuo būdu buvo susitaikyta su sąžine, ir šie nepaprastai keisti piratai ramiai užmigo.

Keturioliktas skyrius

LAIMINGŲ PIRATŲ STOVYKLA

Pabudęs rytą Tomas nesusigaudė, kur besąs. Jis atsisėdo, pasitrynė akis ir apsidairė; tada susivokė. Buvo rūškanas ir vėsus priešaušris. Visiškoje miško tyloje buvo jaučiama nuostabi rimtis ir ramybė. Nė lapelis nejudėjo, joks garsas nedrumstė didingo gamtos susimąstymo. Ant lapų ir žolių spindėjo rasos karoliukai. Baltas pelenuų sluoksnis dengė laužą, ir tik plonas melsvas dūmelis kilo tiesiai į viršų. Džo ir Hekas tebemiegojo.

Bet štai toli miško tankmėje sučiulbo kažkoks paukštis, jam atsiliepė kitas, kažkur sukaleno genys. Pamažu ūkanota aušra ėmė balti, aplinkui vis daugėjo garsų – visur ėmė reikštis gyvybė. Išvaikiusi miegus, gamta rodė susimąščiusiam berniukui savo stebuklus. Mažytis žalias vikšrelis šliaužė rasotu lapu, protarpiais pakeldamas du trečdalius savo kūno – lyg uostinėdamas, paskui vėl tįščiojo toliau, nes jis, pasak Tomo, matavo. Kai vikšras susimanydavo prisiartinti prie berniuko ir sustingdavo kaip akmuo, Tomo viltys čia kildavo, čia vėl pranykdavo, nelygu, ar vikšras šliauždavo į jo pusę, ar atrody-

davo traukiąs kur kitur; ir kai pagaliau, išsiritęs aukštyn ir pagalvojęs valandėlę, vikšras galutinai apsisprendė ir užšliaužė Tomui ant kojos, o paskui pradėjo juo keliauti, berniuko širdį užliejo džiaugsmo banga, nes tai reiškė, kad jis turės naują eilutę, be abejo, žvilgančią, piratišką. Iš kažkur atsirado krūva skruzdžių, ir visos ėmėsi darbo; viena energingai čiupo negyvą vorą ir, nors tas buvo penkis kartus didesnis už ją pačią, nusitempė jį medžio kamieniu į viršų. Ruda taškuota boružė užkopė žolės stiebeliu aukštai aukštai, kur jau svaigsta galva. Tomas pasilenkė prie jos ir pasakė:

Boruže, boružėle – lėk, lėk.

*Tavo namai dega, tavo vaikai verkia –
paskubėk.*

Ji bematant nuskrido žiūrėti namų, o Tomas dėl to nė kiek nenustebo: jis seniai žinojo, kad vabaliukai visada lengvai patiki, jei pasakai, kad namie gaisras, ir ne kartą jau buvo įsitikinęs jų naivumu. Tuoj pasirodė ir mėšlavabalis, ritindamas priešais save rutulį, ir Tomas jį palietė, norėdamas pamatyti, kaip jis prisitrauks kojytes prie kūno ir apsimes negyvas. Paukščiai tuo metu pakėlė nežmonišką triukšmą.

Strazdas mėgdžiotojas atsitūpė medyje Tomui viršum galvos ir linksmai ėmė mėgdžioti plunksnuočius kaimynus. Kaip melsva ugnelė šmėstelėjo rėksnys kėkštas, atsitūpė ant šakelės už kelių žingsnių nuo berniuko, pakreipė į šoną galvą ir, degdamas smalsumu, ėmė žiūrėti į nepažįstamus atėjūnus. Greitai praliuksėjo pilka voveraitė ir kitas stambesnis lapių veislės žvėrelis: jie protarpiais sustodavo, pritūpdavo ant užpakalinių kojelių ir čiauškėdami žiūrėjo į berniukus, nes tikriausiai niekad anksčiau nebuvo matę žmonių ir net nežinojo, ar jų bijoti, ar ne.

Dabar jau visa gamta buvo nubudusi, viskas bruzdėjo, saulės spinduliai kaip ilgos ietys šen ir ten skverbėsi pro tankius lapus; aplink plasnojo kelios peteliškės.

Tomas pažadino kitus piratus, ir po valandėlės, garsiai šūkaudami ir pliki, jie jau gaudėsi ir šokinėjo per kits kitą balto atabrado skaidriame vandenyje. Jų nė kiek netraukė į miestelį, dar tebemieganti tolumoje už didingos vandens platybės. Pakraščio srovė ar šiek tiek pakilęs vanduo naktį nunešė jų plaustą, bet berniukus tai tik nudžiugino, nes buvo sunaikintas tiltas tarp jų ir civilizuoto pasaulio.

Jie grįžo į stovyklą nuostabiai atsigavę, laimingi ir baisiai išalkę. Netrukus vėl suliepsnojo stovyklos

laužas. Netoliese Hekas aptiko švaraus šalto vandens šaltinį; berniukai iš plačių ąžuolo ar lazdyno lapų pasidirbo puodelius ir nusprendė, kad vanduo, pasaldintas laukinio miško kerais, puikiausiai atstoja kavą. Kai Džo ėmė pjaustyti pusryčiams kumpį, Tomas su Heku jį paprašė valandėlę lukterėti, nes jie kaip tik pakrantėje surado neblogą vietelę ir užmetė meškeres. Laimikio neilgai teko laukti. Džo kantrybė dar nebuvo spėjus išsekti, o juodu sugrižo ir partempė puikų karpį, du ešerius ir nedidelį šamą – žodžiu, tiek maisto, kad jo būtų užtekę pavalgydinti visai šeimynai. Jie pakepė žuvų su kumpiu ir nustebo: dar niekad jos nebuvo tokios gardžios. Berniukai nežinojo, kad kuo greičiau iškepsi gėlo vandens žuvis, tuo skanesnės jos bus, be to, jie nesuvokė, koks puikus dalykas – miegas miške, bėgiojimas gryname ore, maudymasis, o svarbiausia, alkis.

Papusryčiavę jie sugulė paunksnėje ir palaukė, kol Hekas išrūkys pypkę, o paskui patraukė į miško tankmę apsižvalgyti. Jie linksmai žargstė per sutrūnijusius medžių kamienus, landė pro tankų atžalyną ir didingus galiūnus, apsiraizgiusius nuo viršaus iki apačios laukinėmis vynuogėmis. Kartais vaikai rasdavo smagių aikštelių, išklotų žolių kilimais ir nusagstytų gėlėmis it brangakmeniais.

Pakeliui jie pamatė daug gražių dalykų, bet nieko nepaprasto neužtiko. Jie ištyrė, kad sala maždaug trijų mylių ilgio ir ketvirčio mylios pločio, ir kad nuo artimiausio kranto ją skiria siauras, maždaug dviejų šimtų jardų sąsiauris. Berniukai maudėsi beveik kas valandą, todėl sugrįžo į stovyklą tik po pietų. Jie buvo per daug išbadėję, tad negaišo laiko, ne meškeriojo, o karališkai papietavo – užvalgė šalto kumpio; paskui sugulė pavėsyje paplepėti. Bet šneka prastai rezgėsi, o paskui ir visai nutrūko. Mišką gaubianti tyla, didingumas ir visiška vienuma paveikė berniukų nuotaiką. Jie susimąstė. Į jų širdis įsiskverbė neaiškus ilgesys. Jis vis augo, ir vaikai suprato, kad ima ilgėtis namų. Net Finas, Kruvinoji Ranka, ir tas, užsisvajojo apie savo prieangius ir tuščias statines. Bet jie susigėdo savo silpnybės, ir nė vienam nepakako drąsos pasisakyti, ką jaučia.

Jau kurį laiką toli buvo girdėti kažkoks keistas dundesys, bet berniukai iš karto neatkreipė dėmesio, kaip mes kitąsyk nepastebime laikrodžio tiksėjimo. Tačiau tie paslaptingi garsai palengva darėsi vis aiškesni, ir jų negalėjai neišgirsti. Berniukai pakilo, žvilgterėjo vienas į kitą ir ėmė atidžiai klausytis. Stoją ilga, nedrumsčiama tyla; tada iš tolo vėl atsklido duslus, sunkus „bum!“

- Kas čia? - šūktelėjo Džo vos girdimai.
- Nežinau! - pašnabždom atsakė Tomas.
- Ne, čia ne griaustinis, - tarė Heklberis baimingu balsu, - nes griaustinis...

- Nustokit! - sušuko Tomas. - Klausykit, nekalbėkit!

Jie palaukė valandėlę, kuri jiems tapo amžinybe, paskui vėl iškilmingą tylą sudrumstė tas pats prišlopintas dundesys.

- Einam pažiūrėti.

Visi trys pašoko ir nukūrė prie kranto. Priešais buvo miestelis. Praskyrę krūmus, jie sužiuro į upę. Maždaug už mylios nuo miestelio pasroviui plaukė nedidelis garlaivis. Platus jo denis buvo pilnut pilnutėlis žmonių. Aplink garlaiviuką irstėsi daugybė laivelių, bet berniukai negalėjo įžiūrėti, ką veikė juose sėdintys žmonės. Staiga už garlaivio iškilo baltų dūmų stulpas, ir kai tie dūmai išsisklaidė, nurūkę ramiu debesėliu, berniukai vėl išgirdo tą patį duslų garsą.

- Dabar aš žinau, kas čia darosi! - sušuko Tomas. - kažkas nuskendo!

- Tikrai, tikrai, - pritarė Hekas, - tas pats buvo ir pereitą vasarą, kai nuskendo Bilis Turneris; tuomet irgi šaudė iš patrankos viršum vandens - nuo to

skenduoliai išplaukia į paviršių. Taip! O dar galima į duonos kepalus pridėti gyvsidabrio ir paleisti pasroviui: kur guli skenduolis, ten kepalas ir sustos.

- Taip, aš tai girdėjau, - tarė Džo. - Nesuprantu, kodėl duona sustoja.

- Čia, man atrodo, ne tiek svarbu duona, kiek tai, kokiais žodžiais ji užkalbama leidžiant į vandenį, - tarė Tomas.

- Jokiais žodžiais, - pareiškė Hekas, - aš mačiau, jie nieko nesako.

- Keista! - tarė Tomas. - O galbūt jie patylom sako? Tikriausiai jie taip ir daro. Aišku, kad taip.

Kiti berniukai sutiko, kad Tomo teisybė, nes sunku įsivaizduoti, kad kažkoks duonos gabalas, nieko neišmanantis ir dar neužkeiktas, galėtų taip išmincingai veikti, kai jis siunčiamas tokiu svarbiu reikalu.

- Kad tu surūgtum! Norėčiau dabar būti anoje pusėje! - sušuko Džo.

- Aš irgi, - atsiliepė Hekas. - Kažin ką duočiau, kad sužinočiau, kas ten nuskendo.

Berniukai dar vis klausėsi ir žiūrėjo. Staiga Tomui dingtelėjo į galvą mintis, ir jis sušuko:

- Vaikai, aš žinau, kas nuskendo - ogi mes!

Tą pat akimirką jie pasijuto didvyriai. Koks neapsakomas džiaugsmas: jų visi ieško, aprauda, dėl jų

plyšta iš skausmo širdys, liejamos ašaros, žmonės prisimena, kokie jie žiaurūs buvo tiems vargšams berniukams, kankinasi, atgailauja, juos graužia sąžinė. O didžiausias džiaugsmas – kad apie žuvusius kalba visas miestas, kad visi berniukai pavydi jiems garbės ir pasklidusio apie juos garso. Tai buvo nepaprastai malonu. Jau vien dėl to vertėjo tapti piratais.

Kai pradėjo temti, garlaisis vėl ėmė kelti per upę žmones, o laiveliai pradingo. Piratai grįžo į stovyklą. Jie didžiavosi, kad taip plačiai išgarsėjo, kad dėl jų kilo šitiek rūpesčių. Jie prisimeškeriojo žuvų, pasigamino vakarienę, pavalgė, o paskui ėmė spėlioti, ką dabar apie juos galvoja ir kalba miestelis, visi vaizdavosi, kaip žmonės dėl jų sielvartauja, o tas, jų akimis žiūrint, buvo be galo malonu. Bet kai juos apgaubė nakties šešėliai, šneka palengva nutilo: visi trys spoksojo į ugnį, o jų mintys, matyt, klaidžiojo toli toli. Susijaudinimas praėjo, ir Tomas su Džo negalėjo atsikratyti minčių apie tuos artimus asmenis, kuriuos ši puiki išdaiga vargu ar nudžiugino taip, kaip juos. Jie pradėjo būgštauti, susirūpino ir pasijuto nelaimingi, kartais nenoromis jiems prasiverždavo atodūšiai. Pagaliau Džo ryžosi nedrąsiai paklausti draugų, ką jie galvoja apie grįžimą į civilizuotą pasaulį... aišku, ne dabar, bet...

Tomas žiauriai jį išjuokė. Hekas, kol kas buvęs nuošalyje, prisidėjo prie Tomo, ir silpnasis Džo bema- tant paaiškino, kad, tiesą sakant, jis tik pajuokavęs; Džo džiaugėsi, kad taip lengvai pavyko išsisukti – liko tik menkas įtarimo šešėlis, kad jis esąs bailys ir ilgisi namų. Maištas buvo kol kas nuslopintas.

Vis labiau temo. Hekas ėmė snausti ir pagaliau užknarkė, juo pasekė ir Džo. Kurį laiką Tomas gu- lėjo nekrutėdamas ir, pasirėmęs alkūne, atidžiai žiūrėjo į savo draugus. Paskui atsargiai atsiklaupė ir prie rusenančio laužo ėmė raustis žolėje. Rado kelis plačius, susisukusius plonos, baltos figmedžio žievės gabalus, ilgai juos apžiūrinėjo ir pagaliau išsirinko du tinkamus. Paskui atsiklaupė prie laužo ir vargais negalais angliuku kažką ant jų pakeverzo- jo; vieną suvyniojo ir įsikišo į švarko kišenę, o kitą įdėjo į Džo skrybėlę ir pastūmė ją kiek toliau nuo savininko. Be to, jis įdėjo į skrybėlę kelias neįkaino- jamas brangenybes, kurias taip vertina berniukai: gabalėlį kreidos, guminiį sviedinuką, tris kabliukus ir rutuliuką „iš tikrų tikriausio krištolo“. Paskui atsargiai pirštų galais nusėlino pro medžius, o kai pajuto, kad draugai jau toli ir nebeišgirs, pasileido tekinas kranto link.

Penkioliktas skyrius

TOMAS VOGČIOMIS APLANKO NAMUS

Netrukus Tomas traukė per upę Ilinojaus link. Kai jis buvo nubridęs pusę kelio, vanduo jau siekė juosmenį; kadangi toliau nebuvo galima eiti – per daug smarkiai nešė srovė – jis nedvejodamas ryžosi likusius šimtą jardų nuplaukti. Tomas plaukė prieš srovę, ir ji nešė berniuką atgal daug greičiau, negu jis tikėjosi. Vis dėlto vargais negalais Tomas pasiekė krantą, paplaukė pakraščiu, kol susirado seklesnę vietą, ir išlipo. Pačiupinėjęs švarko kišenę, jis įsitikino, kad žievė tebėra, ir nuėjo toliau mišku palei krantą. Nuo drabužių čiurkšlėmis bėgo vanduo. Buvo jau beveik dešimta valanda, kai jis priėjo aikštę prieš pat miestelį ir pamatė keltą, stovintį medžių ir aukšto kranto šešėlyje. Visur buvo ramu po žvaigždėtu dangumi. Tomas atsargiai nušliaužė šlaitu, akylai žiūrėdamas į tamsą, sliuogtelėjo į vandenį, paplaukė tris ar keturis metrus ir įlipo į valtelę, pririštą prie kelto. Jis atsigulė ant dugno po suolu ir, sunkiai alsuodamas, ėmė laukti.

Pagaliau suskambo įskilęs varpas ir pasigirdo: „Plaukiam!“ Netrukus garlaivio sukelta banga kils-

telėjo valtės pirmagalį, ir prasidėjo kelionė. Tomas jautėsi laimingas, kad jam taip pasisekė, nes žinojo, kad keltas šį vakarą plaukia paskutinį kartą. Po keliolikos minučių, kurios jam labai prailgo, keltas sustojo; Tomas iššoko iš valtelės ir tamsoje nuplaukė į krantą; jis tyčia išlipo penkiasdešimčia jardų toliau, negu jam reikėjo, kad kartais nesusidurtų su koku praeiviu.

Jis tuoj pasileido bėgti nuošaliomis gatvelėmis ir netrukus atsidūrė prie tetos kiemo už tvoros. Perlipęs per tvorą, sustojo netoli priestato ir pažvelgė pro svetainės langą, nes viduje degė šviesa. Kambarėje sėdėjo teta Polė, Sidas, Merė, Džo Harperio motina ir šnekučiavosi. Jie buvo įsitaisę prie lovos, o lova stovėjo tarp jų ir durų. Tomas priėjo prie durų ir atsargiai nukėlė velkę, paskui iš lėto pastūmė duris, ir jos sugirgždėjo. Jis ėmė po truputį stumti duris ir krūptelėdavo kiekvieną kartą, kai tik jos sugirgždėdavo. Pagaliau pasidarė toks tarpas, kad jis galėjo, kaip jam atrodė, pralįsti keliaklupsčias, tad įkišo galvą ir pradėjo brautis.

– Kodėl taip plevena žvakė? – paklausė teta Polė. Tomas nuropojo greičiau. – Turbūt durys atdaros. Na, aišku, taip. Nesibaigia čia tie keisti dalykai. Sidai, eik, uždaryk duris!

Tomas kaip tik laiku smuko į palovį. Jis pagulėjo, kiek atsipūtė ir prišliaužė taip arti, kad ranka galėjo pasiekti tetos koją.

- Taigi aš sakau, - kalbėjo teta Polė, - jis nebuvo blogas, tik išdykęs, vėjavaikis, tikras pramuštgalvis. Ir niekuo nesirūpindavo kaip tikras kumeliukas. O pikto jie niekam nelinkėjo. Buvo toks geraširdis... - Ir ji pravirko.

- Ir mano Džo buvo toks pat; būdavo, šėlsta, laksto kaip padūkęs, o toks geras, švelnus, kad geresnio nė nereikia. Oi nusidėjėlė, atleisk man, Viešpatie, apkūliau jį už grietinėlę, visai pamiršusi, kad ji surūgo, ir aš išpyliau... Jau niekad šiame pasaulyje nepamatysiu savo vargšo, nuskriausto berniuko - niekad, niekad, niekad!..

Ir ponija Harper ėmė taip raudoti, jog atrodė, kad jai iš skausmo plyš širdis.

- Tikiuosi, kad Tomui dabar ten gera, - tarė Sidas. - Bet jeigu jis būtų gražiau elgęsis čia...

- Sidai! - Tomas pajuto, kaip sužibo tetos akys, nors ir negalėjo jos matyti. - Nedrįsk blogai kalbėti apie mano Tomą, kai jo nebėra. Tegul jį teisia Dievas, o tu nesikišk. Ak, ponija Harper, nežinau, kaip aš iškentėsiu, nežinau... Jis visad buvo mano paguoda, nors dažnai užduodavo seną mano širdį.

- Dievas davė, Dievas atsiėmė. Palaimintas tebūnie Viešpaties vardas. Bet kaip skaudu, o, kaip skaudu! Dar praeitą šeštadienį mano Džo pykštelėjo šaudykle tiesiog man po nosim, ir aš jį taip pastūmiau, kad jis net pargriuvo. Ar maniau aš tada, kad taip greit... Ak, jeigu jis dabar taip padarytų, aš jį išbučiuočiau ir palaiminčiau už tai.

- Taip, taip, taip, puikiai suprantu jūsų jausmus, ponija Harper, puikiai suprantu. Dar tik vakar prieš piet mano Tomas davė katinui „Skausmo malšinamųjų“; maniau, kad tas katinas apvers aukštyn kojom visus namus. Ir aš, atleisk man, Viešpatie, trenkiau Tomui per galvą siuvamuoju piršteliu - vargšas berniukas, vargšas žuvęs berniukas! Dabar jau pasibaigė visos jo kančios. Ir paskutiniai žodžiai, kuriuos aš išgirdau iš jo lūpų, buvo priekaišto žodžiai...

Bet šio prisiminimo senutė negalėjo pakelti ir graudžiai pravirko. Tomas irgi ėmė kukčioti, bet jam buvo gaila ne tiek kitų, kiek savęs. Jis girdėjo, kaip verkia Merė, protarpiais minėdama jį švelniu žodeliu. Galiausiai jis susidarė apie save kur kas geresnę nuomonę, negu kada nors anksčiau. Tačiau tetos sielvartas taip berniuką sujaudino, kad jis jau norėjo šokti iš palovio ir iš karto ją nudžiuginti, o tokie įspūdingi pokštai visada buvo be galo malo-

nūs jo širdžiai – bet vis dėlto atsispyrė pagundai ir gulėjo ramiai, toliau klausydamasis, ką kiti kalba.

Iš paskirų sakinių jis suprato, kad iš pradžių buvo manoma, jog berniukai paskendo maudydamiesi, paskui kažkas pasigedo mažojo plausto; dar vėliau kai kurie berniukai prisiminė, kad Tomas su Džo pareiškė, kad miestelis apie juos netrukus kai ką išgirs; tada gudruoliai, pasukę galvas, nutarė, kad berniukai nuplaukė plaustu žemyn ir netrukus pasirodys pirmame miestelyje; bet apie vidurdienį plaustas buvo rastas prie Misūrio kranto už penkių ar šešių mylių nuo miestelio, ir tuomet žuvo visos viltys; berniukai neabejotinai buvo paskendę – kitaip alkis būtų parvaręs juos namo naktį, jei ne anksčiau. Jų lavonų niekad nerado tik todėl, kad nelaimė, kaip buvo manoma, įvyko upės vidury, kitaip jie būtų pasiekę krantą, nes abu gerai mokėjo plaukti. Tai atsitiko trečiadienio vakarą. Jeigu lavonai nebus rasti iki sekmadienio, neliks nė mažiausios vilties, ir tą rytą per mišias už juos žmonės melsis kaip už mirusius. Tomas krūptelėjo.

Ponia Harper atsisveikino raudodama ir buvo beeinanti prie durų. Bet čia abi netekusios vaikų moterys, staigaus jausmo pagautos, puolė viena kitai į glėbį, apsikabino ir prieš išsiskirdamos iki

valiai išsiverkė. Atsisveikindama su einančiais gulti Sidu ir Mere, teta Polė buvo kur kas švelnesnė negu paprastai. Sidas truputį pakukčiojo, o Merė išėjo raudodama iš visos širdies.

Teta Polė parkrito ant kelių ir ėmė melstis už Tomą taip karštai ir taip graudžiai, jos žodžiuose ir sename drebančiame balse buvo jaučiama tokia begalinė meilė, jog berniukas apsipylė ašaromis kur kas anksčiau, negu ji baigė savo maldą.

Teta atsigulė, bet Tomui dar ilgai teko tūnoti, nes ji neramiai vartėsi, blaškėsi, protarpiais sielvartingai dūsavo ir kažką šnabždėjo. Pagaliau ji nurimo ir tik retkarčiais pro miegus suaimanuodavo. Berniukas atsargiai išlindo, atsistojo prie lovos ir, ranka pridengęs žvakę, ilgai žiūrėjo į tetą. Jo širdis buvo kupina gailėsčio. Jis išsiėmė iš kišenės žievę ir padėjo šalia žvakės. Bet paskui jam dingtelėjo kažkokia mintis, jis susimąstė. Tomo veidas nušvito: jis įsikišo žievę į kišenę, pasilenkė prie tetos, pabučiavo ją į suvytusias lūpas ir tuoj pat atsargiai išėjo iš kambario ir uždarė duris.

Jis nuėjo iki prieplaukos ir, neradęs ten nė gyvos dvasios, drąsiai įlipo į keltą, iš anksto žinodamas, kad jame nieko nėra, tik sargas, bet tas paprastai įlįsdavo į kajutę ir miegodavo kaip užmuštas. Tomas

atsirišo nuo kelto valtelę, atsargiai įlipo ir nusiyrė prieš srovę. Nuplaukęs mylią, pradėjo iš visų jėgų plaukti skersai upės. Jis sustojo kaip tik ten, kur reikėjo, nes tai jau buvo nebe pirmas kartas. Jam baisiai norėjosi pasilikti valtelę, nes ji, šiaip ar taip, laivas, taigi būtų teisėtas pirato grobis, bet žinojo, kad valtelės žmonės visur ieškos ir galiausiai, ko gero, juos suseks. Todėl jis išlipo į krantą ir nuėjo į mišką. Čia atsisėdo ir ilgai ilsėjosi, iš paskutiniųjų stengdamasis neužmigti, o paskui pasuko į stovyklą. Naktis jau buvo beveik praėjusi. O kai Tomas pasiekė seklumą, jau buvo visai prašvitę. Jis pailsėjo dar valandėlę, ir tik tuomet, kai aukštai pakilusi saulė nudažė didingą upę auksine šviesa, šoko į vandenį. Netrukus visas šlapias jis jau stovėjo prie pat stovyklos ir išgirdo Džo sakant:

- Ne, Hekai, Tomas patikimas žmogus, jis būtinai sugriš, nepabėgs. Jis žino, kad tai didžiausia gėda piratui, o pirato garbė jam už viską brangesnė. Jis turbūt kažką sugalvojo. Įdomu, ką?

- Na, o daiktai vis dėlto mūsų?

- Mūsų, Hekai, bet ne visai. Laiške pasakyta, kad juos pasiimtume, jeigu jis nesugriš iki pusryčių.

- O štai jis ir sugrižo! - sušuko Tomas kaip tikras aktorius, didingai žengdamas į stovyklą.

Jie greitai pasigamino puikius pusryčius iš šoninės ir žuvies ir kai susėdo jų šveisti, Tomas ėmė pasakoti (dar pagražindamas) savo nuotykius. Jam baigus, berniukai dar labiau pasikėlė į puikybę ir pasijuto nepaprasti didvyriai. Po to Tomas atsigulė pavėsyje pamiegoti iki vidurdienio, o anie du piratai nuėjo žuvauti ir tyrinėti salas.

Šešioltas skyrius

PIRMOSIOS PYPKĖS. „AŠ PAMEČIAU PEILIUKĄ“

Po pietų gauja nukeliavo į smėlėtą pakrantę ieškoti vėžlių kiaušinių. Berniukai smaigstė lazdomis smėlį, o aptikę minkštesnę vietelę, klaupdavosi ir rausdavo rankomis. Kartais vienoje duobutėje jie rasdavo net penkiasdešimt ar šešiasdešimt kiaušinių. Jie buvo visiškai apvalūs, balti, kiek mažesni už graikinį riešutą. Tą vakarą jie valgė puikią vakarienę – išsikepė kiaušininės; taip pat papuotavo ir kitą rytą, penktadienį.

Po pusryčių jie žaidė ir dūko paupyje, vaikėsi kits kitą nusimesdami drabužius, kol liko visai nuogi; paskui išdykavo toli nubridę į seklių vandenį, galynejosi su stipria srove, kuri kartais juos verste versdavo, ir nuo to jiems būdavo dar smagiau. Čia vėl susimesdavo į krūvą ir taškydavo vienas kitą, nusigręžę į šalį, kad ne taip apsitaškytų patys. Jie ėjo imtynių, ir nugalėtojas murkdydavo savo priešininką, kol pagaliau visi susikibdavo į vieną baltą kojų ir rankų pynę, pasinerdavo, o išnirę švokšdavo,

prunkšdavo, kvatodavo, spjaudydavosi ir godžiai gaudydavo orą.

Nusikamavę jie išbėgdavo į krantą, guldavosi į sausą, įkaitusį smėlį ir apsikasdavo, paskui vėl šokdavo į vandenį, ir viskas prasidėdavo iš naujo. Pagaliau jiems pasirodė, kad jų oda visiškai panaši į kūno spalvos triko; tada nusibrėžė smėlyje ratą – pasidarė cirką, ir visi trys buvo klounai todėl, kad nė vienas nenorėjo užleisti kitam tokio pavydėtino vaidmens.

Paskui jie pasiėmė marmurinius rutuliukus ir ėmė žaisti mėtyklę, rutuliuką ir laimikį, kol tie žaidimai jiems nusibodo. Tuomet Hekas su Džo vėl nuėjo maudytis, bet Tomas jau nedrįso eiti, nes pasirodė, kad, maunantis kelnes, atsirišo virvutė, kuria buvo prikabinti prie kojos gyvatės barškalai; jis tik stebėjosi, kaip jo dar nesutraukė mėšlungis be to stebuklingo talismano. Jis taip ir nesiryžo maudytis, iki surado savo barškalus, o tuo metu jo draugai jau spėjo nuvargti ir išlipo į krantą pailsėti. Pamažu jie išsiskirstė kas sau rimtai susimąstę, ir kiekvienas su ilgesiu sužiuro į tolį, kur už plačios upės saulės atokaitoje snaudė gimtasis miestelis. Tomas nejučia ėmė rašyti smėlyje rodomuoju pirštu Bekė, bet greit nutrynė raides ir supyko ant savęs už tokią silpnų-

bę. Tačiau vis tiek negalėjo susilaikyti ir vėl parašė šį vardą. Paskui vėl nutrynė ir, gelbėdamasis nuo pagundos, nuėjo prie draugų.

Tačiau Džo buvo baisiai nusiminęs, ir neliko jokios vilties jo išjudinti. Jis taip ilgėjosi namų, jog vos galėjo sulaikyti ašaras. Hekas taip pat buvo nuliūdęs. Tomas irgi buvo nesmagus, nors ir atkakliai stengėsi to neparodyti. Jis turėjo vieną paslaptį, kurios kol kas nenorėjo atskleisti draugams; bet jeigu jam nepavyks greitai išblaškyti tos slogios nuotaikos, tai teks viską pasakyti. Ir jis prakalbo dėdamasis esąs nepaprastai linksmas:

- Kertu lažybų, kad šioje saloje jau prieš mus yra buvę piratų. Apžiūrėkime ją dar sykį. Čia kur nors tikriausiai užkastas lobis. Kaip jaustumėtės, jeigu užtiktume sutrūnijusią skrynią, pilną aukso ar sidabro? Ką?

Bet šis pasiūlymas sukėlė tik menką susidomėjimą, kuris bematant užgeso, neradęs atgarsio. Tomas dar kelis sykius gundė draugus viliojančiais pasiūlymais, bet visos jo pastangos buvo bergždžios. Džo sėdėjo paniuręs ir badė lazda smėlį. Pagaliau jis tarė:

- Et vaikai, meskim visa tai! Aš noriu namo. Čia taip nuobodu.

- Oi, ne, Džo, kuo toliau, tuo bus linksmiau, - kalbėjo Tomas. - Tik pagalvok, kaip čia puiku žuvauti.

- Nereikia man to žuvavimo... Aš noriu namo.

- Bet, Džo, kurgi tu rasi kitą tokią vietelę maudytis?

- O kas man iš to maudymosi? Dabar, kai niekas nedraudžia, maudydamasis man visai ne galvoj. Kaip sau norite, aš eisiu namo!

- Fe, kokia gėda! Mažiukas! Panoro pas mamą!

- Na taip, pas mamą! Ir tu panorėtum, jeigu tu rėtum motiną. Koks aš tau mažiukas. Toks pat, kaip ir tu.

Ir Džo vos vos nepravirko.

- Na, gerai, tegul mūsų mažasis verksnys keliauja namo, pas savo mamytę, ar ne, Hekai? Vargšelis, matyt, jis tikrai jos pasiilgo! Na ką gi, tegul eina! Tau juk čia patinka, ar ne, Hekai? Mudu tikrai pasiliksime, ar ne?

- Ta-a-ip, - abejingai atsakė Hekas.

- Kol gyvas būsiu, daugiau su tavim nekalbėsiu, - pareiškė Džo ir atsistojo. - Taip ir žinok.

Jis nuėjo paniuręs ir ėmė rengtis.

- Didelio čia daikto! - atkirto Tomas. - Baisiai kam reikia, kad tu kalbėtum. Keliauk namo ir apsijuok prieš visus. Geras piratas, ką ir sakyti! Mudu su Heku

ne tokie verksniai, kaip tu. Mudu pasiliksimė čia, ar ne, Hekai? Tegul eina, jeigu nori... Išsiversime, manau, ir be jo.

Tačiau Tomui buvo neramu; jis jaudinosi matydamas, kaip Džo, paniuręs ir piktas, rengiasi sau toliau. Be to, jam buvo nemalonu žiūrėti, kaip užsisvajojęs Hekas akimis seka besiruošiantį išeiti draugą; Heko tylėjimas pranašavo kažką negera. Po valandėlės Džo net neatsisveikinęs nubrido Ilinojaus kranto link. Tomui suspaudė širdį. Jis pažvelgė į Heką. Tas negalėjo atlaikyti Tomo žvilgsnio ir nudelbė akis.

- Aš irgi norėčiau eiti, Tomai, - tarė jis. - Nuo-
bodu čia pasidarė, o toliau bus dar blogiau. Eikime
ir mudu, Tomai!

- Eik, jeigu nori, galite abu eiti, o aš pasiliksiu.

- Tomai, aš geriau eisiu.

- Na ir drožk, kas gi tave laiko?

Hekas ėmė rinktis išmėtytus drabužius. Paskui
pratarė:

- Eitum ir tu drauge, Tomai! Iš tikro, pagalvok
kaip reikiant. Mes palauksime tavęs ant kranto.

- Manau, kad ilgai jums teks laukti.

Hekas nukiūtino paniuręs, o Tomas stovėjo, žiūrėjo
ir jam baisiai norėjosi spjauti į tą išdidumą ir eiti su
jais. Jis tikėjosi, kad berniukai paėjėję sustos, bet jie

lėtai brido upe. Tomas staiga pajuto, kaip pasidarė tuščia ir nyku. Jis galutinai įveikė savo išdidumą ir, garsiai šaukdamas, nubėgo tekinas paskui savo draugus:

– Palaukit! Palaukit! Ką aš jums pasakysiu!

Tuodu sustojo ir atsigrėžė. Pasivijęs Tomas pradėjo pasakoti savo paslaptį, o jie klausė susiraukę ir tik vėliau, supratę, kur čia visas gudrumas, ėmė tiesiog spiegti iš smagumo ir pripažino, kad sumanymas puikus, kad jie niekad nebūtų nė galvoję eiti, jeigu jis būtų tai pasakęs anksčiau. Tomas kažką sumurmėjo pasiteisindamas, bet tikroji priežastis, kodėl jis iš karto nesakė, buvo baimė, jog net ir jo paslaptis, ko gero, neištengs jų sulaikyti ilgesnį laiką. Todėl buvo pasilikęs ją atsargai kaip paskutinę priemonę.

Berniukai linksmi grįžo į stovyklą ir su malonumu žaidė toliau, visą laiką plepėdami apie nuostabų Tomo sumanymą ir stebėdamiesi jo genialumu. Po gardžių pietų – kiaušinių ir žuvies – Tomas pasakė, kad dabar jis norįs išmokti rūkyti. Ir Džo pritarė šiai minčiai, pareiškė, kad jis irgi norėtų pabandyti. Hekas padirbo pypkes ir prikimšo tabako. Iki šiol abu naujokai buvo rūkę tik vynuogių lapų cigarų, bet tie cigarai kando liežuvį ir nelabai tiko vyrams.

Jie išsitiesė ant žemės, pasirėmė alkūnėmis ir ėmė atsargiai traukti dūmą, menkai tuo malonumu pasitikėdami. Ne koks buvo tų dūmų skanumas, berniukai springo, bet Tomas vis tiek pasakė:

- Juk tai visiškai nesunku! Jei būčiau žinojęs, kaip tai paprasta, seniai jau būčiau išmokęs.

- Ir aš taip pat, - tarė Džo. - Juk tai vieni juokai!

- Būdavo, kiek sykių žiūriu, kaip kiti rūko, ir galvoju: kad taip man išmokus, bet ne, manau, tai ne mano nosiai, - pasakė Tomas.

- Ir aš taip pat, ar ne, Hekai? Juk tu girdėjai, kaip aš tai sakydavau, ar ne, Hekai? Tegul Hekas pasako teisybę.

- Taip, daug kartų, - tarė Hekas.

- Aš irgi, - tarė Tomas. - Šimtą kartų sakiau. Syki tai buvo prie skerdyklos. Pameni, Hekai? Ten buvo dar Bobas Teneris, Džonis Mileris ir Džefas Tečeris. Ar tu prisimeni, Hekai, kaip aš tai pasakiau?

- Taip, prisimenu, - atsakė Hekas. - Tai buvo dieną po to, kai aš pamečiau savo baltą rutuliuką... Ne, dieną prieš tai.

- Na, matai, ar aš nesakiau? Hekas prisimena.

- Manau, kad galėčiau rūkyti tokią pypkę visą dieną, - tarė Džo. - Man nė kiek nebloga.

- Ir man taip pat! - tarė Tomas. - Aš galėčiau rūkyti visą dieną, bet kertu lažybų, kad Džefas Tečeris negalėtų.

- Džefas Tečeris! Kur jam! Jis, ir dviejų dūmų neužtraukęs, išvirstų. Tegul tik pabando! Pamatys, ką tai reiškia!

- Aišku. Ir Džonis Mileris taip pat, norėčiau pamatyti, kaip sektųsi Džoniui Mileriui!

- Ir aš! - tarė Džo. - Ko vertas tas tavo Džonis Mileris. Nuo vieno dūmo susiriestų.

- Tikra teisybė, Džo. Klausyk: norėčiau, kad kiti vaikai mus dabar pamatytų.

- Ir aš norėčiau.

- Klausykit, vyručiai, ša, niekam nė žodžio! O kada nors, kai visi bus susirinkę, aš prieisiu prie tavęs ir pasakysiu: „Džo, ar turi pypkę? Norisi parūkyti“. O tu atsakysi ramiai, abejingai, kaip niekur nieko: „Taip, turiu savo seną pypkę ir kitą turiu - tik tabakas mano nekoks“. O aš sakysiu: „Na nesvarbu, kad tik būtų stiprus“. Tuomet tu ištrauksi pypkes, ir mudu kuo ramiausiai užsirūkysime, tegul pasigėri!

- Tai bent bus linksma, Tomai! Kad taip dabar jie galėtų mus matyti!

- Būtų gerai. O kai jiems pasakysime, kad rūkyti išmokome, būdami piratais, tai gailėsis visi, kad nebuvo drauge su mumis.

- Aš manau! Ir dar kaip gailėsis.

Taip jie šnekėjosi, tik greit jiems šneka ėmė nesi-sekti, nesirišti. Pauzės darėsi vis ilgesnės; seilių ėmė rasti nežmoniškai daug. Burnoje kiekviena skylutė pasidarė lyg fontanas ir tik švirkštė, tik švirkštė; jie vos spėjo tuštinti duobes po liežuvium, kad potvynis neužlietu, bet visos jų pastangos ėjo niekas - gerklės tvinte tvino ir baisiai vertė vemti.

Abudu berniukai buvo labai išbalę ir susisukę. Iš nusilpusių Džo pirštų iškrito pypkė, Tomui taip pat. Seilės tik žliaukė, ir siurbliai dirbo visu smarkumu. Pagaliau Džo silpnu balseliu pasakė:

- Aš pamečiau peiliuką... Eisiu paieškoti...

Tomas drebančiom lūpom pridūrė žagsėdamas:

- Aš tau padėsiu. Tu eik į aną pusę, o aš į šitą... prie šaltinio. Ne. Hekai, tau nėra ko eiti, mudu rasime patys.

Hekas vėl atsisėdo ir laukė gerą valandą. Paskui jam nusibodo, ir jis nuėjo ieškoti draugų. Hekas rado juos miške, toli nuo kits kito; abudu buvo išbalę ir kietai miegojo. Bet jis iš kažko suprato: nors jie ir turėjo nemalonumų, dabar jau viskas buvo praėję.

Per vakarienę abu berniukai buvo nekalbūs, apsmurgę; kai Hekas pavalgęs prisikimšo pypkę ir norėjo prikimšti jiems, tie vienu balsu pasakė, kad nereikia, nes šiandien nekaip jaučiasi – matyt, bus užvalgę ko nors per pietus.

Septynioliktas skyrius

BAISIAUSIA AUDRA

Apie vidurnaktį Džo pabudo ir prikėlė kitus vaikus. Buvo nežmoniškai tvanku, o tai nieko gero nepranašavo. Berniukai susigūžė prie ugnies, tartum ieškodami prieglobsčio, nors naktis buvo baisiai karšta ir troški. Jie sėdėjo tyliai, nerimastingai kažko laukdami. Kur nesiekė laužo šviesa, viskas skendėjo tamsoje.

Staiga blykstelėjo, medžių lapuose akimirką sumirgėjo šviesa ir užgeso. Po kurio laiko vėl blykstelėjo kiek smarkiau. Ir vėl. Paskui medžių šakos vos girdimai sudejavo; berniukai pajuto, kad į skruostus kažkas ūmai pūstelėjo, ir sudrebėjo pagalvoję, kad pralėkė „Nakties dvasia“. Tada vėl viskas nurimo. Staiga tvykstelėjo akinanti šviesa, pavertusi naktį diena, ir kiekviena žolelė aplink jų kojas buvo aiškiausiai matyti. Buvo matyti ir trys išblyškę, nusigandę veidai. Perkūnas nugriaudė, nudundėjo per dangų ir palengva nutilo, dusliai gurgėdamas tolumoje. Užtelėjo šaltoka oro srovė, suvirpino lapus ir, pagriebusi laužo pelenus, išžarstė lyg sniego sūkurius. Vėl ryški liepsna nušvietė aplinkui visą mišką, ir tą

pat akimirką kažkas taip garsiai trinktelėjo, tarytum ties pat berniukų galvomis būtų sutrupėjusios medžių viršūnės. Mišką vėl apgaubė neižvelgiama tamsa, ir, apimti siaubo, piratai prisiglaudė vienas prie kito. Reti dideli lietaus lašai ėmė tikšti ant lapų.

- Vaikai, greičiau į palapinę! - suriko Tomas.

Jie pašoko ir nudūmė kas sau, kniubdami tamsoje ant šaknų ir painiodamiesi tarp laukinių vynuogių. Žvarbus vėjas kaukė medžiuose, versdamas kartu staugti viską aplinkui. Akinantys žaibai plieskė beveik be paliovos, perkūnas griaudė ir griaudė kaip pašėlęs. Staiga pasipylė baisus lietus, o kylantis uraganas jį šuorais bloškė žemėn. Berniukai kažką šaukė vienas kitam, bet per staugiantį vėją ir griaustinį nieko nebuvo girdėti. Vis dėlto vienas po kito jie prisikasė iki palapinės ir sulindo į ją nusigandę, šlapi, sušalę; nuo jų čiurkšlėmis bėgo vanduo, bet kiekvienas džiaugėsi nors tuo, kad turi nelaimės draugą. Viršum jų pasiutusiai plakėsi sena burė, ir kalbėti buvo neįmanoma, net jei audra nebūtų stelbusi jų balsų.

Audra šėlo vis labiau ir labiau; pagaliau vėjas nuplėšė burę nuo visų pritvirtinimų ir nusinešė. Berniukai, susikibę rankomis, nuolat klupdami, bėgo ieškoti prieglobsčio po didžiuliu ąžuolu, kuris sto-

vėjo pakrantėje. Dabar buvo pats kovos įkarštis. Žaibai blykčiojo nepaliaudami, nepaprastai ryškiai, nepalikdami nė mažiausio šešėlio, nušviesdavo viską: linkstančius medžius, šniokščiančią, baltą nuo putų upę, lekiančias bangų keteras, blankias aukštų skardžių apybraižas anapus upės, dunksančias už tirštos plaukiančių debesų ir įstrižo lietaus dangos. Miško galiūnai, kovos įveikti, vienas po kito virto žemėn, braškėdami ir laužydami jaunus medžius, o griaustinis nepailsdamas trankėsi ir dundėjo smarkiai, šaižiai ir neapsakomai baisiai.

Pagaliau audra taip įsišėlo, jog atrodė, kad sudaužys visą salą į šipulius, sudegins ją, užtvindys iki pat medžių viršūnių, nušluos viską nuo žemės paviršiaus, apkurtins kiekvieną gyvą padarą. Tai buvo klaiki naktis benamiams vaikams.

Bet pagaliau kova aprimo, tarytum priešo kariuomenė būtų ėmusi trauktis; grasinimai ir grūmojimai nutilo, pamažu miške įsigalėjo pirmykštė ramybė. Berniukai sugrįžo į savo stovyklą gerokai išsigandę ir pamatė, kad vis dėlto turi būti dėkingi likimui, nes į didįjį figos medį, po kuriuo visada nakvodavo, trenkė perkūnas, ir jie būtų žuvę, jei būtų po juo pasilikę.

Viskas stovykloje buvo kiaurai peršlapę; laužas visiškai užgesęs, nes jie buvo nerūpestingi, kaip ir visi vaikai, ir nepagalvojo jo apsaugoti nuo lietaus. Tai buvo labai nemalonus dalykas, nes jie buvo permirkę iki siūlelio, ir juos krėtė šaltis. Savo susikrimtimui išlieti jie nesigailėjo žodžių; paskui pastebėjo, kad ugnis buvo prasiskverbusi toli po dideliu rąstu, prie kurio kūrenosi laužas (rąstas toje vietoje buvo išlinkęs ir nesiekė žemės), ir nedidelis smilkstantis delno platumo ruoželis liko nesuslapęs. Berniukai kantriai ėmėsi darbo, pririnko žievių iš po gulinčių kamienų ir pagaliau jiems pavyko įpūsti ugnį – ji vėl suliepsnojo. Prikrovus didelių sausų šakų, ugnis ėmė bubėti kaip krosnyje, ir jie vėl pasijuto laimingi. Apdžiovinę kumpį, jie skaniai pavakarieniavo, o paskui susėdo prie laužo ir iki pat ryto šnekučiavosi, didžiuodamiesi nakties nuotykiiais, mat miegoti vis tiek neturėjo kur, nes aplink nebuvo likę nė vienos sausos vietelės.

Kai patekėjusi saulė pradėjo žerti savo spindulius, berniukus suėmė miegas; jie nuėjo į smėlio pakrantę ir sugulė. Netrukus saulė ėmė taip kepinti, kad jie atsikėlė ir paniurę pradėjo taisyti pusryčius. Pavalgę pasijuto sustingę, pastirę, o jiems į širdis vėl pradėjo skverbtis namų ilgesys. Tomas pastebėjo

tuos ilgesio ženklus ir darė ką tik įmanydamas, kad pralinksmintų piratus. Bet jų niekas nedžiugino: nei marmuriniai rutuliukai, nei cirkas, nei maudymasis. Tada jis priminė didžiąją paslaptį ir jam pavyko užiebtį linksmumo kibirkštėlę. Kol dar nebuvo išgaravęs tasai linksmumas, Tomas pasiskubino berniukus sudominti nauju sumanymu. Jis pasiūlė pamiršti kuriam laikui, kad jie piratai, ir dėl įvairumo pasidaryti indėnais. Ši mintis visiems patiko: berniukai bematant nusirengė ir, nuo galvos iki kojų išsitepę juodo purvo juostomis, pasidarė raini kaip zebrai. Tuomet jie pradėjo atakuoti anglų gyvenvietę už miško, ir kiekvienas, aišku, buvo vadas.

Paskui indėnai susiskirstė į tris priešiškas gentis ir puldinėjo vieni kitus, šokdami iš užuolandų su karo šauksmais, žudydami ir skalpuodami tūkstančius priešų. Diena buvo kruvina, vadinasi, nusisekusi.

Vakarienės jie susirinko stovykloje išbadėję ir laimingi. Bet čia vėl susidūrė su kliūtimi: susivaidiję indėnai turėjo tuojau susitaikyti, nes kitaip negalėjo atsilaužti draugystės duonos, bet kaipgi galima susitaikyti, neišrūkius taikos pypkės! Jokio kito būdo jie nežinojo. Du laukiniai būtų beveik sutikę visam laikui pasilikti priešais. Bet pasirinkimo nebuvo, ir norom nenorom, stengdamiesi atrodyti linksmi,

jie pareikalavo pypkės, ir kiekvienas iš eilės traukė dūmą. Galų gale jie net apsidžiaugė, kad tapo indėnais, nes vis dėlto šį tą laimėjo: pasirodė, jog jie gali jau po truputį rūkyti ir neidami ieškoti peiliuko. Tiesa, jiems ir dabar širdis truputį pyko, bet didesnių nemalonumų nebuvo. Jie nutarė pasinaudoti šia puikia galimybe ir nepagailėti pastangų. Todėl po vakarienės atsargiai pakartojo savo bandymus, ir šį kartą rezultatai buvo kuo puikiausi, taigi vakaras praėjo nepaprastai linksmai. Jie taip džiaugėsi ir didžiavosi naujuoju laimėjimu, tartum jiems būtų pavykę nuplėšti odą ir skalpus šešioms indėnų gentims iš karto. Palikim tuo kartu juos vienus: tegul jie sau rūko, tauškia, giriasi, o mes kol kas apsieisime ir be jų.

Aštuonioliktas skyrius
PIRATAI DALYVAUJA SAVO PAČIŲ
L Aidotuvėse

Niekas nesilinksmino mažame miestelyje šią tylią šeštadienio popietę. Harperių šeima, teta Polė, Merė ir Sidas apsivilko gedulo drabužiais ir liejo gaudžias ašaras. Miestelyje niekad nebūdavo per daug triukšmo, bet dabar jame buvo nepaprastai tylu. Gyventojai dirbo kasdienius darbus nerūpestingai, mažai kalbėjosi, bet dažnai dūsavo. Atrodė, kad ir vaikus vargino šeštadienio poilsis. Žaidimai jiems nesisekė ir pamažu visai iširdavo.

Pavakare Bekė Tečer nuklydo į ištuštėjusį mokyklos kiemą. Ji jautėsi baisiai nelaiminga. Bet ir čia nerado paguodos. Tada tarė pati sau:

– Kad nors turėčiau tą jo varinį rutuliuką! Nieko nebeturiu, kas man jį primintų.

Bekė tvardėsi, kad nepradėtų kukčioti.

Staiga ji sustojo ir tarė sau:

– Tai buvo kaip tik čia... O, jeigu viskas pasikartotų, aš jam niekad to nepasakyčiau, už nieką pasaulyje nepasakyčiau. Bet jo nebėra, ir aš jau niekad, niekad, niekad jo nepamatysiu.

Ši mintis galutinai ją pribaiigė, ir ji nuėjo paplū-dusi ašaromis.

Paskui atėjo būrys vaikų, Tomo ir Džo mokyklos draugų, ir visi, žiūrėdami pro tvorą, su pagarba tyliu balsu pasakojo, kaip Tomas padarė tą ir tą – paskutinį kartą, kai jie jį matė, ir ką pasakė Džo (kiekvienas jo žodelis pranašavo kokią baisybę, kaip jiems dabar atrodė). Ir kiekvienas tiksliai nurodydavo vietą, kur tuomet stovėjo žuvę berniukai, ir pridurdavo maždaug taip: „O aš stovėjau štai šitaip, kaip dabar stoviu, o jis – kaip tu stovi, visai arti, ir jis nusišypsojo štai taip, ir mane staiga šiurpas nukrėtė – taip staiga pasidarė baisu – bet tada, aišku, nežinojau, ką tai reiškia, o dabar suprantu!“

Paskui vaikai susiginčijo, kas paskutinis matė žuvusius berniukus gyvus, ir daugelis iš jų prisiskyrė tą liūdną garbę, tik tokius jų tvirtinimus dažnai sugriaudavo kitų liudininkų parodymai, ir kai pagaliau buvo įrodyta, kas paskutinis matė mirusius draugus ir kas paskutinis su jais kalbėjosi, tie laimingieji bematant pasipūtė, o visi kiti žiūrėjo į juos išsižioję ir pavydžiai. Vienas vargšelis, neturėdamas kuo pasigirti, didžiudamasis pareiškė:

– Tai bent apkūlė mane syki Tomas Sojeris!

Bet tokiu būdu siekdamas garbės, jis smarkiai suklydo. Juk tą patį apie save galėjo pasakyti vos ne visi berniukai, taigi toks būdas pasižymėti buvo per daug pigus. Vaikai išsiskirstė, vis dar pagarbiai minėdami žuvusius didvyrius.

Kitą rytą, kai baigėsi pamoka sekmadieninėje mokykloje, vietoje įprasto skambinimo pasigirdo liūdnas varpo gaudimas. Rytas buvo labai ramus, ir liūdni varpo garsai puikiai derinosi su gūdžia tyla, kuri viešpatavo gamtoje. Vienas po kito į bažnyčią ėmė rinktis miestelio gyventojai, valandėlę sustodavo prieangyje ir pakuždom pašnekėdavo apie liūdną įvykį. Bet pačioje bažnyčioje jau niekas nesikuždėjo; tylą drumstė tik liūdnas sėdančių į suolus moterų suknių čežėjimas. Niekas negalėjo prisiminti, kad mažoji bažnytėlė kada nors būtų buvusi tokia pilna. Pagaliau visi susikaupė, ir įsivyravo nebyli, kažką žadanti tyla. Štai į bažnyčią įžengė teta Polė, paskui ją Merė ir Sidas, o kiek vėliau ir Harperių šeima – apsilkę juodais gedulo drabužiais; susirinkusieji visi kaip vienas, neišskiriant nė seno kunigo, pagarbiai atsistojo ir tol stovėjo, kol žuvusiųjų giminės susėdo priekiniame suole. Po to vėl stojo reikšminga tyla, tarpais drumsčiama slopinamų kukčiojimų; paskui kunigas plačiai išskleidė rankas ir ėmė melstis. Buvo

sugiedota graudinga giesmė, po to sekė pamokslo įžangos žodžiai: „Aš esmi prisikėlimas ir gyvenimas“.

Sakydamas pamokslą, kunigas taip išaukštino žuvusiųjų berniukų dorybes, patrauklumą ir retus gabumus, jog bažnyčioje neliko nė vieno žmogaus, kuris nebūtų jutęs sąžinės priekaištų, prisiminęs, kad visą laiką atkakliai nepastebėdavo nelaimingųjų vaikų dorybių ir matydavo vien jų trūkumus bei ydas. Kunigas papasakojo apie žuvusiuosius kelis jaudinančius atsitikimus, ir pasidarė aišku, kokio jie buvo švelnaus, gero būdo; visi aiškiai pamatė, kokie tai buvo kilnūs ir puikūs poelgiai, ir apgailestaudami prisiminė, kaip anuomet tuos vaikų poelgius laikė niekšingomis išdaigomis, už kurias jiems norėjo kailį išperti.

Kunigo kalba darėsi vis graudesnė, klausytojai vis labiau jaudinosi, kol pagaliau neišlaikę visi kaip vienas prisidėjo prie giminių raudos; ir pats kunigas nesusivaldęs apsiašarojo sakykloje.

Choro galerijoje kažkas subraškėjo, bet į tai niekas neatkreipė dėmesio; po valandėlės sugirgždėjo bažnyčios durys.

Kunigas atitraukė nosinę nuo ašarotų akių ir apstulbo.

Iš pradžių viena pora akių, o paskiau antra ir trečia pasekė kunigo žvilgsnį, ir staiga visi susirinkusieji, pagauti bendro jausmo, pakilo vietose ir sužiuro į tris numirėlius, kurie lėtai artėjo: Tomas pirmutinis, paskui jį Džo, o už jo nedrąsiai sėlino Hekas su savo nukarusiais ir suplyšusiais skarmalais. Jie visą laiką buvo pasislėpę tuščioje choro galerijoje ir klausėsi gedulingo pamokslo apie save.

Teta Polė, Merė ir Harperiai puolė prie savo prisikėlusių berniukų, dusino juos bučiniiais ir dėkojo Viešpačiui Dievui už jų išgelbėjimą; tuo metu vargšas Hekas stovėjo susigėdęs ir sumišęs, nežinodamas, ką jam daryti ir kur pasislėpti nuo tokios daugybės nedraugiškų žvilgsnių. Jis neryžtingai pasuko durų link ir jau buvo besprunkąs, bet Tomas pagriebė jį ir tarė:

- Teta Pole, šitaip negalima! Juk kas nors turi pasidžiaugti ir Heku.

- Ir pasidžiaugs, būtinai pasidžiaugs! Aš pirmoji džiaugiuosi matydama jį, vargšą našlaitį!

Ir teta Polė nepašykštėjo berniukui mylavimų, nuo kurių jis dar labiau sumišo.

Staiga kunigas kad sušuks iš visų jėgų:

- Garbinkime Viešpatį už visas jo suteiktas malones! Iš visos širdies jam giedokime.

Ir visi ėmė giedoti. Iškilmingai skambėjo senoviška padėkos giesmė ir drebino bažnyčios skliautus, o Tomas Sojeris, jūrų piratas, žvelgdamas į pavydu degančius draugus, širdyje jautė, kad tai saldžiausia akimirka jo gyvenime.

Skirstydami į namus parapijiečiai kalbėjo, jog tikriausiai vėl būtų leidęsi apmulkinami, kad tik dar syki būtų galėję išgirsti taip gražiai giedamą senovinę padėkos giesmę.

Tą dieną teta Polė atbaksnojo ir atbučiavo – pagal ūpą – Tomą už visus metus; jam kartais sunku būdavo pasakyti, kas geriau išreiškia tetos padėką Dievui ir meilę jam pačiam – ar baksnojimai, ar pabučiavimai.

Devynioliktas skyrius

TOMAS PASAKOJA SAVO SAPNĄ

Čia ir buvo didžioji Tomo paslaptis: grįžti namo drauge su kitais piratais ir dalyvauti savo pačių laidotuvėse. Šeštadienį, pradėjus temti, laikydamiesi už rąsto, jie prisikasė iki Misūrio kranto, išlipo iš vandens už penkių ar šešių mylių nuo miestelio, pernakvojo miške, o vos pradėjus švisti, nuošalio-
mis gatvelėmis ir takais atsėlino į bažnyčią ir kaip reikiant išsimiegojo galerijoje tarp sulūžusių suolų.

Pirmadienio rytą per pusryčius teta Polė ir Merė buvo nepaprastai meilios Tomui ir rūpestingai pildė visas jo užgaidas. Kalboms nebuvo galo. Teta Polė papriekaištavo:

- Na gerai, Tomai, gal tai ir puikus pokštas – kankinti visus beveik ištisą savaitę, kad tik jums, berniūkščiams, būtų linksma, bet man labai liūdna, kad tu buvai toks kietaširdis ir pridarei man tiek skausmo. Jeigu jau galėjai atplaukti ant rąsto į savo paties laidotuves, tai ir anksčiau galėjai man pranešti šiokiu ar tokiu būdu, kad nemirei, o tiktai pabėgai.

- Taip, tą tai jau galėjai padaryti, Tomai, - pridūrė Merė, - ir, aišku, būtum padaręs, jeigu tik būtum apie tai pagalvojęs.

- Na kaip, Tomai, ar būtum taip padaręs? - paklausė teta Polė, ir iš jos veido buvo matyti, jog jai baisiau norisi, kad jis atsakytų „taip“. - Na, sakyk, ar būtum pranešęs, jei būtum apie tai pagalvojęs?

- Aš... nežinau... Juk tai būtų viską sugadinę.

- Ak, Tomai, o aš vyliausi, kad tu nors kiek mane myli, - tarė teta Polė tokiu sielvartingu balsu, jog jam tiesiog nesmagu pasidarė. - Aš džiaugčiausi, jei tu būtum nors pagalvojęs apie tai, jau kad ir nepadaręs...

- Na, tetule, čia dar ne bėda, - užstojo jį Merė. - Tomas juk toks vėjavaikis, jis nuolat skuba ir niekad neturi laiko galvoti.

- Juo blogiau. Sidas būtų pagalvojęs. Sidas būtų atėjęs ir pranešęs. Ak, Tomai, kada nors, prisiminęs praeitį, tu gailėsies, kad nemokėjai manęs mylėti, gailėsies, bet bus jau vėlu, o juk man tiek mažai tereikia.

- Na, ką jūs, tetule, jūs gi žinote, kad aš jus myliu, - tarė Tomas.

- Aš tai žinočiau geriau, jei tavo žodžius patvirtintų darbai.

- Aš tikrai labai gailiuosi, kad nepagalvojau apie tai, - tarė Tomas atgailaujančiu balsu. - Bet užtat aš jus sapnavau - juk tai irgi šį tą reiškia.

- Ne taip jau daug, nes ir katė kartais sapnuoja - na, vis geriau negu nieko. Ką gi tu sapnavai?

- O štai ką. Trečiadienio naktį aš sapnavau, kad jūs sėdite štai ten, prie lovos, o Sidas sėdi prie medinės skrynios, o šalia jo Merė...

- Ką gi, mes taip ir sėdėjome. Mes visad taip sėdime. Aš džiaugiuosi, kad tu nors sapne mus prisiminei.

- Paskui aš sapnavau, kad čia buvo Džo Harperio mama.

- Jinai iš tikrųjų buvo! Ką tu dar sapnavai?

- Ko tik aš nesapnavau! Bet dabar man viskas susimaišė.

- Na, pamėgink prisiminti! Nejau negali?

- Paskui sapnavau, tartum vėjas... taip, vėjas papūtė...

- Prisimink, Tomai! Vėjas kažką papūtė... ką gi jis papūtė, tas vėjas?

Tomas prisidėjo pirštus prie kaktos ir, valandėlę neramiai palaukęs, sušuko:

- Prisiminiau! Prisiminiau! Vėjas papūtė žvakės liepsną.

- Viešpatie, pasigailėk! Toliau, Tomai, nagi toliau!

- Paskui, rodos, jūs pasakėte: „Man regis, durys...“
- Toliau, Tomai!
- Palaukite, duokite pagalvoti valandėlę, palaukite! Ak taip! Jūs pasakėte, jog jums atrodo, kad durys atdaros.
- Juk aš lygiai taip ir pasakiau! Pameni, Mere? Na, toliau.
- Paskui... paskui... Na, aš nesu tikras, bet man atrodo, lyg jūs liepėte Sidui, kad jis... kad jis...
- Na? Na? Ką aš jam liepiau, Tomai? Ką aš jam liepiau?
- Jūs liepėte... jūs... o, liepėte jam... uždaryti duris.
- Dėl Dievo meilės! Kaip gyva niekad negirdėjau panašių dalykų! Ir netikėk tu man sapnais. Tučtuojau nubėgsiu pasakyti apie tai Sirinei Harper. Pažiūrėsime, ar ji ir toliau plepės, kad tokie prietarai esą nesąmonė. Pasakok, Tomai, kas gi buvo toliau!
- Dabar, teta, viską prisiminiau aiškiai kaip dieną! Paskui jūs pasakėte, kad aš nesu toks jau blogas, o tik neklaužada ir pramuštgalvis, bet kad iš manęs ko nors reikalauti tas pat kaip... - ką čia jūs pasakėte? - kaip iš kumeliuko, ar panašiai.
- Taip ir buvo. Viešpatie brangiausias! Na, o kas toliau, Tomai?
- Paskui jūs pravirkote.

- Tikrai, tikrai pravirkau. Ir nebe pirmą kartą. Na, ir tada?
- Tada ir ponია Harper pravirko ir pasakė, kad Džo irgi geras... ir jai gaila, kad jinai jį apkūlė už grietinėlę, kurią pati buvo išpylusi...
- Tomai! Šventoji dvasia kalba tavo lūpomis! Tai buvo pranašiškas sapnas! Viešpatie! Pasakok toliau!
- Paskui Sidas pasakė... jis pasakė...
- Aš, rodos, nieko nesakiau, - tarė Sidas.
- Ne, Sidai, tu sakei, - tarė Merė.
- Nutilkite, nekliudykite Tomui! Na, Tomai, ką gi jis pasakė?
- Jis pasakė... man rodos, jis sakė, kad ten man bus geriau negu žemėje, bet jeigu aš būčiau buvęs geresnis...
- Jūs girdite? Juk tai jo paties žodžiai!
- Ir jūs liepėte jam nutilti.
- Kaipgi, žinoma, liepiau. Ne, čia buvo angelas. Ne, vis tiek kur nors čia buvo angelas!
- Paskiau ponია Harper papasakojo, kaip Džo iššovęs jai tiesiog po nosimi, o jūs jai papasakojote apie Piterį ir „Skausmo malšinamuosius“.
- Tikriausia teisybė, kaip mane gyvą matote!
- O paskui jūs ilgai pasakojote, kaip mūsų visi ieškojo upėje... ir kad sekmadienį bus gedulingos

pamaldos, ir tada jūs su ponia Harper apsikabinote ir ėmėte verkti, o paskui ji išėjo.

- Lygiai taip ir buvo! Lygiai taip ir buvo, kaip mane gyvą matote. Jeigu tu būtum viską regėjęs savo akimis, nebūtum geriau papasakojęs. Na, o toliau kas buvo? Pasakok, Tomai.

- Paskui jūs, rodos, meldėtės už mane, aš jus mačiau ir girdėjau kiekvieną jūsų žodį. O paskui atsigulėte, ir man jūsų taip pagailo, kad ėmiau ir parašiau ant gabalėlio figmedžio žievės: „Mes nenumirėme, tik pabėgome ir tapome piratais“, ir padėjau žievę ant stalo šalia žvakės, o jūs tuo metu miegojote ir atrodėte tokia gera, jog aš priėjau, pasilenkiau ir pabučiavau tiesiai į lūpas.

- Tikrai, Tomai, tikrai? Na, už tai aš tau viską atleidžiu.

Ir ji taip smarkiai suspaudė berniuką savo glėby, jog jis pasijuto esąs paskutinis niekšas.

- Visa tai be galo malonu, nors tai buvo tik sapnas, - tarė Sidas sau, bet taip, kad ir kiti girdėtų.

- Tylėk, Sidai! Žmogus sapne daro tą patį, ką darytų tikrovėje. Še didelį obuolį, Tomai, aš tau jį saugojau, jei kada atsirastum... Na, o dabar keliauk į mokyklą. Aš dėkoju gerajam Dievui, visų mūsų tėvui, už tai, kad tave sugrąžino, nes jis gailestingas

ir maloningas tiems, kas jį tiki ir klauso jo žodžių, nors aš ir nesu verta jo malonės; bet jeigu jo palimos sulauktų vien tik nusipelniusieji, ir jeigu jo ranka sunkią valandą tik jiems pagelbėtų, mažai atsirastų šioje žemėje besišypsančių veidų ir, atėjus mirčiai, mažai kas įžengtų į jo taikos karalystę. Na, drožkite, Sidai, Mere, Tomai, eikite greičiau – ir taip mane jau sutrukdėte.

Vaikai išėjo į mokyklą, o senutė nuskubėjo pas ponią Harper, vildamasi stebuklinguoju Tomo sapnu sugriauti jos netikėjimą stebuklais. Sidas nutarė verčiau nesakyti, ką jis galvoja, išeidamas iš namų. O galvojo jis štai ką: „Čia kažkas vis dėlto ne taip. Susapnuok tu man tokį ilgą sapną ir be mažiausios klaidelės“.

O kokių didvyrių dabar tapo Tomas! Jis nešokinėjo ir nedūko, o vaikščiojo išdidus ir pasipūtęs, kaip ir dera piratui, numanančiam, kad į jį išmeigtos visų akys. Iš tikrųjų taip ir buvo; jis stengėsi dėtis, kad nepastebi nei žmonių žvilgsnių, nei jų kuždesio, nors tai teikė jam svaiginantį džiaugsmą. Mažesni berniukai sekiojo jam iš paskos didžiuodamiesi, kad juos kiti mato drauge su juo, ir kad jis nevaro jų nuo savęs, tartum jis būtų būgnininkas kokios nors eisenos priešaky arba dramblys, didingai žengiantis

į miestą su visu žvėrynu. Jo vienmečiai dėjosi visai nežiną, kad jis buvo dingęs, ir vis dėlto širdies gilumoje jam baisiai pavydėjo. Jie būtų atidavę viską už tai, kad ir jų oda būtų taip puikiai įdegusi kaip Tomo, kad jie patys būtų taip išgarsėję. Bet Tomas nebūtų atidavęs nei vieno, nei antro už jokus pasaulio turtus – net už cirką.

Mokykloje vaikai taip ėmė aukštinti Tomą ir Džo, iš jų akių švietė toks susižavėjimas didvyriais, jog pastarieji greit ėmė nežmoniškai riesti nosis. Piratai pradėjo pasakoti savo nuotykius godžiai gaudantiems kiekvieną jų žodį klausytojams, bet tik pradėjo, nes, turint tokią lakią vaizduotę, ne taip jau lengva buvo užbaigti. Ir kai pagaliau, išsiėmę pypkes, jie kuo ramiausiai užtraukė dūmą, pasiekė pačią garbės viršūnę.

Tomas nusprendė, kad dabar jis gali apsieiti ir be Bekės Tečer. Jam pakanka garbės. Jis gyvens vien dėl garbės. Dabar, kai jis taip išgarsėjo, jinai galbūt ir panorės taikytis. Na, ir tegu sau! – ji pamatys, kad ir Tomas gali būti toks abejingas, kaip kai kurie kiti žmonės. Bet štai atėjo ir pati Bekė. Tomas apsimetė jos nepastebįs. Jis nuėjo į šalį, prisidėjo prie būrio berniukų ir mergaičių ir ėmė su jais kalbėtis. Netrukus Tomas pamatė, kad ji linksmi

laksto aplink liepsnojančiu veidu ir blizgančiomis akimis, apsimesdama, kad atsidėjusi gauda drauges, spiegdama iš juoko kiekvieną kartą, kai sugauna kurią mergaitę; bet berniukas taip pat pastebėjo, kad Bekė vis taikosi pagauti tas, kurios arčiau jo, ir kad ji vis šaudė į jį akimis. Tai baisiai glostė jo savi-meilę, bet užuot nusileidęs jis dar labiau pasikėlė į puikybę ir nutarė dar atkakliau slėpti, kad ją pastebi. Štai Bekė liovėsi laksčiusi ir ėmė nedrąsiai vaikš-tinėti aplinkui, retkarčiais atsidusdama ir liūdnei žvilgterėdama iš pasalų į Tomą. Tada ji pastebėjo, kad Tomas su Eme Lorens šneka kur kas daugiau negu su kitais. Jai staiga suspaudė širdį, mergaitė sumišo ir sunerimo. Ji norėjo pasitraukti į šalį, bet kojos išdavikės ją atvedė kaip tik prie vaikų būrio. Ji sustojo beveik prie pat Tomo ir, apsimesdama links-ma, tarė vienai mergaitei:

- Kaip negražu, Mere Ostin! Kodėl tu nebuvai sėkmadieninėje mokykloje?

- Aš gi buvau. Ar tu nematei?

- Kaip, tikrai? Kurgi tu sėdėjai?

- Panelės Piters klasėje, kaip ir visada. O aš tave mačiau.

- Iš tikrųjų? Keista, kad tavęs nepastebėjau. No-rėjau tau pasakyti apie iškylą.

- Tai įdomu! O kas ją ruošia?
- Mano mama... man.
- Ak, kaip puiku! O mane ji pakvies?
- Aišku. Juk iškyla ruošiamą man, ką panorėsiu,
tą jinai ir pakvies. O tave aš tikrai noriu pakviesti.
- Kaip bus puiku! O kada gi tai bus?
- Greitai. Galbūt atostogų pradžioje.
- Tai bus linksma! Tu pakviesi visus berniukus
ir mergaites?

- Taip, visus savo draugus... ir visus tuos, kurie
norėtų su manimi draugauti.

Ji slapčiom dirstelėjo į Tomą, bet jis tuo metu
pasakojo Emei Lorens apie baisią audrą saloje ir
apie tai, kaip perkūnas suskaldė didžiulį figmedį
„į šipuliukus“ tą pačią akimirką, kai jis stovėjo už
trijų žingsnių nuo jo.

- O man ar galima bus ateiti? - paklausė Gresė
Miler.

- Taip.

- O man? - paklausė Selė Rodžers.

- Taip.

- Man irgi? - paklausė Suzė Harper. - Ir Džo taip
pat pakviesi?

- Taip.

Visi klausė to paties ir, gavę teigiamą atsakymą, džiaugsmingai plojo, kol pagaliau įsiprašė visi, išskyrus Tomą ir Emę. Bet Tomas ramiai sau nuėjo šnekučiuodamas ir nusivedė Emę. Bekės lūpos suvirpėjo, akys pasruvo ašaromis, bet, slėpdama susijaudinimą, ji stengėsi iš paskutiniųjų atrodyti linksma ir tebečiauškėjo, nors iškyla ir visa kita jos nedomino. Ji kuo greičiausiai pasislėpė nuošalioje vietelėje ir „išsiverkė iki valiai“, kaip sako moterys. Paskui sėdėjo ten įsižeidusi, paniurusi, kol pasigirdo skambutis. Tuomet atsistojo, krestelėjo kasas, jos akys degė kerštu, ir ji tarė sau, kad dabar žinanti, ką daryti.

Per pertrauką Tomas tebečiulbėjo su Eme Lorens, iš pasitenkinimo nesitverdama savame kailyje. Jis ėmė slankioti, ieškodamas Bekės, kad dar labiau įskaudintų jai širdį. Pagaliau ją surado – ir visa jo laimė bematant išgaravo. Ji sėdėjo jaukiame kampe už mokyklos ant vieno suolo su Alfredu Templiu, ir abu žiūrinėjo knygą su paveiksliukais; jie buvo taip susidomėję, ir jų galvos buvo taip susiglaudusios, jog atrodė, kad jiems daugiau niekas pasaulyje nerūpi. Kraujas užvirė iš pavydo Tomo gyslose. Jis nekentė savęs visa širdimi, kad nepasinaudojo proga susitaikyti, kai pati Bekė atrodė to

aiškiai norinti. Jis vadino save avigalviu ir kitais nepavydėtinais vardais, kokiais tik įmanė. Jam norėjosi verkti iš apmaudo. Emė linksmai sau plepėjo, nes jos širdis džiūgavo, o Tomas stovėjo tarytum be žado. Jis negirdėjo, ką jam sakė Emė, o kai ji nutildavo, laukdama atsakymo, jis beprasmiškai sumurmėdavo „taip, taip“, nors kartais visai ne vietoje. Jis tolydžio nuklysdavo už mokyklos, nors tas nepakenčiamas vaizdas ir graužė jam širdį. Jį ten traukte traukė. Tomas tiesiog siuto matydamas, kad Bekė jo net nepastebi. Bet mergaitė jį matė ir jautė, kad laimi kovą, džiaugėsi, kad jis kankinasi taip, kaip anksčiau kankinosi pati. Linksmas Emės čiauškėjimas pasidarė jam visai nepakenčiamas. Jis užsiminė, kad turi reikalų, kad jam reikia kažkur nueiti, ir kuo greičiausiai. Bet viskas veltui – mergaitė čiulbėjo kaip čiulbėjusi. „Ak, – galvojo Tomas, – kad tu kur prasmegtum! Nejaugi aš niekad tavimi neatsikratysiu?“ Pagaliau jis pareiškė, kad jam būtinai reikia eiti. Tada Emė naiviai pasakė, kad po pamokų lauks jo „kur nors netoliese“, ir Tomas skubiai pasišalino, baisiausiai jos už tai nekęsdamas. „Kad nors kuris kitas, – galvojo jis grieždamas dantimis, – tik ne tas dabita iš Sent Luiso; mano, kad prašmatniai apsirengęs, tai jau ir aristokratas. Palauk! Apkūliau tave,

ponaiti, tą dieną, kai pasirodei mieste, apkulsiu ir vėl. Pakliūsi tu man į nagus! Kad čiupsiu tave štai šitaip...”

Ir jis ėmė mosuoti rankomis mušdamas, kumščiuodamas, daužydamas, purtydamas įsivaizduojamą priešą. „Še tau! Na, gavai? Užtenka? Na žiūrėk, tegul tai būna pamoka ateičiai!“ Ir tariamos muštynės baigėsi Tomo pergale.

Dvyliktą valandą Tomas parbėgo namo. Jis negalėjo ramia sąžine žiūrėti, kad Emė tokia laiminga, antra vertus, jis nesitvėrė pavydu. Bekė vėl ėmė žiūrinėti su Alfredu paveiksliukus; bet laikas bėgo, o kenčiantis Tomas vis nesirodė, ir tai temdė jos džiaugsmą. Paveiksliukai jos jau nebedomino; ji surimtėjo, paskui pasidarė abejinga, galiausiai nuiliūdo; kelis kartus, išgirdusi kažkieno žingsnius, ji sukľuso, bet visos viltys nuėjo niekais – Tomas negrįžo. Pagaliau ji pasijuto labai nelaiminga ir ėmė apgailestauti, kad keršydama pamiršo saiką ir per daug įsismagino. Vargšelis Alfredas, matydamas, kad jinais nebekreipia į jį dėmesio, tolydžio kartojo: „Tai gražus paveiksliukas! Žiūrėk!“ Mergaitė pagaliau neteko kantrybės ir sušuko: „Nelisk prie manęs su savo paveiksliukais. Aš jų nenoriu matyti!“ Pravirko, atsistojo ir nuėjo sau.

Alfredas nusekė iš paskos ir jau buvo bepradedęs ją guosti, bet Bekė tarė:

- Atstok! Duok man ramybę! Aš tavęs nekenčiu.

Berniukas sustojo nesuprasdamas, kuo jai nusi-kalto - juk ji žadėjo visą didžiąją pertrauką žiūrėti su juo paveikslukus, o staiga pabėgo verkdama. Tada Alfredas nuėjo susimąstęs į ištuštėjusią mokyklą, jausdamasis pažemintas ir piktas. Jis lengvai įspėjo teisybę - mergaitė juo pasinaudojo tik kad paerzintų Tomą Sojerį. Po šitokios išvados jo neapykanta Tomui, aišku, anaiptol nesumažėjo. Jis norėjo kaip nors iškrėsti jam šunybę, pats nelįsdamas į pavojų. Ir tada jis pastebėjo Tomo vadovėlį. Tai puiki proga! Jis su džiaugsmu atskleidė knygą toje vietoje, kur buvo užduota pamoka, ir apliejo visą puslapį rašalu.

Bekė kaip tik tuo metu pažvelgė pro langą ir pamatė, ką jis daro, bet nuėjo nepratarusi nė žodžio. Ji nuskubėjo namo: norėjo surasti Tomą ir jam papasakoti apie knygą. Tomas jai bus dėkingas, ir baigsis visi nesusipratimai. Bet pusiaukelėje Bekė apsigalvojo; prisiminė, kaip elgėsi Tomas, kai ji kalbėjo apie iškylą, ir nuo šios minties jai pasidarė baisiai gėda. Mergaitė nusprendė, kad taip jam ir reikia. Tegul mokytojas jam išperia kailį už sutepliotą knygą, vis tiek jinais jo nekenčia ir nekęs visą gyvenimą.

Dvidešimtas skyrius

„DEJA, AŠ NEPALVOJAU“

Tomas parėjo namo rūškanas, niūrus ir iš pirmų žodžių, kuriuos jam tarė teta, suprato, kad čia jo sielvartas užuojautos neras.

- Tomai, aš tau gyvam kailį nulupsiu!

- Ką gi aš padariau, tetule?

- Tu jau pakankamai padarei. Kaip sena kvailė nueinu pas Sirinę Harper ir manau, kad ją įtikinsiu visomis tomis nesąmonėmis apie tavo stebuklingą sapną, ir še tau, pasirodo, Džo jai papasakojo, jog tą vakarą tu čia buvai ir girdėjai visą mūsų pašnekesį. Nežinau, Tomai, kas gali išeiti iš berniuko, kuris taip begėdiškai elgiasi. Man skaudu, pagalvojus, kad tu leidai man eiti pas Sirinę Harper ir taip apsijuokti - ir net nebändei manęs sulaikyti.

Į visą šią istoriją Tomas dabar pažvelgė kitaip. Iki šiol jo išdaiga atrodė jam nepaprastai vykęs ir gudriai sugalvotas pokštas. Dabar jis suprato, kad pasielgė bjauriai ir niekšišškai. Jis panarino galvą ir net nesusigriebė iš karto, ką atsakyti; paskui tarė:

- Tetule, aš labai gailiuosi, kad taip pasielgiau... bet aš nepagalvojau.

- Ak, vaikeli, tu niekad negalvoji! Tu niekad apie nieką negalvoji, tik apie save ir savo malonumus. Juk tu sugalvojai atkeliauti tokią tolybę naktį iš Džeksono salos tik tam, kad pasijuoktum iš mūsų nelaimės, juk tu sugalvojai mulkinti mane prasimanytais sapnais, o kad mūsų pasigailėtum ir neleistum mums taip sielvartauti - apie tai tu nepagalvojai.

- Tetule, dabar suprantu, kad tai buvo niekšiška, bet aš nenorėjau daryti niekšybės, garbės žodis, nenorėjau. O, be to, aš tą vakarą buvau parėjęs visai ne dėl to, kad pasijuokčiau iš jūsų.

- O ko gi tu buvai parėjęs?

- Aš norėjau pranešti jums, kad nesirūpintumėte... kad mes nepaskendome.

- Tomai, Tomai! Aš būčiau laimingiausias pasaulyje žmogus ir dėkočiau Dievui, jei galėčiau tikėti, kad tu turėjai tokių gerų norų, bet juk tu pats žinai, kad to nebuvo... ir aš tai žinau, Tomai...

- Buvo, buvo, kaip kažin ką, buvo, tetule. Kaip mane gyvą matote, buvo!

- Ak, Tomai, nemeluok... prašau tavęs... Tai dar šimtą kartų viską pablogina...

- Tai visai ne melas, tetule, tai tiesa. Aš norėjau, kad jūs nesikrimstumėte - štai ko buvau parėjęs.

- Atiduočiau viską pasaulyje, kad galėčiau tavim patikėti: tai išpirktų visas tavo nuodėmes, Tomai. Jeigu tai būtų tiesa, aš beveik džiaugčiausi, kad tu buvai pabėgęs iš namų ir pridirbai tiek šunybių. Bet ne, visa tai nesąmonė, nes kodėl gi tu, vaikeli, nieko man nepasakei tada?

- Matot, tetule, kai jūs ėmėte kalbėti apie gedulingas pamaldas, man staiga dingtelėjo mintis - kaip būtų puiku, jei mes sugrižtumėm ir pasislėptumėm bažnyčioje; kaipgi aš galėjau gadinti visą reikalą? Todėl įsikišau žievę atgal į kišenę ir nepratariau nė žodžio.

- Kokią žievę?

- Nagi tą, kur parašiau jums, kad mes tapome piratais. Taip dabar gailiuosi, kad jūs nepabudote, kai aš jus pabučiavau, baisiai gailiuosi, garbės žodis!

Rūsčios raukšlės tetos veide išsilygino, ir jos akys staiga švelniai sužibo.

- Tai tu iš tikrųjų mane pabučiavai, Tomai?

- Na taip, pabučiavau.

- Ar iš tikrųjų?

- Na kaipgi, aišku, iš tikrųjų, tetule.

- Už ką gi tu mane pabučiavai, Tomai?

- Nes aš taip jus mylėjau, o jūs aimanavote per miegus, ir man taip jūsų pasidarė gaila.

Tie žodžiai skambėjo nuoširdžiai. Senutės balsas nenorom drebėjo, kai ji pasakė:

- Pabučiuok mane dar kartą, Tomai! O dabar drožk į mokyklą.

Vos tik jis išėjo, teta Polė nubėgo į sandėliuką ir ištraukė sudriskusį švarkelį, kuriuo Tomas vilkėjo, būdamas piratu. Paėmusi jį į rankas, ji staiga stabtelėjo ir tarė sau:

- Ne, geriau nežiūrėsiu! Vargšas berniukas! Tikriausiai jis sumelavo... bet tai buvo šventas melas, šventas - todėl, kad jis manė tuo mane paguosiąs. Aš tikiuosi, kad Dievas... aš žinau, kad Dievas atleis jam, nes jis sumelavo, tik gero norėdamas. Aš nenoriu įsitikinti, kad tai melas, ir nežiūrėsiu!

Ji padėjo švarkelį ir valandėlę galvojo. Dusyk buvo betiesianti ranką ir dusyk vėl atitraukė. Pagaliau ji ryžosi, pasiguodusi mintimi: „Tai geraširdiškas melas, tai geraširdiškas melas, ir aš dėl to nenusiminsiu“, ir įkišo ranką į kišenę. Po minutės jinai jau skaitė Tomo prikreibeliotą žievę ir pro ašaras pasakė:

- Galėčiau tam berniukui atleisti ir milijoną nuodėmių!

Dvidešimt pirmas skyrius

TOMAS – DIDVYRIS

Teta Polė taip švelniai pabučiavo Tomą, jog visi jo rūpesčiai kaipmat išgaravo, ir jam vėl buvo lengva ir gera. Jis išėjo į mokyklą, ir jam nusišypsojo laimė – pačioje Pievų gatvės pradžioje jis sutiko Bekę Tečer. Tomas buvo nuotaikos žmogus. Nieko nelaukdamas, jis pribėgo prie Bekės ir pasakė:

- Labai gailiuosi, Beke, kad šiandien taip bjauriai pasielgiau. Daugiau niekad, niekad kaip gyvas taip nedarysiu. Na, būk gerutė, susitaikykim... nori?

Mergaitė sustojo ir pažvelgė su panieka jam į veidą.

- Aš būsiu labai dėkinga, ponas Tomai Sojeri, jeigu jūs man duosite ramybę. Aš su jumis daugiau nekalbu.

Ji papurtė galvą ir praėjo pro šalį. Tomas taip nustėro, jog net nesusigriebė atsakyti: „Pamanykite, baisus čia daiktas, panele Puošeiva!“ O paskui jau buvo per vėlu. Taigi jis nieko nepasakė, tačiau įniršo nežmoniškai. Jis nuslinko į mokyklos kiemą gailėdamasis, kad Bekė ne berniukas – tai bent apkultų! Tuo metu ji kaip tikėjo pro šalį, ir jis jai kažką

kandžiai pasakė. Ji lygiai atsikirto, ir tokiu būdu jie galutinai susipyko. Iširdusi Bekė negalėjo sulaukti, kada pagaliau prasidės pamokos – ji nekantravo, kad Tomas kuo greičiausiai būtų išplaktas už sutepliotą knygą. Jeigu jai anksčiau ir buvo atėjusi į galvą mintis išduoti Alfredą Templį, tai dabar, po akiplėšiško Tomo išsišokimo, ta mintis galutinai pradingo.

Vargšėlė net nenujautė, kad ir jos pačios laukia nelaimė. Jų mokytojas, ponas Dobinsas, buvo vidutinio amžiaus žmogus, neįgyvendinęs savo svajonių. Jis norėjo tapti gydytoju, bet skurdas privertė jį tenkintis kuklia miestelio mokytojo vieta. Kiekvieną dieną, sėdėdamas klasėje, jis išsitraukdavo iš stalčiaus kažkokią paslaptinę knygą ir protarpiais, kai mokiniai neatsakinėdavo pamokų, imdavo skaityti. Jis visad ją laikydavo užrakinęs. Nebuvo nė vieno mokinio, kuris nebūtų degęs smalsumu pažvelgti į tą knygą, bet progos vis nepasitaikydavo. Kiekvienas berniukas, kiekviena mergaitė spėliojo savaip, kas ten per knygą, bet spėliojimai buvo tokie skirtingi, jog nieko tikro nebuvo galima pasakyti. Ir štai Bekė, eidama pro mokytojo stalą, stovintį netoli durų, pastebėjo, jog stalčiuje iškistas raktas. Kaip neišnaudoti tokios retos progos? Ji apsidairė – aplink nė dvasios. Ir knyga bematant atsidūrė jos rankose. Pavadini-

mas – kažkokio profesoriaus „Anatomija“ – nieko jai nepasakė, ir ji ėmė sklaidyti lapus. Bekė iš karto aptiko gražiai nupieštą spalvotą nuogo žmogaus paveikslą. Tą akimirką per puslapį nusidriekė šešėlis: tarpduryje pasirodė Tomas Sojeris ir paveiksliuką pamatė. Bekė sumišusi stengėsi užversti knygą, bet, nelaimė, perplėšė paveiksliuką iki pat puslapio vidurio. Jinai įgrūdo knygą į stalčių, pasuko raktą ir pravirko iš gėdos ir apmaudo.

– Tomai Sojeri, tu esi toks niekšas, toks niekšas – slankioji aplinkui žmones ir šniukštinėjai, kur kas žiūri.

– Iš kur aš žinojau, ką tu žiūrinėjai?

– Kaip tau ne gėda, Tomai Sojeri! Tu, aišku, apskūsi mane, ir... ką aš tada darysiu, ką aš tada darysiu? Be abejo, mane muš, o mokykloje manęs dar nė sykio niekas nemušė.

Ji treptelėjo kojuke ir pridūrė:

– Na ir būk toks niekšas, jeigu nori! Aš irgi kai ką žinau. Bus tau, ir greitai. Palauk – pamatysi. Nekenčiu nekenčiu nekenčiu! – Ir vėl pravirko, ir spruko iš klasės.

Tomas stovėjo apdujęs, kaip per galvą gavęs. Pas-
kui tarė sau:

- Kokie kvaili padarai tos mergiotės. Pamanykit, niekad jos nepliekė mokykloje! Baisus čia daiktas, kad išplieks! Visos jos baisiai lepios ir bailios. Aišku, koks man reikalas skūsti seniui Dobinsui tą kvailiukę... Aš galiu atsisteisti su ja ir kitokiu būdu, be niekšybės. Bet kas iš to? Senis Dobinsas vis tiek paklaus, kas suplėšė jo knygą. Niekas neatsilieps. Tada jis pradės kvosti visus paeiliui, paklaus vieną, antrą, o kai ateis kaltininkės eilė, iš karto pažins, kad ji, net jeigu jinai ir tylėtų. Iš mergiočių veido viską sužinosi – ištvermės neturi jokios. Na ir išplieks ją... aišku. Įkliuvo dabar Bekė Tečer, šį kartą rykštės neišvengs.

Valandėlę pagalvojęs Tomas pridūrė:

- Ir gerai, taip ir reikia. Norėjo, kad kliūtų man, tegul dabar paragauja pati.

Tomas išbėgo laukan ir prisidėjo prie būrio dūks-tančių vaikų. Netrukus atėjo mokytojas, ir prasidėjo pamoka. Tomas ne per daug domėjosi mokslu. Jis nuolat žvilgčiojo į tą pusę, kur sėdėjo mergaitės, ir Bekės veidas kėlė jam nerimą. Prisimindamas jos elgesį, jis neturėjo nė mažiausio noro jos gailėtis, bet vis dėlto negalėjo nuslopinti kylančio gailėsčio. Jis anaipatol nedžiūgavo dėl bausmės, kurios ji buvo tikrai verta.

Bet štai mokytojas pastebėjo aplietą vadovėlį, ir kurį laiką Tomui teko rūpintis savo paties reikalais. Bekė pagyvėjo, snaudulys išsisklaidė, ji nepaprastai susidomėjo, kas čia dabar bus. Mergaitė žinojo, jog visi Tomo tvirtinimai, kad ne jis apliejo savo knygą rašalu, vis tiek jo neišgelbės; taip ir buvo. Už tai, kad jis neigė savo kalbę, jam dar daugiau kliuvo. Bekė manė, kad ją tai nudžiugins, bet džiaugsmas buvo netikras. Lemiamą akimirką jai baisiai knietėjo atsistoti ir pasakyti, kad tai padarė Alfredas Templis, bet ji sukaupė visas jėgas ir prisivertė nieko nesakyti. „Juk Tomas, – samprotavo Bekė, – būtinai išduos, kad aš suplėšiau paveiksluką. Ne, nė žodžio nepasakysiu, net jeigu reikėtų išgelbėti jam gyvybę!“

Tomas atsiėmė, kiek jam buvo skirta, ir sugrįžo į savo vietą per daug nesikrimsdamas. Jis galvojo, kad gal ir iš tikrųjų besipešdamas su draugais kaip nors netyčia išvertė rašalinę ant knygos. O savo kalbę neigė tik dėl visa ko, taip jau buvo įprasta, ir vien iš užsispyrimo tvirtino, kad jis nekaltas. Praslinko visa valanda; mokytojas sėdėjo snausdamas savo soste ir lingavo galvą. Mokiniai balsu kalė pamokas, klasė buvo pilna murmesio, ir tiesiog migdė. Netrukus ponas Dobinsas atsilošė, nusižiovavo, atsirakino stalčių, ištiesė ranką į knygą, bet suabejojo, imti ją, ar ne.

Dauguma mokinių žiūrėjo į tai visiškai abejingai, bet tarp jų buvo du, kurie atidžiai sekė kiekvieną jo judesį. Kurį laiką ponas Dobinsas nerūpestingai sklaidė knygą, paskui pasidėjo ją ir įsitaisė patogiau kėdėje, rengdamasis skaityti. Tomas žvilgterėjo į Bekę. Ji atrodė kaip bejėgis užguitas triušelis, į kurį medžiotojas taikosi šauti. Tomas bematant pamiršo visus vaidus su ja. Kuo greičiausiai reikia ką nors daryti! Negalima gaišti nė valandėlės! Bet būtinumas skubėti sukaustė jo išradingumą. Puiku! Nuostabi mintis! Jis pribėgs, pagriebs knygą, spruks pro duris ir – tiek jį bematysi! Bet valandėlę sudvejojo, ir tinkama akimirka buvo pražiopsota – mokytojas jau buvo atskleidęs knygą. O, kad galima būtų grąžinti tą akimirką! „Per vėlu! Dabar jau Bekės niekas neišgelbės!“ – tarė sau Tomas. Po valandėlės mokytojas jau žvalgėsi po klasę. Visi nuleido akis, neatlaikę jo žvilgsnio. Jo akys buvo tokios, kad net visai nekalti ėmė virpėti iš baimės. Po to stoji tylą, trukusi tiek, kad būtum spėjęs suskaičiuoti iki dešimt. Mokytojas kaupė pagiežą. Pagaliau jis prabilo:

– Kas suplėšė knygą?

Nė garso. Klasėje buvo taip tylu, jog galėjai išgirsti ir adatą krintant. Visi tylėjo, kaip tylėję. Mokytojas

tyrė vieną veidą po kito ieškodamas žymių, išduodančių nusikaltėlių.

- Benjaminai Rodžersai, ar tu suplėšei šitą knygą?
Atsakymas: ne. Ir vėl tylą.

- Džozefai Harperi, tu?

Vėl ne. Tomo nerimas vis labiau augo nuo tos lėtos kankynės. Mokytojas atidžiai apžiūrino berniukų eiles, pagalvojo valandėlę ir kreipėsi į mergaites:

- Eme Lorens?

Ši neigiamai papurtė galvą.

- Grese Miler?

Vėl tas pat.

- Suzana Harper, ar tu tai padarei?

Ir vėl ne. Dabar jau buvo Bekės Tečer eilė. Tomas visas drebo iš susijaudinimo – jis suprato, kad padėtis beviltiška!

- Rebeka Tečer (Tomas žvilgtelėjo į ją – jos veidas buvo pabalęs nuo siaubo), ar ne tu suplėšei... ne, žiūrėk man į akis (Bekė tartum maldaudama pakėlė rankas), ar ne tu suplėšei knygą?

Staiga Tomui į galvą šovė mintis. Jis pašoko ir garsiai suriko:

- Aš suplėšiau!

Visa klasė sužiuro apstulbusi, negalėdama atsišbėti tokia neįtikima beprotybe. Tomas pastovėjo

valandėlę, kaupdamas padrikas mintis, o kai išėjo į priekį atsiimti bausmės, nustebimas, dėkingumas, susižavėjimas, šviečiantis vargšės Bekės akyse, atrodė jam pakankamas atpildas ir už šimtą smūgių. Įkvėptas savo paties kilnaus poelgio, jis nė necyp- telėjęs iškentė skaudžiausius smūgius, kokius tik buvo kada nors kirtęs ponas Dobinsas, ir taip pat abejingai sutiko papildomą žiaurią bausmę – įsakymą pasilikti dvi valandas po pamokų. Jis žinojo, kas jo lauks prie mokyklos, kol baigsis kalinimas, todėl tos nuobodžios valandos neatrodė jam tokia baisi bausmė.

Tą vakarą prieš užmigdamas Tomas ilgai svars- tėtė, kaip atsikeršys Alfredui Templiui, – mat Bekė, susigėdusi ir atgailaudama, papasakojo jam viską, nenuslėpdama nė savo išdavystės. Tačiau netgi keršto troškimas neužgožė malonesnių minčių, ir užmigda- mas jis vis dar girdėjo paskutinius Bekės žodžius:

– Tomai, kaip tu galėjai būti toks kilnus!

Dvidešimt antras skyrius

BLIZGANTI MOKYTOJO PLIKĖ

Artėjo atostogos. Mokytojas, ir taip jau griežtas, pasidarė dar griežtesnis ir reiklesnis; mat jis norėjo, kad mokykla pasižymėtų per egzaminus. Jo rykštė ir liniuotė retai gulėdavo be darbo, bent jaunesnėse klasėse. Tik vyresni berniukai ir suaugusės – aštuoniolikos ar dvidešimties metų – merginos išvengdavo šių smūgių. O pono Dobinso smūgiai buvo skaudūs; nors po peruku jis ir slėpė didžiulę žvilgančią plikę, bet buvo tik vidutinio amžiaus vyras, ir jo raumenys buvo dar tvirti. Artėjant didžiajai dienai, jo tironiška prigimtis dar labiau išryškėjo. Atrodė, jog jam būdavo nepaprastai smagu bausti net ir už mažiausius nusižengimus. Tad nenuostabu, kad mažesnieji berniukai ištisas dienas drebėdavo ir kentėdavo, o naktimis kurdavo žiauraus keršto planus. Jie nepraleisdavo progos iškrėsti mokytojui kokią šunybę. Bet jis irgi nenusileisdavo. Kiekvienas nusisekęs kerštas susilaukdavo tokio žiauraus ir grėsmingo atpildo, jog berniukai visada traukdavosi iš mūšio lauko smarkiai nukentėję. Pagaliau jie susitarė ir sugalvojo planą, garantuojantį pergalę.

Jie prisaikdino savo draugą, iškabų tapytojo sūnų, atskleidė jam savo paslaptį ir paprašė padėti. Tas buvo sužavėtas, ir ne be pagrindo; mat mokytojas pas juos valgydavo, ir berniukas turėjo daugybę priežasčių jo nekęsti. Kaip tyčia, mokytojo žmona po kelių dienų žadėjo išvažiuoti į kaimą pas pažįstamus, vadinasi, niekas nekliudys įgyvendinti jų sugalvotą planą. Prieš kiekvieną svarbesnį įvykį mokytojas mėgdavo gerokai išgerti; tapytojo sūnus prižadėjo draugams, kad prieš pat egzaminus, kai tik mokytojas įkauš kaip reikiant ir užsnūs savo kėdėje, jis „sutvarkys reikalą“ ir prižadins jį, kai jau reikės skubėti į mokyklą.

Pagaliau atėjo lauktoji diena. Aštuntą valandą vakaro mokykla švieste švietė, išpuošta gėlių ir lapų vainikais bei girliandomis. Mokytojas sėdėjo didelėje savo kėdėje kaip soste, ant aukštos pakylės. Už jo nugaros stovėjo lenta. Iš jo veido buvo matyti, kad jis gerokai įkaušęs. Trijose šoninių suolų eilėse ir šešiose eilėse per vidurį sėdėjo miesto diduomenė ir mokinių tėvai. Kairėje, už svečių suolų, ant laikinai pastatytos plačios pakylės sėdėjo mokiniai, kurie turėjo laikyti egzaminus: eilės mažų berniukų, taip švariai nupraustų ir išpuoštų, jog jie jautėsi lyg supančioti, eilės nerangių paauglių, eilės baltų kaip

sniegas mergaičių ir suaugusių merginų, pasipuošusių batistu ir muslinu, ir, matyt, nė valandėlei nepamirštančių, kad jų rankos apnuogintos, kad jas puošia senelių blizgučiai, rausvi ir mėlyni kaspiniai, kad į plaukus įsegtos gėlės. Likusiose vietose sėdėjo mokiniai, kurie nelaikė egzaminų.

Iškilmės prasidėjo. Atsistojo mažučiuukas berniukas ir džiugiu balsu padeklamavo:

*Žinau, kad jums atrodoys gan keistai,
Kad toks pipiras kalba jau viešai...*

ir t. t., palydėdamas savo žodžius kankinamai tiksliais, mėšlungiškais mostais, tartum krutėtų mašina, kurioje kažkas sugedę. Tačiau jis laimingai baigė savo eiles ir baisiai išsigandęs, apdovanotas gausiais plojimais, nusilenkė visai taip, kaip reikalavo taisyklės, ir nuėjo šalin.

Mažutė drovi mergaitė pašvebeldžiavo: „Turėjo Merė ériuką“ ir t. t., padarė užuojautos vertą reveransą ir, sulaukusi plojimų, paraudusi ir laiminga atsisėdo į savo vietą.

Po to drąsiai ir su pasitikėjimu į priekį išėjo Tomas Sojeris ir pradėjo deklamuoti nemirtingą tiradą „Duokit man laisvę arba leiskit numirti!“ su

iškilniu užsidegimu ir baisiausiais rankų mostais, bet įpusėjęs ėmė ir užsikirto. Jam pasidarė klaiku stovėti visų akivaizdoje, kojos linko, gerklę smaugė kažkoks kamuolys. Tiesa, klausytojai reiškė jam aiškia užuojautą, bet visi tylėjo, ir tas tylėjimas slėgė labiau negu užuojauta. Mokytojas suraukė antakius, ir nuo to berniukas galutinai suglumo. Tomas dar truputį pasikamavo, pabandė deklamuoti toliau ir tada nulipo nuo pakylos visiškai pribaigtas. Pasi- girdo keli pliaukštelėjimai, tačiau bematant nutilo.

Paskui vaikai padeklamavo „Berniukas stovėjo ant liepsnojančio denio“, „Asirai puolė“ ir kitus poezijos perlus. Vėliau vyko dailyraščio ir skaitymo varžybos. Negausi lotynistų klasė puikiai atsakinėjo iškaltus posakius. Po to prasidėjo svarbiausia programos dalis: jaunos panelės skaitė savo kūrinis. Kiekviena iš eilės prieidavo prie pakylos krašto, atsikosėdavo, pakeldavo prie akių rankraštį (perrištą gražiu kaspinėliu) ir pradėdavo skaityti raiškiai, stengdamasi perteikti visus skyrybos ženklus. Kūrinių temos buvo tos pačios, kaip ir kadaise tų merginų mamyčių, senelių ir prosenelių ir, be abejo, visos moteriškosios protėvių giminės nuo pat Kryžiaus karų. Tarp jų buvo „Draugystė“, „Praeities prisiminimai“, „Valstybių valdymo formos, jų bendrybės ir

skirtumai“, „Melancholija“, „Vaikų meilė“, „Širdies troškimai“ ir t. t., ir t. t...

Svarbiausias visų tų kūrinių bruožas buvo kruopštus melancholijos puoselėjimas, antrasis – įmantriai „išdailintos kalbos“ išraitymai, trečiasis – gausybė mėgstamiausių žodelių ir posakių, dėl per dažno vartojimo nuvalkiotų, o pati ryškiausia ir kenksmingiausia visų tų rašinių savybė – įkyrus ir nepakenčiamas pamokymas, kuris paskutiniame puslapyje neišvengiamai išlįsdavo kaip yla iš maišo. Kad ir kokia būtų tema, reikėjo žūtbūt prilipdyti pamokymą, kuris paskatintų kiekvieną religingą ir dorovingą žmogų susimąstyti. Nors tų pamokslų nenuoširdumas bado akis, bet niekas jų neveja iš mokyklų, jie tarpsta tenai ir, galimas daiktas, neišnyks tol, kol bus pasaulis. Visame mūsų krašte nėra tokios mokyklos, kur jaunosios poetės nejaustų pareigos kiekvieną savo rašinį užbaigti religiniu pamokslu. Ir kuo labiau padykusi ir kuo mažiau dievobaiminga pati mergina, tuo pamaldesni ir ilgesni jos rašinių pamokslai. Na, bet užteks apie tai. Teisybė visad nemaloni. Grįžkime verčiau prie egzaminų.

Pirmas perskaitytas kūrinys vadinosi: „Argi tai gyvenimas?“

Galbūt skaitytojui užteks kantrybės išgirsti nors trumpą ištrauką:

*„Su kokių džiaugsmingu nerimastavimu
pilkame gyvenimo kelyje jaunas protas laukia
ir iš anksto gėrisi išsvajotos puotos vaizdais!
Vaizduotė skuba piešti linksmybių paveikslus,
nudažytus rožine spalva. Aistringa madų
gerbėja mato save pačiame triukšmingos
ir džiūgaujančios minios dėmesio centre.
Jos grakštus liemuo, apgaubtas baltais
kaip sniegas drabužiais, sukasi linksmo
šokio sūkuryje, ji žvelgia gražiau negu
visi, ji žengia lengviau negu kiti. Gyvenant
tokiomis džiaugsmingomis svajonėmis, laikas
nepastebimai bėga, ir štai ateina lauktoji
valanda, kai ji gali išengti į tas palaimintųjų
dausas, apie kurias taip karštai svajojo. Kaip
viskas atrodo pasakiška jos susižavėjusioms
akims! Kiekvienas naujas reginys ją gundo
vis labiau! Bet netrukus ji pajunta, kad po
šiuo žvilgančiu paviršiumi slypi vien tuštybė.
Meilikavimas, kuris kadaise taip žavėjo sielą,
dabar tik šiurkščiai užgauna ausį, ištaigingos
salės daugiau jos nemasina; su palūžusia*

sveikata ir nusivylusia širdimi ji išeina iš ten, būdama tikra, kad jokie žemiški džiaugsmi negali patenkinti jos dvasinių polėkių“.

Ir taip toliau, ir taip toliau. Merginai skaitant, tolydžio pasigirdavo pasitenkinimo šnabždesiai: „Kaip puiku!“, „Koks iškalbingumas!“, „Kaip teisinga!“ ir t. t. Ir kai pagaliau rašinys buvo baigtas neapsakomai sielvartingu pamokslu, visi, apimti entuziazmo, ėmė ploti.

Paskui atsistojo trapi, melancholiška mergina, kurios veidas buvo „įdomiai“ pablyškęs, kaip kad būna nuo piliulių ir blogo virškinimo, ir perskaitė „poemą“.

Manau, kad pakaks ir dviejų posmų:

*MISŪRIO MERGELĖS ATISISVEIKINIMAS
SU ALABAMA*

*Alabama, lik sveika! Nors tu man miela,
Bet su tavim neilgam reikia skirtis.
Liūdnom mintim tu uždegei man sielą, –
Į širdį ima skverbtis ilgesys.
Per tavąsias bridau aš gėlėtas girias
Ir klajojau prie vandenu Talapūzos,*

*Ir stebėjau Talasos audringas bangas,
Ir stovėjau ties skardžiais Kūzos.*

*Nors ir liūdna, bet aš nesigėdinu šito.
Ašarotų akių rausdama aš neslėpsiu.
Juk svetur man liepia keliauti likimas,
Juk skiriuos su savais namais.
Jaukią pastogę čia galėjau turėt,
Bet palieku šiuos kalnus ir klonius,
Alabama mano brangioji!
Juk turėčiau tuščią širdį ir têtė,
Jei tavęs nemylėčiau, manoji.*

Labai mažai kas žinojo, ką reiškia tasai „têtė“, bet vis tiek poema visiems patiko.

Paskui pasirodė tamsiaveidė, juodaplaukė mergina juodomis akimis, valandėlę išpūdingai patylėjo, nutaisė tragišką miną ir iškilmingu balsu pradėjo ritmingai skaityti:

REGĖJIMAS

*Tamsi ir audringa buvo naktis. Aplink dangiškąjį sostą nevirpėjo nė viena žvaigždė, bet duslus griaus-
tinio dundėjimas nuolat skambėjo ausyse, o padūkęs*

*žaibas siautėjo debesų jūrose, tartum niekindamas
tą galią, kuria jo grėsmę sutramdė garsusis Frankli-
nas! Net audringi vėjai vieningai paliko paslaptingas
savo buveines ir šėlo, tartum norėdami dar labiau
paryškinti šio vaizdo klaikumą.*

*Tą tamsybės ir liūdesio valandą manoji širdis troško
žmogiškos užuojautos – ir štai atėjo pas mane –*

*Brangiausia mano draugė, vadovė ir globėja,
Gyvenimo paguoda, nelaimėję užtarėja.*

*Ji žengė kaip viena iš tų dangiškų būtybių, apie
kurias saulėtame žemės kampelyje svajoja jaunos
ir romantiškos sielos; tai grožio karalienė, kurios
nepuošia jokios brangenybės, o vien begalinis gro-
žis. Ir tokie tylūs buvo josios žingsniai, kad jeigu ne
tas magiškas virpesys, kurį sukeldavo švelnus jos
palytėjimas, ir kuklus žavesys, ji būtų praėjusi ne-
pastebėta. Ir keisto liūdesio šešėlis dengė jos veidą,
lyg suledėjusios ašaros puošnų žiemos drabužį, kad
ji nurodė man dvi besigrumiančias stichijas ir liepė
nukreipti mintis į jas.*

Šis košmaras buvo aprašytas dešimtyje rankraščio
puslapių ir galiausiai baigtas tokiu žiauriu pamokslu,

pranašaujančiu neišvengiamą pražūtį visiems, kurie nepriklauso presbiterionų bažnyčiai, jog autorei buvo pripažinta pirmoji vieta. Šis rašinys, visų nuomone, buvo geriausias iš skaitytų tą vakarą. Miestelio meras, įteikdamas premiją, prabilo šiltais žodžiais, tvirtindamas, kad jis dar „niekad nebuvo girdėjęs tokio iškalbingumo“ ir kad „pats Danielius Vebsteris galėtų didžiuotis tokiu kūrinium“.

Čia reikėtų pridurti, kad, kaip ir visada, buvo nepaprastai daug kūrinių, kuriuose ypač dažnai kartojosi žodis „žavingasis“ ir kur žmonių išgyvenimai buvo vadinami „gyvenimo puslapiais“.

Mokytojas, apsalęs nuo išgerto vyno, pastūmė į šalį savo kėdę ir, pasisukęs nugarą į klausytojus, ėmė piešti lentoje Amerikos žemėlapi, ruošdamasis klausinėti mokinius geografijos. Bet netvirta ranka jo neklausė, ir klasėje pasigirdo tramdomas kikenimas. Gerai suprasdamas, kodėl kikenama, jis stengėsi pasitaisyti: trynė ką nupiešęs ir vėl brėžė, bet išeidavo dar blogiau, ir kikenimas darėsi vis garsesnis. Mokytojas sukaupė visas jėgas ir įniko į darbą, matyt, nusprendęs nekreipti dėmesio į juoką. Jis jautė, kad visų akys įsmeigtos į jį, ir įsivaizdavo, kad reikalai gerėja; bet kikenimas ne tik nenutilo, o priešingai – vis garsėjo. Ir nenuostabu! Kaip

tik viršum mokytojo galvos lubose buvo darelės į pastogę; pro tas dureles pasirodė katė, pakabinta ant virvės už užpakalinių kojų; jos galva buvo tvirtai apvyniota skarmalu, kad nekniauktų. Pamažu leisdamasi žemyn, susirietusi dvilinka, ji stiepėsi į viršų ir stengėsi įsitverti nagais į virvę, bet veltui – graibė tiktai orą. Kikenimas vis garsėjo: katė jau buvo maždaug per šešis colius nuo įnikusio į darbą mokytojo; žemiau, žemiau, dar truputėlį žemiau... Staiga ji kaip pašėlusi įsikibo nagais į peruką ir drauge su savo laimikiu bematant pakilo į viršų ir dingo už durelių. O mokytojo plikė sušvito žėrinčiais spinduliais, nes tapytojo sūnus buvo ją paausinęs!

Egzaminus teko nutraukti. Pagaliau berniukai atkeršijo. Prasadėjo atostogos.

Dvidešimt trečias skyrius

HEKAS FINAS CITUOJA ŠVENTĄJĮ RAŠTĄ

Tomas įstojo į naują „Jaunųjų blaivininkų“ draugiją, suviliotas nepaprastai gražios juostos ir ženkliukų, kuriuos gaudavo tos draugijos nariai. Jis pasižadėjo nerūkyti, nekramtyti tabako ir nesikeikti, kol priklausys tai draugijai. Ir štai jam paaiškėjo naujas dalykas: labiausiai knieti daryti tai, ko esi pasižadėjęs niekada nedaryti. Tomą bematant pradėjo kankinti noras girtauti ir keiktis. Tas noras vis augo, ir tik viltis, kad netrukus galės pasirodyti žmonėms su raudona juosta, jį sulaikydavo, o jei ne tai, jis neabejotinai būtų išstojęs iš draugijos. Artėjo Liepos ketvirtoji, Nepriklausomybės šventė, bet Tomas, išbuvęs dvi paras surakintas blaivybės pančiais, liovėsi apie ją galvojęs ir visas viltis sudėjo į seną taikos teisėją Frezerį, kuris gulėjo mirties patale ir kaip žymus žmogus turėjo būti labai iškilmingai laidojamas. Tris dienas iš eilės Tomas domėjosi teisėjo sveikata. Kartais taip nušvisdavo viltis, jog jis drįsdavo išsiimti blaivininkų ženkliukus ir segiodavosi juos prieš veidrodį. Bet teisėjo sveikata čia gerėjo, čia blogėjo. Pagaliau pasklido gandas, kad

jam geriau, o paskui – kad jis visiškai taisosi. Tomas pasipiktino ir pasijuto įžeistas. Jis tučtuoju išstojo iš draugijos, o kaip tik tą naktį ligonis atkrito ir mirė. Tomas nusprendė, kad po šito jau neįmanoma tikėti žmonėmis. Laidotuvės buvo prašmatnios. Jaunieji blaivininkai taip didingai žygiavo eisenoje, jog buvęs jų draugas vos nesprogo iš pavydo.

Užtat dabar Tomas buvo laisvas paukštis – tai juk irgi ši tą reiškę! Jis galėjo girtauti ir keiktis, bet – keistas dalykas – dabar tai visai jo netraukė. Ir kaip tik todėl, kad niekas nedraudė, netekę žavumo, pradingo visi blogi jo norai.

Netrukus Tomas pradėjo stebėtis, kad atostogos, kurių jis taip troško, pradeda po truputį atsibosti.

Jis buvo sugalvojęs rašyti dienoraštį, bet per tris dienas nieko svarbesnio neatsitiko, ir jis metė rašęs.

Ir štai į miestelį atvažiavo negrų orkestras ir sukėlė jame sensaciją. Tomas ir Džo Harperis taip pat surinko muzikantų būrį ir buvo laimingi porą dienų.

Net garsioji Liepos ketvirtoji praėjo nevykusiai, nes smarkiai lijo, todėl nebuvo jokių eisenų, o didžiausia pasaulyje asmenybė (taip bent galvojo Tomas), ponas Bentonas, tikras Jungtinių Valstijų senatorius, visiškai berniuką apvydė, nes pasirodė,

jog jis toli gražu ne dvidešimt penkių pėdų milžinas, o kuo paprasčiausias žmogelis.

Atvažiavo cirkas. Berniukai po to tris dienas vaidino patys, įsitaisę palapinę iš sudriskusių kilimų ir rinkdami už įėjimą iš berniukų po tris smeigtukus, o iš mergaičių po du; bet veikia ir cirkas atsibodo.

Paskui atvyko hipnotizuotojas ir frenologas, o jiems išvažiavus, pasidarė dar liūdniau ir nuobodžiau.

Kartais berniukams ir mergaitėms buvo ruošiami vakarėliai, bet taip retai, jog po linksmybių būdavo dar sunkiau kankintis.

Bekė Tečer išvažiavo atostogų su tėvais į Konstantinopolį ir drauge išsivežė visą gyvenimo džiaugsmą.

Tomą nuolatos vertė sielvartauti baisi žmogųdystės paslaptis. Ji tartum vėžys suleido į berniuką šaknis ir be paliovos kankino.

Paskui užpuolė tymai.

Ištisas dvi savaites Tomas išgulėjo lovoje lyg kalnys, abejingas pasauliui ir visiems jo įvykiams. Liga buvo sunki, ir niekas jo nedomino. Pagaliau, pakilęs iš patalo ir pirmą sykį svyrinėdamas išėjęs pasivaikščioti po miestą, jis pamatė, kad viskas apgailėtinau pasikeitę. Visur buvo jaučiamas „dvasinis atgijimas“, visi buvo „atvirtę tikinčiais“ – ne tik suaugusieji, bet ir paaugliai. Tomas klaidžiojo veltui, tikėdamasis

pamatyti bent vieną palaimintą nuodėmingą veidą, bet, deja, visur jo laukė nusivylimas. Jis nuėjo pas Džo Harperį, bet tas mokėsi Evangelijos, ir Tomas išėjo sau liūdnas, negalėdamas pakęsti to slegiančio vaizdo. Tuomet berniukas ėmė ieškoti Beno Rodžerso ir sužinojo, kad jis lanko varguomenę su krepšiu religinių knygų. O kai galų gale jis susičiupo Džimą Holį, tas ėmė įrodinėti, jog dangus buvo atsiuntęs tymus kaip įspėjimą, kad Tomas privalo pasitaisyti. Kiekvienas sutiktas berniukas pridėdavo dar po toną prie tos naštos, kuri ir taip jau slėgė, o kai, didžiausios nevilties pagautas, Tomas puolė ieškoti paguodos Heklberio Fino glėbyje, tas jį pasitiko Šventojo Rašto žodžiais. Tomo širdis šito nebeišlaikė: jis vos parsivilko namo ir krito į lovą, jausdamas, kad visame mieste jis vienintelis nusidėjėlis, pražudęs save amžinai.

Naktį pakilo baisiausia audra su liūtimi, siaubingu griaustiniu ir akinančiais žaibais. Tomas užsiklojo galvą antklode ir su baime laukė pražūties – nes nė kiek neabejojo, kad viso šito triukšmo kaltininkas – jis pats. Tomas buvo tikras, kad galutinai išvedė dangiškąsias jėgas iš kantrybės ir dabar jam nebėra išsigelbėjimo. Jei kas būtų sugalvojęs šaudyti į blakę iš patrankų, Tomui tai būtų atrodęs nereikalingas

jėgų ir sviedinių eikvojimas, bet jam anaip tol neatrodė keista, kad dangus siuntė žaibus ir perkūną tam, kad sunaikintų tokį niekingą vabalėlį, kaip jis.

Pamažu audra ėmė tilti ir pagaliau visai nurimo, neatlikusi savo paskirties. Pirmoji Tomo mintis buvo padėkoti Dievui ir stengtis pasitaisyti. Antroji – palaukti, nes audrų galbūt daugiau nebus.

Kitą dieną vėl teko kviesti gydytojus: Tomas atkrito. Trys savaitės, praleistos lovoje, šį kartą jam pasirodė visa amžinybė. Pagaliau išėjęs į lauką, jis net nesidžiaugė, kad mirtis jo pasigailėjo: mat prisiminė, koks tapo vienišas, visų apleistas ir užmirštas. Liūdnas ir abejingas jis nukiūtino gatve ir pagaliau pamatė Džimą Holį, kuris drauge su kitais vaikėzais teisė katę už nužudymą, čia pat buvo ir josios auka – paukštelis. Kiek toliau, nuošalioje gatvelėje, Džo Harperis ir Heklberis Finas susėdę kirto vogtą agurotį. Vargšai! Jie buvo atkritę kaip ir Tomas.

Dvidešimt ketvirtas skyrius

MEFO POTERIO IŠGELBĖJIMAS

Pagaliau mieguista atmosfera išsisklaidė: teismas pradėjo nagrinėti Mefo Poterio bylą. Miestelyje visi tik apie tai ir šnekėjo. Tomas niekur negalėjo pasislėpti nuo tų kalbų. Nuo kiekvienos užuominos apie žmogžudystę jam tiesiog sudrebėdavo širdis, nes nešvari sąžinė ir būgštavimai jį įtikino, kad žmonės kalba ne šiaip sau, o norėdami jį „pagauti“. Nors Tomas ir nenuvokė, kodėl jį galėtų įtarti ką nors žinant apie tą žmogžudystę, bet vis tiek negalėjo ramiai klausytis tų kalbų. Jį visą laiką krėtė šiuurpas. Jis nusivedė Heką nuošaliau pasišnekėti. Juk reikia nors kiek nusiraminti, atpalaiduoti liežuvį ir pasidalyti savo našta su kitu kankiniu. Be to, norėjosi sužinoti, ar tik Hekas nebus prasitaręs.

- Hekai, ar tu kam nors sakei... apie tai?

- Apie ką?

- Pats žinai.

- O, aišku, ne.

- Nė žodelio?

- Nė vieno žodelio, kaip mane gyvą matai. Kodėl tu klausi?

- Šiaip sau! Aš bijojau.

- Na, Tomai Sojeri, mes ir dviejų dienų nebūtume išgyvenę, jeigu būtume išsiplepėję. Tu gi pats žinai.

Tomas kiek nurimo. Paskui paklausė:

- Hekai, juk tavęs niekas negali priversti prasi-tarti?

- Mane priversti prasitarti? Tai jau ne! Nebent užsimanyčiau, kad tas šėtonas indėnas mane pri-girdytų, tada gal išplepėčiau, ne kitaip.

- Vadinasi, viskas gerai. Aš bent manau, kad kol laikysim liežuvį už dantų, nieko mums neatsitiks. O vis dėlto imkime ir dar kartą prisiekime tylėti. Taip bus tikriau!

- Sutinku.

Ir juodu vėl iškilmingai pakartojo baisiąją savo priesaiką.

- O ką žmonės šneka, Hekai? Aš tiek prisiklausiau visokiausių kalbų!

- Ką žmonės šneka? Vis tą patį. Mefas Poteris, Mefas Poteris, Mefas Poteris. Mane net prakaitas muša, tiesiog norisi bėgti ir pasislėpti.

- Taigi, taigi. Ir man tas pats. O juk jis žuvęs žmogus! Ar tau nebūna kartais jo gaila?

- Net labai dažnai... labai dažnai. Netikęs jis žmo-gus, bet ir pikto niekam nėra padaręs. Primeškerios,

būdavo, žuvelių, parduoda, kad būtų už ką prisigerti, o paskui sau dykinėja... bet, Dieve tu mano, juk visi mes dykinėtojai, bent jau dauguma iš mūsų, sakysime, kunigai ir į juos panašūs. O vis dėlto jis neblogas. Kartą man atidavė pusę žuvies, kurios ir jam vienam nebūtų užtekę, o kiek kartų jis mane gelbėjo, kai būdavo riesta.

- O man, Hekai, jis taisydavo aitvarus ir pririšdavo kabliukus prie meškerių. Kad taip jam padėjus pabėgti iš kalėjimo!

- Na ir pasakė! Kaipgi mes jam padėsime? O be to, kokia iš to nauda? Jį ir vėl pagaus.

- Na taip, aišku... Bet aš tiesiog klausyti negaliu, kaip jį žmonės plūsta lyg kokį velnią už tai, ko jis visai nėra padaręs.

- Ir aš taip pat, Tomai. Pagalvok, aš girdėjau kalbant, kad jis bjauriausias niekšas visame mūsų krašte, ir netgi stebintis, kaip jo iki šiol nepakorė?

- Taip, taip, apie tai visi tik ir šneka. Aš savo ausim girdėjau, kad jeigu jis ir bus išleistas, tai vis tiek bus nulinčiuotas.

- Tikriausiai taip ir bus.

Berniukai dar ilgai šnekučiavosi, bet kalbos jų nenuramino. Sutemus juodu ėmė slankioti prie mažyčio nuošalaus kalėjimo, galbūt neaiškios vilties

vedami, kad atsitiks kas nors nepaprasta, ir iš karto išsisklaidys visi jų rūpesčiai. Bet nieko neatsitiko, matyt, nei angelai, nei gerosios fėjos nesidomėjo šiuo nelaimingu kaliniu.

Berniukai padarė tai, ką dažnai darydavo ir anksčiau: pro langą virbus padavė Poteriui truputį tabako ir kelis degtukus. Jis kalėjo pirmame aukšte, ir niekas jo nesaugojo.

Jo dėkingumas už dovanas visada kamuodavo jų sąžinę, o šį kartą jiems buvo dar sunkiau. Jie pasijuto didžiausi bailiai ir išdavikai, kai Poteris ėmė kalbėti:

- Jūs man buvote tokie geri, vaikučiai - geresni už visus kitus miestelyje. Ir aš to nepamiršiu, ne. Aš sau dažnai sakau: juk visiems vaikams taisydavau aitvarus ir parodydavau, kur geriausia žvejoti, su visais gyvenau kaip draugas, bet visi pamiršo senąjį Mefą, kai jis pateko į bėdą... O Tomas nepamiršo, ir Hekas nepamiršo... ne, jie nepamiršo, sakau sau, ir jis jų nepamirš... Taip, vaikai, aš padariau baisų dalyką: buvau girtas ir proto netekęs, tai ir yra vienintelė priežastis... O dabar būsiu už tai pakartas, ir teisingai. Teisingai ir, manau, geriausiai, taip bent man atrodo. Na, bet verčiau nekalbėkime apie tai, nenoriu graudinti jūsų, savo geriausių draugų. Aš tik štai ką noriu pasakyti: jei nenorite čionai pakliūti,

niekad negirtaukite... Pasitraukite truputį į šalį, štai taip! Kai žmogų slegia tokia nelaimė, didžiausia paguoda matyti draugų veidus, o pas mane čionai niekas neateina, tik jūs. Geraširdžių draugų veidai... geraširdžių draugų veidai. Užlipkite vienas kitam ant nugaros, kad galėčiau jus pasiekti. Štai šitaip. Na, dabar paspauskite man ranką – jūsų rankos prališ pro virbus, o mano per daug didelės. Mažos rankutės ir silpnos, bet jos tiek padėjo Mefui Poteriui ir padėtų dar daugiau, jei tik galėtų.

Tomas grįžo namo labai nelaimingas, ir tą naktį jį kamavo baisiausi sapnai. Dvi dienas nuo ryto iki vakaro jis slankiojo prie teismo rūmų; kažkokia nenugalima jėga jį stūmė į vidų, bet vis dėlto jis atsispyrė ir neįėjo. Taip pat jautėsi ir Hekas. Jie atkakliai vengė vienas antro. Kartais juodu nuklysdavo kur nors toliau, bet ta pati paslaptina jėga vėl traukė juos atgal. Kai iš teismo salės pasirodydavo koks nors žioplis, Tomas godžiai gaudydavo kiekvieną žodį, bet žinios būdavo liūdnos: vargšas Poteris vis labiau vėlėsi į negailestingas teismo žabangas. Antros dienos vakarą visas miestelis šnekėjo, kad indėno Džo parodymai pasitvirtinę, ir negali būti nė mažiausios abejonės, koks bus prisiekusiųjų sprendimas.

Tomas parėjo namo vėlai vakare ir į lovą įlindo pro langą. Jis buvo baisiai susijaudinęs ir ilgai negalėjo užmigti. Kitą rytą visas miestelis susispietė prie teismo rūmų, nes buvo lemiamoji diena. Žmonių prisigrūdo pilna salė – tiek vyrų, tiek moterų. Po ilgo laukimo vienas paskui kitą įėjo prisiekusieji ir susėdo į savo vietas. Po kelių minučių buvo įvestas Poteris, išbalęs, nusikankinęs, įbaugintas, apimtas didžiausios nevilties, surakintas grandinėmis, ir buvo pasodintas taip, kad smalsios visų akys galėtų į jį spoksoti; tokioje pat matomoje vietoje sėdėjo ir indėnas Džo, kaip visuomet ramus ir šaltas. Visi nutilo, paskui įėjo teisėjas, ir šerifas paskelbė, kad teismas prasideda. Pasigirdo įprastas advokatų šnabždėjimas ir popierių čežėjimas. Tos smulkmenos ir kiti gaišavimai sustiprino įtempto laukimo nuotaiką – buvo ir įdomu, ir išpūdinga.

Buvo iškviestas liudytojas, matęs, kaip Mefas Poteris prausėsi upokšnyje anksti rytą tą dieną, kai išaiškėjo žmogžudystė; jis patvirtino, kad, jį pamatęs, Mefas Poteris tuoj spruko šalin. Paklausęs dar kai ko, prokuroras tarė gynėjui:

– Galite klausinėti liudytoją.

Kaltinamasis pakėlė akis, bet nuleido jas vėl, išgirdęs, kaip jo gynėjas atsakė:

- Jokių klausimų jam neturiu.

Kitas liudytojas patvirtino radęs šalia nužudytojo peilį. Prokuroras vėl tarė gynėjui:

- Galite klausinėti liudytoją.

Ir Poterio gynėjas vėl atsakė:

- Jokių klausimų neturiu.

Trečias liudytojas prisiekė, kad dažnai matydavo tą peilį Poterio rankose. Ir vėl prokuroras kreipėsi į gynėją:

- Galite klausinėti liudytoją.

Poterio gynėjas vėl atsisakė klausinėti.

Susirinkusiųjų veiduose atsispindėjo apmaudas. Nejaugi advokatas nė nepabandys išgelbėti nuo mirties savo ginamąjį?

Keletas žmonių paliudijo, kad Poteris, atvestas į nusikaltimo vietą, nesigynė. Ir juos advokatas atleido be kryžminio klausinėjimo.

Viską, kas atsitiko tą atmintiną rytą kapinėse, patikimi liudytojai išdėstė iki mažiausios smulkmenos, bet Poterio gynėjas nė vieno iš jų net negalvojo klausinėti. Susirinkusieji buvo pasipiktinę ir iš nepasitenkinimo ėmė taip murmėti, jog teismo pirmininkas turėjo juos sudrausti.

Po to prabilo prokuroras:

- Remiantis prisiekusių liudytojų parodymais, kurie nekelia jokių abejonių, nustatyta, kad šį baisų nusikaltimą įvykdė ne kas kitas, o nelaimingasis, sėdintis kaltinamųjų suole. Manau, kad nusikaltimas įrodytas.

Vargšas Poteris suvaitojo ir, užsidengęs rankomis veidą, ėmė palengva linguoti pirmyn ir atgal. Teismo salėje stoji slogi tylą. Dauguma vyrų susigraudino, o moterys ėmė raudoti iš gailėsčio.

Tuomet atsistoję gynėjas ir tarė, kreipdamasis į teisėją:

- Jūsų malonybe! Teismo posėdžio pradžioje aš pareiškiau pageidavimą norįs įrodinėti, kad mano ginamasis įvykdė tą baisią žmogžudystę nesąmoningai, būdamas neblaivus. Bet aš pakeičiau savo nuomonę ir šito neįrodinėsiu.

Tada jis kreipėsi į teismo sekretorių:

- Pašaukite Tomą Sojerį.

Visų veidai, neišskiriant nė paties Poterio, atrodė sumišę ir nustebę. Visi smalsiai įbedė akis į Tomą, priėjusį prie teisėjo stalo. Berniukas atrodė kaip paklaikęs, nes baisia bijojo. Jam buvo liepta prisiekti.

- Tomai Sojeri, kur jūs buvote birželio septynioliktąją apie vidurnaktį?

Tomas žvilgtelėjo į akmeninį indėno Džo veidą, ir jo liežuvis sustingo. Susirinkusieji klausėsi, sulaukę kvėpavimą, bet Tomas nepratarė nė žodžio. Vis dėlto po kelių akimirų berniukas tiek atsigavo, kad kai kuriems pasisukė išgirsti jo silpną balsą:

- Kapinėse!

- Prašau kalbėti kiek garsiau. Nebijokite. Vadinasi, jūs buvote...

- Kapinėse.

Paniekos šypsena nuslinko indėno Džo veidu.

- Ar jūs kartais nebuvote kur nors netoli Horso Viljamso kapo?

- Taip, pone.

- Prašyčiau truputėlį garsiau. Ar toli jūs buvote nuo jo?

- Taip, kaip dabar nuo jūsų.

- Ar jūs buvote pasislėpęs, ar ne?

- Aš buvau pasislėpęs.

- Kur?

- Už vinkšną, kurios auga prie kapo krašto.

Indėnas Džo vos pastebimai krūptelėjo.

- O su jumis buvo dar kas nors?

- Taip, pone, aš buvau tenai su...

- Palaukite, lukterėkite valandėlę. Nėra reikalo minėti jūsų draugo vardo. Atėjus laikui, mes iškviesime ir jį. Ar turėjote atsinešę ką nors į kapines?

Tomas dvejojo ir atrodė suglumęs.

- Kalbėkite, mano mielas, nesidrovėkite. Teisybė visada gerbtina. Ką gi jūs buvote atsinešę tenai?

- Tik... tik pastipusią katę.

Salėje pasigirdo juokas. Pirmininkas griežtai sudraudė publiką.

- Mes pateiksime tos katės griaučius. O dabar, mano mielas, papasakokite mums viską, kas atsitiko – papasakokite savo žodžiais, nieko nenuslėpdamas, ir nebijokite.

Tomas pradėjo – iš pradžių neryžtingai, bet pasukui pamažu įsidrąsino, ir jo žodžiai ėmė lieti vis laisviau; netrukus salėje skambėjo vien jo balsas, visa kita nutilo, visų akys buvo įsmeigtos į jį; išsižioję, sulaukę kvapą, susirinkusieji gaudė kiekvieną jo žodį, nejudami, nė kaip laikas bėga – taip juos sukretė ir sudomino šis šiurpulingas pasakojimas. Visi mirte apmirė, kai Tomas pradėjo pasakoti:

- ...O kai daktaras trinktelėjo Mefui Poteriui lenta per galvą, ir tas pargriuvo, tada indėnas Džo šoko su peiliu ir...

Dzingt! Indėnas kaip žaibas puolė prie lango, nu-
stūmė bandžiusius jį sulaikyti vyrus, ir tiek jį tematė!

Dvidešimt penktas skyrius

NUOSTABIOS DIENOS, SIAUBINGOS NAKTYS

Tomas dar kartą tapo garsiu didvyriu – seniai jį lepino, o jauni pavydėjo. Jo vardas buvo įamžintas net spaudoje, mat miestelio laikraštis jį išgyrė. Kai kas pranašavo, kad jis taps prezidentu, jeigu, žinoma, iki to laiko nebus pakartas.

Kaip paprastai būna, permaininga ir lengvatikė visuomenė sutiko Mefą Poterį išskėstomis rankomis ir jį mylavo tiek pat, kiek pirma įžeidinėjo. Bet toks žmonių elgesys rodo jų gerąsias savybes, todėl ieškoti čia ko nors blogo visai netiktu.

Tomo dienos buvo kupinos linksmybių ir džiaugsmo, bet naktys – pilnos siaubo. Indėnas Džo nuolat jį persekiojo sapnuose, grasindamas žiauriai atkeršyti. Saulei nusileidus, jokios pagundos neišviliodavo berniuko iš namų. Vargšą Heką irgi kamavo nerimas ir baimė, nes didžiosios teismo dienos išvakarėse Tomas papasakojo visą istoriją Poterio gynėjui, ir Hekas baisiai bijojo, kad neiškiltų aikštėn, jog ir jis buvo kapinėse, nors, pabėgus metisui, jam nebereikėjo kankintis, duodant parodymus teisme. Be to, vargšas vaikas priprašė advokatą niekam šito

nesakyti, bet kas iš to? Nuo tada, kai nerami Tomo sąžinė nuvarė jį vėlai vakare į advokato namus atverti klaikiausios ir rūščiausios priesaikos surakintų lūpų ir išpasakoti baisios paslapties, Hekui dingo bet koks pasitikėjimas visa žmonių gimine.

Dieną, klausydamas Poterio padėkos žodžių, Tomas džiaugėsi, kad papasakojo teisybę, bet naktimis gailėjosi, kad nelaikė liežuvio už dantų.

Kartais jis bijodavo, kad indėnas Džo niekad nebus sugautas, čia dar labiau išsigąsdavo, kad bus. Jis buvo tikras, kad negalės lengviau atsikvėpti tol, kol pats savo akimis nepamatys to žmogaus lavono.

Buvo paskirta didelė premija tam, kuris sugaus indėną Džo; buvo apieškota visa apylinkė, bet niekas jo taip ir nerado. Iš Sent Luiso buvo atvykęs vienas iš tų stebukladarių seklių, kurie viską žino ir visiems baimės įvaro; pašniukštinėjo, palinkčiojo galvą, pavaikščiojo nutaisęs gudrų veidą, bet susilaukė tiek pat sėkmės, kiek ir visi to amato žmonės – jis paskelbė, kad „aptiko pėdsakus“. Tačiau pėdsakų juk nepakarsi už žmogžudystę, ir todėl, išvažiavus tam sekliui, Tomas jautėsi taip pat nesaugiai, kaip ir anksčiau.

Dienos slinko iš lėto, bet vis dėlto baimės našta po truputį darėsi lengvesnė.

Dvidešimt šeštas skyrius

UŽKASTO LOBIO IEŠKOJIMAS

Kiekvieno normalaus berniuko gyvenime būna metas, kai jis pajunta padūkusį norą kasinėti žemę, ieškoti paslėptų lobių. Vieną gražią dieną toks noras apėmė ir Tomą. Jis išbėgo ieškoti Džo Harperio, bet nerado. Tada ėmė ieškoti Beno Rodžerso, bet tas buvo išėjęs meškerioti. Pagaliau jis sutiko Heką Finą, Kruvinąją Ranką. Štai kur tinkamiausias draugas! Tomas jį nusivedė į tokią vietą, kur niekas jų negalėjo girdėti, ir ten atvirai išdėstė visą reikalą. Hekas sutiko. Hekas visada sutikdavo dalyvauti kiekviename sumanyme, kuris žadėdavo pramogų ir nereikalaudavo išlaidų, nes, nors ir sakoma, kad laikas – pinigai, jis turėjo baisybės laiko, kuris jam anaip tol nebuvo pinigai.

– Kurgi mes kasime? – paklausė Hekas.

– O, visur.

– Argi lobių yra visur?

– Aišku, kad ne, Hekai. Juos žmonės paslepia ypatingoje vietoje – saloje ar surūdijusioje skrynioje, ar po kokia sutrūnijusio medžio šaka, kaip tik ten,

kur vidurnaktį krinta šešėlis, bet dažniausiai – po grindimis tokiuose namuose, kur vaidenasi.

– O kas gi juos užkasa?

– Nagi, aišku, plėšikai. O kas tu manei? Sekmadieninių mokyklų direktoriai?

– Nežinau. Jei aš turėčiau lobį, tai jau neslėpčiau, o leisčiau pinigus ir linksminčiausi.

– Aš irgi. Bet plėšikai daro kitaip, jie visada užkasa lobį ir palieka.

– O paskui ar nesugrįžta pasiimti?

– Ne, jie tikisi grįžti, bet paskui paprastai užmiršta žymes arba žūva. O lobis guli sau metų metus ir rūdija; paskui kas nors suranda seną, pageltusį popierėlį, kuriame nurodyta, koku būdu ieškoti. Bet ir tą popierėlį reikia aiškintis visą savaitę, nes ten būna tik kableliai ir hieroglifai.

– Hiero... kas?

– Hieroglifai... visokie paveikslukai ir šiaip daikčiukai, žinai, iš karto pažiūrėjus, atrodo, kad jie nieko ir nereiškia.

– Ir tu turi tokį popierėlį?

– Ne.

– Tai iš kurgi sužinosi žymes?

– Man ir nereikia jokių žymių. Lobiai visada užkasami po namais, kur vaidenasi, arba saloje, arba

po sausu medžiu, kurio viena šaka labiau išsikišusi negu kitos. Štai Džeksono saloje mes jau bandėme truputį ieškoti, bet galime ir vėl kada nors pabandyti, o seni namai su vaiduokliais aukštupy, už spirito varyklos, be to, ten kiek nori medžių su sausomis šakomis – kiek nori lobių.

- Po kiekvienu medžiu vis lobis?

- Ką tu kalbi! Ne!

- Tai kaipgi tu sužinosi, po kuriuo kasti?

- Kasime po visais.

- Na, Tomai, juk šitaip knaisiosimės visą vasarą.

- Na, ir kas? Įsivaizduok, kad randame varinį puodą su koku šimtu gražių, pažaliavusių dolerių arba sutrūnijusią skrynią, pilną deimantų. Kas tada?

Hekui sužibo akys.

- Čia tai suprantu! Man pakaktų visam gyvenimui. Tik tu man duok šimtą dolerių, o deimantų jokių nereikia.

- Na gerai! Bet aš esu tikras, kad ir deimantų tu neatsisakysi. Kai kurie jų verti po dvidešimt dolerių. Ir nėra nė vieno, kuris nebūtų vertas dolerio, jei ne pusanthro.

- Nejaugi?

- Kaip kažin ką, kiekvienas tau pasakys. Argi niekad nesi matęs deimanto, Hekai?

- Kiek pamenu, ne.
- O karaliai neturi kur jų dėti.
- Bet juk aš, Tomai, nepasižįstu su karaliais.
- Aš manau! Jeigu tu nuvažiuotum į Europą, pamatytum ten jų devynias galybes šokinėjant aplinkui.
- Šokinėjant?!
- Ak tu, juokdary! Ko gi jiems šokinėti?
- Bet juk tu pasakei: šokinėjant.
- Niekai! Aš tik norėjau pasakyti, kad jų ten daugybė. Bet, aišku, jie nešokinėja. Kurių galų jiems šokinėti? Pasižiūrėtum tu į juos, ten aibės tokių kaip tas senas kuprius Ričardas...
- Ričardas? O kaip jo pavardė?
- Jis neturi pavardės. Karaliai turi tik vardus.
- Eik tu?
- Sakau, kad taip.
- Na, jeigu taip, tai aš nenorėčiau būti karalius. Gal jiems ir patinka, kad juos kaip negrus visi vadiną vien tik vardu, bet man tai visai nepatinka. Bet sakyk, kurgi mes kasime pirmiausia?
- Nė pats nežinau. Gal pradėti nuo seno, nudžiūvusio medžio, tenai ant kalniuko, anapus spirito varyklos?
- Gerai!

Berniukai susirado sulūžusį kauptuką, kastuvą ir išsirengė į trijų mylių kelionę. Atėjo jie įkaite, uždusę ir prigulė artimiausios vinkšnos pavėsyje pailsėti ir parūkyti.

- Man taip patinka, - tarė Tomas.

- Man irgi.

- Klausyk, Hekai, jeigu mes čia surasime lobį, ką tu veiksi su savo dalimi?

- Ką? Aš kasdien šveisiu pyragą, gersiu limonadą ir vaikščiosiu į visus cirkus, kurie tik atvažiuos. Kertu lažybų, kad sugebėsiu smagiai pagyventi.

- Nejaugi tu nepasiliksi atsargos?

- Pasilikti? O kuriems galams?

- Kaip kuriems galams? Kad turėtum paskui iš ko gyventi.

- Nieko iš to nebus. Jeigu nepasiskubinsiu išleisti pinigų, kurią dieną į miestelį parsivilks tėvas ir čiups juos į nagą, o jis tai jau nieko nepaliks, būk tikras. O ką tu darysi su savo pinigais, Tomai?

- Aš nusipirksiu naują būgną, tikrą tikriausią kalaviją, raudoną kaklaryšį, mažiuką buldogą ir vesiu.

- Vesi?

- Na taip.

- Tomai, tu... tu iš proto išsikraustei?

- Palauk, pamatysi.

- Nieko kvailesnio negalėjai sugalvoti. Pažiūrėk į mano tėvą ir motiną. Peštynės! Nieko daugiau ir nesugalvodavo, tik peštis. Aš puikiai prisimenu, taip, taip!

- Tai nieko nereiškia. Ta, kurią aš vesiu, nesipeš.

- O aš manau, Tomai, kad jos visos vienodos. Pagalvok kaip reikiant, kol laikas, sakau tau. Geriau dabar pagalvok. Kuo vardu ta mergiščia?

- Ji visai ne mergiščia, o mergaitė.

- Na, ar ne tas pats. Vieni sako mergiščia, kiti – mergaitė, mano manymu, ir vieni, ir kiti teisūs. Bet vis dėlto kuo ji vardu?

- Pasakysiu kada nors, tik ne dabar.

- Gerai, žinokis. Tik jei tu vesi, aš paliksiu visiškai vienišas.

- Ką dar išsigalvosi?! Tu persikelsi pas mane, ir gyvensime drauge. O dabar užteks drybsoti, – pradėkime kasti.

Kasė, kasė, prakaitavo bent pusę valandos, ir nieko. Dirbo dar pusę valandos, ir vėl nieko neiškasė. Pagaliau Hekas tearė:

- Nejaugi lobiai visada būna užkasti taip giliai?

- Kartais, ne visuomet. Ir ne visi. Aš manau, mes ne toje vietoje kasame.

Juodu išsirinko kitą vietą ir vėl ėmė kasti. Dabar ėjosi nebe tiek sparčiai, bet vis dėlto šiaip taip stūmėsi. Valandėlę abu kasė tylėdami. Paskui Hekas pasirėmė ant kastuvo, nusibraukė rankove nuo kaktos stambius prakaito lašus ir tarė:

- Kur mes kasime paskui, kai susidorosime su šita duobe?

- Manau, ar nepabandžius mums po senu medžiu ant Kardifo kalno, už našlės namų?

- Manau, kad tenai būtų tinkama vieta. Tik ar našlė neatims iš mūsų lobio, Tomai? Juk tai jos žemė.

- Jinai atims lobį! Tegu tik pabando. Ne, kas jau suranda lobį, tam jis ir priklauso. O kieno žemėje, visiškai nesvarbu.

Tai nuramino Heką. Juodu vėl ėmė kasti, bet po kurio laiko Hekas tarė:

- Po velnių, mes vėl ne toje vietoje kasame. Kaip tu manai?

- Keista, Hekai, baisiai keista, aš ir pats nesu-prantu. Galbūt mums raganos kliudo. Manau, kad čia tik jos kaltos.

- Ką dar išsigalvosi?! Dieną jos neturi jokios galios!

- Tikrai! Aš apie tai ir nepagalvojau. O, dabar aš žinau, kas yra. Ir kokie mes abudu kvaili! Juk

pirmiausia reikia surasti, kur vidurnaktį nuo atsi-
kišusios šakos krinta šešėlis, ir ten kasti.

- Po šimts pypkių! Vadinasi, mes visą laiką vel-
tui dirbome. O dabar, kad tu surūgtum, teks čia
dar kartą vilktis naktį. Tokią tolybę! Ar tu galėsi
ištrūkti iš namų?

- Būk ramus, aš jau ištrūksiu. Be to, būtinai rei-
kia baigti šią naktį, kitaip, jei kas pamatys mūsų
duobes, tučtuojau supras, ką mes čia darome, ir
patys išsikas lobį.

- Ką gi! Aš vėl ateisiu prie tavo namų ir sukniauk-
siu.

- Gerai. Paslėpkime įrankius krūmuose.

Naktį, sutartu laiku, berniukai buvo vietoje. Su-
sėdę šešėlyje, juodu ėmė laukti. Vieta buvo klaiki,
ir laikas jau senų padavimų pripažintas nykiu. Šna-
rančiuose medžiuose kuždėjosi dvasios, tamsiuose
pakampiuose slapstėsi vaiduokliai, tolumoje dusliai
skalijo šuo, o pelėda atliepdavo jam šiurpulingais
ūbavimais. Berniukus slėgė ši nykuma, ir jie mažai
kalbėjosi. Pagaliau jie nusprendė, kad jau vidurnak-
tis, pažymėjo, kur krinta šešėlis, ir pradėjo kasti.
Vėl atgimė viltis. Jų susidomėjimas tolydžio didėjo,
neatsiliko ir uolumas. Duobė vis gilėjo, ir kai kaup-
tukas atsimušdavo į ką nors kietą, jiems apmirdavo

širdys, bet kiekvieną kartą tekdavo nusivilti. Ten būdavo arba akmuo, arba šaknis. Pagaliau Tomas tarė:

- Vėl ne ta vieta, Hekai. Vėl dirbome veltui.

- Kaip ne ta! Juk negalėjome apsirikti. Kasėme kaip tik ten, kur krito šešėlis.

- Aš žinau, bet čia ne tai svarbu.

- O kas gi?

- Tai, kad mes laiką tik spėliojome. Gal tada buvo per vėlu arba per anksti.

Hekas numetė kastuvą.

- Tikrai, - tarė jis. - Čia ir yra visa bėda. Na, vadinasi, teks viso to atsisakyti. Juk tikslaus laiko vis tiek niekada nesužinosime. O be to, čia taip klaiku, kai aplinkui knibžda raganos ir vaiduokliai. Man vis atrodo, kad kažkas stovi už nugaros, bet aš bijau atsisukti, nes galbūt kažkas stovi priešais ir telaukia, kad aš nusigrėžčiau. Mane visą šiurpas ima.

- Ir man klaiku, Hekai. Kai po medžiu užkasamas lobis, į tą pačią duobę dažniausiai guldomas ir numirėlis lobio sergėti.

- Dievuli mano!

- Taip, taip. Aš apie tai daug kartų esu girdėjęs.

- Žinai, Tomai, man visiškai nesinori prasideėti su numirėliais. Su jais menki juokai.

- Man irgi nesinori drumsti jiems ramybės. Įsivaizduok, jeigu tas, kuris čia guli, staiga kyšt kaukolę ir ką nors pasako!..

- Liaukis, Tomai! Ir taip jau baisu.

- Tas ir yra, kad baisu, Hekai. Ir aš nesavame kailyje...

- Klausyk, Tomai, einam iš čia. Pabandykim laimę kur kitur.

- Gerai, galim eiti. Gal taip ir bus geriau.

- Kurgi mes eisime?

Tomas pagalvojo truputį ir tarė:

- Tenai. Į tuos namus, kur vaidenasi.

- Kad juos kur galas, tuos namus, nemėgstu aš vaiduoklių, Tomai. Dar bjauriau už numirėlį. Numirėlis gal ir prakalba kada, bet užtat jis nematomas, nesisukinėja aplink tave su marškomis, nespokso tau tiesiai į veidą ir negriežia dantimis kaip tie vaiduokliai ir šmėklos. Aš tokių dalykų neatlaikysiu, Tomai, ir niekas neatlaikys.

- Taip, bet juk šmėklos slankioja tik naktimis, o dieną jos mums nekliudys kasti.

- Taip tai taip, betgi tu puikiai žinai, kad žmonės ne tik naktį, bet ir dieną vengia eiti į tokius namus.

- Daugiausia todėl, kad žmonės iš viso neina į tokias vietas, kur kas nors buvo nužudytas. Bet juk

prie tų namų niekad nieko nematyti, tik kartais naktį melsvas žiburėlis spingsi lange, o tikrų vaiduoklių ten nėra.

- Na, Tomai, jeigu tu kur nors pastebėsi žybsint melsvą žiburėlį, tai galime kirsti lažybų, kad ten ir vaiduoklių esama. Juk tai savaime suprantama. Pats pagalvok: niekas kitas, tik vaiduokliai žibina melsvą žiburėlį.

- Taip tai taip... Bet vis dėlto dieną jie nesirodo, tai ko gi mums bijoti?

- Na gerai. Jeigu taip nori, galime pabandyti vaiduoklių namuose, bet vis dėlto tai pavojinga.

Berniukai tuo metu leidosi nuo kalno. Apačioje, mėnulio apšviesto slėnio viduryje, stovėjo vieniši „vaiduoklių“ namai, tvora aplink juos seniai jau buvo išvirtusi, slenkstis apaugęs piktžolėmis, kaminas apgriuvęs, langai be stiklų, ir stogo kampas įlūžęs. Kurį laiką berniukai stebėjo apleistus namus laukdami, ar lange nesužibės mėlynas žiburėlis, ir kalbėjosi pakuždom, kaip ir tiko kalbėti naktį tokioje klaikioje vietoje. Paskui jie nuėjo toli dešinėn, aplenkė vaiduoklių namus ir grįžo namo mišku, kita Kardifo kalno atšlaite.

Dvidešimt septintas skyrius

LOBIS ATTENKA PLĒŠIKAMS

Kitą dieną apie vidurdienį berniukai sugrižo prie nudžiūvusio medžio pasiimti savo įrankių. Tomas baisiai nekantravo, kad tik greičiau patektų įaiduoklių namus. Hekas ne taip noriai ten veržėsi.

- Klausyk, Tomai, - staiga tarė jis, - ar tu žinai, kokia šiandien diena?

Tomas patylom suskaičiavo savaitės dienas ir nustebęs pažvelgė į draugą:

- Oi! Aš ir nepagalvojau, Hekai!

- Aš irgi nepagalvojau, tik staiga man dingt į galvą, kad šiandien penktadienis.

- Po velnių! Štai kaip reikia būti atsargiems, Hekai. Juk mus galėjo užgriūti baisiausia nelaimė, jei būtume pradėję tokį darbą penktadienį.

- Galėjo! Geriau sakyk, kad aiškiausiai būtume įkliuvę! Yra laimingų dienų, tik jau, aišku, ne penktadienis.

- Kiekvienas kvailys tai žino. Ne tu pirmas tai išgalvojai, Hekai.

- Argi aš sakau, kad pirmas? Bet ne vien tik penktadienis čia kaltas. Šiąnakt aš sapnavau velniškai blogą sapną... žiurkes.

- Taip, žiurkės sapne tai jau tikrai ne prieš gera. Ar jos pešėsi?

- Ne.

- Na tai dar gerai, Hekai. Jeigu žiurkės nesipeša, vadinasi, nelaimė gali įvykti, gali ir neįvykti. Reikia tik būti atidžiam ir pasisaugoti. Atidėkime savo sumanymą kitai dienai, o šiandien verčiau pažaiskime. Ar tu esi girdėjęs apie Robiną Hudą?

- Ne, o kas tasai Robinas Hudas?

- Vienas iš įžymiausių žmonių, kada nors gyvenusiu Anglijoje... na, ir geriausių. Jis buvo plėšikas.

- Po šimts pypkių, kad aš toksai būčiau! O ką gi jis plėsdavo?

- Tiktai šerifus, vyskupus, turtuolius, karalius, na, ir panašius. Vargšų jis niekad neskriaudė. Vargšus jis mylėjo ir visada su jais teisingai dalydavosi savo grobį.

- Matyt, kad buvo šaunus!

- Žinoma. Kilnesnio žmogaus niekad pasaulyje nebuvo. Dabar tokių žmonių visai nėra. Pririšk jam vieną ranką už nugaros, tai antrąja jis sudoros, ką tik nori, bet kurį Anglijos gyventoją, o iš savo ku-

kmedinio lanko per pusantrios mylios jis pataikydavo į dešimties centų pinigą.

- O kas tas kukmedinis lankas?

- Šito aš nežinau. Matyt, kažkoks ypatingas lankas... Ir jeigu jis pataikydavo ne į pinigų vidurį, o į kraštą, tai atsisėsdavo ir verkėdavo... ir keikdavosi. Mes žaisime Robiną Hudą, tai puikus žaidimas. Aš tave išmokysiu.

- Gerai, sutinku.

Juodu visą popietę žaidė Robiną Hudą, protarpiais žvilgčiodami ilgesingomis akimis į vaiduoklių namus ir šnektelėdami apie tai, kas jų laukia rytojaus dieną. Kai tik saulė nuslinko į vakarus, juodu nuėjo namo, žengdami per ilgus medžių šešėlius, ir netrukus dingo tankioje Kardifo kalno girioje.

Šeštadienį, tuoj po vidurdienio, berniukai vėl nuėjo prie nudžiūvusio medžio. Pirmiausia jie parūkė, paplepėjo pavėsyje, paskui truputį pasikapstė aną kartą kastoje duobėje, nedėdami per daug vilčių, o tik dėl to, kad, anot Tomo, neretai būna, jog žmogus netenka vilties iškasti lobį, kai iki jo lieka vos kokie šeši coliai, o paskui ateina kitas, baksteli kartą kastuvu ir visą lobį pasiima sau. Bet ir šį sykį jiems nepasisekė, todėl, užsimetę ant pečių savo įrankius,

nuėjo toliau, jausdami, kad jie ne juokavo, bet sąžiningai padarė viską, ko reikalauja lobių ieškojimas.

Kai berniukai pasiekė vaiduoklių namus, saulė kepinte kepino, ir aplink viešpatavo kraupi mirtina tyla; viskas atrodė taip baisiai nyku ir šiurpu, jog jie valandėlę nedrįso įeiti. Paskui jie prisėlino prie durų ir drebdami žvilgtelėjo į vidų. Pamatė be grindų trobą, prižėlusią žolių, netinkuotas sienas, senovinių židinių, kiaurus langus, sulūžusias kopėčias; viską buvo apraizgę seni tankūs voratinkliai. Berniukai tyliai įėjo į vidų su smarkiai plakančiomis širdimis, kalbėdamiesi pašnibždom, atidžiai klausydami menkausio brazdesio, įtempę raumenis ir pasiruošę prireikus sprukti.

Pamažu jie apsiprato, ir baimė virto smalsumu: jie pradėjo viską apžiūrinėti, didžiuodamiesi savo drąsumu ir drauge juo stebėdamiesi. Paskui abu užsigeidė pasižvalgyti ir ant aukšto. Tenai užlipus, jau, kad kokios, nebūtų galima pabėgti, bet juodu ėmė raginti vienas antrą ir, žinoma – kitaip negi galėjo būti – sumetę į kampą įrankius, palengva užlipo. Viršuje buvo taip pat nyku. Viename kampe jie rado sandėliuką, kur, atrodė, galėjo būti kokių paslapčių, bet nusivylė – sandėliukas buvo tuščias.

Tada jie jau visai įsidrąsino ir nurimo. Jau buvo be-
lipą žemyn ir besiimą darbo, bet staiga...

- Tšš! - sušnypštė Tomas.

- Kas yra? - sušnibždėjo Hekas baldamas iš bai-
mės.

- Tšš!.. Ten... girdi?

- Taip!.. Oi, oi! Bėgam iš čia!

- Nurimk! Nejudėk! Eina tiesiai prie durų...

Berniukai prigludo prie lubų, stengdamiesi ką
nors įžiūrėti pro skylės lentose, ir laukė, apmirę iš
baimės.

- Jie sustojo... Ne... eina... Štai jie. Tyliau, Hekai,
nė žodžio. Ak tu Dieve mano, ir kuris galas mane
čionai atnešė!

Įėjo du vyrai. Abu berniukai pagalvojo: „Vienas -
tai senas kurčnebylis ispanas; jis pastaruoju metu
du ar tris kartus buvo pasirodęs miestelyje, o antras
visai nematytas“.

Tas antras buvo skarmaluotas, susivėlęs, nema-
lonaus veido žmogpalaikis. Ispanas ėjo susisupęs į
apklotą; jo veidas buvo apžėlęs žilomis žandenomis,
iš po plačiakraštės skrybėlės driekėsi ilgi žili plau-
kai, jis nešiojo žalius akinius. Antrasis jam pasa-
kojo kažką pusbalsiu. Įėję abudu susėdo ant aslos,
atsigrėžė į duris, atsirėmė į sieną, ir pasakotojas

toliau kalbėjo. Pamažu jis įsidrąsino – juo toliau, juo aiškiau buvo girdėti jo žodžiai.

– Ne, – pagaliau tarė jis, – aš viską apsvarsčiau, ir man tai nepatinka. Pavojinga...

– Pavojinga! Eik tu, ištižėli, – suurzgė „nebylys“ ispanas, ir berniukai visiškai nustėro.

Nuo to balso jie krūptelėjo ir išsižiojo: tai buvo indėno Džo balsas. Valandėlę buvo tylu. Paskui Džo tarė:

– Kur kas pavojingesnis buvo paskutinis reikaliukas, o nė lapė nesulojo.

– Ne, čia kitas dalykas. Ten – toli, aukštupyje, ir jokių gyvenamųjų namų aplinkui. Niekas ir nesužinos, kad mes ten darbavomės, žinoma, kol mums seksis.

– O ar ne pavojingiau vaikščioti čionai dienos metu? Jei tik kas nors mus pastebės, tuojau įtars.

– Žinau. Bet juk nebuvo kitos tinkamos vietos, kur būtumėm galėję pasislėpti po tokio kvailo darbo. Ir aš norėčiau išsinešdinti iš tos lūšnos. Dar vakar norėjau sprukti, bet nebuvo ko ir bandyti išeiti nepastebėtam, kol tie prakeikti vaikėzai žaidė ten ant kalno, nes buvome kaip tik jiems prieš akis.

„Prakeikti vaikėzai“ vėl sudrebėjo iš baimės, išgirdę tuos žodžius, ir pagalvojo: kokia laimė, kad

jie prisiminė, jog penktadienis, ir atidėjo savo sumanymą kitai dienai! Širdies gilumoje berniukai gailėjosi, kad nepalaukė dar kokių metų.

Vyrai išsiėmė užkandžio ir ėmė valgyti. Ilgai galvojęs, indėnas Džo tarė:

- Klausyk, brolau, keliauk paupiu... atgal, iš kur atėjai. Ten lauk iš manęs žinių. O aš, nutaikęs patogią progą, dar sykį užsukiu į miestelį pasižvalgyti. „Pavojingąjį“ darbą padarysime tada, kai gerai viską ištirsiu ir matysiu, kad viskas paruošta. O paskui į Teksasą! Mausime tenai abu.

Šis pasiūlymas antrajam patiko. Netrukus abudu ėmė žiovauti, o indėnas Džo tarė:

- Pasiutusiai norisi miego. Dabar tavo eilė eiti sargybą.

Jis susirietė į kamuolį ant žolių ir netrukus ėmė knarkti. Draugas porą kartų jį kumštelėjo, ir knarkimas nutilo. O po to ir pats sargybinis ėmė snausti, jo galva sviro vis žemiau. Dabar jau knarkė abudu.

Berniukai lengviau atsikvėpė.

- Na, dabar geriausia progą! - sušnibždėjo Tomas. - Eime!

- Negaliu, - tarė Hekas. - Aš numirsiu, jeigu jie pabus.

Tomas įkalbinėjo, o Hekas spyrėsi. Pagaliau Tomas lėtai ir atsargiai atsikėlė ir norėjo eiti vienas. Bet kai jis žengė pirmą žingsnį, išgverusios lubos taip baisiai sugirgždėjo, jog jis atsisėdo vietoje vos gyvas iš baimės. Antrą kartą jau nedrįso bandyti. Berniukai gulėjo, skaičiuodami prailgusias valandas. Paskui jiems ėmė atrodyti, kad laikas sustojo. Todėl abu nepaprastai nudžiugo, pamatę, kad saulė pagaliau leidžiasi.

Vienas iš vyrų nustojo knarkęs. Tai buvo indėnas Džo. Jis atsisėdo, apsidairė, pažvelgė į savo draugą, kurio galva buvo nusvirusi ant kelių, ir karčiai nusišypsojo, paskui paspyrė jį koja ir šūktelėjo:

- Kelkis! Tai toks iš tavęs sargybinis? Na tiek to... nieko neatsitiko.

- Nejaugi aš buvau užmigęs?

- Taigi, truputėlį. Na, brolau, laikas jau mums keliauti. O ką darysime su pinigais?

- Tai jau nežinau. Gal paliksime čia kaip visuomet? Juk kol neišsiruošime į Pietus, jų mums nereikės. O taisyti šešis šimtus penkiasdešimt sidabrinų ne taip jau lengva.

- Gerai... galėsime dar kartą ateiti...

- Aš sakyčiau - naktį... kaip visada... taip būtų saugiau.

- Taip, bet štai kas, brole: man galbūt ne taip greit pasitaikys proga sutvarkyti aną reikalą... ar maža kas gali nutikti... mūsų pinigai ne taip jau gerai paslėpti... Eime, verčiau užkasime juos... ir kuo giliau.

- Gerai tu sakai, - atsakė indėno draugas ir, nuėjęs į kitą kambario galą, atsiklaupė, pakėlė vieną židinio plytą ir ištraukė iš ten maišą, kuriame kažkas maloniai sužvangėjo. Jis išėmė iš maišo dvidešimt ar trisdešimt dolerių sau ir tiek pat indėnui Džo ir padavė jam visą maišą, o tas klūpojo kampe ir kasė medžiokliniu peiliu žemę.

Berniukams kaipmat išgaravo visa baimė ir sielvartas. Jie godžiai sekė akimis kiekvieną valkatų judesį. Kokia laimė! Juk tokio turto jie ir įsivaizduoti negalėjo. Šešių šimtų dolerių pakaktų net pustuziniui berniukų pralobti. Juk lobis pats pasisiūlė į rankas be mažiausio vargo; jiems nebereikės kamuotis ir spėlioti, kur kasti. Berniukai vis kumščiojo vienas antrą, ir abu puikiai suprato, kad tie iškalbingi kumščiojimai reiškė: „Na, ar nesidžiaugi, kad atėjome čionai?“

Džo peilis atsitrenkė į kietą daiktą.

- Oho! - tarė jis.

- Kas gi ten? - paklausė draugas.

- Apipuvusi lenta... ne, atrodo, dėžė. Eikš čia, padėk ją ištraukti! Pažiūrėsim, kam ji čia užkasta. Palauk, nereikia - aš pramušiu joje skylę.

Jis įkišo į dėžę ranką ir vėl ištraukė.

- Žmogau, juk čia pinigai!

Abudu ėmė apžiūrinėti saują pinigų. Visi buvo auksiniai. Viršuje berniukai susijaudino ne mažiau už valkatas ir jautė tokį pat džiaugsmą kaip anie.

Džo draugas tarė:

- Na, nėr ko delsti, greičiau į darbą. Aš ką tik mačiau tenai kampe, anapus židinio, tarp žolių, seną surūdijusį kirtiklį.

Jis nubėgo ir atnešė berniukų paliktus įrankius. Indėnas Džo paėmė kirtiklį, kritiškai jį apžiūrėjo, palingavo galvą, kažką sumurmėjo ir ėmėsi darbo. Netrukus dėžė buvo atkasta. Ji buvo nedidelė, apkaustyta geležimi ir kadaise labai patvari, bet per ilgus metus sutrūnijusi. Kurį laiką valkatos susikaupę žiūrėjo į lobį ir tylėjo.

- Drauguži, juk čia tūkstančiai dolerių, - tarė Džo.

- Girdėjau kalbant, kad kažkurią vasarą šiose apylinkėse darbavosi Murelio gauja, - pasakė nepažįstamasis.

- Žinau, - tarė indėnas Džo. - Atrodo, kad jie ir bus čia paslėpę.

- Dabar tau nereikės ir pradėti ano reikalo.
Indėnas susiraukė.

- Tu manęs nepažįsti, – atsakė jis. – Ir apie tą sumanymą tu ne viską žinai. Čia ne vien plėšimas – tai kerštas! – Ir jo akyse sužibo pikta ugnis. – Man reikės tavo pagalbos. Kai susidorosim su tuo, tuomet į Teksasą! O dabar drožk namo pas savo Nensę ir vaikus ir lauk iš manęs žinių.

- Gerai, tebūnie kaip tu nori. O ką darysim su dėže? Ar vėl užkasim?

- Taip. (Neapsakomas džiaugsmas viršuj.) Ne, prisiekiu didžiuoju Sachemu, ne! (Gilus liūdesys viršuj.) Aš ir pamiršau. Juk ant kirtiklio buvo dar neapdžiūvusių žemių. (Berniukams net bloga pasidarė iš siaubo.) Iš kur čia atsirado šis kritiklis ir kastuvas? Iš kur ant jų neapdžiūvusios žemės? Kokie žmonės juos čia atnešė, kur jie dingo? Ar tu nieko negirdėjai ir nematei? Dar ko! Užkasti dėžę, kad kas nors ateitų ir pamatytų išraustą žemę? Ne, to tai nebus, tikrai nebus. Mes nusinešim ją į mano landynę.

- Tikrai! Aš ir nepagalvojau apie tai! Apie kurią tu kalbi? Ar apie pirmąją?

- Ne, apie antrąją numerį, po kryžiumi. Pirmoji netinka, per daug aiškioje vietoje.

- Gerai. Jau gana tamsu, kaip tik gerai pradėti.

Indėnas Džo atsistojo, priėjo prie vieno lango, paskui prie kito, atsargiai žvilgterėjo pro juos ir paklausė:

- Ir kas čia galėjo atvilkti tuos įrankius? Kaip tu manai, ar tik nepasislėpė jie ant aukšto?

Berniukams net kvapą užėmė. Indėnas Džo nusitvėrė už peilio, pastovėjo valandėlę abejodamas ir paskui pasuko prie kopėčių. Berniukai prisiminė sandėliuką, bet visiškai neturėjo jėgų bėgti. Kopėčios sugirgždėjo nuo sunkių žingsnių – padėtis buvo tokia siaubinga, jog nebuvo kada dvejoti, ir vaikai jau buvo besprunką į sandėliuką, bet staiga sutraškėjo supuvusios lentos,, ir indėnas Džo nukrito žemėn drauge su išsinarsčiusiomis kopėčiomis. Jis pakilo nuo žemės keikdamasis, o jo draugas tarė:

- Kam reikėjo lipti? Jei ten kas nors yra, tegul sau būna, kas mums rūpi? Jeigu jie nori nušokti žemyn ir nususkti sprandą, tai kas gi jiems kliudo? Po kokių penkiolikos minučių visai sutems. Tuomet tegul sau seka mus, jeigu nori – aš nieko prieš. Bet manau, jeigu tie, kur čionai atnešė kirtiklį ir kastuvą, mus pamatė, tai palaikė kipšais ir šmėklomis ar dar kuo nors. Galvą guldaui, kad jie ir dabar išsigandę dar bėga.

Džo šiek tiek paniurnėjo, o paskui sutiko su draugu, kad reikia, negaištant laiko, pasinaudoti paskutinėmis dienos šviesos minutėmis ir susiruošti į kelionę. Netrukus jie išslinko iš trobelės į tamsėjančią prieblandą ir pasuko upės link, nešdamiesi brangenybių dėžę.

Tomas ir Hekas atsistojo, nutirpę iš baimės, bet palengvėjusiomis širdimis, ir ėmė žiūrėti pro plyšius medinėse sienose. Sekti juos? Tai jau ne! Gerai dar, kad pavyko laimingai pasiekti žemę, nenusisukus sprando. Jie patraukė į miestą kitu keliu – per kalną. Abu mažai šnekėjo, nes per daug pyko ant savęs už tokį neapdairumą: kuriem galam reikėjo temptis čionai tą kirtiklį ir kastuvą?

Jeigu ne įrankiai, indėnui Džo niekad ir į galvą nebūtų atėję, kad čia kažkas slepiasi. Jis būtų užkasęs ir palikęs auksą bei sidabrą, iki įvykdytų savo „kerštą“, o paskui būtų sugrižęs ir pamatęs, kad, deja, lobis dingo. Kaip pikta, kad jie atsitempė savo įrankius! Jie nutarė nenuleisti akių nuo ispano, kai tas pasirodys miestelyje, ieškodamas progos atkeršyti, ir sekti jį iki „antrojo numerio“, kad ir kur jis būtų. Staiga Tomui atėjo į galvą baisi mintis:

- Kerštas? O jeigu jis nori atkeršyti mums?
- Ak, nekalbėk! – tarė Hekas, alpdamas iš baimės.

Jie ilgai tarėsi ir, kai priėjo miestą, vieningai nusprendė, kad Džo, galimas daiktas, turėjo galvoj visai ką nors kitą arba, blogiausiu atveju, vien Tomą, nes tiktai Tomas liudijo prieš jį teisme.

Menka buvo Tomui paguoda, kad pavojus gresia jam vienam! Draugijoje būtų kur kas lengviau, galvojo jis.

Dvidešimt aštuntas skyrius

SEKIMAS IR DREBĖJIMAS

Tos dienos įvykiai nedavė Tomui ramybės ir sapne. Keturis sykius jis buvo beimaš lobį į savo rankas, ir keturis sykius lobis išsprūdo ir dingo, vos tik jis pabUSDavo ir atsidurdavo žiaurioje, negailestingoje tikrovėje. Anksti rytą, gulėdamas lovoj ir prisimindamas didžiojo nuotykiO smulkmenas, jis pajuto, kad įspūdis blanksta ir tolsta, tarytum visa tai būtų atsitikę kitame pasaulyje arba labai seniai. Jam dingtelėjo mintis, kad galbūt ir pats didysis nuotykis buvo tik sapnas. Šią mintį patvirtino dar vienas svarbus įrodymas – per daug ten buvo aukso, kad tai galėtų būti tikrovė. Jis dar niekad nebuvo matęs penkiasdešimties dolerių vienoje vietoje, ir kaip visi jo amžiaus berniukai, kurie gyveno ne per daug pasiturimai, jis vaizdavosi, kad pasakojimai apie „šimtus“ ir „tūkstančius“ – vien tuščios kalbos, o iš tikrųjų tokių milžiniškų sumų turbūt pasaulyje nėra. Jis negalėjo patikėti, kad kas nors iš tikro turėtų tokią daugybę pinigų – šimtą dolerių grynaisiais. O panagrinęjus, kaip jis vaizdavosi paslėptus lobius,

būtų paaiškėję, kad juos sudarė saujelė variokų ir krūvelė nuostabių, nepasiekiamų dolerių.

Bet kuo daugiau jis galvojo, tuo aiškesnės ir ryškesnės jo atmintyje darėsi to nuotykių smulkmenos, ir galiausiai jis ėmė tikėti, kad čia nebuvo sapnas. Tokį netikrumą būtinai reikia išsklaidyti. Jis skubiai papusryčiavo ir išbėgo ieškoti Heko.

Hekas sėdėjo ant valties krašto, abejingai taškydamas kojomis vandenį; jis atrodė labai paniuręs. Tomas nutarė neklausinėti Heko – tegul jis pats užsimena apie vakarykštį nuotykį. O jeigu neužsimins, tai pasitvirtins, kad iš tikrųjų būta tik sapno.

– Sveikas, Hekai!

– Sveikas ir tu!

Valandėlę tylą.

– Ak, Tomai, jeigu mes būtume palikę tuos praekτους įnagius po medžiu, pinigai būtų mūsų rankose. Ar ne pikta?

– Vadinasi, tai ne sapnas, ne sapnas! O aš beveik norėčiau, kad būtų buvęs sapnas. Kaip kažin ką, norėčiau, Hekai!

– Kas tau ne sapnas?

– Aš apie vakar dienos nuotykį. Jau buvau pradėjęs manyti, kad visa tai sapnavau.

- Sapnavai! Jei kopėčios nebūtų sulūžusios, tu būtum pamatęs, kas tai per sapnas! Aš irgi visą naktį sapnavau, kad tas velnias ispanas mane vis vaikėsi – kad jis kur prasmegtų!

- Ne, nenorėk, kad jis prasmegtų. Mes turime jį surasti ir susekti, kur jis paslėpė pinigus.

- Mes niekad jo nesurasime, Tomai. Tokia proga pasitaiko tik kartą, o pražiopsojai, tai ir baigta. Žinai, mane taip ir nukrečia šiurpas, kai tik pagalvoju, kad galiu jį sutikti.

- Ir mane, Hekai. O vis dėlto aš norėčiau jį pamatyti ir susekti, kur ta antroji jų landynė.

- Antroji landynė? Taip, taip. Aš jau galvojau apie tai, bet nieko gero nesugalvojau. Kaip tu manai, kas tai galėtų būti?

- Nežinau. Per daug jau man nesuprantama. Klausyk, Hekai, gal tai namo numeris?

- Ką tu, Tomai! Aišku, kad ne! Tik jau ne mūsų miestelyje. Kokie čia gali būti numeriai!

- Tikrai, tikrai. Duok pagalvoti valandėlę. Klausyk... O gal kambario numeris... katroje nors smuklėje?

- Gerai sakai! Pas mus tik dvi smuklės, tad galėsime lengvai įsitikinti.

- Palauk manęs, Hekai, ligi sugrįšiu.

Ir Tomas bematant dingo. Jis nenorėjo viešose vietose rodytis drauge su Heku. Grįžo po pusvalandžio. Jis sužinojo, jog geresniojoje smuklėje antrąjį numerį jau seniai išsinuomojo kažkoks jaunas advokatas, kuris ir dabar ten gyvena. Prastesnėje smuklėje antrasis numeris buvo kažkoks paslaptingas. Smuklės šeimininko sūnus papasakojo Tomui, kad tas kambarys esąs nuolat užrakintas, ir kad niekas į jį neįeinąs ir neišeinąs kitu metu, nebent tik naktį. Jis nėmaž nenumanė, dėl ko taip galėtų būti. Kadangi jis iš viso buvo ne per daug smalsus, tai netrukus nusprendė, kad ten vaidenasi; tarp kitko, jis pastebėjo, kad praėjusią naktį ten degė šviesa.

- Štai ką aš sužinojau, Hekai. Manau, kad čia ir bus tas antrasis numeris, kuris mums reikalingas.

- Turbūt taip ir yra, Tomai! Ką gi mums dabar daryti?

- Palauk. Duok pagalvoti.

Tomas ilgai galvojo. Pagaliau tarė:

- Štai ką reikės padaryti. Užpakalinės to antrojo numerio durys išeina į mažą, nuošalią gatvelę tarp smuklės ir seno, apgriuvusio plytų sandėlio. Pasistenk nukniaukti kaip galima daugiau raktų, o aš nudžiausiu visus tetos raktus, ir kai tik pasitaikys tamsi naktis, mes nueisim ten ir pabandysim tas

duris atrakinti. Ir nepamiršk sekti indėną Džo, juk pameni, jis sakė, kad ateis į miestelį apsižvalgyti, ar nepasitaikys progos atkeršyti. Kai tik pamatysi, sek jį, o jeigu jis neis į antrąjį numerį, vadinasi, mes neįspėjom.

- Viešpatie, kaipgi aš jį seksiu vienas?

- Bet juk tai bus naktį. Jis tikriausiai nepamatys tavęs, o jei ir pamatys, vis tiek nieko neįtars.

- Na, jeigu tamsią naktį, gal ir paseksiu. Nežinau, nežinau... pabandyčiau.

- Jei bus labai tamsu, kertu lažybų, kad ir aš jį paseksiu, Hekai. Ką gali žinoti, gal jam kartais pasirodys, kad kerštas nepasiseks, ir tada tiesiai nudroš pinigų.

- Tikrai, Tomai, tikrai. Aš jį seksiu, kaip mane gyvą matai, seksiu!

- Na, dabar tai suprantu! Tik žiūrėk, Hekai, nepgaut, o manim tai jau gali pasitikėti.

Dvidešimt devintas skyrius

INDĖNO DŽO LANDYNĖJE

Tą patį vakarą Tomas ir Hekas išsiruošė į žygį. Iki devynių jie slankiojo netoli smuklės. Vienas iš tolo stebėjo gatvelę, kitas – smuklės duris. Niekas nėjo gatvele; niekas, panašus į ispaną, neiėjo į smuklę ir neišėjo. Naktis atrodė būsianti šviesi, ir Tomas nukiūtino namo, susitaręs su Heku, kad jeigu pasidarys tamsiau, tai tas ateis prie namų ir sukniauks, tada jis išlips pro langą, ir juodu eis bandyti raktų. Bet naktis vis buvo šviesi; apie dvyliktą valandą Hekas baigė savo sargybą ir nuėjo gulti į tuščią statinę nuo cukraus.

Antradienį berniukams vėl nepasisekė. Trečiadienį taip pat. Bet užtat ketvirtadienio naktis atrodė būsianti tamsi. Tomas laiku išspruko iš namų, pasiėmęs seną skardinį tetos žibintą ir didelį rankšluostį, kad būtų kuo pridengti šviesą. Žibintą jis paslėpė statinėje, kurioje nakvojo Hekas, ir abu pradėjo sekti. Valandą prieš vidurnaktį šeimininkas smuklę uždarė ir užgesino šviesą (vienintelę visoje apylinkėje). Joks ispanas iki tol nebuvo pasirodęs. Niekas nebuvo praėjęs gatvele. Viskas klojosi kuo puikiausiai. Ap-

linkui buvo tamsu, nors į akį durk, tik retkarčiais tylą sudrumsdavo tolimas griauštinis.

Tomas pasiėmė žibintą, uždegė jį statinėje, stipriai aprišo rankšluosčiu, ir abudu nuotykių ieškotojai tamsoje nusėlino prie smuklės. Hekas pasiliko sargyboje, o Tomas apgraibom nuėjo iki gatvelės. Po to prasidėjo nerimastingas laukimas, kuris slėgė Heką tarytum didžiulis kalnas. Jis jau norėjo, kad sumirgėtų žibinto šviesa; teisybė, jis būtų nusiganęs, bet užtat būtų žinojęs, kad Tomas dar gyvas.

Hekui atrodė, kad praėjo jau kelios valandos nuo tos akimirkos, kai Tomas dingo. Tikriausiai jis bus apalęs, o gal miręs, tikriausiai jam širdis plyšo iš siaubo ir susijaudinimo. Apimtas nerimo, Hekas nejučiom slinko vis artyn prie gatvelės, baugindamasis visokiomis baisybėmis ir nuolat laukdamas, kad štai atsitiks katastrofa, kuri išspaus jam paskutinį kvapą. Ir spausti nedaug būtų reikėję – jis vos bealsavo, o širdis taip smarkiai plakė, jog galėjo iššokti iš krūtinės. Staiga žybtelėjo šviesa, ir pro šalį nudūmė Tomas.

– Bėk! – pasakė jis. – Nešk kailį!

Kartoti nereikėjo – užteko vieno žodžio. Tomas nespėjo pakartoti, o Hekas jau dūmė trisdešimt ar keturiasdešimt mylių per valandą greičiu. Berniukai

nė karto nesustojo. Vos tik jie sulindo į pašiūrę, prasidėjo audra ir prapliupo lyti. Atgavęs žadą, Tomas ėmė pasakoti:

- Oi, Hekai, kaip buvo baisu! Aš išbandžiau du raktus taip tyliai, kaip tik galėjau, bet jie taip girgždėjo, jog aš vos neužtroškau iš baimės. Raktai niekaip nesisuko. Staiga nė pats nejausdamas, ką darau, paėmiau už rankenos, o durys girksit ir atsidarė. Jos visai ir nebuvo užrakintos. Aš įsmukau į vidų, atvyniojau rankšluostį ir... o Viešpatie Dieve!

- Ką?.. Ką gi tu pamatei, Tomai?

- Hekai, aš vos neužmyniau indėnui Džo ant rankos!

- Eik tu!

- Taip. Jis gulėjo ant grindų užklijuota akim ir, atmetęs rankas, kietai miegojo.

- Viešpatie! Ką gi tu darei? Nejau jis pabudo?

- Ne, ir nekrustelėjo. Girtas, matyt. Aš tik stvėriau rankšluostį ir išmoviau!

- Aš tai jau tikrai nebūčiau pagalvojęs apie rankšluostį, garbės žodis!

- O aš pagalvojau, nes man būtų kliuvę nuo tetos, jei būčiau jį pametęs.

- Klausyk, Tomai, o tą skrynią ar matei?

- Hekai, aš neturėjau kada dairytis aplinkui. Nieko aš nemačiau – nei skrynios, nei kryžiaus. Nieko, tik butelį ir skardinį puodelį ant grindų šalia indėno Džo. Tikrai, dar mačiau kambaryje dvi statinaites ir daugybę butelių. Dabar matai, kokie ten vaiduokliai?

- O kokie?

- Kurie geria degtinę. Gal visose blaivybės draugijos smuklėse yra tokie vaiduoklių kambariai, kaip tu manai, Hekai?

- Gal ir taip. O kas būtų galėjęs pamanyti! Bet klausyk, Tomai, dabar juk pats laikas paimti tą skrynią, jei indėnas Džo girtas.

- Ką gi! Eik, pabandyk!

Hekas krūptelėjo.

- Ne... kažko nesisinori.

- Ir man nesisinori, Hekai. Šalia jo tik vienas butelis, o to maža. Jei būtų trys, tuomet jis būtų visai girtas, ir aš eičiau.

Stojo tylą. Berniukai ilgai mąstė. Paskui Tomas prašneko:

- Žinai ką, Hekai, neverta nė bandyti, iki sužinosime, kad indėno Džo tikrai nėra tame kambaryje. O šiaip, labai baisu. Jeigu seksime kiekvieną naktį, kada nors vis tiek pamatysime jį išeinant, ir tuomet mes akimirksniu čiupsime jo skrynią.

- Gerai, aš sutinku. Galiu sekti kiaurą naktį, na, ir kiekvieną naktį, jei tu apsiimsi atlikti visa kita.
- Gerai, apsiimu. Tau tik štai ką reikės padaryti: jeigu kas, tu atbėgsi tekinas Huperio gatve ir sukniauksi, o jeigu aš kietai miegosiu, sviesk man į langą saują žvirgždo, ir tuoj pat pabusiu.
- Gerai! Pasakiau, kaip kirviu nukirtau.
- Na, Hekai, audra nurimo, aš bėgsiu namo. Po poros valandų jau prašvis. O tu grįžk ir pasaugok tuo metu, gerai?
- Aš pasakiau, kad saugosiu, vadinasi, saugosiu. Nors ištisus metus slankiosiu naktimis prie tos smuklės. Visą dieną miegosiu, o naktį eisiu sargybą.
- Visai teisingai. O kurgi tu miegosi?
- Beno Rodžerso daržinėje, ant šieno. Jis nieko, leidžia, ir jų negras, dėdė Džekas, irgi manęs nevaro. Kai reikia, aš jam atnešu vandens; kartais paprašau valgyti, ir jis duoda, kai pats turi atliekamą kąsnį. Baisiai geras negras, Tomai. Myli mane, nes aš niekad nesididžiuoju. Kartais aš net valgiau su juo už vieno stalo. Tik tu niekam to nesakyk. Ar supaisysi žmogus, ką padarai iš bado! Sotus būdamas, nė pagalvot apie tai nepagalvotum.
- Taigi, jei man tavęs neprireiks dieną, aš tavęs ir nežadinsiu. Netrukdysiu be reikalo. O naktį, bet

kuriuo metu, kai tik ką pastebėsi, tučtuojau dumk
pas mane ir kniauk.

Trisdešimtas skyrius

HEKAS IŠGELBSTI NAŠLĘ

Pirmas dalykas, kuri Tomas išgirdo penktadienio rytą, buvo džiugi naujiena – teisėjo Tečerio šeima iš vakaro sugrižo į miestelį! Ir indėnas Džo, ir lobis kuri laiką atrodė ne tokie svarbūs, nes jo mintys vis sukosi apie Bekę. Juodu susitiko ir labai smagiai leido laiką: su visu būriu draugų žaidė žvalgus ir slėpynes. Diena baigėsi dar malonesne žinia: Bekė paprašė savo mamą rytojaus dieną suruošti seniai žadėtą ir vis atidėliotą iškylą, ir mama sutiko. Mergaitė nesitvėrė džiaugsmu. Tomas buvo ne mažiau už ją laimingas. Dar ligi saulei nusileidžiant buvo išsiuntinėti kvietimai, ir miestelio jaunuomenę pagavo įkarštis ruošti pobūviui, visi iš anksto džiaugėsi būsimais malonumais. Tomas buvo taip susijaudinęs, jog nemiegojo iki vėlumos ir vis tikėjosi, kad štai sukniauks Hekas, ir jie bematant suras lobį, o rytoj juo nustebins Bekę ir visus iškylos dalyvius. Bet jis nusivylė. Tą naktį nesulaukė jokio ženklų.

Pagaliau atėjo rytas, ir apie dešimtą valandą didžiulis, linksmas, krykštaujantis vaikų būrys susirinko pas teisėją Tečerį. Viskas buvo paruošta kelio-

nei. Tada nebuvo įprasta, kad suaugusieji drumstų iškylos malonumą. Buvo manoma, kad vaikai jausis pakankamai saugūs po sparneliu kelių aštuoniolikmečių merginų ir maždaug dvidešimt trejų metų amžiaus jaunuolių.

Buvo išnuomotas senas nedidelis garlaisis, kuris keldavo žmones per upę, ir greit linksmas būrys, apsikrovęs užkandžių krepšiais, užtvindė didžiąją gatvę. Sidas sirgo ir negalėjo dalyvauti šventėje, o Merė liko namie, kad jam nebūtų liūdna. Ponia Tečer atsisveikindama su Beke tarė:

- Sugrįšite jūs tikriausiai vėlai. Geriau, vaikeli, pernaktotum pas kokią draugę, kuri gyvena netoli prieplaukos.

- Aš, mamyte, pernaktuosiu pas Sužę Harper.

- Puiku. Būk gerutė ir atsimink, kaip reikia elgtis, ir niekam neįsipyk.

Kai tik jie išėjo, Tomas tarė Bekei:

- Klausyk, žinai, ką mes padarysime? Kam mums eiti pas Džo Harperį, jei mes galime užlipti ant kalno ir pernaktoti pas našlę Duglas. Pas ją bus grietininių ledų! Ji beveik kasdien turi ledų – tiesiog kalnus. Ji baisiai apsidžiaugs, kad mes ją aplankysime.

- Tai bus linksma!

Paskui Bekė valandėlę susimąstė ir paklausė:

- Bet ką mamytė pasakys?

- O iš kur ji sužinos?

Mergaitė vėl pagalvojo ir neryžtingai tarė:

- Juk tai, aš manau, negerai... bet...

- E, niekis! Tavo mama nesužinos... ir kas čia pagaliau blogo? Ji tik nori, kad tau nieko neatsitiktų. Galvą guldau, kad jinai pati būtų tave tenai nusiuntusi, jei tik būtų apie tai pagalvojusi. Tikrai tau sakau!

Našlės Douglas vaišingumas buvo didelė pagunda, kuri drauge su Tomo įkalbinėjimais mergaitę priveikė. Vaikai sutarė niekam nesakyti nė žodžio apie savo sumanymą.

Bet čia Tomui dingtelėjo, kad Hekas kaip tik šiąnakt gali ateiti ir kniaukti. Ta mintis gerokai ataušino jo užsidegimą. Bet vis dėlto jis nenorėjo atsisakyti malonumo paviešėti pas našlę Douglas. „Ir kam atsisakyti? – svarstė jis. – Jei praeitą naktį nesulaukiau sutarto ženkle, tai kodėl turėčiau sulaukti šiąnakt?“

Su tuo lobiu dar nežinia kaip bus, o šį vakarą bus tikrai linksma, ir tas tikrumas nusvėrė; Tomas kaip ir visi vaikai nutarė pasiduoti stipresniajam norui ir tą dieną visai pamiršti apie pinigų skrynią.

Garlaisis, nuplaukęs pasroviui tris mylias nuo miestelio, sustojo prie miškingos daubos ir priar-

tėjo prie kranto. Būrys pasipylė iš garlaivio, ir tuoj per visą mišką ir uolėtą kalną viršūnėmis nuaidėjo šauksmai bei juokai. Kai jau buvo išbandytos visos priemonės nusikamuoti ir sušilti, linksmieji klajūnai, išalkę kaip vilkiukai, susirinko į stovyklą ir, ilgai negaišę, čiupo raityti atsivežtų skanėstų. Pasibaigus puotai, visi susėdo atsigaivinti ir paplepėti plačiašakių ažuolų pavėsyje. Po valandėlės kažkas sušuko:

- Kas nori pasižiūrėti olos?

Norėjo visi. Pasiėmę po kapelį žvakių, vaikai bematant ėmė repečkotis į kalną. Olos anga buvo aukštai kalno šlaite ir panėšėjo į raidę A. Storos ažuolinės durys buvo neuždarytos. Viduje buvo nedidelis kambarys, šaltas kaip ledainė. Ant tvirtų kalkakmenio sienų lyg šaltas prakaitas mirgėjo rastos lašai. Stovėti toje tamsioje landoje ir žiūrėti į žalią, saulės nušviestą slėnį buvo romantiška ir paslaptinga. Bet įspūdis veikia išblėso, ir vėl visi ėmė dūkti. Kai tik kas nors uždegdavo žvakę, tuoj visi kaip vienas puldavo ant jo; prasidėdavo grumtynės, žvakės savininkas narsiai gindavosi, bet ją vis tiek jam išmušdavo iš rankų arba tiesiog užpūsdavo. Patamsy vaikai skardžiai juokdavosi, ir žaidimas prasidėdavo iš naujo. Bet viskam ateina galas. Pamažu visas būrys ėmė virtine leistis sta-

čiu taku didžiuoju koridorium; mirgančioje šviesoje galėjai išvelgti aukštas uolų sienas, susieinančias šešiasdešimties pėdų aukštyje lyg kokie skliautai. Didysis koridorius buvo kokių aštuonių ar dešimties pėdų pločio. Kas keli žingsniai abiejose jo pusėse galėjai pamatyti aukštų šalutinių dar siauresnių landų, nes Makdugalo ola buvo ne kas kita, kaip platus labirintas vingiuotų takų, čia susieinančių, čia vėl išsiskiriančių, tik niekur neišėinančių į lauką. Žmonės kalbėjo, kad galima dieną naktį klaidžioti po tą urvą, plyšių ir bedugnių raizginį, ir vis nerasti olos galo; galima leistis vis gilyn ir visur matyti tą patį – labirintą po labirintu, be jokio galo. Nebuvo žmogaus, kuris būtų pažinojęs tą olą. Tai buvo neįmanomas dalykas. Dauguma jaunimo buvo ištyrinėjusi tik nedidelę jos dalį, o toliau žinomos vietos niekas nedrįsdavo eiti. Tomas Sojeris pažinojo olą tiek pat kiek ir kiti.

Visas būrys nužygiavo didžiuoju koridoriumi kokius tris ketvirčius mylios. Paskui, susiskirstę būreliais ir poromis, vaikai ėmė bėgioti šalutiniais niūriais koridoriais, netikėtai užlėkdami vieni ant kitų tose vietose, kur koridoriai susijungdavo. Čia galėjai pusę valandos klaidžioti, neišėidamas iš pažįstamo ploto ir nesusidurdamas su kitais.

Pamažu vaikai vienas po kito ėmė bėgti iš olos laukan, uždusę, linksmi, apvarvėję žvaktaukais, išsitepę moliu ir be galo patenkinti puikiai praleista diena. Visi nustebo pamatę, kad iš to smagumo net nepastebėjo, kaip prabėgo laikas, ir kad čia pat vakaras. Garlaivio varpas jau pusė valandos skambino, kviesdamas keleivius. Visi džiaugėsi, kad taip romantiškai baigėsi ši pilna nuotykių diena. Kai garlaivis su savo triukšmingu kroviniu nupūškavo upe, niekas, išskyrus kapitoną, nesigailėjo sugaišto laiko.

Hekas jau stovėjo sargyboje, kai garlaivio žiburiai pramirguliavo pro prielauką. Jis negirdėjo nuo denio nė mažiausio triukšmo, nes jaunuomenė buvo nusiraminsi ir tylėjo – taip visada būna nusikamavusiems žmonėms. Hekas nusistebėjo, koks čia laivas, ir kodėl jis nesustojo prielaukoje, bet paskui pamiršo jį ir susirūpino tik savo sargyba. Dangus tamsėjo, niaukėsi. Išmušė dešimtą, ratų bildesys nutilo, kur ne kur žibėję žiburėliai vienas po kito užgeso, pradingo paskutiniai praeiviai, miestelis apsnūdo ir mažąją sargybinę paliko vieną su tyla ir šmėklomis. Štai išmušė vienuoliktą, ir smuklėje užgeso šviesa; tamsu, visur tamsu. Hekas laukė, kaip jam atrodė, baisiai ilgai, bet per tą laiką nieko

neatsitiko. Jis pradėjo abejoti. Ir kam viso to reikia? Iš tikrųjų, kam? Ar ne geriau mesti viską ir nusnūsti?

Staiga jis išgirdo kažką brazdant. Klausėsi ausis ištempęs. Durys, išeinančios į gatvelę, tyliai užsidarė. Hekas šoko prie plytų sandėlio kampo. Po akimirkos pro jį šmėstelėjo du žmonės, vienas kažką nešėsi po pažastimi. Tikriausiai skrynią! Vadinasi, jie išgabena lobį kitur. Ar verta šaukti Tomą? Tai būtų visai kvaila: per tą laiką valkatos su skrynia nueitų kažin kur, ir kaip tu juos surastum. Ne, jis sėlins iš paskos ir suseks, kur jie nuėjo; tokioje tamsybėje jie tikrai nieko nepastebės! Šitaip tardamasis su savimi, Hekas išlindo iš už kampo ir nusekė paskui vyrus, žengdamas basas tyliai kaip katė ir atsilikęs tiek, kad nepamestų jų iš akių.

Jie praėjo pakrante tris kvartalus, paskui pasuko į kairę ir nudrožė tiesiai skersine gatve. Priėjo takelį, vedantį į Kardifo kalną, ir patraukė juo. Praėjo pro senio velsiečio namus, stovinčius pusiaukelėje, kalno papėdėje, ir nestabtelėję lipo vis aukštyn. „Šit kaip, – pagalvojo Hekas, – jie nori užkasti pinigus senoje akmenų skaldykloje“. Bet vyrai net nesustojo prie skaldyklos. Jie kopė vis aukštyn, į pat kalno viršūnę. Paskui pasuko siauru takeliu, vingiuojančiu tarp žagrenio krūmų, ir tuoj dingo tamsoje. Hekas

pabandė prie vyrų priartėti, nes jie vis vien jo negalėjo matyti. Kurį laiką jis lėkė ristele, tada žingsnį sulėtino, bijodamas per arti prilįsti, paskui vėl pabėgėjo ir sustojo; pasiklausė – nė garso, girdėjo tik savo širdies plakimą. Viršuje, ant kalno, suūkė pelėda – ne prieš gera! Bet žingsnių nebuvo girdėti. Viešpatie, nejaugi viskas žuvo? Jis jau norėjo sprukti, tik staiga atsikosėjo žmogus – ne toliau kaip per keturias pėdas nuo jo! Hekui vos širdis neiššoko, bet, šiek tiek nusiraminęs, jis liko stovėti vietoje ir drebėjo visas lyg drugio krečiamas, jam buvo taip silpna, jog manė tikrai pargriūsiąs. Vieta buvo pažįstama. Jis žinojo, kad stovi per penkis žingsnius nuo našlės Douglas tvoros.

„Gerai, – pagalvojo jis, – tegul užkasa čia, bent rasti bus lengva“.

Tada pasigirdo tylus, nepaprastai tylus indėno Džo balsas:

– Kad ją velniai, matyt, svečių turi – visur šviesu, nors ir vėlu.

– Aš nieko nematau, – atsakė nepažįstamasis, matytas vaiduoklių namuose. Hekui širdį tarytum ledas sukaustė – štai kam Džo sugalvojo keršyti! Pirmoji mintis buvo sprukti. Paskui jis atsiminė, kad našlė Douglas ne kartą jam buvo gera, o tie žmonės,

matyt, ketina ją nužudyti. Reikėtų įsidrašinti ir ją išpėti, bet Hekas žinojo, kad neužteks drąsos: juk tie valkatos gali sučiupti. Dar daug ką jis spėjo pagalvoti, iki indėnas Džo atsakė:

- Tau krūmai užstoja. Prieik arčiau, štai čia, dar matai?

- Taip. Atrodo, yra svečių. Geriau nepradėkime.

- Kaip nepradėti, jei aš visam laikui iš čia išvažiuoju, gal jau niekad nepasitaikys tokios progos! Sakau tau dar kartą, man jos pinigų nereikia – gali pasiimti sau. Bet jos vyras mane nuskriaudė... daug kartų nuskriaudė... jis buvo taikos teisėjas ir patupdė mane į kalėjimą už valkatavimą. Bet tai dar ne viskas, ne! Čia nėra nė šimtosios dalies! Jis liepė mane išplakti! Taip, išplakti priešais kalėjimą, tiesiog kaip negra, visam miestui žiūrint! Išplakė, supranti? Jo laimė, kad numirė. Bet aš atsiteisiu su ja.

- Nežudyk jos! Nedaryk šito!

- Žudyti? Argi aš sakiau, kad žudysiu? Jį tai nužudysčiau, jeigu būtų čia, bet ne ją. Jeigu nori atkeršyti moteriai, visai nėra reikalo jos žudyti – tai kvailystė! Užtenka subjauroti jai veidą: perplėšti šnerves, nupjauti ausis kaip kiaulei!..

- Viešpatie, juk tai...

- Niekas tavęs neklausia. Tylėtum verčiau. Aš ją pririšiu prie lovos. O jei numirs nuo kraujoplūdžio, tai ar čia mano kaltė? Verkti neverksiu, jei ir numirtų. O tu, bičiuli, padėsi man iš draugiškumo, juk tam čia tave ir atsivedžiau – vienas nesusidoročiau. Jei mėginsi išsisukinėti, nudėsiu, supranti? O jeigu man tektų užmušti tave, tai užmuščiau ir ją, tada jau niekas nesužinotų, kieno tai darbas.

- Na ką gi, jeigu jau taip, eime. Kuo greičiau, tuo geriau... Mane visą net šiurpas ima.

- Dabar? Kai ten yra svečių? Na žiūrėk, aš tave pradėsiu įtarinėti. Ne, mes palauksim, kol užges šviesa, nėra ko skubėti.

Hekas pajuto, kad dabar užeis tylą – dar klaikesnė už tas kruvinas kalbas, todėl jis sulaukė kvapą ir atsargiai žengė žingsnį atbulas: ant vienos kojos pasverdinėjęs, vos nepargriuvęs atsistojo atsargiai ir tvirtai. Taip pat apdairiai, baisiai rizikuodamas, žengė dar vieną žingsnį atgal, paskui dar ir dar, ir... staiga po kojomis tik brakšt kažkokia šakelė! Jam užėmė žadą, jis įsiklausė. Aplinkui nė garso, tyliausia tylą. Hekas buvo be galo dėkingas likimui. Jis apsisuko siaurame takelyje tarp dviejų žagrenio eilių – atsargiai, kaip apsisuka laivas, ir dar vis prisibijodamas nužingsniavo toliau. Bet, pasiekęs kelią

ties akmenų skaldykla, jis pasijuto saugus ir nukūrė kiek tik kojos nešė. Jis bėgo į pakalnę, kol pasiekė velsiečio namus. Berniukas taip ėmė daužyti duris, jog languose tuoj pasirodė senio fermerio ir dviejų jo augalotų sūnų galvos.

- Koks čia triukšmas? Kas beldžiasi? Ko reikia?

- Įleiskite mane, greičiau! Aš jums viską pasakysiu.

- Kas tu toks?

- Heklberis Finas. Leiskite greičiau!

- Heklberis Finas, pamanykite! Kaip tik toks vardas, kuriam atsiveria visos durys! Bet vis tiek įleiskit jį, berniukai, pažiūrėsim, kas atsitiko.

- Tik prašau niekam nesakyti, kad aš jums pranešiau, - tokie buvo pirmieji Heko žodžiai, kai jis įėjo vidun. - Prašau nesakyti, kitaip - aš žuvs. Bet našlė padarė man tiek gero, todėl aš jums pasakysiu... pasakysiu, jei jūs pažadėsite manęs neišduoti.

- Garbės žodis, jis turi kažką pasakyti, čia jis ne be reikalo kalba! - sušuko senis. - Na, drožk viską, ką žinai, mes nieko niekam nesakysim.

Po trijų minučių senis ir jo sūnūs, gerai apsiginklavę, buvo jau ant kalvos ir pirštų galais sėlino takeliu tarp krūmų. Hekas toliau jų nelydėjo. Jis pasislėpė už didelio akmens ir ėmė klausytis. Sto-

jo ilga, kankinanti tyla, o paskui staiga supyškėjo šūviai, kažkas suriko.

Hekas nelaukė, kas bus toliau. Jis pašoko ir nušvilpė žemyn, kiek tik kojos kerta.

Trisdešimt pirmas skyrius

TOMAS IR BEKĖ OLOJE

Sekmadienio rytą, vos tik pradėjus brėkšti, Hekas apgraibomis užlipo į kalną ir atsargiai pasibeldė į senio velsiečio duris. Namie visi dar miegojo, bet labai budriai, nes dar nebuvo atsipeikėję po nakties įvykių. Pro langą kažkas paklausė:

- Kas ten?

Išgąsdintas Hekas negarsiai atsakė:

- Prašau įleisti! Čia tik Hekas Finas!

- Šiam vardui mūsų namų durys atviros dieną ir naktį. Sveikas gyvas!

Keistai skambėjo šie žodžiai mažo valkatos ausims, dar niekad jis nebuvo girdėjęs, kad jį taip maloniai kas kalbintų. Jis net neprisiminė, kad jam kas nors būtų sakęs tokius žodžius kaip „sveikas gyvas!“

Durys tučtuoju buvo atrakintos, ir jis įėjo. Jam buvo pasiūlyta sėstis ant kėdės, o senis ir šaunūs jo sūnūs paskubomis ėmė rengtis.

- Na, mano mielas, tu, tikiuosi, sveikas, gyvas ir išalkęs; pusryčiai bus pataisyti greitai, kai tik saulė patekės - karštimo užvalgysime, būk ramus! Aš ir vaikai manėme, kad tu sugrįši ir nakvosi pas mus.

- Aš baisiai nusigandau, - paaiškino Hekas, - ir pabėgau. Kai tik jūs pradėjote poškinti iš pistoletų, pasileidau tekinas ir tris mylias dūmiau neatsikvėpdamas. O dabar atėjau sužinoti, kaip ten buvo, ir tyčiaėjau prieš dieną, kad nesusidurčiau su tais velniais, net jei jie ir negyvi būtų.

- Vargšeli, vien pažiūrėjus matyti, kad tau buvo nekokia naktis. Bet niekis! Štai lova, kai tik papusryčiausi, tuoj gulk. Žinai, berneli, jie tebegyvi, ir mums baisiai pikta dėl to. Iš tavo pasakojimų sužinoję, kur juos galima pačiupti, prisėlinome visai arti, gal per penkiolika pėdų - o tame takelyje tarp žagrenio krūmų tamsu kaip rūsyje; staiga jaučiu, kad tuoj čiaudėsiu. Baisus nepasisekimas! Aš ir šiaip, ir taip stengiausi susilaikyti, bet nieko neišėjo - nusičiaudėjau! Ašėjau pirmas, atstatęs pistoletą, ir kai nusičiaudėjau, tie niekšai tuoj spruko nuo takelio į krūmus, tik šakos subraškėjo, o aš šaukiu saviškiams: „Šaukit, vaikai!“ ir pats pleškinu tiesiai ten, kur traškėjo. Vaikai irgi šovė. Bet tie nenaudėliai jau dūmė, o mes iš paskos, per mišką. Manau, kad nepataikėme nė karto. Jie taip pat šovė į mus prieš pabėgdami, bet kulkos prazvimbė pro šalį ir mūsų neužkliudė. Kai jų žingsnių nebesigirdėjo, mes liovėmės vijęsi, nusileidome nuo kalno ir prikėlėme

policininkus. Jie surinko būrį ir apsupo paupio rajoną, o kai tik prašvis, šerifas su savo žmonėmis išieškos visą mišką. Mano sūnūs irgi eis. Gerai būtų, kad tu galėtum nupasakoti, kaip atrodo tie nenaudėliai, tai mums labai praverstų. Bet tu turbūt ir nematei tamsoje, kaip jie atrodė?

- Ne, aš pastebėjau juos mieste ir nusekiau paskui.

- Puiku! Tai sakyk, kaip jie atrodė, mano vaikeli.

- Vienas iš jų senas, kurčnebylis ispanas - jis buvo čia pasirodęs vieną ar du kartus, o kitas - driskius, bjaurus toksai!..

- To jau pakanka, mano mielas, mes pažįstame tuos žmones! Buvome susitikę miške vieną dieną. Jie slankiojo apie našlės namus, o kai mus pamatė, tuoj nukūrė. Na, vaikai, greičiau pas šerifą, o pusryčiai nepabėgs.

Velsiečio sūnūs bematant išėjo. Jiems išeinant, Hekas pašoko ir sušuko:

- Tik prašau niekam nesakyti, kad aš juos išdaviau. Labai prašau!

- Gerai, Hekai, nesakysime, jei nenori, bet už tai būtum tik pagirtas.

- Oi ne, ne! Prašau nesakyti!

Kai jaunuoliai išėjo, senis tarė:

- Jie nesakys, ir aš nesakysiu. Bet kodėl tu nenori, kad kas žinotų?

Hekas nenorėjo daugiau aiškinti ir tik atsakė, kad jis per daug žino apie vieną iš tų žmonių ir nenori, kad anas tai išgirstų, nes tada plėšikas tikrai jį užmuš.

Senis dar sykį prižadėjo neišduoti paslapties, tačiau paklausė:

- Kodėl tu, berniuk, sugalvojai juos sekti? Ar jie pasirodė tau įtartini?

Hekas tylėjo svarstydamas, koku būdu išsisukti. Tada tarė:

- Kaip čia jums paaiškinus. Gyvenimas mano nėra saldus - bent jau visi taip sako, ir aš neprieštarauju. Būna, kad kartais naktimis nemiegu, o vis mąstau, kaip pradėti kitaip gyventi. Ir pereitą naktį taip buvo. Užmigti negalėjau, tai ir klaidžiojau po gatves vidurnaktį vis galvodamas. Einu pro seną plytų sandėlį, kur šalia „Blaivybės“ smuklės, atsišlieju į sieną ir toliau galvoju. O čia prasmunka pro mane du vyrai, vienas nešasi kažką po pažastimi; aš ir pamaniau, kad tikriausiai pavogė ką nors. Vienas rūkė, o kitas užsimanė rūkyti. Jie sustojo visai prieš mane. Cigarai nušvietė veidus, ir aš pažinau, kad dičkis - tai kurčnebylis ispanas, pažinau iš žilų žan-

denų ir užrištos akies, o antrasis buvo susiraukęs, apsiskarmaliavęs, panašus į velnią.

- Nejaugi tu cigarų šviesoje galėjai matyti jo skarmalus?

Čia Hekas kiek susipainiojo. Paskui tarė:

- Nežinau, bet turbūt pamačiau...

- Na, juodu nuėjo, o tu...

- O aš iš paskos... taip, taip ir buvo. Norėjosi sužinoti, kas čia bus - labai jau įtartinais jie atrodė. Aš nusekiau paskui juos iki pat našlės tvoros, tenai sustojau tamsoje ir girdėjau, kaip driskius užsistoja našlę, o ispanas prisiekinėja, kad subjauros jai veidą, bet tai jau pasakojau jums ir jūsų abiem...

Hekas vėl padarė baisią klaidą! Jis visaip stengėsi išsisukti, kad seniui į galvą neateitų, kas tasai ispanas, bet jo liežuvis, atrodė, lyg tyčia painiojosi ir kenkė. Hekas kaip įmanydamas stengėsi atitaisyti klaidą, bet senis žiūrėjo nenuleisdamas akių, o jis vis labiau ir labiau klimpo. Pagaliau velsietis tarė:

- Tu manęs nebijok, berniuk. Prisiekiu, kad nė plaukas nenukris nuo tavo galvos... Aš tave užstosiu... taip, užstosiu. Tasai ispanas nei kurčias, nei nebylys, tu netyčia praitare, ir dabar jau nieko nepadarysi. Tu kažką žinai apie tą ispaną ir nenori

sakyti. Gali manimi pasitikėti. Pasakyk ir būk ramus – aš tavęs neišduosiu.

Hekas pažvelgė į geras senio akis, tada pasilenkė ir sukuždėjo jam į ausį:

– Tai ne ispanas, tai indėnas Džo!

Velsietis vos nuo kėdės nenugriuvo. Po kurio laiko jis tarė:

– Na, dabar viskas aišku. Kai tu kalbėjai apie nupjaustytas ausis ir perplėštas šnerves, aš maniau, kad pats sugalvojai norėdamas pagražinti, nes baltieji nekeršija šitokiu būdu. Bet indėnas! Tai jau visai kas kita.

Per pusryčius jie šnekėjosi toliau, ir senis pasakė, kad, prieš eidamas gulti, jis su sūnumis užsidegė žiburį ir apžiūrėjo tvorą ir žemę aplinkui, ar neras kur kraujo dėmių. Dėmių jie nerado, bet užtat užtiko didelį ryšulį su...

– Su kuo?

Jeigu žodžiai būtų greiti kaip žaibas, net tuomet jie nebūtų greičiau išsprūdę iš pabalusių Heko lūpų. Jis išsprogino akis ir spoksojo į senį sulaikęs kvapą, laukdamas atsakymo. Velsietis savo ruožtu spoksojo į jį tris... penkias... dešimt sekundžių, paskui atsakė:

– Ryšulį įrankių spynoms laužyti. Bet kas tau?

Hekas atsilošė kėdėje lėtai, bet giliai kvėpuodamas, neapsakomai nudžiugęs. Velsietis žiūrėjo į jį rimtai susidomėjęs ir pagaliau tarė:

- Taip, ryšulį įrankių spynoms laužyti. Tai, atrodo, tave labai nuramino. O ko tu bijojai? Ką, tu manei, mes radome?

Hekas buvo priremtas prie sienos; senis nuo jo nenuleido tiriančio žvilgsnio, ir jis būtų atidavęs nežinia ką, kad tik būtų radęs tinkamą atsakymą. Bet nieko negalėjo sugalvoti. Tiriantis senio žvilgsnis skverbėsi vis giliau. Čia pasipainiojo kažkoks beprasmis atsakymas, bet nebuvo laiko svarstyti, ir Hekas vos girdimai suvapaliojo:

- Gal sekmadieninės mokyklos vadovėlių.

Vargšas Hekas buvo per daug susikrimtęs, kad galėtų šypsotis, bet senis taip garsiai ir linksmai ėmė kvatoti, jog kratėsi visas jo kūnas, ir galų gale, prisikvatojęs iki soties, jis pareiškė, kad taip pasijuokti - tas pat, kaip pinigų gauti, nes gydytojams nereikės mokėti.

- Vargšas vaikas, - pridūrė jis, - tu toks išbalęs, sunykęs, tau, matyt, negera. Užtat ir paistai niekus. Bet tai praeis. Pailsėsi, išsimiegosi, ir bus gerai.

Hekui buvo pikta, kad jis pasirodė toks avigalvis ir savo susijaudinimu sukėlė seniui įtarimą; išgirdęs

piktadarių pašnekesį prie našlės tvoros, jis suprato, kad ryšulyje, kurią jie nešėsi iš smuklės, nebuvo jokio lobio. Tačiau tai buvo spėliojimas, tikrai jis nežinojo – štai kodėl, paminėjus radinį, jis nesusivaldė. Bet apskritai Hekas net džiaugėsi, kad taip išėjo – jis įsitikino, kad tai ne tas ryšulys, ir nurimo. Vadinasi, viskas klojasi kaip reikiant: skrynia, matyt, ir dabar tebėra antrame numeryje, abu nenaudėliai šiandien pat bus sugauti ir uždaryti į kalėjimą, o ateinančią naktį juodu su Tomu be vargo ir be baimės, niekieno nekliudomi, pasiims visą auksą.

Vos tik jie baigė pusryčiauti, kažkas pasibeldė į duris. Hekas puolė slėptis, nes neturėjo nė mažiausio noro, kad kas pagalvotų, jog jis turi ką nors bendra su nakties įvykiu. Velsietis įleido kelias ponias ir ponus, tarp jų našlę Douglas, ir pastebėjo, kad būriai miestiečių kopia į kalną pasižiūrėti tvoros. Taigi naujiena jau buvo plačiai pasklidusi.

Velsietis gavo papasakoti svečiams tos nakties istoriją. Našlė ėmė nuoširdžiai dėkoti jam už išgelbėjimą.

– Nesakykite nė žodžio, ponia. Yra kitas žmogus, kuriam jūs galbūt daugiau turite būti dėkinga negu man ir mano sūnums, bet jis man neleidžia sakyti jo vardo. Jeigu ne jis, mes iš viso nebūtume ir atėję...

Aišku, tie žodžiai sukėlė tokį susidomėjimą, jog nublanko net svarbiausias įvykis. Bet velsietis neišdavė paslapties ir tuo dar labiau sužadino svečių smalsumą, o nuo jų tuo smalsumu greit užsikrėtė visas miestas. Sužinojusi viską smulkiai apie įvykį, našlė tarė:

- Aš užmigau, skaitydama lovoje, ir per visą tą triukšmą ramiai sau miegojau. Kodėl jūs neatėjote ir manęs neprikėlėte?

- Nutarėme, kad neverta. Neatrodė, kad piktadariai galėtų grįžti, juk jie paliko visus įrankius. Tad kam jus žadinti? Kad baisiausiai išgąsdintumėm? Trys mano negrai stovėjo sargyboje prie jūsų namų iki pat ryto. Štai tik dabar jie parėjo.

Atėjo daugiau svečių, ir kelias valandas senis turėjo pasakoti ir pasakoti viską iš naujo.

Per atostogas sekmadieninėje mokykloje nebūdavo pamokų, bet žmonės anksti susirinko į bažnyčią. Visur buvo kalbama tiktai apie tą baisų įvykį. Visi jau žinojo, kad iki šiol dar neužtikti piktadarių pėdsakai. Po pamokslo teisėjo Tečerio žmona pasivijo ponią Harper, einančią drauge su visais durų link, ir tarė:

- Tai mano Bekė žada taip ir miegoti visą dieną? Aš žinojau, kad ji baisiausiai privargs.

- Jūsų Bekė?

- Taip, - pažiūrėjo ji nustebusi. - Argi ji nenakvojo pas jus šiąnakt?

- Ne.

- Ponia Tečer išbalo ir susmuko ant suolo. Kaip tik tuo metu pro šalį ėjo teta Polė, gyvai šnekučiuodama su savo bičiule.

- Labas rytas, ponია Tečer, - tarė ji. - Labas rytas, ponია Harper. Mano berniūkštis vėl kažkur dingo. Tikriausiai šią naktį nakvojo pas jus... o gal pas jus. Dabar bijo eiti į bažnyčią - žino, kad klius.

Ponia Tečer lėtai papurtė galvą ir dar labiau išbalo.

- Jis pas mus nenakvojo, - tarė ponია Harper jau nerimaudama.

Tetos Polės veidas aptemo.

- Džo Harperi, ar tu matei šįryt mano Tomą?

- Ne, ponია.

- Kada jį matei paskutinį kartą?

Džo bandė prisiminti, bet nieko tikro negalėjo pasakyti. Žmonės, einantys iš bažnyčios, ėmė būriuotis aplinkui. Visi ėmė kuždėtis, veiduose buvo matyti nerimas. Vaikai ir jaunesnieji mokytojai buvo rūpestingai išklausinėti. Pasirodė, niekas nepastebėjo, ar Tomas su Beke buvo garlaivyje, grįžtant namo; buvo tamsu, ir niekam į galvą neatėjo paklausti, ar

visi susirinkę. Galiausiai vienas jaunuolis leptelėjo nepagalvojęs, kad jie bus pasilikę oloje.

Ponia Tečer apalpo. Teta Polė ėmė raudoti ir grąžyti rankas.

Jaudinanti žinia ėjo iš lūpų į lūpas, iš būrelio į būrelį, iš gatvės į gatvę. Po valandėlės jau skambėjo visi varpai, ir visas miestas buvo ant kojų. Kardifo kalno nuotykis bematant paliko nereikšmingas, pik-tadariai buvo užmiršti, žmonės balnojo arklius, sėdo į valteles ir garlaivį, ir, nepraėjus pusvalandžiui, du šimtai žmonių vyko sausuma ir upe olos link.

Visą ilgą popietę miestelis atrodė tuščias ir negyvas. Moterys lankė tetą Polę ir ponią Tečer ir mėgino jas guosti. Jos verkė drauge, ir tai buvo geresnė paguoda negu kalbos.

Visą naktį miestelis su nerimu laukė naujienų, bet kai pagaliau ėmė brėkšti, iš olos buvo gauti tik keli žodžiai: „Atsiųskit dar žvakių ir maisto“. Ponia Tečer vos iš proto neišėjo, teta Polė taip pat. Teisėjas Tečeris nuolatos iš olos siuntė pranešimus, kad moterys nenustotų vilties, bet jų tai nedžiugino.

Kitą dieną, vos pradėjus švisti, senis velsietis grįžo namo, apsilašinęs žvaktaukiais, išsitepęs moliu ir visai nusibaigęs. Jis rado Heką tebegulintį toje pačioje lovoje, kuri buvo paklota iš vakaro – berniu-

kas kliedėjo ir karščiavo. Visi gydytojai buvo oloje, tad ligonį slaugė našlė Douglas. Ji sakė padarysianti viską, ką galima, nes kad ir koks jis būtų – geras, blogas ar vidutinis – vis dėlto jis Dievo sukurtas, tad negalima gi jo palikti be priežiūros. Velsietis pareiškė, kad Hekas turi ir gerų savybių, o našlė pasakė:

– Ir tuo neabejokite. Tai Viešpaties ženklas. Jis nieko neužmiršta. Niekuomet. Visa, kas jo rankų sukurta, yra jo pažymėta.

Dar prieš vidurdienį į miestelį ėmė grįžti būreliai išvargusių žmonių, bet patvaresni piliečiai vis dar ieškojo. Miestelis sužinojo, kad oloje buvo išieškoti visi tolimiausi užkampiai, kur niekas anksčiau nebuvo lankęsis; kad bus ieškoma ir toliau, nepraleidžiant nė vieno užkampio, nė vienos landynės; kad koridorių labirinte šen bei ten tolumoje mirkčioja žiburėliai, ir tamsiausiose perėjose aidi šūkavimai ir pistoletų šūviai.

Vienoje vietoje, toli nuo tos olos dalies, kurią paprastai lanko turistai, buvo užtikti žvakės suodžiais ant sienos parašyti du žodžiai: „Bekė“ ir „Tomas“; čia pat buvo rastas žvaktaukiais apvarvėjęs kaspi-no galiukas. Ponia Tečer atpažino kaspiną ir ėmė raudoti. Ji sakė, kad tai paskutinis vaiko atminimas.

Joks atminimas jai negali būti brangesnis, nes kaspinas – vienintelis dukters paliktas daiktas, prieš užklumpant baisiai mirčiai. Kiti sakė, kad ieškodami buvo pastebėję tolumoje žiburėlį ir tuoj į tą pusę puolę bent keliolika žmonių, džiaugdamiesi ir šūkaudami, skardendami požemių perėjose, tik jiems vis tekdavę nusivilti, nes ten būdavę ne vaikų, o pačių ieškotojų žiburiai.

Taip prabėgo trys baisios dienos ir trys baisios naktys. Liūdnam slinko valandos. Visą miestelį apėmė neviltis, sustingimas. Visiems darbas krito iš rankų. Atsitiktinai iškilus aikštėn, kad „Blaivybės“ smuklės savininkas laikė svaigalus, net ir tokia baisi žinia beveik nieko nesujaudino. Šiek tiek atkutęs Hekas nusilpusiu balsu pradėjo kalbą apie smuklę ir pagaliau neramiai, tarsi bijodamas išgirsti blogą naujieną, paklausė, ar kas nesurado ko nors „Blaivybės“ smuklėje, kol jis sirgo?

– Taip, – atsakė našlė.

Hekas pašoko lovoje, žiūrėdamas klaikiomis akimis.

– Ką? Ką surado?

– Svaigalų. Ir smuklė dabar uždaryta. Gulk, vaikeliai. Ak, kaip tu mane išgąsdinai!

- Tik viena man pasakykit, tik viena, maldauju!
Kas surado, ar ne Tomas Sojeris?

Našlė apsipylė ašarom.

- Cit, cit, vaikeli, aš jau sakiau, kad tau negalima kalbėti. Tu labai, labai sergi.

„Vadinasi, be degtinės, nieko daugiau nebuvo rasta, nes jei būtų rasti pinigai, visas miestelis būtų aukštyn kojom apsivertęs. Vadinasi, lobis žuvo amžinai. Bet kodėl gi ji verkia? Keista! Ko jai verkti?“

Tos mintys neaiškiai sukosi Heko smegenyse ir taip jį nuvargino, jog jis užsnūdo.

- Na šit ir užmigo vargšelis, - tarė sau našlė. - „Tomas Sojeris surado!“ Kad kas patį Tomą Sojerį surastų! Mažai liko tokių, kurie nenustoja vilties ir jėgų toliau ieškoti.

Trisdešimt antras skyrius

BEVILTIŠKAS KLAIDŽIOJIMAS

Dabar grįžkime prie Tomo ir Bekės. Ką gi jie veikė iškyloje? Iš pradžių juodu klaidžiojo niūriais koridoriais, apžiūrinėjo drauge su visais vaikais jau žinomus olos stebuklus su įmantriais vardais: „Svetainė“, „Katedra“, „Aladino rūmai“ ir panašiai. Paskui visi ėmė linksmi žaisti slėpynių: Tomas ir Bekė taip pat žaidė su dideliu įkarščiu, kol truputėlį pavargo; paskui juodu nuėjo vingiuota galerija, aukštai iškėlę žvakes ir skaitydami vardus, datas ir posakius, kuriais lyg voratinkliais buvo išmargintos sienos. Eidami vis toliau ir šnekučiuodamiesi, juodu nė nepastebėjo, kaip atsidūrė tokioje olos dalyje, kur sienos jau nebuvo išmargintos užrašais. Jie suodžiais parašė savo vardus po išsikišusiu akmeniu ir nuėjo toliau. Pagaliau atklydo į tokią vietą, kur nedidelis upokšnis, sruvendamas nuo uolos iškyšulio ir nešdamas kalkių nuosėdas, per daugelį šimtmečių iš žvilgančio patvaraus akmens sukūrė gauburiuotą ribuliuojančią Niagarą. Tomas prasispaudė už krioklio ir jį apšvietė, norėdamas padaryti Bekei malonumą. Ten jis pastebėjo, kad krioklys užstoja

stačius laiptus, įsiremusius į siaurą sienų tarpą. Tą pačią akimirką jis užsidegė noru tapti atradėju. Bekė pritarė jo pasiūlymui, ir jie, pažymėję suodžiais sieną, kad nepaklystų, patraukė ieškoti naujų nežinomųjų. Jie ėjo čia į vieną, čia į kitą pusę, žengdami vis gilyn į požemio slėpynes; dar sykį pažymėjo sieną ir pasuko į šalį, ieškodami naujybių, kad turėtų kuo pasigirti draugams, likusiems viršuje. Vienoje vietoje juodu rado erdvią olą su daugybe žėrinčių stalaktitų, ilgumo ir storumo sulig žmogaus koja; jie apėjo visą tą olą, stebėdamiesi ir gėrėdamiesi jos gražumu, ir išėjo iš ten vienu iš daugelio besišakojančių į visas puses koridorių. Netrukus jie atsidūrė prie nuostabaus šaltinio, kurio pakraščiai buvo nusagstyti žvilgančiais kristalais lyg apšalusio lango raštais. Šaltinis buvo pačiame viduryje olos, kurios skliautą rėmė daugybė fantastiškų kolonų, susidariusių per ilgus amžius nuo nepaliamamo kalkingo vandens lašnojimo, susidūrus dideliems stalaktitams su stalagmitais. Šios olos skliautuose tūnojo daugybė šikšnosparnių – pulkų pulkai; šviesa juos išbaidė, ir jie papliupo šimtais žemyn cypdami ir kaip padūkė puldami prie žvakių. Tomas pačiupo Bekę už rankos ir įbėgo su ja į pirmą pasitaikiusį koridorių, ir kaip tik laiku, nes vienas šikšnosparnis, Bekei bėgant,

užgesino sparnu jos žvakę. Šikšnosparniai dar ilgai vijosi vaikus, bet bėgliai nuolat suko į naujus koridorius ir pagaliau šiaip taip paspruko nuo tų pavojingų padarų. Netrukus Tomas aptiko požeminį ežerą su neaiškiomis krantų linijomis, pranykstančiomis šešėliuose. Jis jau norėjo eiti tyrinėti tų krantų, bet nutarė, kad pirmiau reikėtų prisėsti valandėlę ir pailsėti. Čia pirmą sykį nebylė požemio tylą nykiai dvelktelėjo į vaikų sielas.

- Aš nekreipiau dėmesio, bet, rodos, jau seniai negirdėti kitų, - tarė Bekė.

- Tu pagalvok, Beke, juk mes esame giliai po jais; aš net nežinau, kur nuklydome: į šiaurę, į pietus, į rytus ar kur kitur. Čia mes negalime jų girdėti.

Bekė sunerimo.

- Ar seniai jau mes čia, žemai, Tomai? Ar ne geriau būtų grįžti?

- Taip, gal ir grįžkim. Gal taip ir bus geriau.

- O ar tu rasi kelią, Tomai? Tokia painiava, tie takai tokie iškreivoti, kad man visiškai galva apsisuko.

- Kelią, manau, rasčiau, tiktai tie šikšnosparniai. Jeigu jie užgesins mums abi žvakes, tai bus pasiutimas. Paieškokime geriau kito kurio kelio, kad nereikėtų pro juos eiti.

- Tiktai kad nepaklystume. Oi kaip baisu būtų! - Ir mergaitė krūptelėjo, pagalvojusi, kad gali atsitikti tokia baisybė.

Juodu įsuko į vieną koridorių ir ilgaiėjo tylėdami ir dairydami į kiekvieną angą, ar nepamatys kokių pažįstamų ženklų, bet matytų vietų vis nebuvo ir nebuvo. Kai Tomas žiūrinedavo naują angą, Bekė stebėdavo jo veidą, laukdama kokių nors padrąsiančių ženklų, o jis vis linksmi, kaip niekur nieko, sakydavo:

- Viskas gerai. Čia dar ne ta vieta, bet niekis, rasime ir ją.

Tačiau sulig kiekvienu nepasisekimu jo viltis vis labiau blėso, veikiai jis ėmė puldinėti ir į vieną, ir į kitą pusę, kur pasitaikė, norėdamas žūtbut rasti kelią. Jis vis dar sakė, kad „viskas gerai“, bet jo širdį slėgė baidus nerimas, ir jo žodžiai taip skambėjo, lyg jis būtų sakęs „viskas baigta“. Bekė, baimės pagauta, glaudėsi prie jo, stengdamasi iš paskutiniųjų sulaikyti ašaras, bet jos riedėjo ir riedėjo. Pagaliau ji tarė:

- Tomai, kas kad ten šikšnosparniai, grįžkime anuo keliu! Taip mes dar toliau nuklysimė.

Tomas sustojo.

- Klausyk! - tarė jis.

Tylu tylu. Taip tylu, jog net jų alsavimas aiškiai girdėti. Tomas šūktelėjo. Balsas nuskambėjo, aidėdamas tuščiais koridoriais, ir nutilo kažkur toli, vos girdimai sukikenęs, lyg kas būtų pašaipiai nusijuokęs.

- Oi, Tomai, liaukis, labai jau baisu, - pasakė Bekė.

- Baisu tai baisu, Beke, bet vis geriau šaukti: gal mus išgirs.

Jis ir vėl šūktelėjo.

Tasai „gal“ buvo dar siaubingesnis negu velniškas kikenimas, nes pripažino, kad viltis jau žuvusi. Vaikai tyliai stovėjo ir klausėsi, bet niekas neatsiliepė. Tomas iš karto pasuko atgal ir žengė sparčiau. Bet po kurio laiko neryžtingas jo elgesys išdavė Bekei kitą baisią tiesą - jis jau negalėjo rasti kelio atgal.

- Ak, Tomai, kodėl tu nepažymėjai kelio!

- Beke, aš buvau toks kvailas! Toks kvailas! Aš ir manyti nepamaniau, kad mums reikės grįžti. Ne, aš nebegaliu rasti kelio. Man viskas susimaišė.

- Tomai, Tomai, mes žuvę! Mes žuvę! Mes niekad, niekad nebeišeisime iš šios baisios vietos. Ir kam mes atsiskyrėme nuo kitų!

Ji sukniubo ant žemės ir taip baisia ėmė raudoti, jog Tomas visiškai nusiminė; jis manė, kad ji tuoj numirs arba išeis iš proto. Jis atsisėdo šalia ir

apkabino ją. Bekė įsikniaubė jam į krūtinę, spaudėsi prie jo, išliedama savo siaubą, savo beprasmią sielvartą, o tolimas aidas vertė jos žodžius pašaiptu juoku. Tomas ją maldavo, kad neprarastų vilties, bet ji sakėsi nebegalinti nieko padaryti. Tuomet jis ėmė kaltinti save ir sau prikaišioti, kam įstūmė ją į tokią nelaimę; tai geriau paveikė Bekę. Ji sakė, kad pamėgins atgauti viltį, stos ir eis paskui Tomą, kad ir kur jis vestų, tik tegul jis taip nekalba; ji ir pati esanti kalta nė kiek ne mažiau už jį.

Ir jie vėl ėjo – be jokio tikslo, kur kojos neša – vien tam, kad eitų, o ne sėdėtų vietoje – tai buvo viskas, ką jie galėjo daryti. Kurį laiką viltis vėl buvo atgimusi jų širdyse – ne todėl, kad būtų atsiradęs koks nors pagrindas, bet tiesiog tokia jau vilties prigimtis – ji nuolat atgimsta, jei tik žmogus dar nepasenęs ir neapsipratęs su nesėkmėmis.

Po kurio laiko Tomas paėmė iš Bekės žvakę ir užpūtė. Toks taupumas daug reiškė. Bekė ir be žodžių viską suprato, jos viltis vėl žuvo. Ji žinojo, kad Tomas turi kišenėje visą žvakę ir tris ar keturis žvakigalius – ir vis dėlto taupo.

Netrukus vaikus apėmė nuovargis, bet jie stengėsi nepasiduoti, nes baisu buvo ir pagalvoti, kaip galima sėdėti, kai laikas toks brangus. Eidami į tą

ar į kitą pusę, jie vis dėlto galėjo ką nors priėti, bet atsisėsti – reikė šauktis giltybę ir dar prašyti, kad paskubėtų.

Pagaliau silpnos Bekės kojos atsisakė toliau eiti. Ji atsisėdo pailsėti. Tomas taip pat atsisėdo, ir jie pradėjo kalbėtis apie namus ir apie draugus, apie lovas, kur patogiu miegoti, ir svarbiausia, apie šviešą. Bekė ėmė verksti, o Tomas suko galvą, kaip ją paguosti, bet visi jo padaršiniai jau negalėjo paveikti, nes per dažnai buvo kartojami ir skambėjo kaip patyčios. Bekė buvo taip nuvargusi, jog tuojau ėmė snausti ir užmigo. Tomas apsidžiaugė. Jis sėdėjo, žiūrėdamas į sukritusį jos veidelį, ir matė, kaip, malonių sapnų veikiamas, jis palengva atsigauja ir darosi toks kaip visada; ne ką trukusi, atsirado ir šypsena. Nuo jos ramaus veido ir Tomui pasidarė kiek ramiau, jo mintys nuklydo į praeitį, į svajingus atsiminimus. Kol jis sėdėjo susimąstęs, Bekė pabudo ir linksmi nusijuokė, bet juokas tuoj apmirė jos lūpose, ir ji suvaitojo.

– Ak, kaip aš galėjau užmigti! Geriau niekad, niekad nebūčiau pabudusi! Ne, ne, Tomai, nežiūrėk šitaip į mane. Aš daugiau taip nekalbėsiu.

– Aš džiaugiuosi, Beke, kad tu numigai; dabar pailsėjai, ir mes surasime išėjimą.

- Galime pamėginti, Tomai, bet žinai, aš sapnavau tokią gražią šalį. Man atrodo, mes greit į ją pateksime.

- Gal pateksime, o gal ir ne. Na, Beke, būk linksmesnė, ir pamėginkime vėl ieškoti kelio.

Vaikai atsistojo ir nuėjo, susikibę rankomis, bet neturėdami jokios vilties. Jie bandė suskaičiuoti, kiek laiko išbuvo tame požemyje - jiems atrodė, kad jau praėjo ištisos dienos ir savaitės, bet buvo visiškai aišku, jog tai netiesa, nes jų žvakės dar nebuvo sudegusios.

Gerokai vėliau Tomas sugalvojo, kad reikia eiti tyliai ir atidžiai klausytis, ar nelaša kur vanduo - reikia surasti šaltinį. Netrukus jie iš tikrųjų rado šaltinį, ir Tomas pareiškė, kad jau laikas vėl atsikvėpti. Nors juodu buvo baisiai pavargę, Bekė sakė, kad ji dar galėtų eiti. Ji nustebo, kad Tomas atsisakė - ji negalėjo suprasti kodėl. Jie susėdo. Tomas paėmė gabalėlį molio ir prilipdė žvakę prie sienos priešais save. Vėl visokios mintys lindo į galvą, ir kurią laiką juodu nepratarė nė žodžio. Paskui Bekė prašneko:

- Tomai, aš baisiai noriu valgyti.

Tomas kažką išsitraukė iš kišenės.

- Prisimeni? - paklausė jis.

Bekė beveik šyptelėjo.

- Tai mūsų vestuvių pyragas, Tomai.
- Aš norėčiau, kad jis būtų statinės didumo, nes tai viskas, ką mes turime.
- Aš pasiėmiau šio pyrago išskyloje, kad pasidėtu-
mėm jį po pagalve ir susapnuotume vienas kitą; taip
visada daro suaugusieji su savo vestuviniu pyragu,
bet čia bus mūsų...

Bekė nebaigė sakyti.

Tomas padalijo pyragą pusiau. Bekė sukirto savo dalį pasigardžiuodama, o jis beveik nepalietė savo pusės. Baigti puotą buvo kuo – šalto vandens nestigo. Po kurio laiko Bekė ėmė kalbinti eiti toliau. Tomas kiek patylėjo, paskui tarė:

- Beke, ar tu galėtum ramiai išklaudyti, ką aš tau pasakysiu?

Mergaitė išbalo, bet atsakė, kad turbūt galėsianti.

- Štai kas, Beke, mes turime likti, nes čia yra bent vandens atsigerti... Šitas mūsų žvakigalis jau paskutinis!

Bekė nesusivaldė ir ėmė raudoti. Tomas ją guodė kiek galėdamas, bet veltui. Pagaliau mergaitė tarė:

- Tomai!

- Ką, Beke?

- Jie pasiges mūsų ir ims ieškoti!

- Na, žinoma! Būtinai ieškos.

- Gal jie jau dabar ieško mūsų, Tomai?
- Gal ir dabar. Tikriausiai taip ir bus.
- Kada gi jie pasiges mūsų, Tomai?
- Aš manau, kai grįš į garlaivį.
- Juk tuomet jau bus tamsu, Tomai. Argi jie pastebės, kad mes neatėjome?
- Nežinau, bet tavo mama tuojau pasiges, kai kiti grįš namo.

Pamatęs persigandusį Bekės veidą, Tomas suprato, kad kažką ne taip pasakė. Juk buvo kalbėta, kad Bekė negrįš tą naktį! Vaikai nutilo ir susimąstė. Staiga mergaitė vėl pravirko iš sielvarto, ir Tomas suprato, kad jai, kaip ir jam, į galvą atėjo ta pati mintis: sekmadienio rytas gali įpusėti, iki ponios Tečersušinos, kad jos duktė nenakvojo pas poniją Harper.

Vaikai žiūrėjo įsmeigę akis į paskutinį žvakigalį, sekdami, kaip jis palengva tirpsta. Pagaliau liko vos pusė colio, silpna liepsnelė papleveno, papleveno, palypėjo plonu dūmų siūleliu, palaukė akimirką viršuje, o paskui – įsivyravo klaiki, neižvelgiama tamsa.

Kiek laiko praėjo, iki Bekė pamažu suprato, kad ji verkia Tomo glėbyje, nė vienas iš jų negalėjo pasakyti. Jie tik žinojo, kad po daugybės valandų abu pabudo iš juos sukausčiusio snaudulio ir vėl pajuto, kokia nelaimė užgriuvus. Tomas pasakė, kad dabar

jau sekmadienis, o gal net pirmadienis. Jis bandė šnekinti Bekę, bet ją per daug slėgė sielvartas, visos jos viltys buvo žuvusios. Tomas kalbėjo, kad jų jau seniai bus pasigedę ir kad dabar tikriausiai jų visi ieško. Jis nutarė šaukti, nes galbūt kas nors išgirs ir ateis. Jis šūktelėjo, bet tamsoje tolimas aidas nuskambėjo taip šiurpiai, jog daugiau jis nė nemėgino.

Valandos slinko, ir alkis vėl ėmė kamuoti belaisvius. Dar buvo gabalėlis pyrago – Tomo dalis, tai pasidalijo ir suvalgė. Bet nuo to, rodos, dar labiau užsinorėjo valgyti. Toks trupučiukas tiktai sužadino apetitą.

– Tššš!.. Girdėjai?

Abu sulaikė kvapą ir įsiklausė. kažkas vos girdimai šaukė – toli toli. Tomas tučtuojau atsiliepė ir, vesdamasis Bekę už rankos, nuėjo apgraubomis koridoriumi į tą pusę. Paskui jis dar pasiklausė; vėl išgirdo šauksmą, ir tarytum kiek arčiau.

– Tai jie! – pasakė Tomas. – Ateina! Eime, Beke, dabar jau viskas gerai!

Kalinių džiaugsmui nebuvo ribų. Tačiau jie ėjo pamažu, saugodamiesi, kad neiškristų į duobę, kurių čia buvo daugybė. Greit jie priėjo tokią duobę ir gavo sustoti. Ji galėjo būti trijų, o gal ir šimto pėdų gilumo – vis tiek niekaip nebuvo įmanoma pereiti.

Tomas atsigulė kniūbsčias ir siekė žemyn, kiek tik galėjo. Dugno nepasiekė. Reikės stovėti ir laukti, kol ieškotojai ateis. Jie klausėsi; šauksmai skambėjo vis dusliau ir toliau. Dar po kelių akimirų visai nutilo. Kokia skaudi nelaimė! Tomas šaukė, kol užkimo, bet veltui. Jis drąsino Bekę; bet praslinko visas amžius nerimastingo laukimo, o šauksmų nebuvo girdėti.

Vaikai atknapsėjo atgal prie savo šaltinėlio. Sunkiaai slinko valandos. Juodu vėl užmigo ir pabudo išbadėję, susikrimtę. Tomas manė, kad dabar jau tikriausiai antradienis.

Jam atėjo į galvą nauja mintis. Netoliese į šonus šakojosi keli koridoriai. Ar ne geriau būtų juos patyrinėti, negu šiaip graužtis ir nieko neveikti? Jis išsiėmė iš kišenės aitvaro virvutę, pririšo ją prie atsikišusio akmens, ir abu pajudėjo į priekį; Tomasėjo pirmas ir vyniojo kamuolį. Bet maždaug už dvidešimt žingsnių koridorius pasibaigė aikštele, už kurios buvo status skardis. Tomas atsiklaupė ir ėmė čiupinėti sieną, einančią žemyn, o tada, kiek siekė ranka, pagraibė už kampo; paskui pasislinko kiek į dešinę, ir tą akimirką už kokių dvidešimties jardų iš už uolos pasirodė kažkieno ranka su žvake. Tomas nudžiugęs sušuko, bet paskui ranką greit pasirodė ir tas, kieno ji buvo – indėnas Džo! Tomas pastiro iš

baimės ir negalėjo pasijudinti iš vietos. Jis baisiai apsidžiaugė, kad „ispanas“ tą pat akimirką šoko bėgti ir netrukus dingo iš akių. Tomas nustebė, kad Džo nepažino jo balso ir nepuolė užmušti už liudijimą teisme; matyt, aidas balsą pakeitė. „Aišku, taip ir buvo“, – samprotavo jis. Iš baimės kiekvienas kūno raumuo tartum apmirė. Jis tarė sau, kad jeigu užtektų jėgų grįžti prie šaltinio, tai ten liktų ir niekur neitų, kad vėl nesusidurtų su indėnu Džo. Berniukas nuslėpė nuo Bekės, ką matė. Jis pasakė, kad sušuko šiaip sau, dėl visa ko.

Bet alkis ir sielvartas ilgainiui nugali ir didžiausią baimę. Jie vėl sėdėjo susikrimtę prie šaltinio, vėl ilgai miegojo, ir miegas atnešė permainų. Vaikai pabudo nežmoniškai alkani. Tomas buvo tikras, kad dabar jau trečiadienis ar ketvirtadienis, gal jau net penktadienis ar šeštadienis, ir kad žmonės jau liovėsi jų ieškoję. Jis pasiūlė tirti kitą koridorių. Jam jau buvo niekis visos baisybės, net indėnas Džo nebaugino. Bet Bekė buvo labai nusilpusi. Mergaitę apėmė niūri apatija, ir jos buvo neįmanoma išjudinti. Ji sakė, kad pasiliks ten, kur sėdi, ir lauks mirties, kuri jau netoli. Tegul Tomas ima virvutę ir eina, jeigu nori, bet ji maldavo jį dažniau sugrįžti pakalbėti su ja; ir berniukas turėjo pažadėti, kad, atėjus baisiajai

valandai, sėdės šalia jos ir laikys už rankos, kol viskas baigsis.

Tomas ją pabučiavo, jausdamasis taip, lyg kas būtų smauges jam gerklę, ir dėjosi nepraradęs vilties susitikti su tais, kurie jų ieško, arba rasti išėjimą iš požemio, o paskui paėmė aitvaro virvutę ir, kamuo- jamas alkio, jausdamas greitą pražūtį, apgraibomis nurėpliojo koridoriumi žemyn.

Trisdešimt trečias skyrius

KOKIA LAIMĖ! VAIKAI ATsirADO!

Atėjo antradienis. Diena jau slenka vakarop. Sent Piterbergo miestelis dar vis gedi. Dingę vaikai nesusrasti. Ir bažnyčia meldėsi už juos, ir šiaip daug žmonių meldėsi, visą širdį į maldą dėjo, o iš olos vis nebuvo jokių geresnių žinių. Dauguma ieškotojų numojo ranka ir grįžo prie kasdienio darbo, sakydami, kad vaikai, matyt, neatsiras. Ponia Tečer labai sirgo ir beveik visą laiką kliedėjo. Kas ją matė, sakė, kad širdis plyšta klausant, kaip ji šaukia savo mergaitę, kaip, pakėlusi galvą, pasiklauso valandėlę, paskui suvaitoja ir krinta atgal ant pagalvės. Teta Polė visiškai sugniužo ir nusiminė, o žili jos plaukai paliko beveik visai balti. Miestelis antradienį nuėjo miego nusiminęs ir liūdnas.

Staiga vidurnaktį kaip padūkę ėmė skambinti miestelio varpai, ir vienu akimirksniu gatvės prigužėjo paklaikusių, vienmarškinių žmonių, šaukiančių: „Eikškit! Eikškit! Atsirado! Atsirado!“ Žmonės skalambijo skardinius puodus, trimitavo, tvino ir plūdo prie upės pasitikti vaikų, kurie buvo vežami atviroje karietoje; miestelio gyventojai juos apsupo

ir iškilmingai nulydėjo didžiaja gatve, be paliovos šaukdami „valio!“

Sužibo iliuminacijos; niekas nebėjo miegoti; miestelis dar niekad nebuvo matęs tokios didingos nakties. Per pusvalandį vos ne visi miestelio gyventojai apsilankė teisėjo Tečerio namuose. Jie glamonėjo išgelbėtus vaikus, bučiavo juos, spaudė poniai Tečer ranką, mėgino kalbėti, bet negalėjo, ir užtvindė visus namus ašaromis.

Tetos Polės laimei nieko nestigo, beveik tokia pat laiminga buvo ir ponia Tečer. Ji būtų buvusi dar laimingesnė, jei pasiuntinys, nusiūstas į olą, jau būtų pranešęs jos vyrui šią džiugią naujieną.

Tomas gulėjo ant sofos, apsuptas godžių klausytojų, ir pasakojo nuostabius savo nuotykius, pagražindamas juos įspūdingais prasimanymais; baigdamas jis papasakojo, kaip, palikęs Bekę, išėjo į žvalgybą, kaip šliaužė per dvi galerijas, kol užteko virvės, kaip šliaužė trečiaja, kaip virvė pasibaigė, ir jis jau buvo begrižtas, bet staiga tolumoje pamatė kažkokį šviesų taškelį tarsi dienos šviesą, kaip paskui metė virvę ir apgraibomis ėmė skverbtis tenai, kur, iškišęs galvą ir pečius pro nedidelę skylę, išvydo putojančias plačios Misisipės bangas. Jei tai būtų atsitikę naktį, jis nebūtų pastebėjęs šviesos taškelių ir nebūtų galvo-

jęs eiti iki galerijos galo! Po to jis papasakojo, kaip sugrižo pas Bekę, pranešė jai džiugią naujieną, o ji pasakė, kad nekvaršintų jai galvos tokiais niekais, nes ji pavargusi ir žino, kad greit mirs, ir net to nori. Tomas pasakojo, kaip jis nėrėsi iš kailio, kol ją įtikino, ir kaip ji vos nemirė iš džiaugsmo, pagaliau pamačiusi melsvą dienos spindesį; ir toliau, kaip išsirangė pro siaurą plyšį pats ir kaip jai padėjo, kaip juodu sėdėjo ant žemės ir verkė iš džiaugsmo, kaip pro šalį valtimi plaukė kažkokie žmonės, kaip Tomas juos pašaukė ir pasakė, kad jie išlindo iš olos ir kad baisiai nori valgyti, kaip žmonės iš pradžių netikėjo ir sakė, kad to negali būti: „Jūs dabar esate už penkių mylių žemupio link nuo to slėnio, kur yra olos anga“. Paskui paėmė juos į valtį, nuvežė į kažkokius namus, pavalgydino, leido pailsėti dvi ar tris valandas, o sutemus parvežė namo.

Prieš švintant teisėjas Tečeris ir saujelė žmonių, padėjusių jam ieškoti, buvo ištraukti iš olos už virvių, kuriomis jie buvo prisirišę leisdamiesi tenai, ir jiems buvo pranešta ta nepaprasta naujiena.

Trys dienos ir trys naktys nuovargio ir alkio negalėjo praeiti be pėdsakų. Tomas ir Bekė tuo netrukus įsitikino. Visą trečiadienį ir ketvirtadienį juodu išgulėjo, ir atrodė, kad kuo toliau, tuo labiau jaučiasi

pavargę ir nusilpę. Ketvirtadienį Tomas jau neilgam buvo atsikėlęs, penktadienį išėjo truputį pasivaikštinėti po miestą, o šeštadienį jau buvo beveik visiškai sveikas; tačiau Bekė iki pat sekmadienio nėjo iš kambario, bet ir išėjusi atrodė lyg po sunkios ligos.

Sužinojęs, kad Hekas serga, Tomas jau penktadienį nuėjo aplankyti, tačiau prie ligonio jo neprileido ne tik tą dieną, bet ir šeštadienį, ir sekmadienį. Paskui jau leido kiekvieną dieną, bet uždraudė pasakoti apie nuotykį oloje ir sakė iš viso nekalbėti apie jaudinančius dalykus. Našlė Douglas niekad nepaliko jų vienu ir sekė, kad Tomas neprasitartų. Apie įvykį Kardifo kalne Tomas jau žinojo iš namiškių; taip pat jam buvo papasakota, kad upėje, netoli prieplaukos, buvo rastas to driskiaus kūnas – tikriausiai jis nuskendo, bėgdamas nuo besivejančiųjų.

Praslinkus maždaug dviem savaitėm nuo išsigelbėjimo iš olos, Tomas išėjo aplankyti Heko, kuris per tą laiką tiek sutvirtėjo, jog galėjo klausytis visokių kalbų, o Tomui atrodė, kad jis turi draugui pranešti kai ką įdomaus. Kadangi reikėjo eiti pro teisėjo namus, Tomas užėjo pasimatyti su Beke. Teisėjas ir jo draugai jį šnekino, ir kažkas juokais paklausė, ar nenorėtų dar kartą patupėti oloje. Tomas atsakė, jog mielai nueitų, kad ir tuoj pat.

- Aš nė kiek neabejoju, Tomai, kad atsirastų ir daugiau tavo pasekėjų, – tarė teisėjas, – bet mes pasirūpinome, kad niekas daugiau nepaklystų tame požemyje.

- Kodėl?

- Todėl, kad aš jau prieš porą savaitių liepiau apkaustyti duris geležimi ir užrakinti trimis užraktais, o raktai pas mane.

Tomas išbalo kaip drobė.

- Kas tau yra, berniuk? Ei, greičiau atneškit stiklinę vandens!

Kažkas atnešė vandens ir apšlakstė Tomui veidą.

- Na, dabar jau gerai. Kas gi tau buvo, Tomai?

- Tenai, oloje, teisėjau... indėnas Džo!

Trisdešimt ketvirtas skyrius

INDĖNO DŽO GALAS

Naujiena akimirksniu pasklido visur, ir bematant koks tuzinas laivelių, pilnutėlių žmonių, išplaukė Magdugalo olos link, o netrukus ten pat nuplaukė ir garlaisvis, sausakimšai prisigrūdęs keleivių. Tomas Sojeris plaukė vienu laivu su teisėju Tečeriu.

Kai tik olos durys buvo atidarytos, blankioje požemio prietemoje atvykusieji pamatė liūdną vaizdą. Ant žemės gulėjo negyvas indėnas Džo, prispaudęs veidą prie durų plyšio, tartum jo akys ir paskutinę akimirką būtų troškusios laisvo pasaulio šviesos ir džiaugsmo. Tomas buvo susijaudinęs, nes iš patyrimo žinojo, kokias kančias turėjo iškęsti tas nelaimingasis. Berniukui pasidarė jo gaila, bet tuo pat metu jis pajuto nepaprastą palengvėjimą ir tik dabar galutinai suprato, kokia sunki našta slėgė jo sielą nuo tos dienos, kai jis liudijo teisme prieš šį kraujo ištroškusį piktadarį.

Šalia indėno Džo gulėjo lenktinis peilis perlaužta geležte. Storas žemutinis durų skersinis buvo visas sukaptas ir supjaustytas tuo peiliu, bet iš šio atkaklaus darbo nebuvo jokios naudos, nes iš lauko

pusės toje vietoje gulėjo akmuo, lyg durų slenkstis, ir tokios tvirtos medžiagos peilis įveikti negalėjo. Jei kas nukentėjo, tai tik ne akmuo, o peilis. Net jei ir nebūtų buvę tos akmeninės užtvaros, vis vien indėno darbas būtų nuėjęs niekais, nes, kad ir būtų nupjovęs skersinį, nebūtų pralindęs pro siaurą plyšį po durimis, ir šitai jis žinojo. Todėl nelaimingasis pjaustė duris tik todėl, kad ką nors veiktų, kaip nors prastumtų niūriai slenkantį laiką, duotų kokio nors darbo savo išvargintam kūnui. Paprastai toje olos dalyje, sienos plyšiuose, kyšodavo koks pustuzinis žvakigalių, kuriuos čia palikdavo turistai, bet dabar jų nebuvo nė vieno. Kalinys, matyt, surinko juos ir suvalgė. Be to, jam pavyko sugauti kelis šikšnosparnius, kuriuos jis taip pat suvalgė, paliko tik nagus. Nelaimingasis mirė badu. Netoliese iš žemės stiebėsi stalagmitas, atsiradęs per ilgus amžius iš vandens lašų, varvančių nuo viršuje kabančio stalaktito. Kalinio buvo nulaužta stalagmito viršūnė ir ant nuolaužos padėtas akmuo, kuriame iškalta duobutė rinkti brangiems lašams, krintantiems į ją kas dvidešimt minučių po vieną – niūriu laikrodžio švytuoklės tikslumu. Šitai per dvidešimt keturias valandas prisirinkdavo arbatinis šaukštelis. Tie lašai krito tada, kai buvo statomos piramidės; kai žlugo

Troja; kai buvo dedami pamatai Romai; kai buvo nukryžiuotas Kristus; kai Vilhelmas Užkariautojas kūrė Britų imperiją; kai Kolumbas plaukė į jūrą; kai Leksingtono žudynės³ buvo dar naujiena. Tie lašai krinta ir dabar; jie kris ir tada, kai visi šie įvykiai nuskęs padavimų migloje ir išnyks tirštoje užmaršties naktyje. Nejaugi viskas turi savo tikslą ir paskirtį? Nejaugi šie lašai penkis tūkstančius metų kantriai krito, kad numalšintų troškulį šiam žmogaus pavidalo vabalėliui? Ar turi jie dar kitą svarbią paskirtį, kurią reikės atlikti per ateinančius dešimtį tūkstančių metų? Bet tai nesvarbu. Jau daug daug metų praėjo nuo to laiko, kai nelaimingasis indėnas iškalė akmenyje duobutę rinkti brangiesiems lašams, bet ir iki šios dienos keliautojas, atėjęs pasigrožėti Makdugalo olos stebuklais, ilgiausiai stoviniuoja prie šio jaudinančio akmens, žiūrėdamas į palengva krintančius lašus. „Indėno Džo taurė“ olos įžymybių sąrašė užima pirmą vietą, net „Aladino rūmai“, ir tie negali su ja rungtis.

Indėnas Džo buvo užkastas netoli olos angos. Į tas laidotuves suplūdo žmonės laivais ir vežimais iš

---

³ Mūšis prie Leksingtono miesto Amerikoje buvo pirmas ginkluotas amerikiečių susirėmimas su angliais kovose dėl nepriklausomybės (1775 m.).

miesto, kaimų ir sodybų per septynias mylias aplinkui. Jie atsivežė vaikus, visokių užkandžių ir vėliau kalbėjo, kad iš indėno laidotuvių jiems buvo beveik tiek pat smagumo, kiek būtų buvę matant jį kariamą.

Laidotuvės sustabdė vieną kylantį sumanymą: įteikti gubernatoriui malonės prašymą, kad pasigailėtų indėno Džo. Prašymą buvo pasirašiusi daugybė žmonių; ta proga buvo sušaukta nemažai mitingų, kur buvo sakomos karštos kalbos ir liejamos ašaros. Susikūrė atkaklių moterų komitetas; moterys pasiryžo eiti pas gubernatorių, apsilikusios gedulingais drabužiais, sugraudinti jį savo raudomis ir maldauti, kad jis būtų gailestingas asilas ir pamintų po kojų savo pareigą. Indėnas Džo buvo kaltinamas nužudęs penkis miestelio gyventojus, bet kas čia tokio? Tegu jis būtų buvęs ir pats šėtonas, vis tiek būtų atsiradę pakankamai skystapročių, pasirengusių pasirašyti malonės prašymą ir nulašinti ant jo po ašarą iš vandeningų savo šaltinių.

Kitą rytą po laidotuvių Tomas nusivedė Heką į nuošalią vietelę aptarti svarbių reikalų. Tuo laiku Hekas apie Tomo nuotykių jau žinojo viską smulkiai iš senio velsiečio ir našlės Douglas. Bet, anot Tomo, jie nepasakė vieno dalyko, ir apie tai jis norėjo pašišnekėti. Heko veidas apsiniaukė.

- Aš žinau, kas tau rūpi, - tarė Hekas. - Tu buvai „antrajame numeryje“ ir nieko ten neradai, tiktai degtinės. Niekas man nesakė, kad tu tenai buvai, bet vos tik išgirdau istoriją apie degtinę, tuoj pats supratau, ir man pasidarė aišku, kad pinigų tu neradai, nes juk būtum vis vien kaip nors įlindęs pas mane ir pranešęs ne kam kitam, tiktai man. Žinai, Tomai, aš visada jaučiau, kad mums niekad neatiteks tasai lobis.

- Ką tu, Hekai, aš nė manyti nemaniau skūsti tos smuklės šeimininko. Tu gi žinai, kad šeštadienį, kaiėjau į iškylą, ten buvo viskas ramu. Argi neprisimeni, kad turėjai ten budėti tą naktį?

- Prisimenu! Bet, žinai, man atrodo, kad tai buvo prieš metus. Tai buvo tą pačią naktį, kai aš nusekiau indėną Džo iki pat našlės namų...

- Tai tu jį sekei?

- Taip. Tik apie tai nė žodžio! Aš manau, kad indėnas Džo paliko nemažai draugų. Aš visai nenoriu, kad jie užsiustų ant manęs ir iškrėstų kokią niekšybę. Juk jeigu ne aš, tai jis tikriausiai būtų dabar Teksase kaip niekur nieko.

Ir Hekas kaip didžiausią paslaptį papasakojo Tomui visus savo nuotykius, nes tas iki šiol buvo girdėjęs tik tiek, kiek buvo žinoma velsiečiui.

- Matai, - tarė Hekas, grįždamas prie svarbiausio dalyko, - tie, kurie išvilko degtinę iš „antrojo numerio“, išvilko ir pinigus. Šiaip ar taip, nebematysime mes jų, Tomai.

- Hekai, tie pinigai niekada ir nebuvo „antrajame numeryje“.

- Ką? - Hekas įrėmė veriamą žvilgsnį Tomui į veidą. - Tomai, tu vėl aptikai jų pėdsakus?

- Hekai, jie oloje.

Heko akys sužibėjo.

- Pakartok, ką pasakei, Tomai!

- Pinigai oloje!

- Tomai, sakyk iš tiesų, ar tu rimtai kalbi, ar juokauji?

- Rimtai, Hekai... niekad kaip gyvas dar taip rimtai nekalbėjau. Ar eisi su manim paimti tų pinigų?

- Aišku, eisiu, jei tik galėsime nusikapstyti iki ten nepaklydę.

- Hekai, mes neturėsime nė mažiausio vargo.

- Puiku! Bet kodėl tu manai, kad pinigai...

- Palauk, Hekai, kol nueisime tenai. Jei pinigų nerasime, aš tau atiduosiu savo būgną ir viską, ką tik turiu. Kaip kažin ką, atiduosiu.

- Gerai, sutarta! Kada, sakai, eisime?

- Kad ir dabar, jei nori. O jėgų ar tau užteks?

- Ar toli reikės lįsti į olą? Aš jau trys ar keturios dienos kaip slampinėju po truputį, bet daugiau kaip mylios nenuėisiu - bent man taip atrodo, kad nenuėičiau.

- Kiti turėtų eiti apie penkias mylias, bet aš veisiu tave trumpiausiu keliu, kurio, be manęs, niekas nežino. Mes nuplauksime iki olos valtele, iki pat įėjimo, aš irkluosiu ten ir atgal... tau nereikės nė piršto pajudinti.

- Plaukiame dabar, Tomai.

- Gerai. Mums tik reikia gauti duonos ir mėsos, dvi pypkes, vieną ar du maišelius, kelis kamuolius aitvarų virvelių ir dar tų neseniai išrastų pagaliukų, vadinamų velnio degtukais. Žinai, tupėdamas oloje, aš ne kartą gailėjaus, kad jų neturiu.

Tuoj po vidurdienio berniukai iš vieno piliečio pasiskolino mažą valtėlę, pasinaudodami tuo, kad jo nebuvo namie, ir tučtuojau iškeliavo. Nuplaukus kelias mylias nuo olos didžiosios angos, Tomas tarė:

- Ar matai tą statų šlaitą, kuris leidžiasi žemyn nuo olos, ir tą angą? Šlaitas atrodo lygus: nei namų, nei malkų sandėlių, vien tik krūmai, ir tie visi vienodi. Ar matai tą baltą ruožą, kur nuslinkus žemė? Tai ir yra mano ženklas. Na, sukam į krantą.

Jie išlipo iš valtėlės.

- Štai iš čia, kur mes stovime, Hekai, tu lengvai galėtum pasiekti meškere tą urvą, pro kurią aš išlindau. Na, pamėgink, ar surasi.

Hekas paieškojo aplinkui, bet nieko nerado. Tomas išdidžiai pasuko į pačią žagrenio tankmę.

- Štai jis! Pasigrožėk, Hekai. Tai puikiausia landynė visame krašte. Tik žiūrėk, niekam nė žodžio! Jau šitiek laiko aš rengiausi į plėšikus, bet vis nebuvo tinkamos landynės, o tokią rasti nelengva. Dabar ji mūsų, ir nieko į ją neįsileisim, tiktai Džo Harperį ir Beną Rodžersą – juk reikia, kad būtų gauja, kitaip kokie gi mes būsime plėšikai! Tomo Sojerio gauja – kaip puikiai skamba, ar ne, Hekai?

- Taip, Tomai, iš tiesų. O ką gi mes plėšime?

- Ogi kiekvieną, kas tik paklius. Kas tik plauks ar eis pro šalį – taip visada daro plėšikai.

- Ir juos žudysime?

- Ne, ne visuomet. Geriau laikysime oloje, kol juos kas nors išpirks.

- O ką reiškia išpirkti?

- Sumokėti pinigų. Tu liepi belaisvio draugams surinkti pinigų, kiek jie gali, ir jei per metus draugai nesurenka išpirkio, tuomet jį nužudai. Taip jau paprastai daro plėšikai. Bet moterų negalima žudyti. Jos tiesiog užrakinamos, ir tiek, bet jokių būdu

nežudomos. Jos visada gražuolės, turtingos ir nežmoniškai baikščios. Tu paimi jų laikrodžius ir visa kita, bet kalbėti su jomis reikia visada mandagiai ir nusiėmus skrybėlę. Plėšikai – mandagiausi žmonės, kiekvienoje knygoje gali apie tai perskaityti. Na, moterys po kurio laiko tave įsimylės; pasėdės oloje savaite kitą, o paskui, žiūrėk, ir nustos verkusios, po to jų ir neišprašysi: jei išvarysi lauk, jos apsisuks – ir vėl atgal. Taip visose knygose rašoma.

– Juk tai iš tikrųjų puiku, Tomai! Gal net geriau, kaip piratais būti?

– Na taip, geriau, daugeliu atžvilgių geriau – netoli namai, ir į cirką galima nueiti, ir iš viso...

Tuo metu berniukai viską sutvarkė ir sulindo į olą. Tomas ėjo pirmas. Juodu šiaip taip nuėjo iki kito tunelio galo, prisirišo virvelės ir žengė toliau. Po kelių žingsnių jie atsidūrė prie šaltinio: Tomas pajuto, kaip per visą kūną perbėgo šiurpas. Jis parodė Hekui galiuką dagties ant gumulėlio molio ir papasakojo, kaip juodu su Beke stebėjo blėstančią liepsnelę.

Berniukai ėmė kalbėti tylesniu balsu, o vėliau ir pašnabždomis – olos tamsa ir tylą juos slėgė. Jie ėjo vis tolyn; netrukus įsuko į kitą koridorį ir žingsniavo, kol pasiekė aikštelę su skardžiu. Šviesoje

paaiškėjo, kad po aikštele anaipol ne bedugnė, o tik dvidešimties ar trisdešimties pėdų aukščio stati molėta atšlaitė.

- Dabar aš kai ką tau parodysiu, Hekai, - sušnabždėjo Tomas.

Jis pakėlė į viršų žvakę ir tarė:

- Žvilgtelėk tenai toliau už kampo. Ar matai? Tenai ant didelės uolos žvakės suodžiais aprūkyta.

- Tomai, tai kryžius!

- Supranti dabar, kur „antrasis numeris“? Po kryžiumi, taip? Čia, Hekai, aš ir mačiau indėną Džo, landžiojantį su žvake.

Hekas ilgai žiūrėjo į tą paslaptinę ženklą, o pas-
kui tarė drebančiu balsu:

- Tomai, eime iš čia!

- Kaip? Išeiti ir palikti lobį?

- Taip... palikti. Indėno Džo dvasia tikriausiai slankioja kur nors čia, netoliese.

- Ne, Hekai, ne. Jeigu ji ir slankioja, tai toje vietoje, kur jis mirė - prie įėjimo į olą... už penkių mylių nuo čia.

- Ne, Tomai, jo dvasia ne tenai. Ji kaip tik prie pinigų. Aš jau žinau dvasių įpročius, bet ir tu gi žinai.

Tomas nuogaustaudamas ėmė galvoti, ar tik iš tikro nebus Heko teisybė. Jo širdis nujautė kažką negera. Staiga jam atėjo į galvą viena mintis:

- Kokie mudu, Hekai, kvaili! Juk neslankios indėno Džo dvasia tokioje vietoje, kur kryžius!

Įrodymas pasirodė įtikinamas. Jis padarė didelį išpūdį.

- Tomai, aš ir nepagalvojau. Tai tiesa. Mūsų laimė, kad čia kryžius. Tai lipkime nuo to šlaito ir ieškime skrynios.

Tomas lipo pirmas ir įmindavo molėtame šlaite šiokias tokias pakopas. Hekas ėjo iš paskos. Į tą urvą, kur buvo didžiulė uola, vedė keturios galerijos. Berniukai apžiūrėjo tris iš jų, bet nieko nerado. Toje, kuri buvo žemiausiai, juodu aptiko nedidelį įdubimą, ten buvo paklotos antklodės, mėtėsi sena petneša, kumpio oda ir apgraužti vištų kaulai. Bet jokios skrynios nebuvo. Berniukai apieškojo ir išgriozdė visą tą vietą, bet veltui. Galiausiai Tomas tarė:

- Jis sakė: „Po kryžiumi“. Bet juk tai ir yra po kryžiumi. Negali būti po uola - ji tvirtai stovi ant žemės.

Jie dar kartą viską apieškojo ir pagaliau susėdo nusiminę. Hekas nieko negalėjo sugalvoti. Tomas netrukus tarė:

- Žiūrėk, Hekai, vienoje uolos pusėje matyti pėdos ir prilašinta žvaktaukių, o kitoje pusėje nieko nėra. Kodėl? Galvą guldaui, kad pinigai po uola. Tuoju pamėginsiu kasti molį.

- Nebloga mintis, Tomai, - gyvai atsakė Hekas.

Tomas išsitraukė savo „tikrąjį Barlou“ ir, nespėjus jam iškasti nė keturių colių, peilis atsirėmė į medį.

Hekas pats pradėjo kasti ir draskyti molį nagais. Netrukus juodu aptiko kažkokias lentas, kurias bematant numetė šalin. Lentomis buvo užtaisyta kiaurymė, einanti po uola. Ištiesęs ranką su žvake, Tomas dirstelėjo į vidų, bet kiaurymės galo jis vis dėlto negalėjo matyti, todėl nutarė įlindęs ją iširti. Susilenkęs dvilinkas, jis įsispraudė pro angą. Siaura, vingiuota skylė pamažuėjo vis gilyn. Jis slinko jos vingiais pirma į dešinę, paskui į kairę, o Hekas sekė paskui. Tomas pasuko dar į vieną vingelį ir staiga suriko:

- Dieve mano, Hekai, žiūrėk!

Nebuvo jokios abejonės, kad tai ta pati skrynia, pilna aukso, stovi sau greta tuščios parako dėžės, kelių šautuvų su odinėmis įmautėmis, dviejų trijų porų senų batų, odinio diržo ir visokio šlamšto, kiaurai permirkusio nuo lašančio vandens.

- Pagaliau aptikome! - tarė Hekas, panerdamas ranką į apmūsijusius pinigus. - Dabar mudu turtuoliai, Tomai!

- Hekai, aš visada maniau, kad lobis bus mūsų. Ir štai jis mūsų, nors ir sunku patikėti tokia laime! Na, bet negaiškime veltui, reikia išvilkti skrynią. Leisk pažiūrėti, ar galėsiu ją pakelti.

Ji svėrė apie penkiasdešimt svarų. Tomas galėjo vargais negalais ją pakelti, bet nešti buvo labai nepatogu.

- Aš taip ir maniau, - tarė jis. - Pastebėjau, kad jiems buvo sunku ją nešti dar tą dieną, žinai, vaiduoklių namuose. Gerai, kad man atėjo į galvą pasiimti maišus.

Netrukus pinigai buvo perpilti į maišus, ir berniukai juos ištempė į viršų, į tą olą, kuri buvo pažymėta kryžiumi.

- O dabar atneškime šautuvus ir visa kita, - tarė Hekas.

- Ne, Hekai, palikime juos čia. Jie pravers mums, kai pradėsime plėšikauti. Mes ten juos visada laikysime ir ten kelsime orgijas. Tai nepaprastai puiki vieta orgijoms.

- O kas tos orgijos?

- Nežinau. Bet plėšikai visada kelia orgijas, vadinasi, ir mums teks jas kelti. Na, eime, Hekai, mes ir taip jau čia užsisėdėjome. Manau, jau vėloka. Ir baisiai išalkau, užkąsime ir parūkysime jau ten, valtelėje.

Jie išlindo iš tankiai sužėlusių žagrenio krūmų, atsargiai apsižvalgė aplinkui, pamatė, kad krantas tuščias, ir netrukus jau sėdėjo savo valtelėje užkandžiaudami ir rūkydami. Saulė leidosi, kai juodu atstūmė valtį nuo kranto ir nusiyrė namo. Tomas stengėsi nenutolti į upės vidurį ir, kol pamažu temo, linksmi plepėjo su Heku. Kai visiškai sutemo, jie iššoko į krantą.

- Dabar, Hekai, - tarė Tomas, - paslėpkime pinigų našlės Duglas malkinėje ant aukšto, o rytą aš ateisiu, mes juos suskaičiuosime ir pasidalysime, paskui paieškosime saugios vietelės miške. Tu kol kas lik čia ir saugok, o aš nubėgsiu ir atitempsiu Beno Teiloro ratukus. Aš ilgai netruksiu.

Jis dingo ir tikrai greitai grįžo su ratukais, sukrovė į juos du nedidelius maišius, uždengė senais skarmalais ir nuėjo, tempdamas paskui save krovinį. Priėję senio velsiečio namus, berniukai sustojo pailsėti. Kai jie buvo beeiną toliau, tarpdury pasirodė šeimininkas ir šūktelėjo:

- Ei, kas ten?

- Hekas ir Tomas Sojeris.

- Puiku! Drožkit su manim, vaikiūkščiai, mes jūsų jau seniai laukiame. Na, sparčiau žengte! Aš pavešiu jūsų ratukus. Ė, jie ne tokie lengvi, kaip maniau. Kas gi čia, plytos ar metalo laužas?

- Metalo laužas, - tarė Tomas.

- Taip ir maniau. Mūsų miestelio vaikai geriau vargs, gaiš laiką, kvailiukai, rinkdami seną geležį parduoti liejyklai už kokius šešis centus, bet dirbti nuolatinio darbo neis, nors ten jiems mokėtų dukart tiek. Bet tokia jau žmogaus prigimtis. Na, sparčiau, sparčiau!

Berniukai panorą sužinoti, kodėl gi jiems reikia skubėti.

- Nesvarbu, kodėl. Pamatysite, kai nueisime pas našlę Duglas.

Hekas buvo pripratęs, kad jį žmonės neteisingai apkaltindavo, todėl tarė nuogaustaudamas:

- Bet, ponas Džonsai, mes juk nieko nepadarėme. Velsietis nusijuokė.

- Nežinau, Hekai, nežinau, mano vaike. Apie tai aš nieko nežinau. Juk judu su našle Duglas geri draugai.

- Taip. Ji tikrai buvo man geras draugas.

- Na, matai. Tai ko gi tu bijai?

Nespėjo dar Hekas savo lėtu protu išspręsti šio klausimo, o jį ir Tomą jau įstūmė į ponios Duglas svetainę. Ponas Džonsas paliko ratukus už durų ir įėjo paskui juos.

Puikiai apšviestoje svetainėje buvo susirinkę visi bent kiek įtakingesni miestelio gyventojai. Čia buvo Tečeriai, Harperiai, Rodžersai, teta Polė, Sidas, Merė, kunigas, laikraščio redaktorius ir dar daugybė šventadieniškai apsitačiusių žmonių. Našlė berniukus priėmė taip meiliai, kaip tik galima priimti tokius moliu išsibjaurojusius ir žvaktaukais apsivarvinius svečius.

Teta Polė nuraudo kaip žarija iš gėdos, suraukė antakius ir palingavo galvą, pažvelgusi į Tomą. Bet niekas tiek nekentėjo, kaip patys berniukai.

- Tomo nebuvo namie, - tarė ponas Džonsas, - ir jau maniau, kad jo nebepačiupsiu, tik staiga susidūriau su juo ir Heku prie pat savo durų ir nedelsdamas atvedžiau juos čionai.

- Ir gerai padarėte, - tarė našlė. - Eime, berniukai.

Ji nusivedė juos į miegamąjį ir pasakė:

- Nusiprauskite ir persivilkite. Štai dvi naujos eilutės, marškiniai, kojinės - visa, ko reikia. Tai, tiesą sakant, Hekui... ne, ne, Hekai, nedėkok... vieną nupirko ponas Džonsas, o kitą aš. Bet jos tik jums

abiem. Na tai vilkitės... mes palauksime... o kai susitvarkysite, nulipkite pas mus į apačią.

Ir ji išėjo.

Trisdešimt penktas skyrius

AUKSO MARIOS

- Tomai, - tarė Hekas, - mes galėtume pasprukti, jei tik surastume virvę. Langas neaukštai nuo žemės.

- Ką čia niekus pliauški? Ko gi mums sprukti?

- Žinai, nepratęs aš prie tokios kompanijos. Negaliu to pakęsti. Neisiu aš tenai, Tomai.

- Tai bent rado bėdą! Kas gi čia tau kliūva? Man nė galvoj. Aš tave paglobosiu.

Pasirodė Sidas.

- Tomai, - tarė jis, - teta visą popietę tavęs laukė. Merė paruošė tau šventadienius drabužius, visi nerimavo, kur tu dingai. Žiūrėk, juk tavo drabužiai molini, taukuoti, ar ne?

- Ponas Sidai, o kas tau darbo? Bet ką jie čia dabar prasimanė?

- Pas našlę šiandien vaišės, kaip ir visuomet. Šį kartą ji iškėlė vakarienę velsiečio ir jo sūnų garbei, kad jie tą naktį ją išgelbėjo. Žinai, aš galiu kai ką dar pasakyti, jeigu tau įdomu.

- Na ką?

- O štai ką: šį vakarą senasis ponas Džonsas rengiasi kažkuo visus nustebinti, bet aš išgirdau jį

pasakojant tetai savo paslaptį ir manau, kad dabar tai nebe paslaptis. Visi žino... ir našlė, nors dedasi nežinanti. Aišku, ponui Džonsui reikėjo atvesti čionai Heką – kitaip juk visa paslaptis niekais nueitų.

– Kokia paslaptis, Sidai?

– Ogi tokia, kad Hekas, ne kas kitas, nusekė plėšikus iki našlės namų. Ponas Džonsas mano, kad jis baisiausiai visus nustebins, o aš galvą guldaui, kad nieko iš to neišeis.

Sidas sukikeno iš pasitenkinimo.

– Sidai, ar tik ne tu išplepėjai?

– Ar ne vis tiek kas? kažkas pasakė, ir tiek.

– Sidai, visame mieste yra tik vienas žmogus, tikęs tokioms niekšybėms – tai tu! Jei būtum buvęs Heko vietoje, būtum pasprukęs nuo kalno ir niekam nepranešęs apie plėšikus. Tu tiek ir tenusitveri, kad niekšybes darai, ir neapkenti, kai ką nors giria už gerą darbą. Še tau! O dėkoti nėr už ką, kaip sako našlė – Tomas šveitė Sidui per ausį ir, kelis syk išpyręs, ištrenkė jį pro duris. – Eik dabar ir skūskis tetai, jei nori, kad rytoj vėl gautum.

Po valandėlės našlės svečiai jau sėdėjo prie stalo ir vakarieniavo; vaikams, pagal to krašto ir tų laikų paprotį, buvo padėta valgyti skyrium ant mažų staliukų tame pačiame kambaryje. Deramu momen-

tu ponas Džonsas pasakė trumpą kalbą, padėjo našlei už garbę, suteiktą jam ir jo sūnums, bet drauge paaiškino, kad čia yra dar vienas asmuo, kurio kuklumas...

Ir taip toliau, ir taip toliau. Ponas Džonsas buvo įgudęs tokių scenų meistras ir be galo dramišškai atskleidė klausytojams paslaptį, kaip Hekas dalyvavo tame įvykyje, bet klausytojai tik dėjosi labai nustebę, ir nebuvo tiek šūksnių ir sujudimo, kiek būtų galėję būti geresnėmis aplinkybėmis. Tačiau našlė vis tiek apsimetė baisiai nustebusi ir apipylė Heką tokia daugybe pagyrimų ir padėkų, jog jis mažne pamiršo, kaip jį kankina nauji drabužiai, nes būti visų dėmesio ir pagyrimų objektu buvo jau visai nepakenčiama.

Našlė pareiškė, kad ji nusprendusi pasiimti Heką ir leisti mokytis; paskui, kai turėsianti atliekamų pinigų, padėsianti jam atidaryti kokią nors kuklią krautuvėlę.

Čia atėjo Tomo eilė. Jis tarė:

- Hekui to nereikia. Hekas turtingas!

Svečiai tik iš mandagumo, privalomo gerai draugijai, susilaikė nenusikvatoję iš tos išdaigos, nors tylą irgi buvo itin nesmagi. Tomas vėl prašneko:

- Hekas turi pinigų. Jūs galbūt netikite, bet jis turi jų baisybę. Nesijuokite, aš tuoj parodysiu. Tiktai palaukite valandėlę.

Tomas išdūmė pro duris. Svečiai nustebę ir suglumę žiūrėjo kits į kitą ir į patį Heką lyg klausdami, bet jis tylėjo, kaip liežuvį prarijęs.

- Sidai, kas yra Tomui? - paklausė teta Polė. - Jis... taigi niekad nežinai, ką tas vaikas ištaisys. Aš niekuomet...

Įėjo Tomas, vos panešdamas maišus, ir, tetai Polei taip ir nebaigus sakinio, pažėrė ant stalo krūvą geltonų pinigų ir tarė:

- Štai! Ar aš jums nesakiau? Čia pusė Heko, o pusė mano!

Pamatę tiek aukso, žiūrovai neteko žado. Visi tik žiūrėjo, ir niekas žodžio nepratarė. Paskui visi vienu balsu ėmė prašyti paaiškinti. Tomas sutiko papasakoti. Jo pasakojimas buvo ilgas, bet labai įdomus. Visi klausėsi susižavėję, nedrįsdami pertraukti jo žodžių. Kai jis baigė, ponas Džonsas tarė:

- Aš maniau, kad padarysiu jums staigmeną, bet turiu pripažinti, kad, palyginti su tuo, mano staigmena - vieni niekai.

Buvo suskaičiuoti pinigai. Jų buvo truputį daugiau kaip dvylika tūkstančių dolerių. Tiek pinigų

vienoje vietoje niekas iš tų žmonių nebuvo matęs, nors čia buvo ir tokių, kurių turtas turėjo kur kas didesnę vertę.

Trisdešimt šeštas skyrius

HEKAS ĮSTOJA Į PLĒŠIKŲ GAUJĄ

Skaitytojas lengvai supras, kaip netikėtas Tomo ir Heko pralobimas sukretė vargingą Sent Piterbergo miesčiuką. Šitokia suma, ir dar grynais pinigais, atrodė tiesiog neįtikima. Apie tą radinį žmonės tiek šnekėjo, tiek varvino seilę ir gardžiavosi, jog daugelis tiesiog pametė galvas iš susijaudinimo. Sent Piterberge ir aplinkiniuose kaimuose visi namai, kur tik vaidenosi, buvo išnarstyti po lentelę, o pamatai išversti, ieškant paslėptų lobių – ir tai darė ne vaikai, o suaugę vyrai, rimti žmonės, ne kokie svajotojai. Kur tik Tomas su Heku pasirodydavo, visi tik tūpčiodavo apie juos, jais žavėdavosi, akių nuo jų nenuleisdavo. Berniukai neatminė, kad kada nors anksčiau į jų pastabas būtų kas kreipęs dėmesio, o dabar kiekvienas jų žodelis buvo vertinamas ir kartojamas, kiekviename jų poelgyje žmonės įžiūrėdavo kažką nepaprasta – tartum berniukai visiškai nemokėjo kasdieniškai kalbėti ir paprastai elgtis; ir to dar maža – pasiknišę ankstesniame jų gyvenime, žmonės aptiko požymių, kurie aiškiai liudijo, kad

jie ne tokie, kaip visi vaikai. Miestelio laikraštis išspausdino jų biografijas.

Našlė Duglas padėjo Heko pinigus į banką, o teisėjas Tečeris, tetos Polės prašomas, padėjo Tomo pinigus. Dabar abu berniukai turėjo milžinišką pelną iš procentų: kas dieną po dolerį, o sekmadieniais po pusę dolerio – lygiai tiek, kiek gaudavo kunigas, tikriau sakant, kiek jam buvo prižadėta, nors jis niekad tiek nesurinkdavo. Tais gerais senais laikais už dolerį su ketvirčiu vienam vaikui buvo galima savaitę pragyventi, įskaitant ir maistą, ir butą, ir mokslą, dar apdarą ir skalbimą.

Teisėjas Tečeris susidarė apie Tomą labai gerą nuomonę. Jis sakė, kad eilinis berniukas niekad nebūtų išvedęs jo dukters iš olos. Kai Bekė papasakojo tėvui kaip didžiausią paslaptį, kad Tomas mokykloje ją išgelbėjo nuo rykščių, prisiimdamas jos kaltę, teisėjas buvo regimai sujaudintas; o kai ji ėmė maldauti tėvą, kad jis Tomo nebartų už baisų melą, kuriuo jis nukreipė rykštes nuo jos pečių ant savų, teisėjas susižavėjęs pareiškė, kad tai buvo kilnus, taurus, didžiadvasis melas – melas, kuris gali, aukštai iškėlęs galvą, eiti petys į petį su išgarsėjusia

Vašingtono teisybe apie kirvelį!⁴ Bekė pagalvojo, kad niekad jos tėvas neatrodė toks puikus ir didingas, kaip tą akimirką, kai, vaikščiodamas po kambarį, treptelėjo koja ir pasakė tuos žodžius. Ji tuoj nulėkė pas Tomą ir jam viską papasakojo.

Teisėjas Tečeris tikėjo, kad iš Tomo ateityje bus žymus teisininkas arba didis karys. Jis sakė pasirūpinsiąs, kad Tomas būtų priimtas į Nacionalinę karo akademiją, o paskui į geriausią visame krašte teisininkų mokyklą – tegu pasiruošia tam ir anam darbui, o gal ir abiem.

Heko Fino turtai ir našlės Duglas globa įvedė jį, tikriau sakant, įgrūdo, prievarta įspraudė į kultūringą aplinką, ir jis dėl to nežmoniškai kankinosi. Našlės tarnaitės jį prausė, valė drabužius, šukavo šukomis, šepečiais, guldė jį kas vakarą į nepakenčiamai švarų patalą, neturintį nė mažiausios dėmelės, kurią būtų galima priglauti prie širdies kaip seną draugą. Jis turėjo valgyti su peiliu ir šakute, vartoti servetėlę, puodelį, lėkštes, turėjo mokytis iš knygų, turėjo

---

4 Džordžas Vašingtonas – pirmasis JAV prezidentas. Visuose amerikiečių vadovėliuose jis vaizduojamas kaip vienas teisingiausių žmonių pasaulyje. Be kita ko, tenai sakoma, kad jis, būdamas dar vaikas, nukirto mylimiausią tėvo vyšnią ir tuoj prisipažino.

vaikščioti į bažnyčią, turėjo kalbėti taip mandagiai, jog žodžiai burnoj jokio skonio neteko; kur tik jis pasisukdavo, civilizacijos pančiai ir užtvaros visur pastodavo jam kelią ir surakindavo rankas ir kojas.

Jis didvyriškai kentė savo vargus tris savaites, bet galiausiai nebeištvėrė ir vieną gražią dieną dingo. Našlė net dvi paras jo ieškojo kur tik įmanydama, didžiai susisielojusi. Susirūpino ir kiti žmonės – šoko ieškoti kalnuose ir slėniuose, išmaišė upę, tikėdamiesi rasti jo kūną. Trečią dieną anksti rytą Tomui Sojeriui atėjo gera mintis apžiūrėti tuščias statines už apleistos skerdyklos ir vienoje jis rado bėglį. Heko buvo tenai nakvota; jis buvo ką tik po pusryčių, užvalgęs kažkur nudžiautų maisto atliekų, ir dabar gulėjo, gardžiuodamasis pypke. Jis buvo nesiprausęs, nesišukavęs ir vilkėjo skarmalais, su kuriais atrodė toks įspūdingas anomis dienomis, kai buvo laisvas ir laimingas. Tomas jį ištempė iš statinės, papasakojo, kiek jis pridarė nerimo, ir kvietė grįžti namo. Ramus, kupinas pasitenkinimo Heko veidas tuoj pasidarė liūdnas.

- Nekalbėk apie tai, Tomai, - tarė jis. - Aš pamėginau, bet nieko neišeina, nieko neišeina, Tomai. Ne man toks gyvenimas, nepripratęs aš taip. Našlė man gera, maloni, bet tos tvarkos pakęsti negaliu. Ji

kelia mane kas rytą tą pačią valandą; liepia praus-
tis, o kad ims šukuoti – tegu perkūnas; ji man jokiū
būdu neleidžia miegoti malkinėje, o tie prakeikti
drabužiai – jie tiesiog dusina mane, Tomai, rodos,
nė oras pro juos nepraeina, ir jie tokie gražūs, kad
su jais nei atsisėsi ant žemės, nei atsigulsi, nei kū-
liais pasivartysi; ir ant rūšio durų tartum kažin kiek
metų nesisupau; ir dar į bažnyčią eik, sėdėk tenai
ir prakaituok – nekenčiu aš tų pamokslų! Tenai nei
musių negali gaudyti, nei tabako kramtyti ir kiekvie-
ną sekmadienį vaikščiok su batais. Našlė ir valgo,
ir gula, ir keliasi pagal varpelį – visur toks bailsus
tikslumas, kad negali žmogus ištvirti.

– Bet visi taip gyvena, Hekai.

– Ak, Tomai, kas man iš to. Aš – ne visi, ir aš
negaliu ištvirti šitaip. Tiesiog bailsu būti taip sura-
kintam. Ir édalas gaunamas per pigiai – net į pilvą
kimšti neįdomu, kai taip. Užsimanei žuvauti – prašyk
leidimo, užsimanei paplaukioti – prašyk leidimo, kur
neužsimanytum, vis, po velnių, prašyk leidimo. O
kalbėti turi taip gražiai, jog net nesmagu. Aš kasdien
nubėgdavau ant aukšto išsikeikti kaip reikiant, kad
burnoje skaniau paliktų, nes kitaip numirti gali,
Tomai. Našlė neleidžia man nei rūkyti, nei rėkauti,
nei žiovauti, nei rąžytis, nei kasytis prie žmonių.

Paskui jis pridūrė ypač supykęs ir įskaudintas:

- Be to, ji vis meldžiasi ir meldžiasi, kad tu kur tuoj surūgtum. Dar nebuvau matęs tokios moters! Aš turėjau pabėgti, Tomai, kitaip negaliu. O dar netrukus prasidės pamokos mokykloje, ir man reikėtų ją lankyti, to tai jau neatlaikyčiau. Matai, Tomai, būti turtingam - pašėlęs daiktas, kiek keblumo! Kai esi turtingas, tai tik suk ir suk galvą, prakaituok ir prakaituok, tik ir galvok, kaip greičiau pastipti. O šitie skarmalai - jie man tinka, ir šita statinė man tinka, ir su jais aš jau nesiskirsiu. Niekad, Tomai, aš nebūčiau taip įklimpęs į bėdą, jei ne tie prakeikti pinigai; būk geras, pasiimk mano dalį ir naudok ją kaip tinkamas, o man numesk retkarčiais po dešimtį centų - ir tai nedažnai, nes aš įsitikinau, kad tik tas malonu, kas sunkiai įgyjama. Ir atsiprašyk už mane našlę.

- Ak, Hekai, tu gi žinai, kad aš negaliu to padaryti. Juk tai nesąžininga; be to, jeigu tu dar trupučiuką pakentėsi, pats pamatysi, kaip tau pradės patikti tas gyvenimas.

- Patikti! Taigi tas pat, kaip patiktų sėdėti ant įkaitintos krosnies, jei ilgiau pasėdėčiau. Ne, Tomai, nenoriu aš būti turtingas; nenoriu gyventi tuose prakeiktuose troškiuose namuose. Aš myliu šitą mišką,

upę, šitas statines ir su jais nesiskirsiu. Teprasmenga viskas! Kaip tik dabar, kai mes turime ir šautuvus, ir olą, ir viską, ko reikia plėšikams, kaip tik dabar reikėjo pasipainioti tiems nelemtiems pinigams ir viską sugadinti!

Tomas pasinaudojo proga:

- Klausyk, Hekai, būdamas turtingas, aš galiu tapti ir plėšiku, nieko tas nekliūva.

- Argi?.. Tomai, ar tu teisybę sakai?

- Teisybę, kaip mane gyvą matai. Bet tavęs, Hekai, negalėsime priimti gaujon, jei nebūsi padorus žmogus.

Heko džiaugsmas užgeso.

- Negalėsite priimti, Tomai? O į piratus ar nebuvote priėmę?

- Taip, bet čia visai kas kita. Plėšikai nepalyginamai pranašesni už piratus - tai visi žino. Daugelyje kraštų plėšikai yra baisiai dideli ponai - vis kuni-gaikščiai ar šiaip didžiūnai.

- Bet klausyk, Tomai! Tu visada buvai man draugas, juk tu neatstumsi manęs, tiesa, Tomai? Tu to nepadarysi? Tiesa?

- Hekai, aš, aišku, norėčiau tave priimti, bet ką pasakys žmonės? Jie sakys: „Še tau! Tomo Sojerio gauja! Juk ten vieni driskiai!“ Tai tave jie turės gal-

voje. Tau, aš manau, nelabai bus malonu – ir man, aišku, taip pat.

Hekas valandėlę tylėjo, jo širdyje vyko kova. Galiausiai jis tarė:

– Gerai, aš grįšiu vienam mėnesiui pas našlę ir pabandysiu, gal kaip nors ir iškęsiu, jeigu tu priimsi mane gaujon, Tomai.

– Gerai, Hekai, sutarta! Eime, drauguži, ir aš paprašysiu našlę, kad ji per daug tavęs nespaustų.

– Tikrai paprašysi, Tomai? Tikrai? Tai puiku! Jeigu ji nespaus manęs dėl svarbiausių dalykų, tai aš sau parūkysiu slapta, pasikeiksiu slapta ir nors sprogsiu, bet nepabėgsiu. Kada gi tu sudarysi gaują ir imsi plėsti?

– O, tuoj pat. Mes galbūt net šį vakarą sušauksime savo draugus ir išventinsime.

– Ką darysite?

– Išventinsime.

– O ką tai reiškia?

– Tai reiškia, kad mes visi prisieksime ginti vienas kitą ir niekad neišduoti gaujos paslapčių, net jeigu mus į gabalėlius sukapotų, ir nužudyti kiekvieną, kas nuskriaus kurį nors iš mūsų gaujos, ir ne tik jį, bet ir visą jo šeimą.

– Puiku, pašėlusiai puiku, Tomai!

- Žinoma, puiku. O prisiekti reikia būtinai vidurnaktį, nuošaliausioje vietoje, kokią tik galima rasti, geriausia tokiuose namuose, kur vaidenasi. Bet dabar jie visi išgriauti...

- Bent jau vidurnaktį, ir tai gerai.

- Taip. O prisiekti reikės ant karsto ir pasirašyti krauju.

- Na, čia tai aš suprantu! Tai jau milijoną kartų geriau, nekaip būti piratais. Na, Tomai, nebebėgsiu iš našlės namų, net jei tektų pastipti; o jeigu aš tapsiu tikru plėšiku, ir visi ims apie mane šnekėti, manau, ji pati didžiulis, kad buvo priglaudusi mane savo namuose.

PABAIGA

ČIA IR BAIGIASI ŠIS METRAŠTIS. KADANGI TAI BERNIUKO ISTORIJA, JI TURI NUTRŪKTI KAIP TIK ČIA; JEIGU METRAŠTIS DAR BŪTŲ TĘSIAMAS, JIS TAPTŲ JAU VYRO ISTORIJA. KAI RAŠAI ROMANĄ APIE SUAUGUSIUOSIUS, ŽINAI TIKSLIAI, KUO UŽBAIGTI - VESTUVĖMIS, BET KAI RAŠAI APIE VAIKUS, DĖK TAŠKĄ TEN, KUR PATOGIAUSIA.

DAUGUMA ŠIOS KNYGOS VEIKĖJŲ IKI ŠIOL YRA GYVI IR LAIMINGI; JIEMS KUO PUIKIAUSIAI KLOJASI. GAL KADA NORS ATEITY MAN PASIRODYS VERTA VĖL GRĮŽTI PRIE ČIA APRAŠYTŲ VAIKŲ ISTORIJS IR PAŽIŪRĖTI, KAS PER VYRAI IR MOTERYS IŠ JŲ IŠAUGO, TODĖL IŠMINTINGIAUSIA BUS NIEKO JUMS TUO KARTU NESAKYTI APIE DABARTINĮ JŲ GYVENIMĄ.